

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1935

Božić Jul

KNJIGE GORIŠKE MATICE

ki so doslej izšle:

PRVO LETO 1919.

Koledar za leto 1920.

DRUGO LETO 1920.

Koledar za leto 1921. (pošel)

Alojzij Gradnik, Božje solze (pošle)

TRETJE LETO 1921.

Koledar za leto 1922.

Lojze Remec, Naši ljudje

Joža Lavrenčič, Gorske pravljice

ČETRTO LETO 1922.

Koledar za leto 1923.

Alojzij Gradnik, Zlata srca

Dr. Egidij, Sirahove bukve

PETO LETO 1923.

Koledar za leto 1924.

Ivan Pregelj, Zgodbe zdravnika Muznika (pošle)

Šoški črnašolec, Mladí gozdar (pošel)

Franc Finžgar, Bogu, kar je božjega

ŠESTO LETO 1924.

Koledar za leto 1925.

Carli Lukovič, Zadnji dnevi v Ogleju

Dr. Pevlica, Sv. Frančišek Ksaverski

France Bevk, Mlada Zora (pošla)

SEDMO LETO 1925.

Koledar za leto 1926.

France Bevk, Smrt pred hišo

Carli Lukovič, Evfemija

Ivan Bežnik, Otroci stepe

Ivan Mež, Častiljivi don Bosco

OSMO LETO 1926.

Koledar za leto 1927. (pošel)

Dr. Just Bačar, Zdravje in bolezen v domači hiši, I. del

Drugi nalis

Damir Feigel, Pasja dlaka (pošla)

Naši kraji v preteklosti (pošli)

F. Kleinmayr, Prvi koraki (pošli)

France Bevk, Brat Frančišek. Drugi nalis.

DEVETO LETO 1927.

Koledar za leto 1928.

Dr. Just Bačar, Zdravje in bolezen v domači hiši. II. del.

Slavko Slavec, Zupan Zagar

Gabrijel Mejcen, Zgodovina domačih in pitomih rastlin

Veneč domačih pravljic (pošel)

France Bevk, Znamenja na nebu. I. del. Krvavi jezdeci (pošli)

DESETO LETO 1928.

Koledar za leto 1929.

Vi. S. Reymont, Pravica

Just Ušaj, Kmečko branje

Janko Furlan, Danska in Danci

N. Vrbanjakov, Iz starih časov, zgodovinske bajke in po-

vesti iz domačih krajev (pošle)

France Bevk, Znamenja na nebu. II. del. Škorpijoni zemlje (pošli)

France Bevk, Znamenja na nebu. III. del. Črni bratje in sestre

ENAJSTO LETO 1929.

Koledar za leto 1930.

Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v domači hiši. III. del. Ciril Drekonjs, Pod domačim krovom

Slavko Slavec, Čigava ni?

Nande Vrbanjakov, Slike iz prirode

France Bevk, Umirajoči Bog Triglav

Gizela Majeva, Vzorna gospodinja (pošla)

DVANAJSTO LETO 1930.

Koledar za leto 1931.

Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v domači hiši. IV. del. Šilbarjev Polde, Ljuška astronomija

Damir Feigel, Čudežno oko

Nande Vrbanjakov, Po svetu naokrog

France Bevk, Človek proti človeku, zgodovinski roman.

TRINAJSTO LETO 1931.

Koledar za leto 1932.

Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v domači hiši. V. del.

Gizela Majeva, Nova kuharica (pošla)

Tone Čemažar, Burkež gospoda Viterga (pošel)

Nande Vrbanjakov, Dedek pripoveduje (pošel)

France Bevk, Vedomec

Eliza Orzeszkowa, Kmetavzar

ŠTIRINAJSTO LETO 1932

Koledar za leto 1933.

Slavko Slavec, Med srci in zemljo

Dr. Josip Potrata, Prva pomoč v neugodah

Gizela Majeva, Telesna vzgoja otrok

Nande Vrbanjakov, Pogled v svetovno zrcalo

France Bevk, Železna kača

PETNAJSTO LETO 1933.

Koledar za leto 1934.

France Bevk, Dedič

Dr. Josip Potrata, Zdravje iz rastlin

Martina Seljak, Ljubi moj domek

Nande Vrbanjakov, Prirodni pojavi in človeški izumi

Damir Feigel, Čarovnik brez dovoljenja

France Bevk, Veliki Tomaž

ŠESTNAJSTO LETO 1934.

Koledar za leto 1935.

Ferdo Plečič, Po krono, dekle in vino, zgodovinska novela.

Gizela Majeva, Duševna vzgoja otrok

Jakob Trnovec, Z orodjem v rokah

Nande Vrbanjakov, Pravljice iz tujih logov

France Bevk, Srebrniki, kmečka povest.

Knjige za prihodnje leto:

Koledar za leto 1936.

Jerko Jermol, Naseljenci, divjaki in otroci, povest

Dr. Josip Potrata, Higijena žene

Martina Seljak, Mrčes v hiši

Daniel Defoe, priredil N. Vrbanjakov, Robinson

NEOBVEZNE KNJIGE:

Sigfrid Undset, Ljubezan in krl

France Bevk, Huda ura, kmečka povest

Dosedanje knjige, v kolikor niso pošle, se dobe pri: **UNIONE EDITORIALE GORIZIANA, Gorizia, Via Carducci 7.**

KOLENDAR

GORIŠKE MATICE

|| ZA LETO ||
|| 1935 ||

1934

IZDALA IN ZALOŽILA „GORIŠKA MATICA“
UNIONE EDITORIALE GORIZIANA

LIBRARY

LIBRARY

LIBRARY

LIBRARY

25094/1935

D(7) 14.424/1956

KOLENDAR ZA NAVADNO LETO 1935.

Navadno leto 1935. ima 365 dni (52 tedna) ter se začne s torkom in se konča s torkom.

Začetek leta 1935.

Občno ali državno leto se začne na dan novega leta t. j. s prvim januarjem.

Cerkveno leto se prične s prvo adventno nedeljo (1. decembra).

Letni časi.

Pomlad se začne z 21. dnem marca meseca ob 14. uri in 18 min. Solnce stopi v znamenje Oвна. Pomladansko enakonočje.

Poletje se začne z 22. dnem junija meseca ob 9. uri in 38 min. Solnce stopi v znamenje Raka. Najdaljši dan, najkrajša noč.

Jesen se začne s 24. dnem septembra meseca ob 0. uri in 38 min. Solnce stopi v znamenje Tehtnice. Jesensko enakonočje.

Zima se začne z 22. dnem decembra meseca ob 19. uri in 37 min. Solnce stopi v znamenje Kozla. Najdaljša noč, najkrajši dan.

Znamenja za lune mene.

Mlaj . . . . . ● | Ščip ali polna luna . . . ☉
Prvi krajec . . . . . ☾ | Zadnji krajec . . . ☾

Mrki solnca in lune v letu 1935.

1) Delni mrk solnca dne 5. jan. Radi svoje malenkosti ($1/1000$ solnčnega premera) bolj teoretičnega pomena. Viden samo na meji južnega ledovja v bližini Zemlje Edvarda VII.

2) Popolni mrk lune dne 19. jan. Začetek ob 13. uri 39 min. Popolnost mrka ob 16. ure 3 min. do 17. ure 30 min. Konec mrka ob 19. uri 54 min. Velikost 1.355. Pri nas vziđe luna sredi mrka (ob 16. uri 47 min.), zato bo viden le ves drugi del mrka.

3) Delni mrk solnca dne 3. feb. Začetek ob 15. uri 30 min., konec ob 19. uri 1 min. Velikost 0.740. Viden po vsej Severni Ameriki (izvzeta Alaska), v Meksiki, Grenlandiji in Islandiji. Pri nas neviden.

4) Delni mrk solnca dne 30. jun. Začetek ob 19. uri 33 min. konec ob 22. uri 24 min. Velikost 0.338. Viden v severnih krajih, na Angleškem, Norveškem, Švedskem, Danskem, v severni Rusiji in deloma v Sibiriji. Pri nas neviden.

5) Popolni mrk lune dne 16. jul. Začetek ob 3. uri 15 min. Popolnost mrka od 5. ure 9 min. do 6. ure 49 min. Konec ob 8. uri 43 min. Velikost 1.761. Ker zaide luna ob času, ko stopi šele v pravo senco t. j. ob 4. uri 11 min., bo viden pri nas samo njen vstop v polusenico, z drugimi besedami bo ta mrk pri nas dejanski neviden.

6) Delni mrk solnca dne 30. jul. Začetek ob 9. uri 1 min., konec ob 11. uri 29 min. Velikost 0.231. Viden v Južnem Ledenem morju. Pri nas neviden.

7) Obročasti mrk solnca dne 25. dec. Začetek ob 16. uri 41 min. V sredini obroča ob 18. uri 47 min. Konec ob 21. uri 16 min. Velikost 0.988. Viden v vsem južnem mrzlem pasu, na južnem koncu Južne Amerike in na Novi Zelandiji. Pri nas neviden.

Kvatrni postji.

I. kvatre, spomladanske ali postne: 13., 15. in 16. marca.

II. kvatre, letne ali binkoštno: 12., 14. in 15. junija.

III. kvatre, jesenske: 18., 20. in 21. septembra.

IV. kvatre, zimske ali adventne: 18., 20. in 21. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do božiča in od pepelnice srede do velikonočnega ponedeljka.

Premakljivi prazniki.

- 1) Septuagesima: 17. februarja.
- 2) Pepelnica: 6. marca.
- 3) Velika noč: 21. aprila.
- 4) Križovo: 27., 28. in 29. maja.
- 5) Vnebohod: 30. maja.
- 6) Binkošti: 9. junija.
- 7) Sv. Trojica: 16. junija.
- 8) Sv. Rešnje Telo: 20. junija.
- 9) Prva adventna nedelja: 1. decembra.

Pust traja od 7. januarja do 5. marca t. j. 58 dni. Postnih nedelj je šest, povelikonočnih tudi šest, pobinkoštnih pa dvajset in štiri.

Prazniki.

a) Običajni in civilni.

1) Vse nedelje. — 2) Novo leto. — 3) Sv. Trije kralji (6. januarja). — 4) Sporazum s Sv. Stolico (11. februarja). — 5) Sv. Jožef (19. marca). — 6) Rojstvo Rima (21. aprila). — 7) Vnebohod (30. maja). — 8) Sv. Rešnje Telo (20. junija). — 9) Sv. Peter in Pavel (29. junija). — 10) Vnebovzetje Mar. Device (15. avgusta). — 11) Pohod na Rim (28. oktobra). — 12) Vsi svetniki (1. novembra). — 13) Zmaga pri Vitorio Venetu (4. novembra). — 14) Brezmadežno spočetje Mar. Device (8. decembra) in 15) Božič (25. decembra).

Prazniki pod 3), 6) in 14) padejo na nedeljo. Prazniki, ki se ujemajo s cerkvenimi, so v Koledarju mastno tiskani, drugi so zaznamovani z dvema zvezdicama (* *).

b) Državni, ob katerih se skrči delovni urnik samo na dopoldanske ure.

- 1) 8. januarja: rojstni dan kraljice Helene.
  - 2) Pustni četrtek, ponedeljek in torek.
  - 3) Velikonočni četrtek, velikonočna sobota in velikonočni ponedeljek.
  - 4) 24. maja: napoved vojne.
  - 5) 29. julija: obletnica smrti kralja Humberta.
  - 6) 18. avgusta: god kraljice Helene.
  - 7) 15. septembra: rojstni dan prestolonaslednika Humberta.
  - 8) 2. novembra: vseh vernih duš dan.
  - 9) 11. novembra: rojstni dan kralja Viktorja Emanuela III.
  - 10) 24. decembra: božični večer.
  - 11) 31. decembra: Silvestrovo.
- Dneva pod 6) in 7) padeta na nedeljo. Ti prazniki so v Koledarju, ako ne padejo na nedeljo, zaznamovani z eno zvezdico (*).

c) Dnevi, v katerih se razobešajo državne zastave, poleg prej označenih.

- 1) 4. januarja: obletnica smrti prve kraljice Italije.
  - 2) 9. januarja: smrt kralja Viktorja Emanuela II.
  - 3) 23. marca: ustanovitev fašjev (1. 1919.)
  - 4) prva nedelja v juniju: praznik ustave.
  - 5) 12. oktobra: obletnica odkritja Amerike.
- Ti dnevi so zaznamovani z znakom: X razen dneva pod 4), ki je nedelja.

JANUAR - PROSINEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torek	Novo leto. Obrez. Gospod.
2 Sreda	Makarij, opat; Martinijan, šk.
3 Četrtek	Genovefa, dev.; Salvator, sp.
4 Petek	× Tit, šk.; Izabela, kr.
5 Sobota	Telesfor, pap. muč.; Emilijana ☉
1 Ko je bil Herod umrl. Matija 2., 19.—23.	
6 Nedelja	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.
7 Ponedeljek	Valentin, šk.; Lucijan, muč
8 Torek	* Severin, op.; Eberhard, šk.
9 Sreda	× Julijan in Bazilisa, mučenca.
10 Četrtek	Pavel pap.; Agaton, pap.
11 Petek	Higin, pap.; Božidar, op. ☉
12 Sobota	Ernest, škof; Alfred, op.
2 Dvanajstletni Jezus v templu. Luka 2., 42.—52.	
13 Nedelja	1. po razgl. G., Veronika, dev.
14 Ponedeljek	Feliks iz Nole, muč.; Hilarij, c. u.
15 Torek	Pavel, pušč.; Maver op.
16 Sreda	Marcel, papež; Ticijan, škof;
17 Četrtek	Anton, pušč.; Sulpicij, šk.
18 Petek	Sv. Petra stol v R.; Priska, dev.
19 Sobota	Kanut, kralj; Marij in tov., muč. ☉
3 O ženitnini v Kaní Galilejski. Jan. 2., 1.—11.	
20 Nedelja	2. po razgl. G.; Fab. in Bošt.
21 Ponedeljek	Neža, dev.; Fruktuozi, šk.
22 Torek	Vincencij muč.; Anast., muč.
23 Sreda	Zar. M. D.; Emerencijana, dev. m.
24 Četrtek	Timotej, šk.; Babila, muč.
25 Petek	Spreob. sv. Pavla apostola
26 Sobota	Polikarp, škof; Pavla, vdova
4 Jezus ozdravi gobavega Mat. 8., 1.—13.	
27 Nedelja	3. po razgl. G., Janez Zlat. ☉
28 Ponedeljek	Julijan, šk.; Flavijan, muč.
29 Torek	Frančišek Sal., šk.; Konstantin
30 Sreda	Martina, dev.; Janez Mil., šk.
31 Četrtek	Peter Nol., sp.; Marcela, vd.
<p>Lunine mene.</p> <p>☉ Mlaj 5. ob 6. uri 20 m.</p> <p>☾ Prvi krajec 11. ob 21. uri 55 m.</p> <p>☽ Ščip 19. ob 16. uri 44 m.</p> <p>☾ Zad. krajec 27. ob 20. uri 59 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 21. januarja ob 0. uri in 29 min. v znam. Vodnarja. Dan zraste od 8 ur 49 minut do 9 ur 43 min., torej za 54 minut.</p>	

OPOZORILO.

Obresti obveznic. — Prvi dan zapadejo letne in polletne obresti državnih, bančnih in industrijskih obveznic.

Davki. — V prvi polovici meseca so izpostavljeni v občinskih uradih glavni in dopolnilni davčni sezname prve serije. Vsak davkoplačevalec naj jih pregleda in, če zapazi v njih materijelne pogrške, dvojnost ali nepravilen vpis, naj rekurira. Čas za to je do 16. julija (glej opombo 15. julija).

Samski davek. — Petnajste zapade rok plačila samskega davka od delodajalcev za uslužbence. Zadnjega je zadnji rok za prijavo samcev v svrhu odmeritve samskega davka.

Pristojbine mrtve roke. — Dvajsetega zapade rok plačila prve polovice pristojbine mrtve roke (ujemajoče se prej s pristojbinskim namestkom) pri registrskem uradu (glej opombo 20. julija).

Tehtnice in uteži. — Od drugega do desetega se mora naznaniti seznam tehtnic in uteži, ki jih vsakdo rabi. To naznanilo je obvezno in zapade v oglobitev, kdor ne ugoti tem zahtevam zakona.

Naborni seznam. — V naborne sezname se morajo vpisati v teku tega meseca vsi mladeniči, ki dopolnijo v tekočem letu osemnajsto leto svoje starosti. V slučaju mladeničeve odsotnosti, ga morajo prigrasiti njegovi starši ali pa skrbniki.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Pripravi, preoraj in pognoji zemljo. Očisti in odberi seme za pomladansko setev.

V hlevu. — Skrbi za enakomerno toploto (od 15° do 18° C) v hlevu in prezračij ga večkrat. Zmanjšaj krmo delovni, zvišaj jo pri molzni živini.

Na travniku. — Nadaljuj z delom, zastalim v novembru in decembru (glej navodilo za november).

Na vrtu. — Prekopavaj vrtné grede in pognoji ob enem.

V sadovnjaku. — Okopuj in pognoji sadno drevje ter poskropi ga z »antiparazitom« zoper škodljivi mrčes. Obreži mlado in pretrebi vrh starejšemu drevju.

V kleti. — Pretoči mlada vina. Skrbi, da bodo sodi, v katerih hraniš vino, vedno polni, prazne pa prežvepluj.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

FEBRUAR - SVEČAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1 Petek	Ignacij, šk.; Brigita, dev.
2 Sobota	Svečnica, Dar. Gospod.
5	Jezus-pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23.-27.
3 Nedelja	4. po razg. G.; Blaž, šk.
4 Ponedeljek	Andrej Korz., šk.; Janez Br., muč.
5 Torek	Agata, dev.; Albuin, šk.
6 Sreda	Doroteja, dev.muč.; Tit., šk.
7 Četrtek	Romuald, op.; Rihard, kr.
8 Petek	Janez Matajski sp.; Juvencij, šk.
9 Sobota	Apolonija, dev.; Ciril A., šk. c. uč.
6	O dobrem semenu. Mat. 13., 24. - 30.
10 Nedelja	5 po raz. G.; Skolastika
11 Ponedeljek	** Lurška Mati Božja; Adolf, škof
12 Torek	7 ustan. ser. reda; Evlalija, dev. m.
13 Sreda	Katarina Riči, dev.; Gregor, pap.
14 Četrtek	Valentin, muč.; Zojil, sp.
15 Petek	Favstin in Jovita, muč.
16 Sobota	Julijana, dev.; Onezim, muč.
7	O delavcih v vinogradu. Mat. 20., 1.-16.
17 Nedelja	1. predp., Kristijan, muč.
18 Ponedeljek	Simeon, šk.; Flavijan, šk.
19 Torek	Julijan, muč.; Konrad, pušč.
20 Sreda	Elevterij, škof; Sadot, škof
21 Četrtek	Maksimilijan, šk.; Eleon., dev.
22 Petek	Sv. Petra stol v Antijohiji
23 Sobota	Peter Dam., cerk. uč.; Romana, dev.
8	Prilika o sejalcu in semenu. Luka 8., 4.-15.
24 Nedelja	2. predp., Matija, ap.
25 Ponedeljek	Valburga, dev.; Viktorin, muč.
26 Torek	Nestor, šk.; Matilda, dev.
27 Sreda	Leander, šk.; Baldomir, spoz.
28 Četrtek	* Roman, op.; Rajmund spoz.

Lepa beseda lepo mesto najde!

Lunine mene.

● Mlaj	3. ob 17. uri 27 m.
☾ Prvi krajec	10. ob 10. uri 25 m.
☽ Ščip	18. ob 12. uri 17 m.
☾ Zad. krajec	26. ob 11. uri 14 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva:

Solnce stopi dne 19. febr. ob 14. uri 52 min. v znamenje Rib.
Dan zraste od 9 ur 46 minut do 11 ur 4 min., torej za 1 uro 18 m.

OPOZORILO.

Davki. — Od desetega do osemnajstega se plača pri davčnih izterjevalnicah prvi obrok premičnega bogastva in drugih davkov. Kdor ni plačal do vštetelega osemnajstega dne (če ta dan nedelja, velja devetnajsti kot zadnji dan), se oglobi s šestimi odstotki. Kdor ni dobil naznanila glede plačevanja, mora vkljub temu plačati obrok, ker zadostuje v tem oziru razglas davčnih seznamov, a ne plača globe po preteku gori imenovanege roka.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Nadaljuj s preoravanjem, gnojenjem in branjem. Pognoji njive s superfosfatom. Pripravi semena. Obrežuj meje in drevje.

V hlevu. — Delovni živini pokladaj vedno več krme, a tudi klavna živina in molzne krave naj se zadostno krmijo.

Na travniku. — Nadaljuj z branjem, čiščenjem in gnojenjem travnikov. Razgrebaj krtine in mravljišča.

Na vrtu. — Sadi in sejaj, če podnebje pripušča, zgodnjo zelenjad, kakor karfiol, česen, zgodnji kapus, čebulo, grah, peteršilj, špinačo in radič.

V sadovnjaku. — Poškropi hruške in jabolane s petodstotno raztopino železne ali pa modre galice, kateri si dodal primerno količino apnena beleža. Za breskve in marelice zadošča triodstotna raztopina.

V vinogradu. — Okopavaj in gnoji trte. Prični z obrezovanjem, pripravi cepiče. Izmenjaj slabe kole. Uničuj škodljivi mrčes s tem, da ostržeš lubad z žičnato ščetjo in namažeš debela z «antiparazitom».

V kleti. — Nadzoruj pretočena vina in pazi, da bodo sodi vedno polni, prazni pa prežveplani.

V čebelnjaku. — Pusti čebele v popolnem miru in odpri panje le v skrajni sili.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____

MAREC - SUŠEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Albin, škof; Hadrijan, pap.
2 Sobota	Simplicij, pap.; Henrik, sp.
9	Jezus ozdravi slepca. Luka 18., 31. - 43.
3 Nedelja	3. predpep., Kunigunda, ces.
4 Ponedeljek	* Kazimir, sp.; Lucij, pap.
5 Torek	* Pust. Agapa, dev.; Janez Jož.
6 Sreda	Pepelnica. Fridolin, op.
7 Četrtek	Tomaž Akv., cerk. uč.
8 Petek	Janez od Boga, sp.; Filemon, muč.
9 Sobota	Frančiška Rim., vd.; Pacijan, šk.
10	Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4., 1. - 11.
10 Nedelja	1. postna. 40 mučenikov
11 Ponedeljek	Sofronij, šk.; Heraklij, muč.
12 Torek	Gregor Vel., pap.; Bernard, šk.
13 Sreda	Kvatre. Rozina, vd.
14 Četrtek	Matilda, kr.; Evtihij, muč.
15 Petek	Kvatre. Klemen M. Dv., sp.
16 Sobota	Kvatre. Hilarij in Tacijan, muč.
11	Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17., 1. - 9.
17 Nedelja	2. postna. Patricij, škof
18 Ponedeljek	Ciril Jer., c. uč.; Edvard, kr.
19 Torek	Jožef, ženin D. M.
20 Sreda	Feliks in tov., muč.; Niket, šk.
21 Četrtek	Benedikt, op.; Serapijon, šk.
22 Petek	Benvenut, šk.; Lea, dev.
23 Sobota	× Viktorijan muč.; Jož. Oriol.
12	Jezus izžene hudiča iz nemega. Luka 11., 14. - 28.
24 Nedelja	3. postna. Gabrijel, nadangel
25 Ponedeljek	Oznanjenje Mar. Dev.
26 Torek	Emanuel, muč.; Lutger, šk.
27 Sreda	Rupert, šk.; Janez Dam., c. uč.
28 Četrtek	Janez Kap., spoz.; Sikst, pap.
29 Petek	Ciril, muč.; Bertold, sp.
30 Sobota	Janez Kl., op.; Kvirin, muč.
13	Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6., 1. - 15.
31 Nedelja	4. postna (sredp). Modest, šk.
<p>Lunine mene.</p> <p>● Mlaj 5. ob 3. uri 40 m. ☾ Prvi krajec 12. ob 1. uri 30 m. ☽ Ščip 20. ob 6. uri 31 m. ☾ Zad. krajec 27. ob 21. uri 51 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 21. marca ob 14. uri 18 min. v znamenje Oвна. Začetek pomladi. Noč in dan sta enako dolga. Dan zraste od 11 ur 8 min. do 12 ur 41 min., torej za 1 uro 33 min.</p>	

OPOZORILO.

Davki in pristojbine. — Objavijo se dopolnilni sezname prve serije direktnih davkov. Davkoplačevalci imajo vpogled v te sezname, izpostavljene v občinskem uradu, da lahko napravijo morebitne tozadevne pritožbe.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Sejaj odbrano seme v rahlo, primerno pognojeno in primerno vlažno zemljo. Sejaj jaro žito, oves, deteljo. Razvaljaj, pobranaj in oplej žito, ki si ga bil posejal v jeseni. Gnoji s superfosfatom in solitrom.

V hlevu. — Vprežno živino dobro krmí in pazi, da se ne prehladi.

Na travniku. — Nadaljuj z delom, zaostalim v februarju. Če je travna ruša prerodka ali obrasla z neprimernimi travami, pobranaj tak travnik podolž in počez prav temeljito, če le mogoče raztrosi že prej tudi umetna gnojila in obsej ga s primerno mešanico trav in detelj. Zatiraj podlesek.

Na vrtu. — Posadi zgodnji krompir in beluše (šparglje). Presadi v jeseni posejano čebulo in vsadi česenj.

V vinogradu. — Zapomni si, da je ta mesec najboljši čas za sajenje trt. Nove nasade dobro pognoji, najbolje z mešancem (kompostom). Druge trte pa okopavaj, pristavi jim kole, popravi pokvarjeno podzidje.

V čebelnjaku. — Pazi, da ima vsak panj matico. Družinam s pičlo zalogo medu pomagaj takoj. Slabičev ne trpi v čebelnjaku.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

APRIL - MALI TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Ponedeljek	Hugon, šk.; Venancij, šk.
2 Torek	Frančišek Pavl., sp.; Marija, sp.
3 Sreda	Rihard, šk.; Abundij, šk.
4 Četrtek	Izidor, c. uč.; Platon, men.
5 Petek	Vincencij Fer., sp.; Irena, muč.
6 Sobota	Sikst, pap.; Celestin, pap.
14 Judje hočejo Jezusa kamenjati, Jan. 8., 46.—59.	
7 Nedelja	5. postna (tiha). Herman, sp.
8 Ponedeljek	Albert, šk.; Dionizij, muč.
9 Torek	Marija Kleofa; Demeter muč.
10 Sreda	Mehtilda, dev.; Ecehiel, prer.
11 Četrtek	Leon, cerkv. uč.; Betina, d.
12 Petek	Mar. dev. 7 žal.; Julij, pap.
13 Sobota	Ida, dev.; Hermenegild, muč.
15 Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21., 1.—19.	
14 Nedelja	6. postna (cvetna). Justin, m.
15 Ponedeljek	Helena, kr.; Anastazija, muč.
16 Torek	Benedikt, spozn.; Turibij, škof
17 Sreda	Anicet, pap.; Rudolf, muč.
18 Četrtek	* Vel. četrtek. Apolonij, m.
19 Petek	* Vel. petek. Leon, pap.; Ema
20 Sobota	* Vel. sobota. Neža, Marcel.
16 Jezus vstane od mrtvih. Mark 16., 1.—7.	
21 Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.
22 Ponedeljek	* Velik. pond. Soter in Gaj
23 Torek	Adalbert, šk.; Jurij, muč.
24 Sreda	Fidelis, mučenik
25 Četrtek	Mark, evang.; Ermin, muč.
26 Petek	M. B. dobrega sveta; Klet, sp.
27 Sobota	Peregrin, sp.; Cita, dev.
17 Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20., 19.—31.	
28 Nedelja	1. povelik. (bela) Pavel od K.
29 Ponedeljek	Robert, op.; Antonija, muč.
30 Torek	Katarina Sien., d.; Marijan, muč.
<p>Lunine mene.</p> <p>● Mlaj 3. ob 13. uri 11 m.</p> <p>☾ Prvi krajec 10. ob 18. uri 42 m.</p> <p>☽ Ščip 18. ob 22. uri 10 m.</p> <p>☾ Zad. krajec 26. ob 5. uri 21 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 21. aprila ob 1. uri 50 min. v znamenje Bika.</p> <p>Dan zraste od 12 ur 45 minut do 14 ur 4 min. torej za eno uro 19 minut.</p>	

OPOZORILO.

Davki. — V tem mesecu zapade drugi davčni obrok. Plačati ga moraš v dneh od desetega do všteteža osemnajstega. Če je ta dan nedelja ali praznik, velja kot zadnji dan naslednji t. j. devetnajsti. S petnajstim zapade rok za predložitve naznanila, da so dohodki prenehali oziroma da niso obstojali, ker le po tej poti se doseže oprostitev od davka od 1. januarja, če se je namreč ugotovilo, da so bili dohodki prenehali s tem dnevom ali pa še prej.

Tehtnice in uteži. — V tem mesecu morajo predložiti trgovci svoje tehtnice in uteži overovitelju. Kdor bi tega ne storil, bo naznanjen sodnji.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Sejaj turščico v dobro pognojeno zemljo.

V hlevu. — Krmi živino z zelenimi krmili, katerim bodi primešana suha krma. Prehod od suhe krme k zeleni naj se vrši polagoma. Razkuži hleve, ker se bliža nevarno poletje.

Na vrtu. — Zavaruj s slamnatimi odejami in enakim predčasne nasade pred slano, presejaj zeleno, posadi zgodnji fižol in pripravi tople grede za paradižnike.

V vinogradu. — Cepi trte v glavo, okopavaj in veži jih, Zatiraj trtjona in rjavega hrošča.

V sadovnjaku. — Cepi v razklad, pristriži mlade veje in dobro očisti drevesa polžev, gosenic in uši.

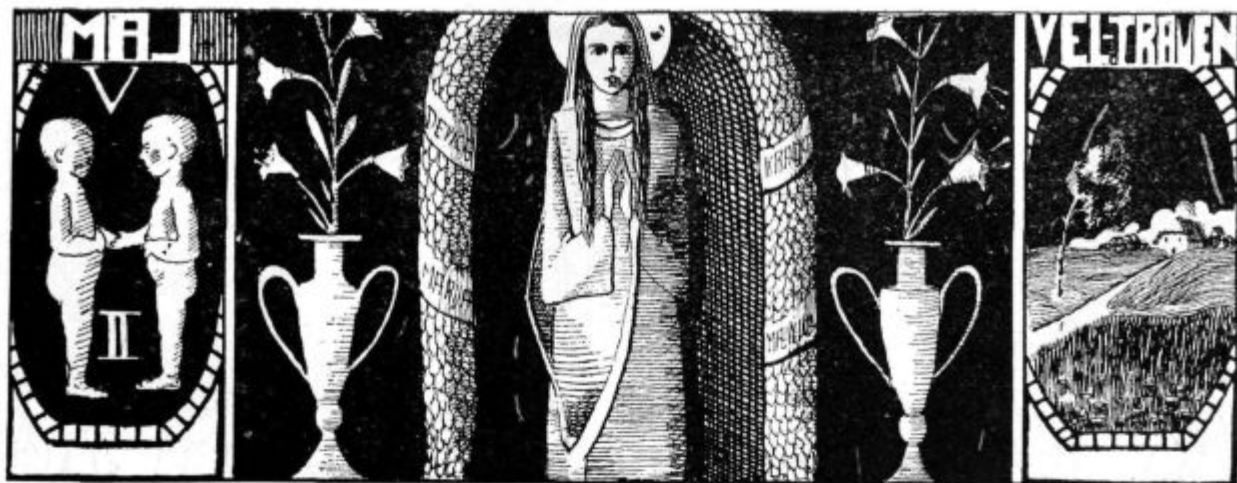
V kleti. — Pretakaj drugič vino, če tega nisi že storil.

V čebelnjaku. — Priskrbi si pravočasno potrebnih satnic.

B e l e ž k e

<ol style="list-style-type: none"> 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ 7. _____ 8. _____ 9. _____ 10. _____ 11. _____ 12. _____ 13. _____ 14. _____ 15. _____ 16. _____ 17. _____ 18. _____ 19. _____ 20. _____ 21. _____ 22. _____ 23. _____ 24. _____ 25. _____ 26. _____ 27. _____ 28. _____ 29. _____ 30. _____ 	
---	--

MAJ - VELIKI TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sreda	Filip in Jakob, apost.
2 Četrtek	Atanazij, cer. uč.; Sekund, m.
3 Petek	Najdba sv. Križa; Mavra, muč.
4 Sobota	Florijan, muč.; Monika, vd.
18	Jezus, dobri pastir. Jan. 10., 11.—16.
5 Nedelja	2. povelik., Pij, pap.
6 Ponedeljek	Jan. Ev. pred. lat. vrati; Judita, m.
7 Torek	Stanislav, muč.; Gizela, kr.
8 Sreda	Prikazen Mihaela nadangela
9 Četrtek	Gregorij Nac.; Beat, spozn.
10 Petek	Antonin, šk.; Gordian, muč.
11 Sobota	Mamert, škof; Sigmund, kr.
19	Jezus napove svoj odhod. Jan. 16., 16.—22.
12 Nedelja	3. povelik. Pankracij, muč.
13 Ponedeljek	Servacij, šk.; Peter Reg., sp.
14 Torek	Bonifacij, muč.; Korona, muč.
15 Sreda	Zofija, muč.; Izidor, km. sp.
16 Četrtek	Janez Nep., muč.; Ubald, šk.
17 Petek	Paškal, spoz.; Maksima, dev.
18 Sobota	Erik, kr.; Venancij, muč.
20	Jezus obljubi učencem sv. Duha. Jan. 16., 5.—14.
19 Nedelja	4. povelik., Celestin, pap.
20 Ponedeljek	Bernardin, sp.; Bazila, dev.
21 Torek	Feliks Kantal, sp.; Valentin, m.
22 Sreda	Helena, dev.; Julija, dev.
23 Četrtek	Deziderij, šk.; Janez d. R., sp.
24 Petek	* Marija Dev. pomoč. krist.
25 Sobota	Gregor, pap.; Urban, pap.
21	Jezus uči o moči molitve. Jan. 16., 23.—30.
26 Nedelja	5. povelik. Filip Neri, spozn.
27 Ponedeljek	Beda Časl., c. uč.
28 Torek	Avguštin, šk. c. uč.
29 Sreda	Maksim, muč.
30 Četrtek	Krist. Vnebohod; Ferdinand
31 Petek	Angela Mer., dev.; Kocijan, muč.
<p>Lunine mene.</p> <p>● Mlaj 2. ob 22. uri 36 m. ☾ Prvi krajec 10. ob 12. uri 54 m. ☽ Ščip 18. ob 10. uri 57 m. ☾ Zad. krajec 25. ob 10. uri 44 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva</p> <p>Solnce stopi dne 22. maja ob 1. uri 25 min. v znamenje Dvojčkov. Dan zraste od 14 ur 15 minut do 15 ur 21 min., torej za 1 uro 8 minut.</p>	

O P O Z O R I L O .

Davki. — V prvi polovici so razpoloženi dopolnilni sezname druge serije direktnih davkov in davčnih naklad.

Premično bogastvo. — Od prvega dalje (do 31. julija) se lahko zaprosi, naj se popravijo za bodoče leto dohodki iz premičnega bogastva vrste B in C zasebnim davkoplačevalcem.

Prenehanje obrti. — Kdor preneha s svojo obrtjo, oziroma kdor je svojo obrt omejil, mora predložiti občinski davčni komisiji na navadni (in ne kolkovni) polji svojo zahtevo, da se izbriše kot obrtnik, oziroma da se mu znižajo razne pristojbine.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Nakosi zeleno krmo, presejaj kapus in krmsko peso. Zatiraj plevel in pazi posebno na skrajno nevarno deteljno predenico.

V hlevu. — Daj cepiti vse prašiče proti rdečici, ker je že skrajni čas.

Na travniku. — Kjer je zgodnja trava, lahko že kosiš. Najboljši čas za košnjo je tedaj, ko je večina trav v cvetju.

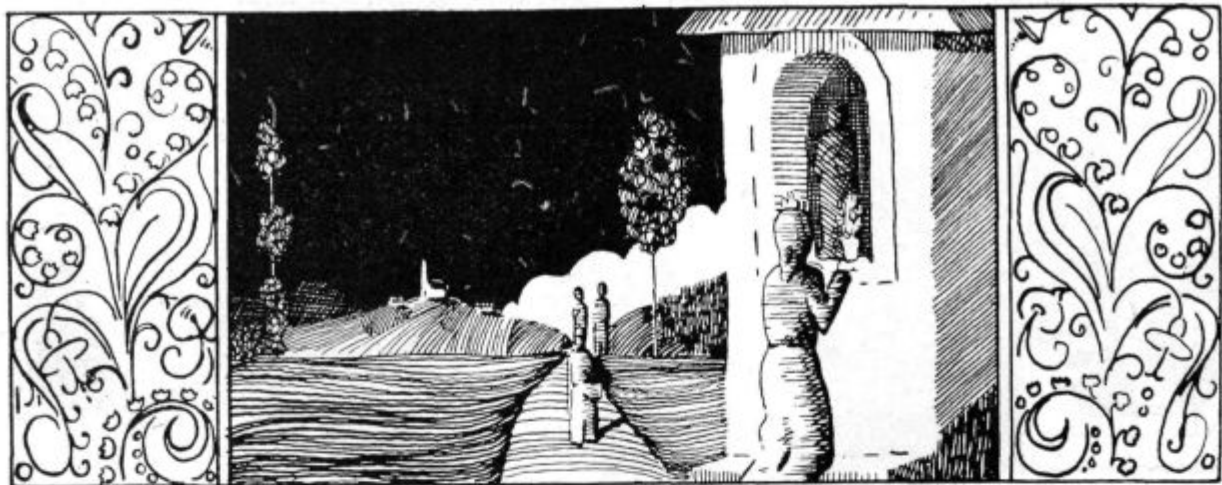
Na vrtu. — Sejaj buče, kumare, korenje, peso, presejaj paradiznike, namakaj obilno v slučaju suše.

V vinogradu. — Popraši trte z žveplom, da jih obvaruješ oidija in proti koncu meseca poškropi jih z apneno-modro galično raztopino, da jih obvaruješ peronospore ali rose.

V sadovnjaku. — Nadaljuj boj zoper mrčes s tobačnim izvlečkom, kvasijevimi trskami in s svinčnim arzenatom.

V čebelnjaku. — Da odpraviš iz panjev nadležne mravlje, postavi vanje v medeni vodi namočeno gobo, ki privabi mravlje k sebi, in ko se goba tako napolni z njimi, vrzi jo v vrelo vodo.

Sviloreja. — Položi dobro in izbrano seme v vališče, še bolje je, da si preskrbiš že izvaljene gosenciče. Pazi, da se ohrani v izrejevališču vedno primerna toplota (20°—23° C). Preprečuj vsak najmanjši prepih. Pokladaj sviloprejkam murvino listje v mali količini, zato pa pogostoma.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

JUNIJ - ROŽNIK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sobota	Juvencij, muč.; Kaprazij, op. ☉
22	Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15., 16. — 27. In 16., 1.-4.
2 Nedelja	6. povelik. Erazem, šk. muč.
3 Ponedeljek	Klotilda, kr.; Pavia, muč.
4 Torek	Frančišek Kar., sp.; Kvirin, šk.
5 Sreda	Bonifacij, muč.; Valerija, muč.
6 Četrtek	Norbert, šk.; Bertrand, patr.
7 Petek	Robert, op.; Sabinijan, muč.
8 Sobota	Medard, škof; Viljem, šk.
23	Jezus govori o sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14., 23.-31.
9 Nedelja	Binkošti. Prihod sv. Duha ☉
10 Ponedeljek	Marjeta, kr.; Bogomil, šk.
11 Torek	Barnaba, apost.; Marcijan, muč.
12 Sreda	Kvatre. Janez Fak., sp.
13 Četrtek	Anton Padov., sp.; Akvilina, dev.
14 Petek	Kvatre. Bazilij, cerk. uč.
15 Sobota	Kvatre. Vid in Modest, muč.
24	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28., 18.—20.
16 Nedelja	1. pob. Sv. Trojica., Franc R. ☉
17 Ponedeljek	Adolf, šk.; Lavra, nuna
18 Torek	Feliks in Fortunat, muč.
19 Sreda	Gervazij in Protazij, muč.
20 Četrtek	Sv. Rešnje Telo; Silverij, pap.
21 Petek	Alojzij, sp.; Alban, muč.
22 Sobota	Ahacij muč.; Pavlin, škof
25	Prilika o veliki večerji. Luka 14., 16.—24.
23 Nedelja	2. pobink. Eberhard, šk. ☉
24 Ponedeljek	Janez Krstnik (rojstvo)
25 Torek	Viljem, op.; Prosper, šk.
26 Sreda	Janez in Pavel, muč.; Rudolf, šk.
27 Četrtek	Hema, vdova; Ladislav, kr.
28 Petek	Leon, pap.; Irenej, spoz.
29 Sobota	Peter in Pavel, apostola.
26	Prilika o izgubljeni ovci. Luka 15, 1.—10.
30 Nedelja	3. pobink. Spomin sv. Pavla ☉
<p>Lunine mene.</p> <p>☉ Mlaj 1. ob 8. uri 52 m. ☾ Prvi krajec 9. ob 6. uri 49 m. ☽ Ščip 16. ob 21. uri 20 m. ☾ Zad. krajec 23. ob 15. uri 21 m. ☉ Mlaj 30. ob 20. uri 45 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva</p> <p>Solnce stopi dne 22. junija ob 9. uri 38 min. v znamenje Raka. Začetek poletja. Najdaljši dan in najkrajša noč. Dan zraste od 15 ur 22 min. do 15 ur 58 min. in se nato skrči na 15 ur 36 min.</p>	

O P O Z O R I L O.

Davki. — Desetega zapade v plačilo tretji obrok glavnih in dopolnilnih davčnih seznamov prve serije. Zneski morajo biti plačani najkasneje osemnajsti dan tega meseca.

Cepljenje. — V tem mesecu se objavijo naznanila o brezplačnem cepljenju otrok zoper koze.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Da obvaruješ pozni krompir pred boleznimi na listju, poškropi ga z raztopino modre galice in apna.

V hlevu. — Živino krmi izdatno z ozirom na njeno delo.

Na travniku. — Za košnjo moramo imeti ugodno vreme. Kosijo se v tem mesecu pred vsem travniki, ki se kosijo trikrat na leto.

Na vrtu. — Za zgodnjo zelenjadjjo obsadi proste lehe z zeleno, poletno endivijo. Ob suši zalivaj zelenjavo zvečer ob solnčnem zatonu.

V vinogradu. — Poškropi in požveplaj trte. Povezuj mladje, da ga veter ne polomi.

V sadovnjaku. — Razredči sadež, da si zagotoviš najboljši razvoj ostalega. Proti gosenicam in moljem škropi s polodstotno raztopino svinčnega arsenata v vodi.

V kleti. — Klet imej dobro zaprto in snažno. Zalivaj sode, da so vedno polni.

V čebelnjaku. — Pazi, da ti kak roj ne ubeži. Zanj imej že popolnoma opremljen panj.

Sviloreja. — Pazi na snago, menjaj pogostoma ležišča. Ne dotikaj se gosenic z rokami. Pokladaj jim redno in pogostoma svežega in nikdar ne mokrega murvinega listja. Pazi na prenažno izpremembo temperature. Pripravi pravočasno zaprejalnišče in ne pobiraj svilodov nikdar pred desetimi dnevi, po tem ko so se sviloprejk zapredle.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

JULIJ - MALI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1	Pondeljek Presv. Rešnja Kri; Teobald, pušč.
2	Torek Obisk. Mar. Dev.; Oton, šk.
3	Sreda Helijodor, šk.; Bertram, šk.
4	Četrtek Urh, šk.; Berta, dev.
5	Petek Ciril in Metod, blagovestnika
6	Sobota Izaija, prerok; Dominika, muč.
27	O velikem ribjem lovu. Luka 5., 1.—11.
7	Nedelja 4. pobin. Vilibald, škof.
8	Pondeljek Elizabeta, kr.; Kilijan, šk.
9	Torek Anatolija, dev.; Veronika, dev.
10	Sreda Amalija, dev.; Felicita, muč.
11	Četrtek Pij, pap.; Olga, dev.
12	Petek Mohor in Fortunat, muč.
13	Sobota Marjeta, dev. muč.; Anaklet, pap.
28	O farizejski pravičnosti. Mat. 5., 20.—24.
14	Nedelja 5. pobink. Bonaventura, šk.
15	Pondeljek Henrik, kr.; Vladimir, kr.
16	Torek Karmelska Mati Božja
17	Sreda Aleš, spoz.; Generozij, muč.
18	Četrtek Kamil Lel., sp.; Friderik, šk.
19	Petek Vincencij Pavl., sp.; Avrea, muč.
20	Sobota Elija, prer.; Hieronim, sp.
29	Jezus nasili 4000 mož. Mark 8., 1.—9.
21	Nedelja 6. pobink. Danijel, prerok
22	Pondeljek Marija Magd., sp.; Teofil, muč.
23	Torek Apolinar, šk.; Liborij, šk.
24	Sreda Kristina, muč.; Roman, muč.
25	Četrtek Jakob, star., apost.; Krištof, muč.
26	Petek Ana, mati M. D.; Valentina, dev.
27	Sobota Pantaleon, muč.; Natalija, muč.
30	O lažnivih prerokih. Mat. 7., 15.—21.
28	Nedelja 7. pobink. Viktor, muč.
29	Pondeljek * Marta, dev.; Beatrika, muč.
30	Torek Abdon in Senen, muč.; Julita, m.
31	Sreda Ignacij Lojola, spozn.
<p>Lunine mene.</p> <p>☾ Prvi krajec 8. ob 23. uri 28 m. ☽ Ščip 16 ob 6. uri 0 m. ☾ Zad. krajec 22. ob 20. uri 42 m. ● Mlej 30. ob 10. uri 32 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva</p> <p>Solnce stoji dne 25. julija ob 20. uri 33 minut v znamenje Leva. Dan se skrči od 15 ur 35 minut na 14 ur 46 min., torej za 49 min.</p>	

O P O Z O R I L O .

Premično bogastvo. Hišni in zemljiški davek. — Petnajstege zapade rok za predložitev rekurza glede dvojnosti, glede pomot, glede nepravilnih vpisov v sezname na podlagi nepravilnih ugotovitev in odločitev za vpis. — Zadnjega zapade rok za predložitev poprav dohodkov iz premičnega bogastva (glej opombo v maju).

Pristojbine mrtve roke. — Dvajsetega zapade rok plačila druge polovice pristojbine mrtve roke (glej opombo v januarju).

Samski davek. — Petnajstege zapade rok plačila samskega davka od strani delodajalcev za uslužbenca pri registrskem uradu (glej opombo v januarju).

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Krompir izoravaj ob suhem vremenu. Požanji žito, ko je slama popolnoma porumelena. Podorji strnišče, da se zemlja ne presuši. Osej činkvantin, ajdo, repo. Osipaj turščico.

V hlevu. — Nakrmi vprežno živino dobro in v redu vsaj zvečer in zjutraj.

Na travniku. — Košnja se nadaljuje.

Na vrtu. — Seje se ozimna vrtnina.

V vinogradu. — Nadaljuj s škropljenjem in žveplanjem.

V sadovnjaku. — Podpri preobložene veje, nadaljuj boj zoper mrčes, zatiraj uši s tobačnim izvlečkom in kvasijevimi trskami, gosenice in ličinke pa s svinčnim arzenatom.

V čebelnjaku. — Ne trčaj medu, dokler ni vsaj polovica satnikov pokrita z njim. O vročini zasenci panje. Daj čebelam mnogo vode na razpolago v bližini čebelnjaka. Rojenje preprečuj, ker pozni roji niso priporočljivi.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

AVGUST - VELIKI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1 Četrtek	Vezi Petra ap.; Makab. bratje.
2 Petek	Porcijunkula; Alfonz Lig., šk.
3 Sobota	Najdba sv. Štefana; Lidija, vd.
31	O krivičnem hišniku. Luka 16., 1.—9.
4 Nedelja	8. pobink. Dominik, spozn.
5 Pondeljek	Marija Snežnica; Ožbolt, kr.
6 Torek	Gospodovo sprem.; Sikst, pap.
7 Sreda	Kajetan, sp.; Donat, muč.
8 Četrtek	Cirijak, Larg in Smaragd, muč.
9 Petek	Roman, muč.; Emigdij, šk.
10 Sobota	Lavrencij, muč.; Hugon, škof.
32	Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luka 19., 41.—47.
11 Nedelja	9. pobink. Suzana, dev.
12 Pondeljek	Klara, dev.; Hilarija, muč.
13 Torek	Hipolit in Kasijan, muč.
14 Sreda	Evzebij, sp.; Anastazija, dev.
15 Četrtek	Vnebovzetje Marije Device
16 Petek	Rok, sp.; Joahim, oče M. D.
17 Sobota	Hijacint, spozn.; Emilija, dev.
33	O farizeju in cestinarju. Luk. 18., 9.—14.
18 Nedelja	10. pobink. Helena, kr.
19 Pondeljek	Ludovik Tol., šk.; Julij, muč.
20 Torek	Bernard, Of, sp.; Samuel, prer.
21 Sreda	Ivana Fr. Sant., vd.; Adolf, sp.
22 Četrtek	Timotej, muč.; Hipolit, muč.
23 Petek	Filip Ben., spozn.; Viktor, šk.
24 Sobota	Jernej, apost.; Ptolemej, šk.
34	Jezus ozdravi gluhonemega. Mark 7., 31.—37.
25 Nedelja	11. pobink. Ludovik, kr.
26 Pondeljek	Zeferin, pap.; Samuel, muč.
27 Torek	Jož. Kal., spozn.; Gerhard, šk.
28 Sreda	Avguštin, c. uč.; Hermes, muč.
29 Četrtek	Obglavlj. sv. Janeza Krstnika.
30 Petek	Roza Lim., dev.; Feliks, muč.
31 Sobota	Rajmund, spozn.; Izabela, dev.
<p>Lunine mene.</p> <p>☾ Prvi krajec 7. ob 14. uri 23 m. ☽ Ščip 14. ob 13. uri 44 m. ☾ Zad. krajec 21. ob 4. uri 17 m. ● Mlaj 29. ob 2. uri 0 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgot dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 24. avgusta ob 3. uri 24 minut v znamenje Device. Dan se skrči od 14 ur 44 min. na 13 ur 22 min. — lorej za 1 uro 22 min.</p>	

O P O Z O R I L O.

Davki. — Od desetega do vštetea osemnajstega se mora plačati četrti obrok tako glavnega kakor dopolnilnih davčnih seznamov.

Vino. — Do petnajstega morajo naznaniti preostanek svojega vina in sicer tako pridelovalci kakor tudi trgovci na debelo.

Kratka navodila za kmete.

Na njivi. — Poruj strnišča in izoraj njive globoko, da tako pripraviš tla za ozimino. Zatiraj turšičično snet s tem, da izruješ in sežgeš napadena stebela.

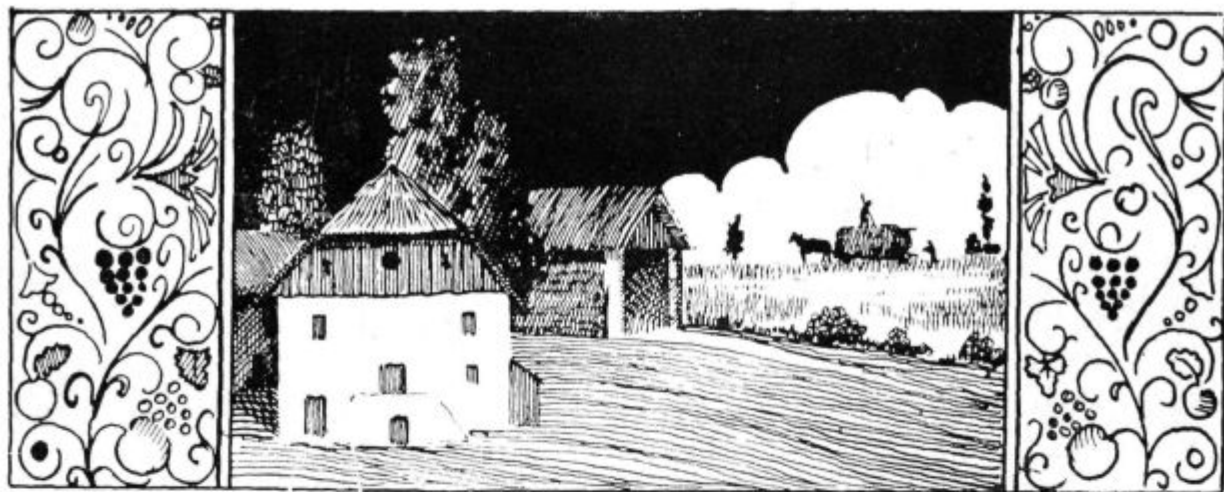
V hlevu. — Napajaj močno vroče živali šele potem, ko so se popolnoma ohladile.

Na vrtu. — Sejaj jesensko korenje, motovilec, zimsko špinačo, prej pa zemljo dobro pognoji. Zatiraj gosence na zelju. Rastline okopavaj posebno o vročini in suši.

V vinogradu. — Zatiraj plevel. Kjer opaziš na grozdih črva-kiseljaka, poškopri jih z vodo zredčenega tobačnega izvlečka.

V sadovnjaku. — Obiraj poletno sadje previdno in skrbno, da ne poškoduješ drevja. Odpadlo in črvivo sadje poberi in odstrani, da ne izlezejo iz njega molji, ki zlezejo potem na drevje in tam prezimijo.

V čebelnjaku. — Pelji čebele na gozdno ali močvirnato pašo. Preskrbi si dobre matice.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

SEPTEMBER - KIMAVEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evanġeliji.	
35	O usmiljenem Samaritanu. Luka 10., 25. - 37.	
1	Nedelja	12. pobink. (Ang.), Egidij, op.
2	Pondeljek	Štefan, kr.; Antonin, muč.
3	Torek	Evfemija, Tekla, Doroteja, muč.
4	Sreda	Rozalija, dev.; Ida, grof.
5	Četrtek	Lavrencij, škof; Viktorin, škof
6	Petek	Caharija, pr.; Hermogen, m.
7	Sobota	Marko in tov., muč.; Regina, muč.
36	Jezus ozdravi deset gobavih. Luka 17., 11. - 19.	
8	Nedelja	13. pobink. Rojstvo M. Dev.
9	Pondeljek	Peter Kl., sp.; Gorgonij, muč.
10	Torek	Nikolaj Tol., sp.; Pulherija ces.
11	Sreda	Prot in Hijacint, muč.
12	Četrtek	Ime Marijino; Gvidon, sp.
13	Petek	Virgilij, muč.; Notburga, dev.
14	Sobota	Povišanje sv. Križa; Ciprijan, muč.
37	O božji previdnosti. Mat. 6., 24. - 35.	
15	Nedelja	14. pob. M. D. 7 žal.; Nikomed
16	Pondeljek	Ljudmila, vd.; Kornelij, muč.
17	Torek	Lambert, šk., muč.
18	Sreda	Kvatre. Jožef Kupert, spoz.
19	Četrtek	Januarij, šk.; Konstancija, m.
20	Petek	Kvatre. Evstahij, muč.
21	Sobota	Kvatre. Matevž, apost.
38	Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luka 7., 11. - 16.	
22	Nedelja	15. pob. Mavricij in tov., muč.
23	Pondeljek	Tekla, muč.; Lin, pap.
24	Torek	Marija, rešiteljica ujetnikov
25	Sreda	Firmin, šk.; Kleofa, spozn.
26	Četrtek	Ciprijan in Justina, muč.
27	Petek	Kozma in Damijan, muč.
28	Sobota	Venceslav, kralj; Marcijal, muč.
39	Jezus ozdravi vodeničnega. Luka 14., 1. - 11.	
29	Nedelja	16. pobink. Mihael, nadang.
30	Pondeljek	Hieronim, c. uč.; Honorij, šk.
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolġost dneva:
☾ Prvi krojec 6. ob 3. uri 26 m. ☽ Ščlp 12. ob 21. uri 18 m. ☾ Zad. krojec 19. ob 15. uri 23 m. ● Mlej 27. ob 18. uri 29 m.		Solnce slopi dne 24. septembra ob 0. uri 38 min. v znamenje Tehtnice . Začetek jeseni. Noč in dan sta enako dolġa. Dan se skrči od 13 ur 19 min. na 11 ur 49 min., torej za 1 uro 30 min.

O P O Z O R I L O.

Davki. — V prvi polovici meseca se objavijo dopolnilni sezname tretje kategorije direktnih davkov in naklad.

Ljudska šola. — Uradni občinski predstojnik (podeštat) objavi razglas glede obveznega pouka in izdela seznam otrok, ki so dopolnili šesto leto. Starši morajo vpisati take otroke v šolo in predložiti rojstni list in izpričevalo o cepljenju koz (brez kolka).

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Izoravaj in spravljaj krompir. V goratih krajih se seje ozimina (pšenica, rž, ječmen). Skrbi sploh, da se ozimina pred zimo dodobra obraste. Za setev pripravi zemljo pravilno in posejaj izključno le zdravo, čisto, izbrano, kaljivo, debelo, težko, polno in zrelo zrnje.

Na travniku. — Kosí otavo.

V vinogradu. — Ne trgaj grozdja prezgodaj.

V sadovnjaku. — Obiraj sadje le o lepem vremenu. Začni pravočasno s sušenjem sadja. Prezračuj shrambe, v katerih hočeš shraniti zimsko sadje.

V kleti. — Pripravi potrebno posodo za trgatav in stiskalnice.

V čebelnjaku. — Ko se je končala jesenska paša na ajdi in žepku, misli na uzimovanje. Skrbi, da bodo imele čebele dovolj medu za zimo v panju. Zoži žrelo radi os in sršenov.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

OKTOBER - VINOTOK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.	
1 Torek	Remigij, šk.:	Areta, muč.
2 Sreda	Angeli varuhi;	Leodegar, šk.
3 Četrtek	Terezija Deteta Jezusa,	dev.
4 Petek	Frančišek Ser., sp.;	Edvin, kralj
5 Sobota	Placid in tov., muč.;	Gala, vd. ☉
40 O največji zapovedi. Mat. 22., 34.—46.		
6 Nedelja	17. pob. (Rožn. ven.) Brunon	
7 Ponedeljek	M. D., kr. rožn. venca; Justina, dev.	
8 Torek	Brigita, vd.; Simeon, starček.	
9 Sreda	Dionizij, šk.; Abraham, očak.	
10 Četrtek	Franc. Borg., sp.; Ludovik, sp.	
11 Petek	Nikazij, šk.; Firmin, škof	
12 Sobota	X Maksimilijan, šk.; Serafin, sp. ☽	
41 Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9., 1.—8.		
13 Nedelja	18. pobink. Edvard, kr.	
14 Ponedeljek	Kalist, pap.; Domicijan, šk.	
15 Torek	Terezija, dev.; Brunon, šk.	
16 Sreda	Gal, op.; Maksima, dev.	
17 Četrtek	Hedviga, kral.; Marjeta A., dev.	
18 Petek	Luka, evang.; Just, muč.	
19 Sobota	Etbin, opat.; Peter Al., sp. ☾	
42 Prihika o kraljevi ženitnini. Mat. 22., 1.—14.		
20 Nedelja	19. pob. (Posv. cerk.) Janez K.	
21 Ponedeljek	Uršula, dev.; Hilarijan, op.	
22 Torek	Kordula, dev.; Marija Sal. muč.	
23 Sreda	Severin, šk.; Klotilda, muč.	
24 Četrtek	Rafael, nadangel; Kristina, m.	
25 Petek	Krizant in Darija, muč.	
26 Sobota	Evarist, pap.; Marcel, muč.	
43 Jezus ozdravi kraljevega sina. Jan. 4., 46.—53.		
27 Nedelja	20. pobink. Kristus kralj. ☽	
28 Ponedeljek	** Simon in Juda, apost.	
29 Torek	Narcis, šk.; Ida, dev.	
30 Sreda	Klavdij, muč.; Alfonz R., sp.	
31 Četrtek	Volbenk, šk.; Lucila, dev.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgost dneva:
☾ Prvi krajec	5. ob 14. uri 40 m.	Solnce stopi dne 24. oktobra ob 9. uri 29 min. v znamenje Škorpionja. Dan se skrči od 11 ur 45 minut na 10 ur 15 minut, torej za 1 uro 30 min.
☽ Ščip	12. ob 5. uri 39 m.	
☉ Zad. krajec	19. ob 6. uri 36 m.	
☼ Mlaj	27. ob 11. uri 15 m.	

O P O Z O R I L O.

Davki. — Od desetega do osemnajstega treba plačati peti obrok direktnih državnih davkov in občinskih in trgovskih davčnih naklad.

Hišni davek. — Davčni urad sprejema do petnajstega dne poprave glede zmanjšanih oziroma zvišanih dohodkov iz hiš.

Vino. — Do petnajstega je zadnji čas naznaniti vinski pridelek letošnje letine.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Spravi pozni krompir in turščico in pripravi takoj zemljo za setev ozimine. Setev opravi v prvi polovici meseca, ko si zemljo dobro pognojil.

V hlevu. — Prehod od zelene krme k suhi izvrši polagoma. Pokladaj živini vsak dan manj zelene, zato pa od dne do dne več suhe krme.

Na travniku. — Spravi otavčič, če ga imaš. Pognoji travnike z gnojnico, a uporabljaj tudi umetna gnojila: Thomasovo žlindro, superfosfat in kalijevo sol.

Na vrtu. — Poberi doraslo pozno zelenjad in spravljaj jo le ob lepem vremenu v shrambo. Pospravi z vrta fižolovke in shrani jih pod kakim ostrejšem.

V sadovnjaku. — Ne otresaj in ne klati poznega sadja, marveč obiraj ga skrbno. Po končanem obiranju sadja pripravi tla za nove nasade. V tem mesecu je najprimernejši čas za nastavljanje lepilnih pasov po deblih sadnega drevja.

V čebelnjaku. — Pičle zaloge izpopolni z medom. Slabiče združi.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

NOVEMBER - LISTOPAD

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	God vseh svetnikov
2 Sobota	* Vseh ver. duš dan.
44 Prilika o kraljevem računu. Mat. 18., 25.—35.	
3 Nedelja	21. pob. (Zahv.) Viktorin, m.; Just, m.
4 Pondeljek	** Karl Bor., šk.; Vital, muč. ☾
5 Torek	Caharija, oče Jan. K.; Emerik.
6 Sreda	Lenart, op.; Sever, šk.
7 Četrtek	Prosdocim, škof; Engelbert, šk.
8 Petek	Bogomir, škof; Deodat, muč.
9 Sobota	Teodor, muč.; Orest, muč.
45 Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22., 15.—21.	
10 Nedelja	22. pob. Andrej Avel., sp. ☾
11 Pondeljek	* Martin, šk.; Mena, muč.
12 Torek	Martin, pap. muč.; Livin, šk.
13 Sreda	Stanislav Kost, sp.; Didak, spoz.
14 Četrtek	Jozafat K., šk.; Serapion, m.
15 Petek	Leopold, vojv.; Jedert, dev.
16 Sobota	Edmund, škof; Otmar, opat.
46 Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9., 18.—26.	
17 Nedelja	23. pobink. Gregorij, šk.
18 Pondeljek	Odon, op.; Hilda, muč. ☾
19 Torek	Elizabeta, kr.; Poncijan, pap. m.
20 Sreda	Feliks, spoz.; Edmund, kr.
21 Četrtek	Darovanje M. D.; Kolumban.
22 Petek	Cecilija, dev. muč.; Maver, muč.
23 Sobota	Klemen, pap.; Felicita, muč.
47 O razdejanju Jeruzalema. Mat. 24., 15.-35.	
24 Nedelja	24. pob. Janez od Kr., sp.
25 Pondeljek	Katarina, muč.; Jukunda, m.
26 Torek	Konrad, šk.; Silvester, op. ☾
27 Sreda	Virgilij, šk.; Ahacij, šk.
28 Četrtek	Eberhard, šk.; Gregor, pap.
29 Petek	Saturnin, muč.; Filomen, muč.
30 Sobota	Andrej, apost.; Justina.
<p>Lunine mene.</p> <p>☾ Prvi krajec 4. ob 0. uri 12 m. ☽ Štip 10. ob 15. uri 42 m. ☾ Zad. krajec 18. ob 1. uri 36 m. ● Mlaj 26. ob 3. uri 30 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgot dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 25. novembra ob 6. uri 35 minut v znamenje Strelica. Dan se skrči od 10 ur 15 min. na 9 ur 5 minut, torej za 1 uro 8 min.</p>	

O P O Z O R I L O.

Premično bogastvo. Hišni in zemljiški davek. — Do petnajstega se mora predložiti naznanilo o nepostavnem vpisu v dopolnilne sezname druge serije.

Tehtnice in uteži. — Najkasneje 30. t. m. se morajo trgovci, ki so odprli nanovo trgovino in ki morajo imeti overovljene tehtnice in uteži, prigrasiti na občinskem uradu in predložiti omejene priprave v overovljenje.

Kratka navodila za kmete.

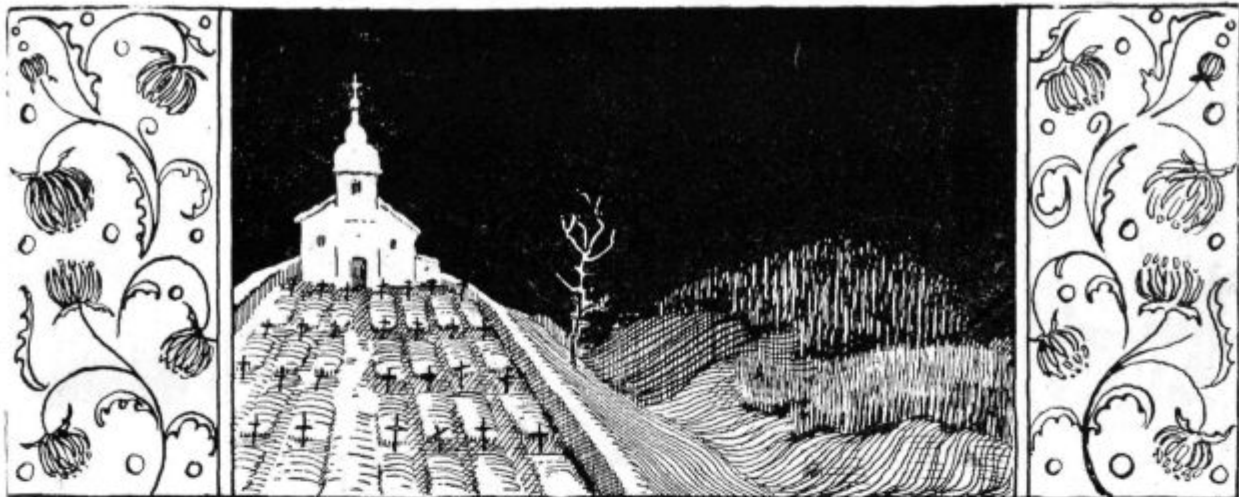
Na polju. — Pospravi pozni jesenski pridelek. Njive, ki so namenjene za pomladansko setev, moraš globoko preorati. Ne puščaj črez zimo nobene njive nezorane. Hlevski gnoj razvozi, raztrosi in podorji.

Na travniku. — Pobranaj z mahom prerasle travnike in pognoji jim s superfosfatom in kalijevo soljo.

V sadovnjaku. — Zasadaj v prvi polovici tega meseca sadno drevje. Snaži in pretrebi starejše sadno drevje. Za pobelitev debel je skrajni čas.

V kleti. — Skrbimo za primerno toploto, da mošt docela povre in se učisti. Sode zapolni do vrha in jih zamašuj z lesenimi kipelnimi vehami.

V čebelnjaku. — Zavaruj čebele pred mrazom in nezgodami s tem, da zamažeš vse razpokline panja s kitom. Mišim v čebelnjaku nastavi past, da ne bodo vznemirjale čebel v zimskem počitku.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

DECEMBER - GRUDEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
48	O poslednji sodbi. Luka 21., 25.—33.
1 Nedelja	1. adventna. Natalija, dev.
2 Ponedeljek	Bibijana, muč.; Pavlina, dev.
3 Torek	Frančišek Ksav., sp.; Lucij, šk. ☉
4 Sreda	Barbara, m.; Peter Zlat., c. u.
5 Četrtek	Saba, opat; Krišpin, muč.
6 Petek	Miklavž, škof; Apolinarij, šk.
7 Sobota	Ambrozij, c. uč.; Agaton, muč.
49	Janez Krstnik v ječi. Mat. 11., 2.—10.
8 Nedelja	2. adv. Brezm. spoč. Mar. D.
9 Ponedeljek	Peter Four., šk.; Valerija, muč.
10 Torek	Lavret. M. B.; Melhijad, pap. ☿
11 Sreda	Damazij, pap.; Trazon, op.
12 Četrtek	Maksencij muč.; Epimah, muč.
13 Petek	Lucija, muč.; Otilija, dev.
14 Sobota	Spiridijon, opat; Nikazij, šk.
50	Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1., 19.-28.
15 Nedelja	3. adventna. Kristina, dev.
16 Ponedeljek	Evzebij, šk.; Adela, vd.
17 Torek	Lazar, šk.; Vivina, dev. ☽
18 Sreda	Kvatre. Gracijan, šk.
19 Četrtek	Urban, pap.; Nemazij, muč.
20 Petek	Kvatre. Evgenij in Makarij, m.
21 Sobota	Kvatre. Tomaž, apost.
51	Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luka 3., 1.-6.
22 Nedelja	4. adventna. Demetrij, muč.
23 Ponedeljek	Viktorija, muč.; Dragobert, kr.
24 Torek	* Adam in Eva; Irmina, dev.
25 Sreda	Božič. Rojst. Gospodovo. ☉
26 Četrtek	Štefan, muč.; Arhelaj, škof.
27 Petek	Janez Evangelist; Fabijola, vd.
28 Sobota	Nedolžni otročiči; Kastor, muč.
52	Simeon in Ana oznanjata Gospoda. Luka 2., 33.-40.
29 Nedelja	Ned. pr. N. letom. Tomaž, šk.
30 Ponedeljek	David, kr.; Evgenij, šk.
31 Torek	* Silvester, pap.; Pavlina, dev.
<p>Lunine mene,</p> <p>☽ Prvi krajec 3. ob 8. uri 28 m. ☽ Ščip 10. ob 4. uri 10 m. ☽ Zad. krajec 17. ob 22. uri 57 m. ☽ Mlaj 25. ob 18. uri 49 m.</p>	
<p>Nebesno znamenje in dolgost dneva:</p> <p>Solnce stopi dne 22. dec. ob 19. uri 37 min. v znamenje Kozoroga. Začet. zime. Najkrajši dan, najdaljša noč. Dan se skrči od 9 ur 4 m. na 8 ur 46 min. in zraste nato na 8 ur 50 min.</p>	

O P O Z O R I L O.

Davki. — Direktnim državnim davkom in občinskim in deželnim nakladam zapade zadnji obrok dne desetega tega meseca. Kdor ga ni plačal v dobi osmih dni, plača šestodstotno globo.

Dohodki iz premožnega bogastva za zavode in bitja, obdavčena na podlagi računskih zaključkov. Predložiti se mora pred zadnjim dnevom tega meseca, če je bil potrjen računski zaključek pred najmanj tremi meseci.

Licence. — Prenosišča, kavarnarje, gostilne i. t. d. morajo zaprositi za obnovitev licence za bodoče leto. V ta namen položijo prenehajočo licenco na občinskem uradu.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Če si zemljo preoral, osnaži poljsko orodje in hrani ga v suhem prostoru. Pokvarjeno orodje popravi.

V hlevu. — Pazi, da so hlevi topli, da je zrak v njih zdrav in čist.

Na travniku. — Velja isto, kar za november.

V vinogradu. — Če ni hudega mraza, obrezavaj trte. Če je zemlja suha, okopavaj in gnoji trte.

V sadovnjaku. — Gnoji sadnemu drevju. Brez gnoja ni sadja.

Beleške

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

V R N I T E V

Spisal Johann Bojer. - Prevel Tone Čemažar

Novemberski večer s krivcem, mesečino in zmrzaljo, ki celo psa čuvarja nažene v hišo. Pravo vreme za duhove. Res se zdi, da so se prebudili glasovi vseh ranjkih — iz streh, iz sten in iz dimnikov, iz gozda, ki piska in toži, iz polomljenega trsja ob izlivu reke, kjer voda otožno šumi. Samoten popotnik, ki se vrača ob taki uri, si zaviha ovratnik čez ušesa in podviza korak, kakor da ga je strah pred nečem, česar noče imenovati z imenom — le naglo domov! Luči v majhnih ribiških kočah vzdolž obrežja so ugasnile druga za drugo, toda ljudje ležijo še budni v svojih posteljah. Tisto zamolklo bučanje morja tam zunaj polni noč z neko posebno grozo. Bog, bodi mu milostljiv, ki je v taki noči na morju!

Morda leži v katerikoli hiši za majhnim, razsvetljenim oknom ubogi grešnik, ki se bori s smrtjo. Morda bo prav taka noč tudi takrat, ko se bomo mi poslavljali od življenja. Ta zemlja v belem srežu, pokrita z mesečino ko z mrtvaškim prtom, nam dá misliti, da smo pogosto kaj storili, kar ni bilo prav.

Lindegardski gozd se je zdajci razprostiral ko temna preproga med graščino in njivami kajzarjev. Pot se je izgubljala v njem, ko od mesečine sijoča riža. In ta pot je zdaj ležala ko izumrla; nobenega voza ni bilo na nji, nobenega pešca, niti glasu kakega prometa. V kolesnicah se je lesketal led — če bi prišel kakor voz, bi ga spremenil v drobir.

Kaj pa je to? Na mestu, kjer gozd požira srebrnosvetlo pot, se je pojavila majhná, črna pika. Premikala se je, bila je nekaj živega. Približevala se je, bojujoča se z vetrom, bliže, vedno bliže. Zrasla je v človeško postavo, od katere je padala na beli

srež močvirja senca, kakor da je zasledovana od lastne prikazni. Kdo je tako pozno še vedno na poti?

Bila je ženska. Na glavi je imela veliko volneno ruto, ki ji je pokrivala tudi prsi in pleča. Vsa postava je bila črna in je spominjala na redovnico. Hoja ji je bila zibajoča, obraz bled, zguban, mršav ko mrtvaška lobanja, šop sivih las ji je mohl na

Vsa postava je bila črna in je spominjala na redovnico.

čelo. Če kdo presedi petnajst let za zidov-
jem, ne dobi rdečih lic. Ne postane rejen
in okrogel, če ves čas hrepeni domov in se
grize zaradi zla, ki ga je storil.

In slednjič — zdaj se vrača. Neverjetno
je, vendar je resnica.

Vrača se v domačo okolico ob fjordu.
Dobro so ji znane temne pošasti šotnic
vzdolž poti. Tu vlada tisti posebni, znani
duh po močvirju. Odprla je na široko stare
oči in postala za trenutek, da bi se razgle-
dala. Ali ne sanja tudi tokrat? Ali je v
resnici tu?

Nato je znova okrenila svoj stari obraz
proti vetru in hodila, hodila. Nihče ne ve,
da pride. Nihče je ne pričakuje to noč. Ona
ne zna pisati, a saj tudi Elija ne zna brati.
In čemu bi se ne vrnila nepričakovano?
Tako bo laže zvedela po resnici, kako se
godí staremu možu iz dneva v dan.

Tu se začenjajo prve borne kočice. Okna
se svetijo v mesečini, a za njimi ni videti
luči. Zopet mora postati in za nekaj trenu-
tkov na široko odpreti veke. Prve hiše njene
domače občine — ali je to mar malenkost?
Torej je tu! Le še malo minut bojevanja
proti vetru, pa bo stala pred dvema majhni-
ma poslopjema, kjer je Elija bržkone že šel
počivati, a je vendar doma in jo čaka — ka-
kor jo je čakal vsa dolga leta. «Kdo je?» bo
vprašal, ko bo potrkala. In ona mu bo od-
govorila... da, že več let je imela priprav-
ljene besede. «Elija», mu poreče z novim,
toplím glasom, «Elija, jaz sem!»

Bili sta si prav blizu... Molčali sta nekaj časa.

Toda — tu je res nekdo še na nogah.
Od neke hiše, ki je imela razsvetljena okna,
se je odtrgala temna postava. Tam je morda
nekdo bolan. Morda je kdo, ki jo pozna;
morda je kdo, ki se mora še tisto noč poslo-
viti od življenja. Da, in če večina znancev
njene starosti ni več med živimi? Tedaj bo
pač osamljena? O ne, saj ima Elijo; in doma
na Sletenu jo čakajo poslopja.

Postava, ki je prišla od male hiše, je
bila tudi ženska, zavita v belo ruto. Ko je
zagledala ob tako pozni uri človeka na ce-
sti, je obstala. Ustavila se je tudi tujka. V
bledi mesečini sta zastrmeli druga v drugo.
Nato je stopila ona druga bliže. Odprla je
leso in prišla prav na cesto. Tujka je ča-
kala. Bili sta si prav blizu. Tujka se je po-
izkusila smehljati. Ona druga pa se je zdrz-
nila in se umaknila. Molčali sta nekaj časa.

«Dober večer, Randi!» je rekla tujka.

«Bog, stoj mi ob strani! Ali si...?»

«Da, jaz sem.»

«Moj Bog, skoraj bi se bila prestrašila!
O, ti ljuba moja...!»

«Ali si mislila, da vidiš prikazen?»

«Ne, toda ali si vendar res ti, Sara?»

«Da, jaz sem v resnici.»

Radi vetra sta morali govoriti zelo
glasno. Iz Randine rute se je ponujala roka,
ki jo je Sara zgrabila. Imela je stare, košče-
ne roke.

«In zdaj si se vrnila! Moj Bog, ali si se
res vrnila?»

«Da, in ti tudi še živiš, Randi?»

«O da, toda postarali sva se.»

«Da, postarali sva se.»

Odtrgali sta se z mesta in odšli druga
ob drugi proti vetru. Dolge sence njunih
postav so ju spremljale čez njive.

«Toda ljuba Sara — ne zameri mi te-
ga — ali nisi...?»

«Bila obsojena v dosmrtno ječo? Da.
Toda slednjič sem bila le pomiloščena.»

«Da, da. Čudna so božja pota. Toda ne,
ne gre mi v glavo, da se zopet vidiva.»

«In kako gre Eliji?»

«Da, Eliji gre zdaj dobro.»

«Tako?»

Tujka je stopila nagleje in se je tesneje
zavila v ruto. Nič več ni hotela vedeti. Eliji
gre torej dobro? Brez nje? Pa se vendar ni
dal ločiti in je vzel katero drugo? Ne, ona
ni hotela vedeti nič več. Sama je hotela do-
speti in videti.

Randi je hodila poleg nje in se je vedno
hujše sramovala. Zakaj ona je bila vendar
tista, ki je — takrat — šla k babici in rekla:
«Z otrokom, ki je umrl na Sletenu, gotovo
ni vse v redu.» Tudi babica je imela o tem
svoje posebno mnenje, in tako se je zgodilo,
da sta šli obe do oblasti. Prišlo je do zasli-
ševanja, do vrste zasliševanj, otroka so iz-
kopali, prikazal se je zdravnik z nožem in

z zapisnikom. Slednjič je Sara priznala; in Helga, njena rejenka, mati malega otroka, je tudi vse priznala, toda ona je dobila samo sedem let. Stara je bila povzročiteljica zlega dejanja, zato je dobila dosmrtno ječo. Toda Elija, ta mali, krivonogi mož, ni nič vedel o celi stvari, zato je bil oproščen. In ko so prišli, da odvedejo obe ženski, je hodil sem in tja po izbi, od okna do okna, in vokal ko otrok.

«Torej lahko noč!» je rekla Randi in obstala, kjer se je pot cepila k njeni hiši.

Sara je spela dalje proti vetru. Ni hotela nič več vpraševati, saj zdaj je prišla sama, da bo videla. Tam zadaj je že razločila mala poslopja. Srce ji je začelo biti — še trenutek, pa bo na mestu...

Šestdeset let ji je že bilo in vendar je sanjala o novem življenju, v katerem se bo pokorila in bo neizmerno dobra z Elijo. Zakaj ni bilo zlò dejanje, za katero je pretrpela kazen, ki jo je v teh petnajstih letih najhuje mučilo, ampak kar je v dolgih, dolgih letih storila Eliji hudega. Vedno ga je samo zmerjala in mu grozila, če se je le prikazal na vratih — kakšne slabe jedi je postavljala predenj, s kolikim strupom in nezadovoljstvom je polnila izbo od jutra do večera — treba bi bilo celega življenja, da bi vse to popravila. Zato je hrepenela domov kakor po odrešenju za ubogo dušo. In zato je prosila Boga za dolgo življenje, da bi se lahko pokorila in vse odračunala.

O, ona je hotela delati s svojimi starimi rokami, mu krpati obleke, mu skuhati kaj dobrega, si nikoli več na skrivaj privoščiti močne kave, a njemu dati le redke podmetenice. Spremljala ga bo, ko pojde po šoto, pomagala mu jo bo nositi in vleči. Izba bo zanaprej čista ko zrcalo, nikoli več ne bo prišlo opravljanje čez njene ustnice. Po vsej fari naj se zglesi, da živita zakonca na Sletenu dobro in srečno življenje. In da je Sara nov človek, naravnost vzgled za mlade in stare.

Bog blagoslovi mala poslopja, že so stala pred njo. O, kako majhna je hiša! Mesec se sveti v obeh temnih oknih, ki gledata proti zapadu, toda za šipami ni luči. Elija je gotovo že legel počivat. Ali ima kako pomoč ali živi sam, leži v postelji in jo pričakuje?

Toda kaj je to? Izenenada je odprla veke na široko, oči so ji bile večje in večje. Hiša je stala sama samcata pred njo. Hlev je izginil. Ali je prodal kravo in tudi ovce?

Med tem, ko je tako stala, so ji gledale stare oči čimdalje bolj začudeno. Nekoliko dalje sta stali vendar dve drugi poslopji, hiša in hlev, toda mnogo večji. Zdelo se je, da je obiskalo Sleten novo blagoslanje. Ali je Elija spraval res tako daleč... ali?

Kakorkoli, ona ni mogla ostati v vetru in mrazu na cesti, morala je tja gor. Toda bilo ji je, kakor da leži mala hiša, njen dom, samotni in izumrl pred njo in ji ne kliče dobrodošlice. Kaj se je neki zgodilo?

Senca je hodila daleč pred njo, ko je z muko spela po znani ji poti do stare hiše. Veter ji je napihoval krila, ruta ji je plahutala. Zelo mrzla mora biti ta noč, zakaj čuden, leden občutek jo je spreletel po hrbtu. Med hišo in hlevom je bil ozek prehod; v prejšnjih časih ji je zvenel tako kovinsko pod nogami, zdaj ni več pel pod njenimi koraki, ki so ji mrtvo in zmrzlo odmevali v noči.

Pred vrati na drugi strani ni bilo čebriča z vodo, na tleh niso ležale smrekove veje, da bi si očistila čevlje; nikakega znamenja, da kdo tu prebiva. Vendar je zgrabila za znano ji kljuko, vrata so se v resnici odprla. Toda nihče je ni vprašal: «Kdo je?» Ona ni mogla odgovoriti: «Elija... jaz sem.»

Stala je v ozki veži — o, zrak v nji je bil isti ko prej. Dobrodošla na svojem domu, Sara! Previdno je pritakala skozi vrata v izbo. Mesečina je risala obe okni na podu, toda ni bilo slišati sape spečega. In niti ni bilo v prostoru kake postelje, niti mize ne kake stolice. Ura ni tikala na steni. Ali je Elija umrl? Za Kriščevo voljo, če Elija več ni živ!

Odšla je na desno v kuhinjo; poleg veže in izbe je bil samo še ta prostor v hiši. Tudi tu je ležala podoba majhnega okna na tleh, toda v ostalem je bilo tu vse prazno. Nobenega lonca, nobenega kotla, nobene skledice na klopi, nobenega krožnika na stojalu ob steni. Hiša je bila mrtva. Nihče več ni stanoval v nji.

Zgrudila se je na ognjišče. Torej je Elija vendar — preminil! In ona ni imela sorodnikov, da bi se k njim zatekla. Grozilo ji je, da pride na občino — pred seboj je videla vse polno zlobnih oči: Ta je morilka! — Ona, ki je na svojih starih nogah pridrsala domov po odrešenje — bo živela zanaprej v večjem prekletstvu ko doslej.

«In ti, Elija — me nisi hotel počakati!»

Nikoli ti ne bom mogla storiti kaj dobrega. Jezus Krisus, bodi milostljiv moji ubogi duši!

Čudna trudnost ji je sključila telo in ji zaprla oči. Kaj hoče tu, kaj hoče tu?

Zunaj so zazveneli koraki, počasi je dvignila glavo. Nekdo je vstopil, najprej v izbo, nato v kuhinjo. Elija? Ne, bila je zopet stara Randi.

«Težko mi je, da bi te pustila samo, Sara. Videla sem te sèm vstopiti.»

«Povej mi, ali je Elija umrl!»

«Ali mar ne veš, kaj se je tu zgodilo?»

«Nič ne vem.»

«Elija zdaj stanuje v drugi hiši.»

«Ali... je oženjen?»

«Ne, on živi od preužitka. Posestvo je prodal zakoncema, ki sta si sezidala novo hišo in hlev.»

«Da... da je dal posestvo?»

Pogledala je Randi in težko dihala.

«Mislila sem, da veš. Zdaj moraš pač tja in pri njih stanovati.»

«Pri tujih ljudeh? In midva, Elija in jaz — ali ne moreva skrbeti sama zase?»

Sključila se je v dve gubi, trepetala je od mraza. Sanje o novem življenju — za oba, na starem domu, s kravo, ovcami in kokošmi — so se razkadile. Zdaj je bil Elija dobesedno nekdo drugi ko poprej. Zibala se je s telesom sem in tja, strmela skozi okno in globoko, globoko sopla.

Randi je stopila k nji in ji je položila roko na ramo.

«Ne jemlji si tako hudo k srcu, Sara. Ubogi Elija ni zmogel več. Moral je tako narediti. Nihče ni vedel, da se boš zopet vrnila.»

«Poslušaj, Randi — pojdi tja in pokliči Elijo!»

«Da pride sem? Toda ljuba Sara, je pač bolje, da se ti potrudiš k ljudem. Mraz te trese in tudi jedi potrebuješ. In tu ni nobene postelje ne kake odeje, da bi se z njo pogrnila. Polnoč je. Z menoj moraš in kar se dá naglo v posteljo.»

«Ali greš in mi privedeš Elijo? Ne stopim pred tuje ljudi, za nobeno ceno.»

«No, dà, če že nočeš drugače. On gotovo že leži, toda... o ljuba moja! Sveti oče nebeški! Moj Bog!»

Randini koraki so odzveneli pred hišo. Sara je nepremična sedela na ognjišču in strmela pred se. Pod streho in v dimniku je zavijal veter, a ona je sedela in ni opazila, da trepeče od mraza. Zdaj je bila končno tu. Zdaj je bila doma na Sletenu. Novo življenje — o — novo življenje! Zibala se je s telesom.

* * *

Mlada zakonca v drugi hiši sta ležala v izbi, se prebudila in planila na postelji, ko so se vežna vrata hlastno odprla v vetru in je nekdo pritipal čez prag.

«Ali ste vi, Randi? Kaj pa je?»

«Z Elijo bi rada govorila. Moj Bog, to so časi!»

Stara žena je šla skozi izbo v kamro, kjer je ležal Elija.

Slišati je bilo, kako sta govorila. Stari mož je mislil, da sanja. Ko je slednjič stopil s sosedo v izbo, je dejal mladina, preden je oddrsals na prosto:

«Tako mi je, kakor da sem izgubil razum.»

«Kaj pa je?»

«Sara se je vrnila.»

«Sem?»

«Da, ostala je v stari hiši.»

Še dolgo potem, ko so koraki zaglušili v noči, sta mlada dva sedela na postelji in strmela drug v drugega. Sara, morilka — stara pošast, katere sta se še spominjala iz mladih dni, posebljena zloba v ženski obleki — tu? Ali namerava tu ostati? Ali sta mar prisiljena, da vzameta poleg starega še njo v hišo? Ali je to njuna dolžnost? Ali tako stoji v pogodbi? Ne, nikoli! Starec ima pravico do kota, dokler živi, dà. Toda o Sari ni bilo govora. Sare nikoli ne bosta pustila v hišo.

Toda zdaj sedi tam, v stari hiši. Za božjo voljo, kam z njo?

Nista mogla več zaspati. Čakala sta, da jo slišita priti. Za tisto noč jo morata tako in tako sprejeti. Toda ne dalje. Na noben način niti dneva več.

Zunaj je sijal mesec jasno in svetlo, veter se je polegel. Toda od morja je še vedno prihajalo zamolklo hrumenje, kakor bi bučale daljne orgle.

In mali mož je stopal z Randi, sosedo, skozi mesečino, čez travnik k mali hiši, svojemu nekdanjemu domu. Stopal je razkoračeno in hodil, kakor da iz gole podjetnosti vihti palico; navada, ki jo je videl pri gospodi z Lindegarda. Toda še vedno je mislil, da sanja. Sara, ki je bila zanj že vrsto let mrtva, ki je bila obsojena v dosmrtno

Vežna vrata so se prav hlastno odprla v vetru in nekdo je pritipal čez prag.

ječo, ne, ona je bila pač za vedno izgubljena. Ze mnogo let se je čutil vdovca, a zdaj kljub temu sedi v stari hiši. Zdaj jo bo zopet videl. Prebudili so se mu stari spomini. Z njenim odhodom se je bil povrnil mir v hišo, mir in pokoj tudi zanj. Nihče se ni prepiral, nihče ni lopotal z vrati, zdaj je živel brezskrbno, dobro življenje. Salamenska reč, kaj naj zdaj naredi?

Koraki so mu bili počasnejši, sopel je težko, oziral se je po kaki rešitvi. Kakšno olajšanje je bilo zanj, ko se je preselil iz stare hiše, ki ga je spominjala na slabo ravnanje in na muke, v kateri se je izvršilo zlo dejanje; da, v temi je največkrat zavil v velikem loku okrog nje, ki so jo nameravali v najkrajšem času podreti. Toda zdaj — zdaj je vstala Sara kakor iz groba — in sedi tam, med stenami, hoče biti znova poročena z njim in mu delati težke ure ko prej. Sveti Bog v nebesih, to morejo biti le sanje!

«Torej lahko noč!» je rekla soseda.

Zdelo se ji je najumestneje, če pusti moža in ženo sama.

Toda moža je mrazilo, spreletela ga je mrščavica, ko je bil sam in je odprl hišna vrata.

Izba je bila prazna. Ozrl se je po stenah in po podu. Ali se bo dvignila iz tal kot duh, ali bo kot čarovnica priletela skozi dimnik? Odkašljaj se je, pri tem mu je piskalo v prsih, kakor da je nadušljiv.

«Ali je kdo tu?»

Glas se je razlegnil v prazni hiši, toda nihče mu ni odgovoril. Šel je v kuhinjo, a ves v strahu, da se kaj zgodi za njegovim hrbtom. Odprl je vrata in pomolil glavo skozi špranjo. Na kamenitem ognjišču je ležalo nekaj temnega, gibalo se je, a se ni dvignilo. Drznil se je, da je vstopil, a bi bil najrajši pobegnul. Tedaj je zagledal v ruti bel obraz in dvoje znanih mu oči.

«Ti si...?»

Naprej ni mogel.

Trajalo je nekaj časa, da je dobil odgovor.

«Da, Elija — jaz sem.»

Bilo je zopet vse tiho. Slišala sta sapa drug drugega.

«Dober večer, Elija!»

Dvignila se je in mu prožila belo, koščeno roko, ki jo je nehote zgrabil.

«Da, saj si res ti, Sara. Dober večer!»

Bilo mu je tesno v grlu. Vendar sta le bila nekoč mož in žena.

«Kako ti gre, Elija?»

Glas ji je zvenel skrbeče, toplo.

«O, no, dà; kolikor toliko. In tebi?»

Ni je pozdravil z dobrodošlico. Stal je na mestu, strmel vanjo, niti se ni upal stopiti bliže.

«Da, tu sem, Elija», je rekla končno.

«Da, saj vidim. Toda pridi z menoj k ljudem.»

Veter je znova zapihal pod streho in v dimniku, a ona je stala v blede mesečini in si niti ni odvezala rute. Ali namerava zopet oditi?

«Če me hočeš zopet imeti, Elija, se boš moral pač preseliti sem.»

«Sem? To je nemogoče.»

«O, hiša je še vedno naša. In ali nimaš vsaj postelje ali mize, da bi lahko znova začela živeti?»

«Tu? Znova začela živeti? He, he! Ali mar ne veš, kaj se je zgodilo?»

«Dragi Elija, ti mi tega ne smeš odreči. Midva morava znova začeti živeti, tu — kakor v prejšnjih časih.»

Njen glas je prosil.

«To je popolnoma nemogoče, Sara.»

«O, Elija, saj ne smeš biti tako trd. Toliko slabega sem naredila. Zopet moram vse popraviti. Zdaj se bova lepo imela skupaj, midva.»

Nikoli si ni mislil, da bi mogel biti njen glas tako mehak, vendar ji je moral odgovoriti:

«Ti si pač popolnoma ponorela, Sara? Razumeti moraš vendar, da je to popolnoma nemogoče.»

«Nemogoče?» Stopila je bliže. «Ali mi sploh nočeš odpustiti?»

Obrisal si je čelo in pogledal skozi okno.

«Ne gre za to, Sara. Toda od česa bova živela?»

«Saj lahko delava in se trudiva po močeh, o, saj ne bom lena, Elija!»

«Nad šestdeset let je nama obema. In posestvo ni več moje. Mlada se nista zavezala skrbeti tudi zate in obadva ne moreva biti občini v breme.»

«Radi mene; če ne moreva več skrbeti sama zase, tedaj nama pač lahko pomore občina kot mnogim drugim. Vsaj skupaj lahko živiva. Sèm se moraš preseliti, Elija, videl boš, kako lepo bo za naju oba.»

Tedaj je opazila ob lunini svetlobi, kako se mu je ob misli, da bi moral zopet živeti z njo, obraz čudno nategnil od bojazni. Dà, celo mrščavica ga je obšla, da je kar trepetal. Bilo ga je strašno pogledati. Med njima se je odprl prepad, čez katerega bi nobena prošnja ne mogla zgraditi mostov.

«Kaj bo iz tebe, Sara? Bojim se, da imata mlada dva že mene več ko dovolj.»

«Jaz imam tu hišo.»

«Ti vendar ne boš tu ostala. Saj nimamo niti stolice ali pručice zate.»

«Tu ostanem», je izjavila in znova sedla na ognjišče. «Hiša je moja, najmanj polovica hiše je moje.»

«He, he! Toda jaz sem vendar hišo prodal, Sara, ona je last mladih dveh. V kratkem jo nameravajo podreti.»

«Kaj praviš? Ti da si prodal hišo?»

«Da», je rekel.

«Da... in jaz?»

«Ti? Ti si bila vendar v kaznilnici.»

Njegove besede so vplivale na ženo ko udarec s pestjo. Slutil je nastajajoči vihar v njenem glasu. Toda to pot ni hotel držati udarcev.

«In ti si prodal hišo, ker si mislil, da sem jaz za vedno odpravljena s poti? Ti si prodal, kar je bilo mojega? In zdaj — zdaj me podiš iz nje?»

«Ni bila moja krivda, Sara.»

«O, ti si pač tepec. Vedno si bil tepec.»

«In ti — kaj pa si ti?»

Bila sta na najboljši poti, da si zopet planeta v lase; žena se je zavedela žalosti tistega trenutka, dvignila se je in se je silila, da bi ga še enkrat lepo poprosila.

«Ti me vendar ne boš podil izpod strehe, Elija! Tega pač ne boš mogel storiti.»

«Ne, toda hiša vendar ni več moja. Saj sem ti vendar povedal, da zate nimam nikakega doma več.»

Potegnila si je z roko preko oči in vzdihnila.

«Tedaj je pač najbolje, da zopet odidem svojo pot.»

«Kam misliš?»

«Lahko grem do fjorda in se ubijem.»

«Ne govori tako bedasto! Zdaj pridi z menoj v ono hišo, k mladim, tako boš imela

vsaj za nocoj prenočišče. Jutri bomo govorili dalje, kako naj ti pomoremo.»

«Ne, Elija — zato nisem prišla. Vrnila sem se, da zopet pridobim tebe in svoj dom.»

«Za to je zdaj prepozno», je rekel, mož in se napravil, kakor da odhaja.

«Ne, v ono hišo ne grem, Elija, za nič na svetu!»

«Toda tu vendar ne moreš prenočevati.»

Tedaj je dvignila proti njemu sklenjene roke in ga je poslednjič prosila.

«O, Elija — pridi tudi ti sem! Slišiš! Daj mi, da zopet začnem živeti, od začetka. Sicer ne morem odrešiti svoje uboge duše.»

Tedaj se ni mogla več premagovati. Bila je izčrpana od potovanja, od napetosti in od velikega razočaranja — zaihtela je in se z rokami na obrazu zgrudila na ognjišče.

Pristopil je k nji in ji položil roko na ramo.

«Pridi vendar, Sara, pojdi z menoj!»

Obrisala si je solze.

«Ne, Elija, k tujim ljudem moraš iti brez mene.»

«A jaz ti vendar pravim, da tu ne moreš ostati.»

«Tu ostanem. Za to noč ostanem na vsak način tu. Tu je moj dom. Jutri lahko odidem svojo pot.»

Govoril ji je, poizkusil je z vabo in grožnjo — ona pa se je zibala s telesom sem in tja, strmela pred se in ponavljala:

«Za to noč ostanem tu. Tu je moj dom.»

Slednjič se je Elija spomnil prejšnjih časov in je postal hud. Če hoče biti tako trmasta in prebiti mrzlo zimsko noč v zapuščeni hiši, samo da ga muči, tedaj naj to le stori. On gre zdaj in če noče iti z njim, naj pa pusti.

«Tu nobeno prigovarjanje nič ne pomaga», je rekel mladima, ko je šel skozi izbo. «Prav taka je, kakršna je bila. Tam hoče prenočiti.»

Mlada žena je obžalovala, ker ni imela kake odeje odveč, da bi ji jo poslala. Vsaj za tisto noč naj jo pripelje v hišo.

«Noče, za nobeno ceno», je pihal Elija in šel proti kamri. Svojo ženo je poznal že od prej. Tu nobena beseda nič ne pomaga.

Toda mlada dva sta preležala vso noč brez spanja. Kaj lahko vsega ugane ta čudna ženska? Mlada žena je prosila svojega moža, naj gre tja in naj pogleda, toda že je umeknila prošnjo. Prazna hiša na oni strani v tem poznem času ni bila prav varna, če je Sara sedela v nji — ne, on ne sme iti.

Velika ura na steni je tikala in tikala; nekoč je visela v stari hiši in Sara jo je večkrat nategnila. Zdaj je začela biti — ena, dve, tri — kakor da bi jo klicala skozi noč in jo vabila, naj pride.

Toda čas je tekel, zunaj ni bilo slišati korakov. Starec je legel v svoji kamri in se

Med njima se je odprl prepad.

je zavil tako toplo ko se je le dalo. Gotovo se mu je le sanjalo. Na noben način ne bi hotel več začeti skupnega življenja s Saro.

Mesečina je zbledela, ker se je bilo nebo pokrilo z oblaki. In ko se je veter proti jutru znova ojačil, so se le valili od morja veliki, kuštrasti oblaki. Zima je pričela z vso resnobo; jutri se bo zbudila okolica s snežnim metežem in belimi poljanami.

V stari hiši je Sara legla v kot izbe na isto mesto, kjer je v prejšnjih časih stala postelja.

Ležala je na goli zemlji, noge so ji bile mokre od dolge poti, odkar je stopila z ladje na celino. Toda ona se je tesneje zamotala v svoja krila in v volneno ruto, majhno culo si je položila pod glavo. Tako ie vendar končno prišla domov. Peč je stala v kotu ob kuhinji in strmela nanjo. Kolikokrat je v prejšnjih časih zakurila v nji in si skuhala kave. Zdaj jo je vpraševala ledeno mrzlo: «Kaj hočeš tu prav za prav?»

Tam je svoj čas sedela z otrokom v naročju. Otrok! Bilo je strašno.

Četudi je zaprla veke, da bi ga ne videla, ji vendar ni bilo prihranjeno, da bi ga ne slišala.

Tam zadaj, v zapečku, je začel stokati. O, ta glas!

In Elija, ta zabiti tepec, ki še nikoli ni naredil kake prave na tem svetu, je vstopil, a ona mu je vrgla čevelj v glavo in je klela ter se usajala. Glej, da izgineš! Niti grižljaja

«Osukaj se in glej da dobiš moža!» ji je zakričala naproti.

nimamo v hiši. Pojdi, ne morem prenašati tvojega pogleda! In ona je vendar dobro vedela, da je najbrže truden in da je v srambi dovolj živil in mleka. Toda on se je okrenil in odšel. Strašno! Okrenila se je k zidu in trepetala od mraza.

In vstopila je Helga, njena rejenka, bleda, mlada, nedolžna. «Osukaj se in glej, da dobiš moža!» ji je zakričala naproti. «Dovolj si stara, da nam pripelješ zeta v hišo; ali pa si morda tako strašilo, da te noben fant niti pogledati ne more.»

Ko je Helga nekega dne zašla v nesrečo, so zapele druge strune. Otrok ni prinesel v hišo drugega ko posmeh in sramoto. Otrok mora s poti, nato bodo ljudje sčasoma pozabili celo zadevo. Čuj, vendar — otrok veka, toda s poti mora!

Valjala se je na mrzlih tleh in ječala.

O, kaj ni iskala miru in sprave, ko se je vračala? In zdaj je naletela na dan sodbe. Tu leži, mučena od mraza in od prikazni — ali je mar to predokus tistega kraja, v katerem se sliši le rjojenje in škripanje z zobmi?

Gospod Jezus, usmili se me, uboge srešnice!

Polagoma ji je postajalo toplo. Postajalo ji je prav prijetno toplo. Slednjič ji je bilo tako vroče, da se je zganila, kakor da hoče odeje, ki so ji odveč, odvreči s sebe.

Če bi se ji le ne režalo toliko zlih obrazov, ki so se prikazovali okoli nje v izbi. Prihajali so vsi, ki jih je kdaj nalagala, vsi, ki jim je ukradla tobaka ali denarja, vsi, ki jih je v dolgih letih trpinčila z zmerjanjem in divjanjem. Bilo jih je čimdalje več in več. Že so strmeli tudi skozi okna. Vsi so bili tu, prav vsi. Bil je sodnji dan.

Bilo je prepozno za pokoro in spravo. Bila je že prestara, da bi mogla kaj popraviti. Bilo je prepozno.

Elija, Elija — ali mi res ne moreš odpustiti?

Toda Elija je že odšel. Bilo je prepozno.

Gospod Jezus, bodi milostljiv moji duši!

Že so novi obrazi strmeli skozi okna.

Peč je oživela in je začela govoriti. Izba se je napolnila z ljudmi, ki so se hoteli maščevati. Vstala je, da bi pobegnila, toda ni imela več trohice moči, znova se je zgrudila. Slišati je bilo topotanje mnogih nog, cela množica je vstopila, vsi jo hočejo tožiti in obsoditi. Gospod Jezus...!

To je trajalo, dokler ni opazila, da je vstopil neki tujec. Preril se je skozi množico, ljudje so se mu umikali in ga gledali začudeno. Bil je mlad mož z ozko brado. Podal ji je roko in glas mu je bil tako mil:

«Vstani, Sara! Pojdi — in ne greši več!»

Med tem je bil mesec ponolnoma uasnil v noči, veter je divje nosil posamezne snežinke in z njimi bičal zemljo. Ko se je

slednjič zaznalo sivo zimsko jutro, so ležali gozdovi in hribi pod gosto, belo odejo. Tu pa tam je podil veter cele rjuhe snega, ki so tuleč bežale čez pokrajino, dokler niso našle kake hiše ali plota, da so ga pokrile. Le fjord je ležal črn med gorami in holmi, sredi snežnega meteža, in je rohnel z istimi glasovi, kakor jih je slišal prej z odprtega morja.

Mlada dva in Elija niso spali; zdaj so prihajali vsi trije, drug za drugim cepetaje v snegu, s svetiljko, da pogledajo za ženo, ki je sedela v stari izbi in zmrzovala. Snežni metež je bil prilepil ozke, bele pasove med bruna stare hiše. Pred vrati je mlada žena postala, ni hotela prva vstopiti. Tudi njen mož si ni upal dalje, ako tudi je bil med možmi znan kot bahač.

Tedaj se je opogumil Elija, vzel svetiljko in vstopil prvi.

«Ali si... ali si ležala na tleh, Sara?» je zajecjal in obsvetil podolgovati sveženj ob steni.

Nič odgovora. Posvetil je bliže. Sara je ležala z rokama prekrižanima na prsih. Oči so ji bile na stežaj odprte.

«Kaj je to?» je zajecjal.

Mlada dva sta se prekrižala s strmečimi pogledi. Stari se je upognil.

«No, da, tako je torej ta stvar», je rekel nazadnje in postavil svetiljko na tla.

Stara Randi je prišla in umila truplo, a Elija, ki je bil ročen človek, je sam zbil krsto.

In ko je Sara tako ležala, izravnana na vratih, ki so bila položena čez dva sodca, oblečena v čisto srajco in z opletanimi belimi lasmi, so poklicali starega. Vstopil je, ki mu je bil obraz vroč od zaposlenosti — in tako so stali, oba mlada, Randi in mali mož v razkoračeni stoji z navzven obrnjenimi stopali.

«Ali se še spominjaš, kako je bila lepa — svoj čas?» mu je rekla Randi.

«O da, lepa je bila res; kar se tega tiče, ji nič ni bilo reči.»

Mlada žena je prinesla culico, ki jo je bila prej odkrila v kotu. Odvezala jo je in vsi so pogledali vanjo. Vsebovala je majhen glavnik, razbito zrcalce, dva žepna robca,

Sara je ležala z rokama prekrižanima na prsih.

nekaj perila in par nogavic. Vmes je bila tudi denarnica z zapiralom iz medí, ki jo je Elija poznal še od prej. Mlada žena mu jo je dala in on jo je odprl. Denar je bil v nji. Nekaj kron v srebru — in, resnično, tudi nekaj bankovcev. Neke vrste plača, ki si jo je bila prištedila v dolgih letih, da bo imela nekaj pod palcem, če se kdaj vrne domov.

«To pride ravno prav za tobak», je menila mlada žena.

«To je res.»

Eliju se je razjasnil obraz, denarnico je vtaknil v žep.

Fran Žgur;

Potnik truden...

Potnik truden, noč se bliža
smrt sledi ti na korak;
vabi znamenje te križa:
v grobu pokoj je sladak.

Vse odmro posvetne želje
v tihem grobu smrtnih tmin:
Dušo tvojo angel vzel je
k Bogu, k luči vseh višin!

Grob pripadaš med grobove,
potnik ti, počivaj v njem!
Naj ti nove da svetove
božje milosti objem.

Božja milost, solnce zlato,
vere in utehe svit, —
šlo telo je pod lopato,
duša z Bogom govorit...

Kristus z morja

Francoski spisal Anatole France

Anatole France (prav Jacques Anatole Thibault, roj. l. 1844. v Parizu, umrl l. 1924. v Toursu) je bil odlikovan l. 1921. z Nobelovo nagrado radi plemenitega sloga, izražajočega izredno človekoljubje in srčno milino.

Tisto leto je utonilo v morju mnogo ribičev iz Saint Valery-ja. Vaščani so dobili njihova trupla na obali, kamor so jih bili naplavili valovi z ostanki njihovih čolnov vred. Devet dni so romale po strmi poti do cerkve krste, ki so jih nosile človeške roke. Krstam so sledile vdove, vzdihujoče in jokajoče pod črnimi kapuceami svojih širokih plaščev ko svetopisemske žene.

Tako so položili tudi kapetana Jeana Lenoela in njegovega sina Desire-ja na mrtvaški oder v prostorni cerkvi pod obokano streho, pod katero sta bila nekoč obesila ladjico z vso opremo Devici Mariji v dar. Bila sta oba poštena in bogaboječa.

Ko ju je gospod Guillaume Trupheme, domači župnik, blagoslovil, je dejal z glasom, tresočim se od bolesti:

«Še nikoli nismo položili v blagoslovljeno zemljo boljših mož in boljših kristjanov, kakor sta bila Jean Lenoel in njegov sin Desire. Tu bosta čakala božje sodbe.»

Medtem ko so se tik ob obali potapljali čolni s svojimi vodniki, so se zibale tam zunaj po odprtem morju velike ladje. In ni minil dan, da bi ocean ne bil naplaval kosov kakega razklanega čolna ali kake razbite ladje.

Neko jutro so videli otroci, vozeči se v čolnu, kako je plaval po vodi kip. Bil je Kristus v naravni velikosti, izrezan iz lesa, poslikan z živimi barvami in vsekakor precej star. Gospod je plaval z razprostrtimi rokami po morju. Otroci so potegnili kip iz vode in ga prinesli v domačo vas. Glavo je obdajala trnjeva krona. Roke in noge so bile prevrtane. A ne žrebljev ne križa ni bilo. Roke so bile še vedno iztegnjene, kakor bi bile pripravljene za daritev in blagoslov. Tak se je zdel Gospod Jožefu Arimatejcu in svetim ženam, ko so ga polagali v grob.

Otroci so izročili kip župniku Trupheme-ju, ki jim je rekel:

«Ta kip našega Zveličarja je starinsko delo. Kdor ga je napravil, leži že dolgo v grobu. Čeprav prodajajo po trgovinah bližnjega Amiensu in daljnega Pariza lepe kipe za sto frankov in mogoče kako malenkost več, moram priznati, da imajo tudi starejši kiparji svoje zasluge. Najbolj me pa razvema ta le misel: če je dospel Jezus Kristus tako z razprostrtimi rokami, je pri-

šel, da blagoslovi preizkušeno občino, da pokaže svoje sočutje do revnega ljudstva, ki se preživlja s smrtno nevarnim ribolovom. To je Bog, ki je hodil po valovih in blagoslavljal Kefasove mreže!»

In župnik Trupheme je dal položiti Kristusa na prt glavnega oltarja in šel nato k tesarju Lemerre-ju, da naroči lep križ iz hrastovega lesa.

Ko je bil križ napravljen, so pribili nanj Zveličarja s popolnoma novimi žreblji. Križ so nato postavili v cerkvi prav nad klečalnik cerkvenega predstojnika. In videli so, kako so bile oči Križanega polne usmiljenja, in zdelo se jim je, da se leskečejo v njih solze božjega sočutja. Enemu med starešinami, ki je bil poleg, ko so postavljali križ, se je dozdevalo, da je videl, kako so polzele solze po božjem obličju.

Ko je stopil drugo jutro župnik s strežnikom v cerkev, da bo maševal, se je začudil, videč, da je križ nad klečalnikom starešine prazen, Kristus sam pa leži na oltarju.

Kakor hitro je bil opravil božjo daritev, je dal poklicati tesarja in ga vprašal, čemu je snel Kristusa s križa. Toda tesar je odgovoril, da se ni bil doteknil križa. Župnik je vprašal še cerkovnika in strežnike in ugotovil, da ni bilo nikogar v cerkvi, odkar so bili postavili križ nad molilnik cerkvenega starešine.

Čutil je, da se dogajajo čudovite stvari, in razmišljal o tem, ko je bil sam. Naslednjo nedeljo je govoril o tem v svoji propovedi zbranim vernikom in jih pozival, naj prispevajo po svojih močeh za nabavo novega križa, ki naj bi bil lepši in vrednejši nositi Zveličarja vsega sveta.

Revni ribiči so dali, kolikor so zmogli, vdove so prinesle svoje poročne prstane. Darovi so omogočili župniku, da se je takoj napotil v Abbeville, kjer je naročil križ iz svetle, izglajene ebenovine, ki naj nosi na vrhu trak z napisom: INRI z zlatimi črkami. Dva meseca pozneje so postavili križ na mesto prvega in pribili Kristusa med sulico in gobo.

* * *

Toda Kristus je zapustil križ, kakor je bil zapustil prvega. Ko se je znočilo, je šel in legel na oltar.

Ko ga je našel župnik drugo jutro na oltarju, je pokleknil in molil dolgo, dolgo. Glas o tem čudežu se je raznesel po vsej sosesčini in gospe v Amiensu so priredile zbirko za Kristusa iz Saint Valery-ja. Župnik Trupheme je dobil denarja in draguljev

tudi iz Pariza in žena ministra za mornarico, gospa Hyde de Reuville, mu je poslala križ iz demantov. Iz vseh teh zakladov je napravil zlatar v ulici St. Sulpice v dveh letih križ iz zlata in dragocenih kamnov. Križ so postavili drugo nedeljo po veliki-noči z veliko slovesnostjo v cerkvi. A On, ki se ni bil odrekal križu bolesti in trpljenja, je bežal tudi s tega zlatega križa in legel zopet na beli prt glavnega oltarja.

Iz strahu, da ga ne razžalijo, so pustili Kristusa na oltarju. Dlje ko dve leti je že ležal na oltarju, ko je pritekel Pierre, sin Pierre-ja Caillou-ja, k župniku Trupheme-ju in mu povedal, da je bil našel pravi križ našega Gospoda tam doli ob obali.

Pierre je bil preprost deček. Ker ni imel dovolj razuma, da bi si služil sam svoj kruh, so mu ga darovali sovaščani iz usmiljenja. Vsi so ga radi imeli, ker ni storil nikomur nič žalega. Toda njegovo govorjenje je bilo zmešano in nikdo ga ni poslušal.

Vkljub temu je izpoved revnega bebčka genila župnika Trupheme-ja, ki je še vedno razmišljal o Kristusu z morja. S cerkovnikom in dvema strežnikoma se je napotil do mesta, kjer naj bi bil videl otrok križ. Na obali je dobil dve od vode izprani deski, iz katerih je štrlelo vse polno žrebljev in ki sta tvorili v resnici križ, ležeča druga na drugi.

Bili so najbrž ostanki kake pred dav-

nim časom razbite ladje. Na eni izmed obeh desk sta se še razbrali dve črni črki J in L, brezdvomno sta bili deski kosi ladje tistega Jeana Linoela, ki se je bil pred več leti utopil.

Cerkovnik in strežnika so se začeli hahljati dečku, ko so videli nedolžni deski. Kako neki je mogel smatrati deski za križ Jezusa Kristusa. A župnik Trupheme jih je pokaral. Mnogo je mislil, mnogo molil, odkar je bil prišel Kristus z morja med ribiče in v glavi se mu je vedno jasneje začrtovala skrivnost o neskončnem usmiljenju. Pokleknil je na pesek, ponovil molitev za verne duše in ukazal cerkovniku in strežnikoma, naj zadenejo deski na ramo in naj ju nesejo v cerkev. Nato je dvignil Kristusa z oltarja, položil ga na deski in ga pribil sam z žreblji, ki jih je že precej razjedel ocean.

Na ukaz župnika so postavili brž drugi dan ta križ na mesto prejšnjega, zlatega in z dragulji posejanega križa, med molilnik cerkvenega starešine. In Kristus z morja ga ni več zapustil. Izbral si je, da ostane pribit na deskah, na katerih so klicali umirajoči mornarji njegovo ime in ime njegove Mater. Zdelo se je, da govori s tega mesta veličastno in ob enem bolestno:

«Moj križ je napravljen iz trpljenja vesoljnega človeštva, kajti jaz sem v resnici Bog revnih in tlačениh.»

Fran Zgur:

Hebrejski motiv

Naj sem domá naj sem na poti
povsod z menoj srcá je čut —
vštric z njim — življenja rabelj krut
čas, ki mi duše svetlost moti...
Glej, med oblakoma sem dvema
na šiv razpet:
Svetal je eden, v drugem tema
v njih sredo jaz zajet...
Naj mimo gre oblak srdit,
zagrni Bog me v solnčni svit!
Iz čaš dveh duh napoj zajema:
svetloba v eni, v drugi noč je, tema...
Natoči prvo do vrha,
naj druga, Bog, bi mimo šla,
da zabim noč in strah duha!
Gospod, Ti bodi mi perot,
Ti moj polet iz teme zmot:
Naj bom kot orel, car višav,
po duhu čvrst, po srcu zdrav!
Daj mi iz Tvoje čaše vin,
da jih kot zdravje pijem; —
naj k Tebi se privijem
oproščen preganjalcev — sin!
Duh zlobe naj zbeži v temnice —
zagrnen jaz v svetlobe dan
naj pijem v sveto Tvoje lice
globoke misli, — spev glasan!

Alessandro Manzoni

ob 150-letnici rojstva in 60-letnici smrti

Malo bo na svetu Slovencev, ki bi ne bili brali Manzonijevih «Zaročencev» («Promessi Sposi»), saj so v kratkem razdobju pred vojno in po vojni dobili dva prevoda svetovno znanega veleromana. Več bo takih, ki bi o Manzoniju ne znali povedati nič drugega, kakor da je spisal «Zaročence». In vendar je Manzoni osebnost, ki obvladuje v

Alessandro Manzoni.

italijanskem slovstvu vse prošlo stoletje in prekaša večino romanopiscev sodobnih književnosti. Poleg tega je Manzoni tudi kot človek oseba, ki zaleže po svojem bistvu in značaju za več drugih, in zasluži, da se z njim prav dobro seznanimo. Laní se je slavila šestdesetletnica njegove smrti letos se bliža stopetdesetletnica njegovega rojstva. To se pravi, da bi bil v življenju dočkal sto let, da mu je usoda navrgla le še ducat pomladi k tistim osem in osemdezetim, ki mu jih je res naklonila. Tudi časovno je torej zelo častitljiva prikazen.

Manzoni se je rodil v Milanu, 7. marca 1785. Predniki so mu bili plemiči iz Valassine. On pa je cenil bolj dušno nego krvno plemstvo in je rad odklanjal svoje grofovstvo. Mati Julija je bila hči znamenitega učenjaka Cezarja Beccarije, Li slovi po svoji knjigi «O zločinih in kaznih». Otroška leta so mu potekla v njegovem rodnem mestu in na rodbinskih posestvih v kraju Lecco. To prizorišče si je pozneje izbral za ozadje svojega romana. Prve šolske nauke je prejemal od redovnikov v Merate (Brianza). Učenje je nadaljeval v Luganu, pozneje v milanskem zavodu Longone in v Paviji. Ko je začel sam razbirati, po čem ga najbolj žeja, je uvidel, da mu šola ne daje vsega tega, česar si je njegov duh želel, in se je

sam izpopolnjeval s prebiranjem starih klasikov. Med novejšimi sta ga najbolj mikala Parini in Monti. V mladeniških letih je zapadel veseljačenju in lenuharjenju po milanskih igralnicah, a se je kmalu zavedel svoje krive poti in se vrnil k učenju.

Z dvajsetimi leti je odšel z materjo v Francijo in preživel nekaj let v Parizu. Tu se je navzel naukov francoskih enciklopedistov, ki so nekaj desetletij poprej pospešili v Franciji veliko revolucijo. V francoščini se je tako izobrazil, da mu je postala nekaka druga materinščina. V pariških salonih se je seznanil s svobodomiselstvom Voltaire-ove smeri in se je začel odtujevati veri. Teh vplivov se je pozneje otresel zlasti pod vtisom novih doživljajev ob strani svoje žene. Z dva in dvajsetimi leti se je v Milanu poročil z Enrichetto Blondelovo. Ta je bila protestantka, a se je čez dve leti v Parizu pokatoličnila. To je sprožilo v Manzoniju hude notranje boje, ki so se končali s tem, da se je tudi on vrnil k veri svojih staršev.

Njegovo življenje se je ustalilo in se umirilo. L. 1810. se je vrnil v Milano ter se popolnoma posvetil književnosti in pisateljevanju. V osredju njegovega zanimanja je bil zgodovinski roman. To mirno milansko življenje je prekinil za dober mesec l. 1827., ko ga je zamikalo, da bi se poglobil v bistvo italijanskega jezika ob njegovem najčistejšem vrelcu. Firenze so v tem oziru uživale že dolgo prvi sloves. Tu se je sprijateljil z največjimi pesniki in pisatelji tiste dobe, n. pr. z Giustijem in Leopardijem, z Niccolinijem in Capponijem. Sledila so leta mirnega, plodonsnega dela, ko so jih včasih razburkale družinske neprilike in izgube. Nebo mu je blagoslovilo zakon z več otroki. A očetu je bilo usojeno, da jih je preživel. Že l. 1833. mu je smrt ugrabila ljubljeno ženo. Sledila ji je najstarejša hčerka Julija, žena pisatelja in politika Massima d'Azeglija, in pozneje hči Kristina. Bridko ga je zadela smrt drage matere, kateri je bil vse življenje nežno vdan. Znova je krvavelo njegovo očetovsko srce, ko sta mu umrli hčerki Zofija in Matilda in končno tudi sin Peter. L. 1837. se je znova poročil s Terezijo Borri-Stampa. Ljubil je mirno družinsko življenje brez javnega hrupa. Cenil je knjige in prijateljstvo. Krogu njegovih znancev in prijateljev so pripadali G. Torti, G. Rossari, E. Visconti, T. Grossi, A. Rosmini i. dr. Tuja odlikovanja je odklanjal. Kakor vsi veliki Italijani preteklega stoletja je tudi on komaj čakal osvoboditve

izpod avstrijskega jarma. Ko so l. 1848. avstrijske čete znova zasedle Milano, se je preselil v Leso ob Lago Maggiore, kjer je ostal do l. 1855. L. 1859 se je Lombardija končno združila z Italijo in zdaj so Manzoni dohajala odlikovanja od strani, ki mu je bila najljubša, od Viktorja Emanuela II. Naslednje leto je postal italijanski senator. Leto pred smrtjo mu je prestolnica podelila častno meščanstvo. Umrli je v svojem rodnem mestu 22. maja 1873.

* * *

Manzoni se je uveljavil v treh slovstvenih vrstah, v pesmi, romanu in drami. Začel je s pesmimi v Montijevem duhu. Taka je pesnitev «O zmagi svobode» iz njegovega šestnajstega leta, ki mu jo je navdihnili ogorčenje zoper francosko nasilje v Italiji. Po par sonetih in satirah si je v pesmi ob smrti Karla Imbonatija začrtal nekaj važnih življenjskih smernic. Po neuspeli «Uraniji» se je odvrnil od votlega klasicizma in se oklenil živejše, sočnejše romantike, ki se je tudi v srednji Evropi bolj in bolj razmahovala.

Ta novi duh veje iz «Svetih himen, pet krščanskih pesnitev, ki povečujejo največje katoliške praznike: «Vstajenje», «Ime Marijino», «Božič», «Trpljenje» in «Binkošti». Njih ubranost, jasnost in pesniška toplota je premagala začetno hladnost občinstva in priborila Manzoni čast globoko krščanskega pesnika. Več pesmi je domoljubnih in političnih, tako «Riminski proglas», ki že l. 1815. poziva Italijane k zedinjenju, in oda «Marec 1821». Za njegovo najlepšo odo velja «Peti dan majnika», ki jo je pesniku vdihnili l. 1821. Napoleonova smrt.

Italijanskemu pripovednemu slovstvu je Manzoni dal en sam roman, a tak, da zaleže za cele vozove povprečnih romanov. Svoja nesmrtna «Zaročenca» je snoval, pisal, dopolnjeval in pilil dobrih dvajset let in končno ustvaril delo, vredno takega truda. Začel ga je s šest in tridesetimi leti, končal pa s sedem in petdesetimi. Od l. 1825. do l. 1827. je izšla prva izdaja v treh zvezkih, v popravljeni, jezikovno izčiščeni obliki pa je izšlo delo šele od l. 1840. do l. 1842.

Roman riše življenje na Milanskem od l. 1628. do l. 1631., ko so Milancem vladali Španci in so deželo trle grozote vojne, lakote in kuge. V osredju dejanja stojita vaška zaročenka Renzo in Lucija, ki jima razne zapreke branijo, da se ne moreta poročiti. Glavna zapreka je razvratni don Rodrigo, ki bi si rad izbral Lucijo za žrtev svoje pohote in jo skuša zlepa ali zgrda pridobiti zase. Dobremu, a bojazljivemu župniku don Abbondiju zagrozi, da ju ne sme poročiti. Renzo bi rad z mladeniško nestrpnostjo in

nepremišljenostjo podrl ovire ter se odkrito ali z zvijačo kar najhitreje poročil. S tem se zaplete v neprijetne in nevarne zadržke, ki ogražajo njegovo in Lucijino življenje. Plemeniti oče Cristoforo poskrbi za Lucijino varnost v samostanu, a don Rodrigo podkupi Neimenovanca, da jo ugrabi in odvede v svoj samotni, strahotni gorski grad. Človeške moči ne morejo več rešiti Lucije. Pomoč pride od zgoraj. Medtem ko kardinal Friderik obiskuje svoje duhovnike in vernike, se v Neimenovancu zgane vest in ga privede k spreobrnitvi in pokori. Lucija je medtem v najhujši srčni stiski obljubila večno devišstvo, če jo Marija reši, Renzo pa se je moral pred domačim nasiljem zateči v tujino. Neimenovanec da Luciji svobodo. Vojna pustoši deželo. Kuga pobira ljudi. Milanske ulice so polne mrličev. Bolezen zruši tudi zločinskega dona Rodriga. Oče Cristoforo odstrani še poslednjo oviro s tem, da odveže Lucijo od njene prenagljuje zaobljube. Vesela poroka zaključí roman.

Knjiga je veličastna slika nadlog in nasilja pod špansko samovoljo. Oblastnost tujih tlačiteljev je risana tako nazorno, da so morali Milanci in tudi vsi drugi Italijani Manzoni jevega stoletja nehote misliti na svoje avstrijske nasilneže. Na tem pošastnem ozadju mrgoli vrvež živahno očrtanih oseb, glavnih in stranskih, z njihovimi vrlinami in hibami, zato tako živih, nepozabnih, nesmrtnih: plašni, samopridni poštenjak don Abbondio, neznačajni, sleparski doktor Zmešnjavec, vsa družba okrog dona Rodriga, nasprotni tabor z očetom Cristoforom in kardinalom Friderikom, skrivnostni Neimenovanec in toliko drugih.

Manzoni je pisal ta roman pod vplivom velikega angleškega romanopisca Walterja Scotta (1771-1832), a Scott je sam pošteno priznal, da ga je italijanski tovariš prekosil. Scott je pač sam najživeje občutil, da se je romantika na italijanskih tleh učistila in poplemenitila, poglobila in obrzdala z večjo zgodovinsko in dušeslovno zvestobo. V Italiji je postal roman prava narodna in vzgojna knjiga neposredno poleg Dantejeve «Božanstvene komedije». Obveljalo je, kar je Manzoni pisal Cezarju Cantuju, da je hotel izraziti «misliti in moralo, ki naj bi veljala za vsako dobo.» In ta morala sloni na najčistejšem krščanstvu. Uči, da se nasilju ni treba upirati z nasiljem in krivico, temveč s potrpežljivostjo in dobroto.

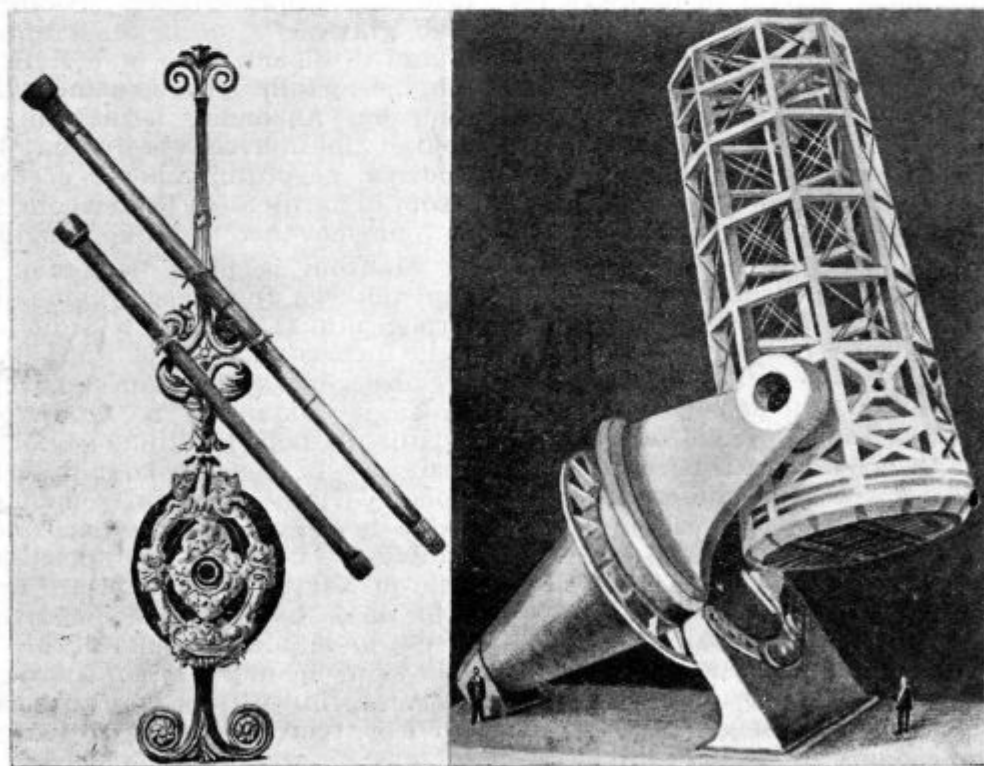
Razen navedenih del je Manzoni napisal dve drami in nekaj razprav. V drami je začrtal novo smer in se odmaknil od klasične oblike Alfierijeve tragedije. Pri njem je moralno in versko vprašanje najvažnejše. Prva igra, «Grof Carmagnola», je zajeta iz beneške zgodovine in predstavlja Franca

Bussoneja, nazvanega Carmagnola, ki je v prvi polovici petnajstega stoletja premagal milanskega vojvodo Filipa Viscontija, a so ga nato njegovi rojaki osumili izdajstva in usmrtili. Druga igra, «Adelchi», riše konec longobardske države v Italiji v letih 772. do 774., ki so jo zrušili močnejši Franki, ko so jo bili prej notranji spori že precej oslabili. V obeh dramah se je pesnik tako zvesto oslonil na zgodovino, da je tej zvestobi žrtvoval dobršen del gledališke učinkovitosti. Zato sta se igri malokdaj uprizorili in slovita bolj kot knjižni drami zlasti po krasnih pesmih svojih zborov. Znamenit je n. pr. v «Grofu Carmagnoli» popis bitke pri Macclodiju: «Čuj na desni zvok trobente».

Na svoja največja in najboljša dela se je Manzoni pripravljajl s temeljitimi zgodovinskimi študijami. Znanstvena usedlina teh raziskovanj nam je ohranjena v nekaterih njegovih razpravah. Kot uvod k «Adelchiju» je objavil «Razpravo o nekaterih točkah longobardske zgodovine v Italiji». Svoj popis milanske kuge v «Zaročencih» je zgo-

dovinsko podprl z dodatkom k drugi izdaji «Zgodovina sramotnega stebra». Kot zgodovinar je sam pošteno zdelal svoj roman s spisom «O zgodovinskem romanu», češ, da je tako pripovedno delo mešanica resnice in izmišljotin, ker ni romanopisec ne čist zgodovinar ne prost pesnik brez zgodovinskih vezi. Slovstvena vprašanja svoje dobe pretresa v «Pismu o romanticizmu», ki je nekakšen katekizem romantične smeri v Italiji. «O italijanskem jeziku» razpravlja v daljšem pismu in poudarja pomen florentinščine za književno italijanščino. Podobna je vsebina poročila na naučno ministrstvo «O enotnosti jezika in sredstvih za njeno razširjanje» in drugod. S «Katoliško moralo» zavrača Sismondija, ki je menil, da je ta morala zakrivila razne družabne izrodke.

V Italiji in drugod so v preteklem stoletju mnogi pisatelji posnemali Manzoniya, dosegel ga ni nihče. Zgodovinski roman preteklega stoletja stoji v znamenju «Zaročencev», katerih čar ni do danes še nič zbledel, ker zbledeti ne more.

Razvoj daljnogleda. Na levi: Prvi daljnogled ital. zvezdoznanca Galileo Galilei, sedaj v firenškem aka-

demskem muzeju. Na desni: načrt za največji daljnogled na svetu. Stal bo šest milijonov dolarjev.

Pregnani planet

Italijanski spisal Orio Vergani

Orio Vergani (rojen 6. II. 1899. v Milanu) je spisal nekaj gledaliških iger (Un vigliacco, Il cammino sulle acque), več zbirk mojstrskih novel (L'acqua alla gola, Fantocci del carosello immobile in dr.) in se posetil slednjič časnikarstvu.

Na svojem zadnjem izletu na Severni rtič sel menil srečati vsakogar drugega samo ne njega.

Sedel je ob morski obali in lovil ribe. Tudi jaz sem sedel ob morski obali in lovil ribe, čeprav niso ribe v bližini Severnega rtiča nič kaj prida. Ko mi je bila vaba pošla, sem se obrnil do svojega soseda in ga prosil za trohico njegove vabe. Čeprav sem ga bil nagovoril norveški — govoril sem precej dovršeno — se je zasuknil in me pogledal, kakor bi me ne bil razumel. Toda razumel me je bil zelo dobro, o čemer sem se pozneje sam prepričal. Trudil se je, da bi me spoznal. Ko si ljudje prizadevajo spoznati zopet osebo, ki jim je bila izginila že pred davnim časom iz vidika, razodeva njihov obraz nekaj zbranega, ob enem pa tudi nekaj bebastega.

«Ti tukaj?» Objel me je okrog vratu.

Mnogo se ni izpremenil. Le odebil se je bil precej, hodil nenavadno počasi in preko temena in čela se mu je začrtovala globoka brazgotina.

Uprl je bil oči vame. Nato je dodal, kakor bi nikakor ne bil želel, da ga o tem mnogo izprašujem: «Nič! Spomin na Novo Zelandijo.»

Zasukal sem govorico na druge stvari. Bil je zelo ljubezniv in me povabil, naj večerjam z njim na njegovem domu. Večerja je bila zelo dobra. Toda opazil sem, kako neprestano nadzoruje smer mojih pogledov, ki so se nehote zopet in zopet ustavljali na tisti globoki, rdeči brazgotini. To ga je užalostilo in nalil si je drugi kozarček.

Približno petnajst let ga nisem videl. Dvajset let mu je bilo, ko se je izselil v Novo Zelandijo, kjer je bil podedoval, v kolikor se še spominjam, srebrn rudnik. Bilo je pač naravno, da sem ga vprašal, kako neki se je bil odločil zapustiti Novo Zelandijo in se umekniti na najsevernejšo mejo našega sveta namesto, da bi se vrnil v svojo domovino.

Praden mi je odgovoril, je ogledoval precej časa zadnjo kapljo v svojem kozarčku, kakor da hoče od nje zvedeti, je li umestno odgovoriti mi ali ne. Nato je dvignil pogled k meni in dejal:

«Dragec moj, zemlja me več ne privlačuje.»

Pričakoval je, da napravi ta njegova izjava na me velik vtis. Jaz sem pa vprašal: «Kako? Zemlja? Krasota, radosti tega zemeljskega življenja te ne privlačujejo več!»

Nasmehnil se je. «Dragi moj, vidim, da me nisi razumel. Mogoče tudi, da nisem bil jaz dovolj jasen. Poslušaj: središče zemlje me ne privlačuje več.»

Ni mi bilo znano, da se bavi prijatelj z zemljėslovjem, poleg tega nisem mogel doumeti, kako more ukvarjanje z drobjem naše zemlje pripraviti kogar koli do tega, da se umakne na Severni rtič.

«Oprosti, če te nisem razumel,» sem pripomnil, «ne morem pojmiti kako to, da te ne mika več središče naše zemlje.»

«Ne mika?!» je ponovil, «nasprotno, nič me bolj ne mika ko središče zemlje! Zlo tiči v tem, da me ne privlačuje več.»

Ko je opazil, da ga še vedno ne umejem, je vstal in mi namignil, naj grem z njim. Šla sva v njegovo spalnico. Odprl je omaro za obleke. Omara je bila zelo velika, takšne še nikdar nisem videl. Stene iz težkega lesu, najmanj pet prstov debele. Znotraj počez velik železni drog. Na drogu obesači iz vlitnega železa. Na obesačih jopiči. Vzel je enega izmed teh jopičev in mi ga podal. Ne spominjam se več točno, kako se je bilo zgodilo v tistem trenutku, samo to vem, da mi je padel jopič iz rok in štrbunknil z votlim hrupom pred moje noge. Sramovaje se svoje nepaznosti, sem ga hotel pobrati. Osupel sem, da je bilo vse moje prizadevanje zastonjsko. Moj prijatelj se mi je nasmehnil. To me je razdražilo in dejal sem:

«Bodi sedaj konec teh neumnih šal!»

«To ni nobena šala, ti le vaje nisi tega. Ta jopič je eden izmed najlažjih. Tehta sedemdeset in pet kilogramov. Kakor vidiš,» in s temi besedami ga je pobral in ga položil na posteljo, «je znotraj popolnoma podložen z odstranljivimi svinčnimi ploščami. Vsi moji jopiči imajo tako podlogo.»

Obesil je to edinstveno oblačilo zopet v omaro in oba sva se vrnila v obednico.

«Tem jopičem, ki me delajo tako debelega, se moram zahvaliti, da še hodim po tem svetu. Zadostovalo bi, da slečem jopič, ki ga imam sedaj na sebi, brez potrebne opreznosti in ti bi videl svojega prijatelja tam gori na stropu.»

«Misliš?»

«Prepričan sem. Prav ta brazgotina je dokaz temu. In to stanje se še bolj in bolj slabša, prijatelj mi dragi! In zakaj? Ker živim,» in pri tem je vsak zlog posebej poudarjal, «izven zakona o splošni privlačnosti. Jaz sem nebesni pojav.»

«To bi mi bil lahko takoj povedal.»

«Saj mi nisi pustil. In verjemi mi,» je dodal otožno, «da ni nikaka posebna zabava biti nebesni pojav. Tega noben človek navadno ne more umeti.»

«In kdaj in kako se je to dogodilo?»

«Pred približno dvanajstimi leti na Novi Zelandiji. Ti nisi sicer nikak učenjak, vsekakor boš vedel, da leži Nova Zelandija na južni polobli. Znano ti je, kaj to pomeni. Ljudje žive z glavo navzdol. Na to pa nikakor nisem mislil. Cemu naj nam bodi mar, živimo li z glavo navzgor ali navzdol, samo da se tega ne zavedamo. Opravljal sem torej nemoteno svoje posle tudi na Novi Zelandiji.

Nekega večera, poslušaj, sem se igral s svojim psom. Prišel je trenutek in jaz sem imel občutek, da se me loteva slabost. Nenadoma je prišlo in se celó stopnjevalo. Bolan sem, sem si dejal, in hotel pozvoniti. Toda preden je sploh kdo utegnil priti k meni, se je že razodeval pojav. Veš, kaj pomeni pasti? Prav, po teži, z glavo navzdol ali navzgor, kakor že hočeš, sem padel na strop.

Kaj se je zgodilo, ne vem. Ko sem se po tem strašnem padcu zopet zavedel, sem slišal lajež. Najprej nisem ničesar razumel. Nato sem pa ugledal nekaj strašnega — strop me je bil pritegnil k sebi. Ležal sem na stropu kakor na podu. In videl sem vse pohištvo svoje sobe, pohištvo, ki je stalo prej na tleh ali pa slonelo pri steni, vse pohištvo sem torej videl, kakor bi bilo prilepljeno nad mano na stropu. In na tleh, na podu, ki je bil pa za me strop, je ležal z glavo navzdol moj pes — uboga živalca — lajal je in ni pojmlil, čemu visi njegov gospodar zleknjen tam gori — ne, tam doli — na stropu. Šel sem z roko preko čela. A nisem zavpil, sploh nisem vpil, ker sem bil nekaj opazil, kar me je navdajalo z osuplostjo.

Iz sredine stropa moje sobe je visela medena veriga in na tej medeni verigi težka svetiljka. Za me pa to ni bil več strop pač pa pod. In videl sem, kako se je dvigala s tega poda veriga, stala navpik v zraku in nosila brez vsake podpore zelo težko svetiljko. Kako to, da ni padla svetiljka?

S precejšnjim naporom sem se dvignil. Na mizji, ki se je držala nad mojo glavo v ravnotežju, je bila moja žepna ruta. Segel sem po ruto, da si obrišem kri, in iztegnil roko. Rute nisem dosegel. Zbral sem vse svoje moči in jo z zaletom zagrabil. Seveda sem takoj nato zopet padel na strop. S to začasno obvezo sem skušal doseči okno, a ne morda police, moj dragi, ne, pač pa gorjenji del okna. Na okenski polici so stali lonci za cvetlice in nisem mogel doumeti, kako to, da mi ne padejo na glavo. Naslonil sem se skozi okno, medtem ko je pes še

vedno lajal. Pogledal sem navzgor. Ulica je bila prazna. Nobenega človeka ni bilo na njej. Pogledal sem navzdol. Nebo je bilo jasno in zvezde so migljale na njem.

Tri metre od mene oddaljena so bila tla. Zdelo se mi je, da jih z lahkoto dosežem. Stopil sem na okno — skočil z okna — grozno! Cutil sem se v praznini, videl sem, kako izginja obhišni pločnik, kako izginja ulica izpod mene. Z neznansko naglico sem brzel, padal proti nebu. Vseh pet nadstropij je šlo v letu mimo mene — tretje, četrto, peto — sreča je hotela, da je streha segala daleč tja nad ulico in s silo, ki jo daja edino le obup, mi je uspelo, da sem se oklenil na cesto molečega strešnega dela naše hiše. Pogledal sem pod se. Oh! Groza! Te nepregledne, brezmejne praznine! Zvezdnata polobla pod mojimi nogami me je pričakovala. Če bi se bil izpustil, treščil bi bil v brezkončnost...»

Obrisal si je pot in nadaljeval: «Kako sem dosegel podstrešno sobico, sam ne vem več. Od tu sem pribežal na strop s šipami pokritega dvorišča. Vpil sem ko obseden. Slednjič je le prišel vratar. Videl sem ga, kako je visel trideset metrov nad mano s svečo v roki tam gori na tleh. Da le ne kane kaj na me z njegove sveče. Prišli so možje z visokimi lestvami, da me snamejo. Prepeljali so me nato v bolnišnico. Zvezali so me trdno s posteljo, ker bi bil sicer padel. Grozovito sem trpel, ves čas mi je silila kri v glavo, seveda, saj sem imel pod sabo le praznino.

Slednjič je doumel dober zdravnik vso zadevo z južno poloblo in mi nasvetoval, naj grem na severno poloblo in sicer na najskrajnejši vrh naše zemlje, kjer žive ljudje z glavo navzgor. Ni mi mogoče popisati vseh naporov tega potovanja. Vožnja po morju. Obsojen sem bil, da potujem zaprt v kovčegu, podloženem s svincem. Le skozi majhno luknjo v kovčegu sem lahko vteknil svojo glavo.

Mislil sem, da se slednjič vendar vse zopet uravna, toda niti povratnik ni utegnil izpremeniti zadeve. Res me je zapuščalo čuvstvo, da živim z glavo navzdol, čim više sem prihajal na sever. Čutil sem pa še vedno, da bi bil, če bi bil zapustil svoj kovčeg, tu na severni polobli ne več padel, pač pa se dvignil navzgor v ozračje. Nov pojav!

In nisem se motil. Pokorim se privlačnosti solnca. Samo sredobežnost vpliva na me. Ko sem prišel na Severni rtič, sem šele doumel, da sem bil postal — kdo ve na kak skrivnosten način — planet, premičnica. Ne prištevam se več k plemenu: človek, jaz spadam že v osolnčje. Živim v neposredni odvisnosti od solnca. Zadostovala bi najmanjša neprevidnost, zadostovalo, da slečem na prostem to težko obleko, pa bi s tem

dvignil sidro, ki me priklepa k zemlji, in odbrzel bi v veseljstvo, še dle kakor sega vidnost najboljših daljnogledov. Nastopil bi svojo pot kot premičnica, uredil bi svoje vrtenje, imel bi pri obračanju okoli solnca svoje enakonočje, svoj solnčni obrat, svoje letne čase, skratka, bil bi premičnica z vsemi pravicami, da, a tudi z vsemi dolžnostmi.»

Zrak v zaprti sobi je bil nekoliko težak. Moj prijatelj je vstal in šel zelo počasi v svojem s svincem podloženem jopiču k oknu, da ga odpre.

Gledala sva proti nebu. Nad nama je gorelo nešteto zvezd.

«Glej,» je dejal, «kako me pozdravljajo, kako pričakujejo svoje najmanjše, neznane, izgnane premičnice. Zdi se mi, da sem jim tu gori, na vrhu zemeljske oble, bližji.»

Pomolčal je. Nato je dodal s tihim glasom in me pogledal precej čudno:

«Pride noč, ki bo mogoče sličila današnji, ko jim porečem: Tu sem! In slečem si jopič in se dvignem, više, vedno više, polnočnemu solncu naproti.»

In solze so mu zalile oči.

Ivan Sergejevič Turgenijev

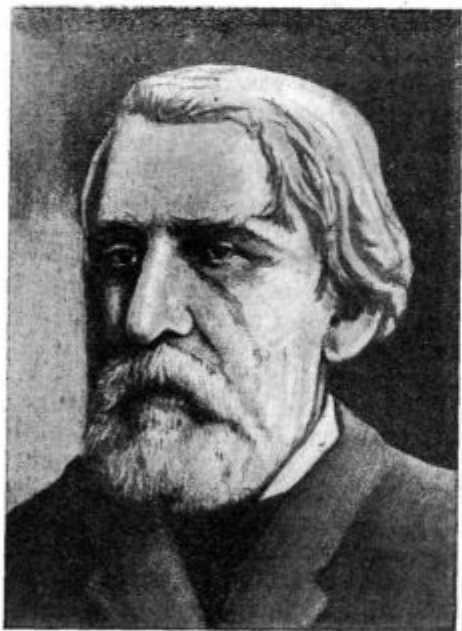
Ivo Dren

Lani je minilo petdeset let, odkar je umrl eden največjih slovanskih in svetovnih pisateljev, ruski novelist in romanopisec I. S. Turgenjev. Njegov vpliv na razvoj ruske in evropske književnosti je bil velikanski. On ima največ zaslug za to, da se je

tudi za druge Slovane in njih književnosti. Več desetletij je stal v ospredju vsega evropskega slovstvenega gibanja. V Rusiji, Nemčiji in Franciji je s svojim delom in osebnimi znanji priboril priznanje slovanskemu geniju in razgibal nekaj najbolj perečih vprašanj svoje dobe. Dasi je njegovi umetnosti tuja kakršnakoli propaganda in se zadovoljuje s tem, da kaže in ugotavlja resnico, so se vendar v Rusiji prav na podlagi njegovih knjig sprožile vzmeti, od katerih je pot vodila k odpravi tlačanstva, k delni osvoboditvi kmeta, k družabnim izpremembam, ki so to velikansko državo približale kulturnemu zapadu. Njegove knjige niso še prav nič zastarele, ker so polne trajnih, neminljivih vrednosti.

***

Turgenjev je bil plemiškega rodu. Njegov oče je služboval kot častnik elizabetgradskega kirasirskega polka v mestu Orel (izgovori: Arjól) in se je tam poročil z bogato plemkinjo Varvaro Petrovno. Ivan se je rodil kot drugi sin iz tega zakona 28 oktobra l. 1818. Svoja prva otroška leta je prebil na materinem posestvu Spaskovo-Lutovinovo v neugodnem družinskem okolju, v katerem je njegova dovzetna duša pogrešala domače prisrčnosti in zlasti materine ljubezni. Oče je bil velik in močan, hladen, nepristopen in strog. Po Ivanovem rojstvu je stopil kot polkovnik v pokoj, a se ni dosti brigal za dom in posestvo, ki ga je vodila Ivanova mati. Otrok je bil včasih priča, včasih žrtev očetove nagle jeze in nerazsodne strogosti in taki prizori so se mu z jedkobo vtisnili v spomin. Mati je bila trda, muhasta, gospodovalna ženska, ki je rada iztresala svojo sitnobo nad posli in deco. Njeno brezčutnost, ki se je včasih po vzoru tedanje plemiške vzgoje prevračala v majh-

Ivan Serg. Turgenjev.

v drugi polovici preteklega stoletja v Rusiji in v Evropi razmahnil zdrav realizem, to je tista smer, ki daje prednost opazovanju in umetniškemu oblikovanju resničnega življenja. On tvori s svojo umetnostjo prehod od romantike k poznejšim skrajnim smerem realizma, kakor so naturalizem in verizem. On je tudi največ pripomogel, da se je zapadna Evropa začela zanimati za Rusijo in rusko slovstvo ter nato posredno

ne okrutnosti in sirove nizkotnosti, ji je družina vračala z mržnjo.

Ivanu je bilo komaj štiri leta, ko se je družina odpravila na daljše potovanje s konji in vozovi skozi Nemčijo in Švico do Pariza. V Bernu so si ogledovali medvede v mestnem zverinjaku. Deček se je nagnil predaleč nad rob votline in le za las je manjkalo, da ni omahnil z glavico v kosmatinčevo žrelo. Oče ga je komaj še rešil in tako ohranil svetu možgane, iz katerih je pozneje pognalo lepo število slovstvenih umotvorov. V poznejšem življenju sta se smrt in Ivan še večkrat pogledala iz oči v oči, vendar mu je prizanašala do petinšestdesetega leta, ko je bila bogata žetev njegovega duha že pod streho. Isto leto je tako nevarno zbolel, da so mu že krsto merili; pa je bilo prezgodaj. Na materinem posestvu so po tedanjši šegi vodili njegovo vzgojo tuji učitelji iz Nemčije in Francije. Pri njih se je Ivan izuril v nemščini in francoščini, ki ju je pozneje prav dobro govoril in včasih tudi pisal. Vzgoja srca in značaja pa je bila precej nedostatna, sloneča na zastarelih, omejenih nazorih, ki so vladali po ruskih dvorcih. Materinščini ni bil odmerjen v domačem učnem načrtu niti najskromnejši kotiček. In vendar se je Ivan že takrat navdušil zanjo in je pozneje napisal v njej vsa svoja dela. Kako je bilo to mogoče?

Med slugami na dvorcu je bil neki Lobanov, ki je zoper materino voljo govoril z dečkom najrajši ruski in mu donajal tudi ruske knjige. Na domačem vrtu sta se rada skrila v kakšno zatišje in tam navdušeno prebirala najznanejše ruske pisce. Med nji-

2550 let stara srebrna čaša, izkopana v Marašu (Anatolija), izdelek staro-asirske umetnosti.

mi je bila na prvem mestu «Rossijada» Heraskova. Verjetno je, da se je Turgenjev tako že zgodaj seznanil z basnimi J. A. Krylova, s Karamzinom, Deržavinom, Žukovskim in drugimi. V povesti «Punjin in Baburin» se Turgenjev tega skrivnega branja z veseljem spominja.

Da bi otroci lahko posečali srednješolske učne zavode, se je družina l. 1827. preselila v Moskvo. Domača vzgoja se je tu nadaljevala v prejšnji smeri. Na prvem mestu sta bili spet nemščina in francoščina, o ruščini pa skoro ni bilo sledu. Sreča je hotela, da se je tudi tu neki služabnik zavzel za dečka in mu s svojimi pripovedkami in povestmi nadomeščal ruske profesorje. Takrat se je v šoli naučil tudi angleščine. Čim bolj je doraščal, tem bolj si je znal kljub prepovedim tudi sam priskrbeti ruskega čtiva. Najbolj vneto je prebiral Zagoskina in Puškina. Tega je tako vzljubil, da ga je poslej do smrti cenil kot največjega ruskega umetnika.

V šestnajstem letu se je Turgenjev vpisal na moskovsko vseučilišče, da bi študiral modroslovje. Leto nato se je prepisal na petrograjsko vseučilišče, ker se je družina medtem preselila v Petrograd. Dobri vseučiliški profesorji so bili takrat v Rusiji bolj redki. Turgenjeva¹ po večini niso zadovoljili. Najbolj se je približal književnemu zgodovinarju Pletnjóvu, ki mu je postal dober svetovalec pri prvih slovstvenih poskusih. V modroslovju in slovstvu se je Turgenjev pridno sam izpopolnjeval in dosegel l. 1838. doktorat.

Vendar mu ruska učenost ni bila dovolj. Vleklo ga je na zapad. Odpotoval je po morju v Berlin. Preden je stopil spet na suho, je začela ladja goret in le s težavo so si potniki rešili življenje. Na berlinskem vseučilišču se je zaril v nemško slovstvo in modroslovje. Zdaj mu znanosti niso več nudili kot neužitno, pogreto jed, temveč zajemal je iz prvih virov. Njegovi nazori so se utrdili in polagoma se je v njem vedno jasneje dramila mržnja do ruskega plemstva, ki mu je moral kmet suženjsko tlačaniti. Spoznal je, da za Rusijo ni rešitve, če ne da kmetu svobode, da bo na svoji zemlji delal zase, ne za graščake.

Po berlinskih naukih ga je mikalo še na jug. Odpotoval je l. 1840. najprej v Švico in nato v Italijo. Ta dežela se mu je s svojim umetnostnim bogastvom in pokrajinskimi čari neznansko prikupila. Vse italijanskonarodno gibanje, italijanske težnje za

¹) Za ruska imena na —ov in —ev se je udomačila sklanjatev mesto pridevniške, torej: Turgenjev, Turgenjeva, Turgenjevu, Turgenjeva, pri Turgenjevu, s Turgenjevom (ponekod nepravilno: s Turgenjevim); kot svojilni pridevnik se rabi Turgenjev-ljev mesto neblagoglasnega Turgenjevov.

ujedinenje in osvoboditev izpod tujega jarma so našle v Turgenjevu vnetega privrženca.

Cez leto dni se je odpeljal v Moskvo, da bi tu učil modroslovje na vseučilišču. A še preden je bil nastavljen, se je premislil in postal na materino željo ministrski uradnik v Petrogradu. A ni dolgo vztrajal v tem suhoparnem, zanj prepustem svetu. Ko je izstopil iz službe, se je častihlepna mati z njim popolnoma sprla in se ni nikoli več spravila z njim. Prebil je nekaj hudih let in je moral sam skrbeti za to, da se preživi.

Tista leta so se razčistili tudi njegovi nazori o Rusiji. Razumništvo se je cepilo v dva tabora. Ena skupina je pričakovala ozdravljenja od Rusije same in se je zato zavzemala za rusko prošlost, za rusko narodno slovstvo, za ruske običaje in rusko pojmovanje življenja. To so bili domorodci, ki so se v javnosti imenovali slavjanofili. V drugem taboru so bili izobraženci s pretežno zapadnoevropsko vzgojo in izobrazbo. Ti so bili prepričani, da je treba ruski zaostalosti in stoletni okorelosti vbrizgati svežih sokov zapadnih kultur, približati Rusijo Evropi in prenoviti ruske naprave po zapadnih zgledih. V tem taboru so bili zapadnjaki, h katerim je pripadal tudi Turgenjev. Vse njegovo mišljenje je bilo usmerjeno na zapad, kamor ga je vezala njegova vzgoja in njegova ljubezen do zapadne umetnosti in izobrazbe.

Za bivanja v Moskvi in Petrogradu se je Turgenjev bolj in bolj posvečal književnosti. Objavljal je lirske pesmi v glavnih mesečnikih in izdal l. 1843. pripovedno pesnitev «Paraša». Najboljši kritik Bjelinski jo je pohvalil, a ni zamolčal nekaterih nedostatkov. Pesniška zbirka je tudi knjiga «Razgovor» iz l. 1845. Po raznovrstnih drugih poskusih je vzbudil dve leti nato s povestico «Hor in Kalinič» splošno zanimanje. Do l. 1851. se mu je nabralo kakih dvajset takih črtic, ki jih je pisatelj zbral v knjigo z naslovom «Lovčevi zapiski». Njegovo ime je na mah zaslovelo.

V Petrogradu se je l. 1845. zaljubil v lepo gledališko pevko Pavlino Garcia-Viardotovo, ki je prišla iz Berlina tja gostovat. Umetnica, ki je bila že poročena, je Turgenjeva tako očarala, da je do smrti ni več pozabil in je iz idealne ljubezni do nje ostal neoženjen. Bila mu je poslej vzor ženske in živa Muza navdihovalka, podobno kakor se je Goethe duhovno navezal na gospo Steinovo. Ta srčna vez je Turgenjeva še bolj pritegnila k zapadu. Sprijateljil se je z njenim možem in potoval z Viardotovimi po raznih evropskih mestih, koder je gospa nastopala.

Ivanova mati Varvara Petrona je l. 1850. nevarno zbolela. Sin se je nemudoma

vrnil iz tujine, a matere ni našel več žive. Umrla je v mržnji do sina, ki ga ni nikoli marala. Preden je izdihnila, ga je skušala razdediniti ali ga vsaj kar mogoče prikrajšati za dediščino. Upravitelju je zabičila, naj to ali ono proda pod ceno ali uniči, da le ne pride sinu v roke. Kljub temu je Ivan toliko podedoval, da se mu poslej ni bilo treba ubijati za vsakdanji kruh in se je lahko brez skrbi posvetil slovstvu. Prvo dejanje novega gospodarja je bilo to, da je na svojih posestvih odpravil tlačanstvo. Storil je to deset let poprej, nego je car Aleksander II. izvedel enako naredbo za vso državo.

To dejanje je bilo v popolnem skladu z duhom, ki veje iz njegovih «Lovčevih zapiskov». Takrat se je zdel ta duh še nevaren. Plemiči starega kova in nazadnjaki so vlado opozorili, da bi bila morala knjigo zaseči. Za to je bilo zdaj prepozno. A ko je kmalu nato ob Gogoljevi smrti izšel Turgenjevljev članek o Gogolju, ki ga vlada ni odobraval, so to pretvezo porabili za to, da so Turgenjeva za en mesec zaprli, nato pa ga konfinirali na njegovo posestvo Spaskovo. Čas zopora in konfinacije je prav plodonosno porabili za to, da je svoje slovstveno delo nadaljeval v dotedanji smeri. Konec leta 1853. je odšel v Petrograd, kjer se je seznanil z deset let mlajšim grofom Levom Tolstim, čigar slovstvena zvezda je prav tedaj vzhajala.

Do l. 1856. so se oblastva toliko potolažila, da mu niso več kratila potnega lista. Odpeljal se je v Francijo. Naslednjega leta je prebredel vso Evropo. Za kratek čas ga je bilo videti kdaj v Rusiji, potem v Nemčiji ali Franciji, v Švici ali Italiji. Neka živčna razdraženost mu ni dala miru. Zato je ta-

Burkasta narava. Skala, ki sliči ovnovi glavi na poluotoku Crozon-u v Bretoniji (Francija).

krat tudi malo pisal. Polagoma se je spet umiril in se zbral za književno delo. Nastalo je več novel, povesti in romanov, med njimi «Rudjin», «Asja», «Plemiško gnezdo», «Pred začetkom» in «Prva ljubezen». Njegova slava je hitro rastla. Ko je bival pozimi l. 1857. in 1858. v Rimu, je sestavil v imenu ruskih izobražencev v Rimu spomenico na rusko vlado, v kateri se je zahtevalo, naj vlada pritegne tudi širšo javnost k reševanju vprašanja o osvoboditvi kmetov. A iz Petrograda so namignili, da je za to prežgodaj.

Najodločneje je posegel Turgenjev v rusko javnost l. 1861. z romanom «Očetje in sinovi», ki je razburkal duhove kakor še nobena ruska knjiga pred to. Pisatelj je naslikal dve dobi, ki sta si v laseh in se ne moreta sporazumeti, kako naj se izvedejo potrebne družabne reforme. Ogledalo, v katerem so se mahoma zagledali «očetje» in «sinovi», jim ni bilo všeč; zato so se znesli nad tistim, ki jim je ogledalo postavil pred oči. Neugodne kritike so se množile na obeh straneh in zagrenile pisatelju nadaljno delo.

L. 1863. se je Turgenjev preselil z Viardotovimi iz Pariza v Baden-Baden. Tu si je dal sezidati poleg Viardotovih svojo vilo. Zanimal se je za igralsko in pevsko šolo gospe Viardotove in med badenskimi letoviščniki pozabljal ruske nevšečnosti. V gledališču, ki je bilo v spodnjem nadstropju njegove vile, so se dajale izbrane predstave in veselice, h katerim so prihajali odlični gostje, včasih celo pruski kralj in poznejši cesar Viljem I. s kraljico. Ko je bila konališka sezona pri kraju, se je posvečal lovu. Spomladi ali pozimi se je rad vračal za nekaj časa v Rusijo zbirat snovi za nova dela. Tako mu je do l. 1867. dozorel roman «Dim».

Ko je izbruhnila l. 1870. nemško-francoska vojna, so se Viardotovi, navdušeni Francozi, umaknili v Pariz. Turgenjev je kakor oni prodal svojo vilo in odšel z njimi. Francija mu je postala nova domovina. V Parizu se je poglobil v francosko slovstvo, ki ga je kmalu tako vzljubil, da ga je cenil bolj kakor nemško. Vstopil je v prijateljske stike z najodličnejšimi pisatelji, ki so ga cenili kot priznanega mojstra in se v marsičem radi ravnali po njegovih nasvetih. Tako je neposredno vplival na razvoj francoskega realizma in delno tudi naturalizma. Med njegovimi častilci so bili n. pr. Flaubert (izgovori: Flobér); Augier (izg. Ožjé), Daudet (izg. Dodé), brata Goncourt (izg. Gonkúr), Zola in Maupassant (izg. Mopásán).

Turgenjevljevo stanovanje v Parizu je obstajalo iz dveh sob brez posebne udobnosti v gornjem nadstropju Viardotove hiše. Poleti je stanoval v Bougivalu (izg.: Buži-

valu) pri Parizu v najetem stanovanju poleg Viardotovih. Z leti se ga je loteval protin, ki mu je povzročal hude muke. Kljub temu je izšla skoro vsako leto kakšna nova Turgenjevljeva knjiga. Nove socialistične težnje v Rusiji slika roman «Ledina» iz l. 1877. Čeprav so ga v domovini še včasih strupeno napadali, ga je tujina častila z odlikami in imenovanji, n. pr. Francija na mednarodni pariški razstavi in Anglija s častnim doktoratom oxfordskega vseučilišča. Priznanje brez pridržkov je doživel končno tudi v Rusiji, ko je v juniju l. 1880. govoril v Moskvi o priliki Puškinove proslave. Isto se je ponovilo naslednje leto, ko je Turgenjev zadnjič videl Rusijo.

Protinu se je pridružil rak hrbtenice, ki je ubogemu pisatelju prizadeval strašne bolečine. Uspavalna sredstva so mu lajšala neznošno trpljenje. Njegov močni organizem se je junaško upiral. Njegovo pero je še ustvarjalo poslednje umetnine. L. 1883. je izšel njegov poslednji roman «Klara Miličeva». V teku tistega poletja je Turgenjev zelo oslabil. Umrl je 22. avgusta (3. septembra) 1883. v Bougivalu. Njegovo truplo so prepeljali v Pariz in čez tri tedne v Petrograd. Pokopali so ga na istem pokopališču, kjer je počival že pet in trideset let njegov prijatelj Bjelinski.

* * *

Turgenjev je pisatelj, čigar pomen sloni na njegovih spisih v prozi. Začel je sicer s pesmimi v Puškinovem duhu in zložil tudi nekaj daljših pesnitev. Toda vse to je bilo le nekakšno tipanje v temi, poskušanje talenta, ki ni še našel svoje prave poti. Isto se lahko reče o nekaterih mladostnih dramatskih poskusih. Izmed več njegovih iger je le ena ušla pozabi in dosegla v Rusiji in v tujini precej odrskega uspeha: «Tuji kruh» iz l. 1867., predelava nekdanjega «Upokojenca».

Ko je mladi pesnik radi nekaterih neugodnih kritik o prvencih že skoro obupaval nad svojim darom in se pripravljaval, da odloži pero, sta občinstvo in kritika nenadoma začutila v piscu «Hora in Kaliniča» darovitega umetnika. To je dalo Turgenjevu novega poguma, da je s takimi črticami nadaljeval, in ko so nato izšle v knjigi, so vsi vedeli, da ima Rusija pripovednika, s katerim se lahko ponaša pred svetom.

V «Horu in Kaliniču» se popisujeta dva preprosta kmeta. Eden je malo sanjaški. Drugi je praktičen in sirov. Zapletka ni skoro nobenega; a iz značajev, pogovorov in opisov diha toliko pristnega življenja in toliko pokrajinskih čarov, da je Rusija na mah spoznala v črtici svoj pravi obraz. Snovi vseh črtic «Lovčevih zapiskov» so podobne prvi. To so lovski spomini s pisa-

teljevega pohajkovanja po domačih poljih in hostah, drobne slike iz narave z opisi oseb, krajev in reči, ki jih je Turgenjev z ljubeznijo opazoval in s tihim užitkom opisoval. Vsaka novelica je dovršen umotvor. Kar je v knjigi plemiških tipov, predstavljajo preživele, nepotrebne, «odvečne» posebneže, n. pr. Karatajev ali Radilov. Plemiči in graščaki vzbujajo čitateljev podsmešek, kmetje se uveljavljajo kot sol zemlje. V kmetu bije pod raskavo skorjo čuteče srce, njegova preudarnost se hrani s trezno preiskušnjo, v njem je najti nepokvarjenost in naravno dobrodušnost. Knjiga je posejana z mehкими, topla zajetimi slikami ruske pokrajine, kakršnih ruska proza pred Turgenjevom ne pozna; pa tudi za njim je malo takih, da bi se mogle primerjati z njegovimi. Kakor v osebe se je pisatelj z ljubeznijo uglabljal tudi v prirodu, živel z njo in v njej. Njegovo delo je dvignilo zanimanje za prave ruske vrednote, posebno za kmeta. Tedanji prestolonaslednik Aleksander je priznal, da se mu je ob «Lovčevih zapiskih» zbudila misel osvoboditve kmetov, ki jo je pozneje kot car izvršil.

Poslej se Turgenjev noveli in črtici ni več izneveril. Gojil jo je s tako vnemo in umetniško dognanostjo, da ga slovstvena zgodovina označuje kot «kralja novele». Nekatere med njimi so pravi biseri, n. pr. «Mumú», «Punjin in Baburin», «Žive relikvije», «Pesem zmagovite ljubezni» in «Požar na morju».

Včasih se mu je novela raztegnila v daljšo povest. Tako je nastala «Asja», zgrajena na dijaških spominih. Iz lastnih doživljajev je pognala tudi «Prva ljubezen», ki jo je pisatelj med svojimi spisi najbolj cenil. «Stepni kralj Lear» spominja na umetnost «Lovčevih zapiskov». Zadnja njegova povest je «Obupanec».

Razen na noveli in povesti sloni Turgenjevova slava tudi na romanu. Ruska in svetovna književnost preteklega stoletja šteje štiri velike romanopisce: Gogolja, Turgenjeva, Dostojevskega in Tolstega. Ime Turgenjev se v tem ozvezdju blesti kot zvezda prvega reda. Do romana je prišel Turgenjev v cvetu svojih moških let, ko je bilo njegovo pisateljsko ime že dobro znano, namreč l. 1856. z «Rudjinom». Rudjin je navdušen za napredek človeške družbe, a ima več volje in besedne vneme nego resnične moči. Ko bi se morala ta najbolj izkazati, junak nad samim seboj obupa, zapusti ljubečo Natalijo in izgine v Pariz, kjer pade na barikadah za tujo stvar. To je ruski Hamlet, večni neodločnež in omahljivec, tip propadajočega plemiča, ki se ne more živeti v nove razmere.

Zrelejše, umetniško popolnejše je «Plemiško gnezdo». Preprosta, poštena, s prikri-

to dražestjo obdarjena Liza, ki ljubi poročenega Lavreckega, misleč, da je vdovec, in se mu nato odpove, ko se nenadoma pojavi njegova žena Varvara, je eden izmed najlepših Turgenjevjevih ženskih značajev, ki po priljubljenosti tekmuje s samo Tatjano Puškinovega «Evgenija Onjegina».

Hladneje je javnost sprejela roman «Pred začetkom» z nepristnim bolgarskim junakom Insarovim in iskreno, po novem življenju hrepenečo Rusinjo Heleno, ki postane usmiljenka. Naslednji roman iz l. 1862. so znameniti «Očetje in sinovi». V njih riše Turgenjev novega človeka Bazarova, ki ko «nihilist» in materijalist vse nazore in predsodke «očetov» zameta in hoče družbo preosnovati na temelju novih, pozitivnih znanosti, zlasti zdravilstva, brez čustvenih primesi; končno pa postane sam žrtev prav te prezirane čustvenosti. Starejši in mlajši rod, «očetje» in «sinovi», se je na mah spoznal v glavnih osebah obeh strank, a ne prvi ne drugi niso bili zadovoljni s svojo podobo, češ, da je popačena, oboji pa so obenem priznavali, da so njih nasprotniki imenitno očrtani. To je obenem pomenilo, da je Turgenjev ostal nad strankami in res zajel dobršen kos svoje ruske sodobnosti v svojo umetniško mrežo. Pisatelj se je polagoma odtegnil temu prerakanju, njegovo delo pa je ostalo kot drug velik umotvor poleg «Lovčevih zapiskov». Kakor odjek tega romana se nas dojmi «Dim» iz l. 1867., posvečen praznemu prizadevanju ruskega razumnštva v tujini, ki ga Turgenjev ozna-

Burkasta narava. Skala v popolnem ravnovesju (Kolorado, Severna Amerika).

čuje kot nejasnost, meglo, dim. V risanju človeških strasti je pisatelj v tem delu razširil svoj okvir.

Več priznanja in uspeha je Turgenjevu prinesla «Ledina» (1877). V njej je obdelal tisto smer mladinskega gibanja, ki je zahtevala, da je treba stopiti med ljudstvo in v tesnem stiku z njim pripravljati prevrat. Tako delo vršita Neždanov in Marijana. A Neždanov polagoma obupa nad svojimi silami in prepusti po svoji smrti Marijano Solóminu, ki kaže več umevanja in zmožnosti za novo življenje in oranje ledine.

Zadnji roman «Klara Miličeva» je izšel l. 1883., malo pred Turgenjevlevo smrtjo. Glavna oseba v njem je prevarana ženska, ki zagreši samomor in se z drugega sveta maščuje nad svojim zapeljivcem s tem, da ga spomin nanjo neprestano preganja. Do-

bro je podano ozračje samomorov, ki so se tista leta strahotno množili.

* * *

Skoro pol stoletja je Turgenjevlievo neutrudno pero ustvarjalo umetnine, ki so prve v svetu širile rusko ime. Že takrat, ko so nastajale, so se prevajale v razne evronske in svetovne jezike in se še danes prevajajo. Nekaj glavnih njegovih del je prevedenih tudi v naš jezik. Taka umetnost, kakor je Turgenjevlieva, ne zastari. Preveč je v njej obče človeških, večno veljavnih prvin. Čeprav je veliki pisatelj zajemal snovi, z redkimi izjemami, iz svoje najbolj sočne sedanjosti, vendar je znal iz njih izbrusiti dragotine, ki so preživele svojo dobo in bodo preživele tudi našo.

Fran Žgur: **Gleda Bog iz zlatih lin ...**

Gleda Bog iz zlatih lin:
Zemlja v sren je, mraz zajeta,
zima ivje v laske spleta,
megla sôpe iz dolin.
Daleč ptički, goli grički,
s kučmo belo sneg belin
tihe je pokrtil goré;
veter, burja, stric zmrzlin
v žep potiskata roke.
Kožuš s tulpo, rokavice,
grejejo pozimske strice;
Kdor jih nima in je bos,
zèba mu zleti na nos,
tam mu poje
sredozimske pesmi svoje ...
Bog je rekel: «Čaj, počakaj!»
Magle — rjuške potepuške
in oblake — debeluške
z roko sveto z nèba trže,
žarkov snope doli vrže,
vse čez polje log in gaj.
Prst njegov — izvabi brst;
iz njegove roke šine
sok v drevesne korenine.
Vstale cvetke, drobne ptičke
razprostrle perutničke
in zletele s kraja v kraj,
nele pesem, ki se vzpenja
k Bogu polna hrepenenja — — —
Na prej gole vejice
vrgel Bog odejice:
vse cvetoče in zelene,
s solnčnim trakom prepletene.
Na baržun in svilo maha
hrošček jo vesel primaha;
mravlja mane si oči,
žarkov se razveseli — — —
A čebele so vesele
v cvet se prašni zaletete;
čmrlj, stric debeloglavi,
brunda pesem v nizek bas;
z žarkom k cvetkam v mehki travi

vetrec vštric je skočil v vas!
Tam — metuljček — gizdalin
nima prav nič več skomin;
od cvetice do cvetice
nese se bahavi svat
v kelih rože sede zlat
in nasrka se medice.
Ščinka ščinkavec veselo
a škrjanček, solncu brat,
šel je z zarjo dan orat,
pesem v kljunčku nese smelo ...
V grmu žvižga črni kos
vabi v svate, ženin bos ...
Zelen plašč, ovratnik bel
si nadela je sinička
in kovaček zal od grička
v zbor je svatji priletel ...
še kraljiček,
mali ptiček,
k sebi je nevestko vzel;
tresorepka, pastirička
vzela tudi je možička;
stržek, čížek ob potoki
šla na pir sta po poroki ...
Slavček k svatbi, svat vesel,
pesem svatjo je zapel!
Vse zboruje
in svatuje
v željah tihih
ognjevitih
pod kožušček svilen skritih —
ne nagleda se oko,
ne nasluša se uho ...

Bog je čašo vzel v desnico,
v čašo žarkov je nalil,
k svatbi prevesel napil
ptičkom radostno zdravico — —
Cvet ljubezni z zlatih lin
vrže svatom v lep spomin!

Etruški vozeli

Etruški narod je bil prvi, ki se je povzpел na apeninskem poluotoku do nekake velesile. Okoli leta 1000. pred Kr. se pojavijo Etrusci ali Tusci v Etruriji, sedanji Toscani. Prodirajo vzhodno do morja. Zavojujejo ravnino ob reki Po in dosežejo proti zapadu Riviero. Proti jugu se razširijo do Kampnije. Mesti Capua in Nola postaneta oporišče njihove moči. Ime večnega mesta je po mnenju raziskovavcev in zgodovinarjev etruškega izvora.

Mogočni so bili Etrusci tudi na morju. Zavladaali so po vsem Tirenskem morju, ki so mu dali ime. Korziški otok jim je bil več stoletij podložen. Zavezniki so bili mogočnih Kartagincev, kakor so se ti le imenovali po svojem glavnem mestu, ali Puncev, kakor so jih nazivali pozneje Rimljani radi njihovega feniškega izvora. V šestem stoletju so dosegli višek svoje moči. Zagospodovali so po vsem izvengrškem ozemlju na poluotoku.

Mogočna in svojevrstna je kultura tega naroda, naj se ji tudi poznajo vplivi vzhoda in posebno Grčije. Mogočno vpliva na vsa italiska plemena, saj so bili Etrusci mojstri v gradnji mest, v stavbarstvu, kiparstvu, slikarstvu in pred vsem v umetelni obrti. Njihova vera je bila precej čudna. Iz črevja ubitih živali in iz opazovanja ptičjega leta so sklepali na bodočnost in v tem precej vplivali na Stare Rimljane, ki so prevzeli marsikako naredbo od svojih sosedov.

Precej listin je ohranjenih o tej kulturi. Razstavljene so po vseh italijanskih muzejih, posebno pa še v etruškem v Firenzi.

O zgodovini tega mogočnega naroda ne vemo skoraj nič. Od grških in rimskih pisateljev se ni ohranil nikak spis, ki bi razpravljaval o zgodovini etruškega naroda. Cesar Klavdij, učenjak na cesarskem prestolu, je sicer spisal dvajset knjig etruške zgodovine, toda delo se je izgubilo.

Res je, da je ohranjenih kakih 9000 etruških napisov, toda devet desetih med njimi je nagrobnih. Besedilo kratko, ime umrle osebe, očetovstvo in število starostnih let. Ostalo desetino sestavljajo po večini same zaobljube. Le malo je obširnejših napisov. Največji med njimi je napis na platneni obvezi, v katero je bila zavita mumija iz grško-rimske dobe. Obvezo sestavljajo trakovi platnenega knjižnega zavitka in je najbrž del kake etruške knjiige. Obvezo nahajamo v zagrebškem muzeju. Besedilo na njej šteje 1500 besed; če odštejemo ponovitve, se zmanjša število na 500. Vsebina je obredna. Pobožne vsebine je tudi opeka Sv. Marije Kapuanske s 300 besedami. O pre-

pustitvi zemljišča govori steber v Perugiji z 120 besedami.

Vse te napise smatramo lahko kot nadomestilo za izgubljeno etruško zgodovino. Z lahkoto se dado razbrati, saj so prevzeli Etrusci svojo abecedo od Grkov. Napisi so se pa upirali do današnjega časa vsakemu poskusu, raztolmačiti etruščino. Še za časa cesarja Augustusa je bil v rabi etruški jezik, več stoletij pozneje so še prebiralih nabožne knjige v etruščini, nato je pa razumevanje jezika bolj in bolj pešalo, dokler ni popolnoma izginilo.

Več ko sto let se že trudijo učenjaki, da bi razvozlati vozeli etruškega jezika. Večkrat se je že zdelo, da so dosegli svoj cilj, vest se je hitro razširila po svetu, a se izkazala pozneje za prezgodnjo. Pred nekaj leti (1928.) je izdal profesor Alfredo Trombetti knjigo «La lingua etrusca». S tem svojim spisom je sicer raziskovanju mnogo koristil, a popolnoma ni utegnil razrešiti skrivnostne uganke, česar se je tudi sam zavedal.

Nenadoma se je razširila vest: etruška skrivnost je odkrita, odkril jo je mlad gimnazijski profesor Francesco Pironti, ko je izšel v mesecu januarju leta 1934. prvi zvezek na štiri knjige preračunjenega dela: «Il deciframento della lingua etrusca» v založbi Giuseppe Carabba v Lanciano (pokrajina Chieti). Znameniti etruskoslovec Pericle Perali je prepričan, da je pisatelj omenjene knjige slednjič razrešil etruško uganke in popolnoma raztolmačil etruški jezik.

Vse kaže, da je Pironti-ju v resnici uspelo njegovo jezikovno raziskovanje. Koliko je s tem pridobila znanost, si lahko mislimo. Vsi napisi, kar jih imamo ohranjene v etruščini, se dado odslej razumeti in med umljive jezike je uvrstil človeški duh jezik, ki se je toliko stoletij upiral vsakemu razvozlavanju. Škoda, da nam ta uspeh ne odkrije etruške zgodovine, ker so nam na razpolago samo enostranska besedila, zaobljube, obredi in nagrobni napisi. Poblize se bomo pač seznanili z etruško kulturo, z vero, s pravom, z državnimi naredbami tega naroda, a s tem se bomo morali zadovoljiti.

Ob tej priliki se spominjamo drugih učenjakov, tako Francoza Champolliona, ki je leta 1822. razrešil hieroglif, podobopis Starih Egipčanov, in s tem seznanil človeštvo z vso pestro egipčansko preteklostjo, kakor tudi Nemca Grotefenda, ki je razbral klinopis Starih Babiloncev in dovolil s tem človeštvo vpogled v eno izmed najstarejših kultur. Takim možem je svetovna slava zagotovljena.

Nema deklica

Rabindranath Tagore

Rabindranath Tagore se je rodil 6. maja 1861. v Kalkuti (Indija). L. 1913. je bil odlikovan z Nobelovo nagrado «radi globokih, visokodušnih, lepih in svežih pesnitev, ki so priklopile tako blesteče njegovo pesništvo v angleški obleki lepi književnosti zahoda». Nekaj njegovih spisov je izšlo tudi v slovenskem prevodu, kakor «Rastoči mesec» (dr. Gradnik), «Vrtnar» (Župančič), «Povesti» (Bevk), «Dom in svet» (Levstik) in dr. Pisatelj živi v Bolpur-u na Bengalskem, kjer je ustanovil leta 1906. in vodi še dandanes posebno višje izobraževališče: shantiniketan, «dom miru».

Ko so ji dali ime Shubhasini (divni zvok), ni mogel nihče vedeti, da ostane deklica nema. Njeni starejši sestre sta se imenovali Shukeskini (kodrolaska) in Shukashini (zorni usmev). Da je oče vse tri hčerke podobno klical, je nadel najmlajši ime Shubhasini.

Starejši dve sta se bili omožili in po domačem običaju so slavili tudi njuni svatbi. Najmlajša je ostala doma, bila je nema skala na srcu svojih roditeljev. Ni treba, da bi človek, ki mu ni dan dar govora, tudi slišati ne mogel, kakor ljudje splošno mislijo. Od svoje najzornejše mladosti je vedela torej Shubhasini, da so videvali v njenem rojstvu vsi nekako prokletstvo za roditeljsko hišo. Zato se je izogibala po možnosti tuje družbe in menila, da bi bilo pač najbolje, če bi na njo vsi pozabili. Toda starši so mislili na njo neprestano. Banikanth, njen oče, je ljubil Shubho bolj ko svoji starejši hčerki. Materi se je pa zdela sramotni madež njenega naročja in trajno se je jezila na njo.

Shubha je imela velike, temne oči z dolgimi trepalnicami. Njen pogled je zažarel zdaj veselo, zdaj je bil pa tih in trd ko zahajajoči mesec. Nato je zopet švigal sem in tja in se iskril ko blisk. Človeku, ki od svojega rojstva ne pozna drugačnega izražanja ko z očmi, postane govor očesa tako bogat in se tako brezmejno izpreminja ko nebo, to nemo zbirališče svetlobe in senc, porajajočih se in zopet ugašajočih žarkov. Kakor v brezkončni prirodni tiči tudi v tej nemi človečnosti posebna veličina. Zato so gledali dečki in deklice na Shubho z nekakim strahom in se niso hoteli igrati z njo. Sličila je tišini opoldanske ure.

Vas se je imenovala Handipur in voda, ki je tekla tod mimo, je bila majhna bengalska rečica, poskočna in urna ko kako kmečko dekle. Človeška bivališča so se vrstila na obeh z drevesi poraslih bregovih. Popolnoma zadovoljni s svojim delom so hoteli valovi z veselim srcem mimo hiš, da pone-

so zopet drugim ljudem dobrote. Banikant-hova hiša je bila zgrajena tik ob potoku. Objemal jo je plot iz preklanega trsta. Skedenj, hlev, senik in vrt, poln sadnih dreves in gredic, so privabljali poglede vseh onih, ki so se vozili tod mimo po reki. Ni pa znano, so li opazili kdaj tudi nemo deklico, ki se je tiho in mirno kretala po tej okolici.

Šumenja temnozelenne reke, vzkliki veselih brodarjev, petje krilatih pevcev in suštenje košatih dreves, vse to se je stekalo skupaj in se izlivalo ko morski valovi v vedno molčečo dušo neme deklice. Ti mnogoteri glasovi, čudoviti potek narave so pravi jezik nemih ljudi, jezik neme Shubhe z velikimi očmi pod gosto trepalniško streho. Od travnika tu spodaj, kjer čvrče murčki, pa tja do nemih zvezd, vsepovsod življenje in gibanje, godba in tožba in tresoči se globoki vzdih.

Opoldne, ko so se bili odpravili veslači in ribiči h kosilu, ko so legali ljudje po hišah počivat, ko so utihnili ptiči in so bili brodovi privezani, ko se je ves svet sredi urne naglice bežnega dneva nenadoma ustavil in in postal strašno, strašno prazen, sta sedeli počivajoč in molče nema narava in nema deklica, zrla sta si v oči pod velikim nebom, prva potopljena v solnčni svetlobi, druga v senci majhnega drevesa.

Ni mogoče trditi, da bi Shubha ne bila poznala prav nobene radosti. V hlevu sta bili kravici: Sharbashi in Panguli. Nikdar nista čuli svojega imena iz dekličinih ust, toda poznali sta njeno hojo. V njenem koraku je bilo nekaj lahkega, nekaj nežnega, kar jima je govorilo razločneje ko vsaka beseda. Razumeli sta bolje ko vsakdo, če je bila Shubha z njima zadovoljna, ali če ju je grajala. Ko je stopila Shubha opoldne v hlev, je objela z obema rokama Sharbashin vrat in jo popraskala za ušesi, medtem ko jo je Panguli gledala vdano in lizala. Deklica je obiskovala svoji kravici navadno trikrat na dan. Toda poleg teh rednih so bili še posebni obiski. Kadarkoli je slišala v hiši trde besede, je šla k svojima nemima prijateljicama. Iz njenega temnega, žalostnega pogleda sta obe razbrali žalost dekliškega srca. Stisnili sta se k njej in drgnili roge ob njena ramena, kakor bi jo hoteli razveseliti z nemim razumevanjem. Poleg teh dveh je imela Shubha še kozo in mačko, ki sta se ji bili tudi prirasli k srcu. Mačka je skočila, kadarkoli se ji je zljubilo, v njeno gorko naročje, pa bodi že čez dan ali ponoči in zaspala trdno pri njej, še prej pa ni nikdar pozabila namigniti, kako dobro bi

ji delo, če bi jo Shubha nekoliko pogladila s svojimi nežnimi prstki po vratu in hrbtu.

***

Tudi med bitji višje vrste je naša Shubha tovariša. Toda težko je pojasniti kakovost njunega razmerja. On je znal govoriti, zato se nista mogla sporazumeti. Bil je najmlajši sin Goshaina, ime mu je bilo Pratab. Za nobeno rabo ni bil. Starši so se trudili z njim na vse mogoče načine, toda njihovi neuspeli poskusi so jim slednjič pokopali nade, da jim postane sin nekoč opora v starosti.

Pratabovo največje veselje je bilo loviti ribe na trnek. Tako je lahko prebil ves svoj prosti čas. Popoldne so ga večkrat videvali ob bregu, in tu se je tudi zgodilo, da je srečal Shubho. Njena bližina je Pratabu dobro dela. Pri lovu na trnek si človek ne more želeti boljšega tovariša ko osebe, ki je nema.

Ker so ji drugi pravili Shubha, ji je izbral novo ime in jo klical Shu. Shubha je sedela pod tamarisko in tik poleg nje je vrgel Pratab svoj trnek v vodo in uprl svoj pogled na površino. Odkar sta se bila prvič srečala, je dobival vsak dan vabo, ki mu jo je prinašala Shubha.

In ko je tako sedela in gledala na vodo, si je večkrat želela biti Pratabu v čemer, koli koristna in mu kakorkoli dokazati, da je ona prav tako pomembna na svetu ko vsi drugi. A nobena prilika se ji ni nudila, ničesar ni utegnila napraviti v njegovo korist. In molila je iz globine svojega srca k Bogu, naj ji podeli izredno moč, da napravi na primer nenadoma kak čudež, da bo moral Pratab ves osupel vzklikniti: «V resnici, nihče med nami ni vedel, kako čarobno moč ima Shu.»

Tako si je želela Shubha, da bi bila povodna vila, da bi nenadoma vzplavala nad vodo, vzela čarobni kači dragulj z glave in ga položila v travo. Nato bi Pratab nehal loviti ribe. Skočil bi v reko. In tam spodaj v srebrnem gradu na zlati počivalnici, kdo neki bi tam sedel? Nihče drugi ko Banikanthova hči, nema Shu, ki je bila postala vladarica vesoljnega, velikega, nemega in od samih biserov iskrecega se vodnega kraljestva. Ali bi se kaj takega ne moglo uresničiti? Ali bi bilo to v resnici nemogoče? Pri Bogu ni nič nemogoče, toda Shubha se je bila rodila le v Banikanthovi hiši mesto v kraljevi palači na dnu temnih rečnih valov.

***

Shubha je med tem doraščala. Prav polagoma je spoznavala samo sebe. Kakor se dviguje morje ob ščipu, tako se je polnilo njeno srce z novimi nepopisnimi občutki. V trdi mesečni noči je nekoč odprla Shubha svojo spalnico, da se boječe razgleda po

okolici. Skrivnost mladosti, radost in skrb, brezmejna osamljenost in daleč okrog sam molk in tišina. V kotu te neme narave je stala nema zamaknjena devica. Njeni starši, ki jim je bila nesrečna hči vedno bolj v nadlego, so se že precej časa vznemirjali. Ljudje so začeli šepetati o njej, da jo bodo morali izključiti iz kaste, iz družabnega razreda. Banikanth je bil precej premožen, dvakrat na dan se je lahko najedel do sitega. Zato je imel tudi mnogo nasprotnikov.

Zakonca sta dolgo razmišljala. Nekega dne se je odpravil Banikanth z doma. Slednjič se je vrnil in dejal: «V Kalkuto gremo!» Pripravljali so se na potovanje. Shubhino srce je bilo polno strahu. Nekaj dni je hodila okoli matere in okoli očeta ko kaka nema žival, gledala ju v obraz in skušala pogoditi s svojim temnim pogledom svojo usodo, toda ne mati ne oče se nista izdala. Nekoč, bilo je popoldne, ji je pa rekel Pratab, ko je bil vrgel trnek v vodo, med smehom: «Pravijo Shu, da so dobili moža za te. Poročiš se torej. Toda ne zabi popolnoma na me.» Ko je to govoril, je opazoval le svoj trnek. Shubha ga je pogledala ko srna, ki jo je bila prebodla puščica in zre svojega morivca, kakor bi ga hotela vprašati, kaj mu je bila storila zlega.

Za drugi dan je bilo določeno potovanje v Kalkuto. Shubha je šla v hlev, da se poslovijo od prijateljic svoje mladosti. Dolgo

Polet v stratosfero. Ameriški mornariški častnik Settle je dosegel višino 17.936 m.

jih je gledala in solze so se ji nevzdržema ulivale izpod trepalnic. Bila je dvanajsta noč rastočega meseca. Shubha je šla iz svoje spalnice tja na priljubljeni breg, kjer je legla na trato, kakor bi se hotela z obema rokama okleniti zemlje, zemlje, ki je nam vsem velika in nema mati in kakor bi ji hotela reči: «Ne puščaj me odtod, velika mati! Objemi me in ščiti me s svojimi rokami!»

V neki hiši v Kalkuti je napravljala mati svojo hčer. Razpletla ji je kite in jo okrasila z lepo ruto. Shubha je skoraj izgnila pod krasno obleko in blestečim nakitom, za katerima se je popolnoma skrila njena milina. Solze so ji zalivale oči. Mati jo je obsipala z očitki, češ, radi solz ti otečejo oči in vedeti boš stara. A hčerine solze se niso zmenile za materine očitke.

Zenin je prišel s svojimi prijatelji, da vidi s svojimi očmi nevesto. Njeni starši so se bali. Bili so nemirni. Bilo je, kakor bi se bil spustil kak bog na zemljo, da si izbere darilno živinče. Po mnogih očitkih, ki so tok

solza le še povečali, jo je poslala mati slednjič k ženinu. Ta jo je precej časa ogledoval in izjavil nato: «Bo že, bo že!»

Solze so mu pokazale, da ima Shubha srce, in rekel si je, da bo to srce, ki trpi sedaj radi ločitve od staršev, pozneje njega razveseljevalo. Kakor biseri, zaprti v močni školjki, so povečale solze vrednost dekleta. Prisotni so odprli sveto knjigo in slavili ob določenem času poroko. Ko sta bila tako položila skrb za svojega nemega otroka v druge roke, sta se vrnila oče in mati domov in bila sta zadovoljna, da sta rešila svojo prihodnost in prihodnost svoje kaste. Zenin je bival v neki severno-zapadni pokrajini. Tja je tudi peljal po poroki svojo mlado ženo.

Teden dni pozneje so vedeli že vsi, da je mlada žena nema. A nihče ni mislil na to, da ni bila to njena krivda. Njene oči so utegnile pač mnogo povedati, a nihče ni poznal jezika teh zgovornih oči. Nikogar ni našla, ki bi znal njen jezik, s čigar obraza bi razbrala odgovor na svoja nema vprašanja. Nihče je ni razumel razen Boga.

Ivo Dren:

Vračanje

Veja, bilka, trava, list in cvet,
kamen, ruda, skala, pesek, ilo,
dragotine daljnih prvih let,
še ste mi krepilo in vedrilo.

Dobe tok vas je nekoč odvel,
k novim naravnal me je vrednotam;
pa sem se pri tujih ognjih grel,
videzom našedal sem in zmotam.

Trava, kamen, bilka, pesek, list,
ruda, veja, ilo, cvet in skala,
sredi vas je duh pokojen, čist,
z vami duša bi se še igrala.

No, lepo je tudi med ljudmi:
divne duše, srca in telesa,
zlasti če razdalja jih zlati;
no, preblizu — često kup mrčesa.

Meni hoče klenih se vrednot,
ne mrčesa. Duša se obrača
na nekdanjo svetlo, ravno pot,
vrača v tiha polja se domača.

Esén: Da sem jaz Marija . . .

Da sem jaz Marija,
stopila k deklicam plakajočim,
obrazke z ljubeznijo bi jim pokrila,
z nebeškim blagoslovom
očarujočim . . .
Laske bi jim poljubila
plave in črne,
pobožala ročke srebrne . . .
Da sem jaz Marija,
šla bi čez kraške gmajne,
v skilaste hiše bi stopila,
odkrila v dušah tajne . . .

In vsako dekliško dušo,
ki je krvavela,
bi ozdravila z balzomom mirú
in bi jo nesla, ubogo ovčko,
v naročje Bogu — — —
Da sem jaz Marija,
stopila bi k rjuham belim,
na katerih deklice
bolne ležé
in bi cvetje po njih potrosila,
jim izpolnila vse željé.

Kje se rodi dan?

Naš dnevni čas se ravna po solncu. Solnce je tako rekoč posebljena opoldanska ura. Povsod, kjer se pojavi v zenitu t. j. na najvišji točki na nebu, je poldne. Lahko si mislimo obroč, prosto visečega okoli naše Zemlje v ravnini ravnika, tako nekako kakor obroč okoli naše sopremičnice Saturna. Ta obroč razdelimo na dvajset in štiri enakih delov in postavimo na te dele zaporedne številke od ene do štiri in dvajsete. Nad številko dvanajsto pritrdimo solnce. Obroč se obrača od vzhoda proti zahodu in se obrne v dvajset in štirih urah enkrat okoli naše Zemlje. Vsak kraj ima dnevni čas onega oddelka na obroču, ki ga nahajamo navpično nad njim.

Ko imamo mi poldne, ko je dozdevno — ker v resnici se obrača Zemlja — doseglo solnce svojo najvišjo točko, je kraj, ki leži za eno četrtno Zemeljskega obsega proti zahodu tudi za eno četrtno dneva t. j. za šest ur za nami in ima šele šesto uro zjutraj. Približno v taki daljavi od nas leži New York. Ko prenaša iz tega mesta radijska postaja potek kake borbe med znamenitimi boksarji, čutimo v precejšnji meri to časovno razliko. Borba se vrši v New Yorku ob dvajseti uri v območju velikanskih obločnic. Če hočemo zasledovati po radijskem poročilu ves potek boksarske borbe, moramo žrtvovati nekaj ur spanja, ker je tedaj pri nas že druga po polnoči. Nasprotno ima kraj, ki leži vzhodno od nas, popoldan — tem poznejšo popoldansko uro, čim bolj vzhodno leži — saj je že bilo solnce tam, preden je prišlo do nas.

Mreža onih dolžinskih in širinskih stopenj, ki jih je človek zaznamoval na Zemeljski obli, da laže določa krajem njihovo lego, se ravna po londonskem predmestju Greenwich-u (izgovori: grinnič-u). Skozi to predmestje kroži poldnevnik z označbo 0 (ničla). Poldnevnik ali meridijan je kakor znano črta, ki veže vse one kraje na Zemlji, ki imajo istočasno poldne. Od te točke štejemo proti vzhodu in proti zahodu po sto in osemdeset dolžinskih stopenj. Sto in osemdeseta dolžinska stopnja na oni drugi strani Zemeljske oble je zelo mikavna in za vse človeštvo zelo važna črta. Da se tudi sami prepričamo o njenem pomenu, se hočemo nekoliko pomuditi pri pojasnjujoči sliki.

Obroč, o katerem smo malo prej govorili, smo razdelili na štiri in dvajset delov. Posameznim točkam smo dodali imena bolj znanih krajev, ki jih približno nahajamo na poldnevnikih, oddaljenih drug od drugega za petnajst dolžinskih stopenj, ujemaajočih se torej z razdelitvijo obroča na štiri in

dvajset delov. Skušajmo iz Londona določiti po tej sliki dnevni čas, ki je v istem trenutku v drugih krajih po svetu. Recimo, da je v Londonu nedelja in da bije ura deset predpoldne. Eno četrtno Zemeljskega obsega proti vzhodu — v Dhaki (Vzhodna Indija blizu Kalkute) — imajo tedaj šestnajsto uro in zopet eno četrtno Zemeljskega obsega proti vzhodu — na Fidškem otočju v Oceaniji — imajo nedeljo in sicer dva in dvajseto uro. Računimo sedaj iz Londona v nasprotno smer, proti zahodu. Ko je v Londonu nedelja in sicer deseta ura predpoldne, imajo v Chicagu, eno četrtno

Dnevni čas na posameznih poldnevnikih, ko je na Greenwichu poldne.

Zemeljskega obsega proti zahodu, nedeljo in četrto uro zjutraj in zopet za eno četrtno Zemeljskega obsega proti zahodu — prijadrali smo torej zopet, a po drugi poti do Fidškega otočja — imajo soboto in sicer dva in dvajseto uro zvečer.

Kako naj si to razlagamo? Na enem in istem kraju pač ne more biti istočasno in ob enem nedelja dva in dvajseta ura in sobota dva in dvajseta ura!

V prejšnjih časih si ljudje niso belili glave s tem težavnim časovnim vprašanjem, saj niso še poznali onostranske Zemeljske polovice, sploh niti vedeli niso, da je Zemlja krogla. Vsa zgodovina se je vršila le na vzhodni Zemeljski polobli, na tako zvanem starem svetu, v Evropi, Aziji in Afriki. Ali Evropeci so odkrili v petnajstem in šestnajstem stoletju nove celine in dežele. Holandci so pluli proti vzhodu, Španci proti zahodu okoli sveta. Tam nekje v Tihem

oceanu so se srečali. In tedaj so osupli, ko so dognali, da se ne ujema njihov koledar za en celi dan. Eden med njimi je moral torej obhajati nedelje in praznike na napačni dan...

Sčasoma so se narodi zedinili glede štetja. Določili so sto in osemdeseti poldnevnik — ono mikavno črto, ki stoji greenwichškemu (ničelskemu) poldnevniku na drugi Zemeljski polovici nasproti — kot časovno datumsko mejo. Če bi se kdo razkoračil prav nad časovno mejo, bi stal z eno nogo v nedeljskem, z drugo pa v ponedeljskem poldnevu. Taka telovadba bi bila zelo težavna, če ne celo nemogoča, kajti meja, časovna meja, gre po morju.

Na tej meji se torej rodi dan in potemtakem tudi leto. Oglejmo si nekoliko zadevo z Novim letom. V Londonu si nazdravljajo.

dnevnikom. Vzhodni rogljič Azije moli, ker spada k Rusiji, s svojim datumom preko časovne meje. Južno ležeče Alevtsko otočje se pa ravna po koledarju Zedinjenih držav Severne Amerike, katerim tudi pripada, in vzboči mejo proti zahodu. V Južnem morju se meja radi političnih posestnih razmer zopet nekoliko vzboči proti vzhodu.

Radi tega se začenja na naši Zemlji dan praktično prej, kakor bi se moral začeti v astronomskem smislu, namreč v vseh tistih krajih, ki leže v vzhodnih vzbočkih časovne meje t. j. na skrajnem koncu Azije in na otokih vzhodno od Nove Zelandije. Dan bi se moral začeti astronomsko točno na sto in osemdesetem poldnevniku. Začenja se pa dejanski že na vzhodnem rogljiču Azije in na Tongskem otočju, še preden se rodi na otoku Vanua Levu, po velikosti drugem v Fid-

Datumaska meja.

Ura bije polnoči in novo leto prihaja. Eno uro prej smo si pa že voščili mi v naših krajih, dve uri prej so si stiskali roke v Odesi, pred tremi urami v Bagdadu, pred šestimi v Vzhodni Indiji, pred devetimi na Japonskem in pred dvanajstimi urami na Fidškem otočju in sicer na otoku Vanua Levu. In ko bodo vstajali Londončani ob osmi uri na Novega leta dan, nenaspani in s težko glavo — groga je bilo le preveč in punč vsekakor premočan — bodo pozdravljali filmski igralci in igralke v Hollywood-u blizu Los Angeles-a v Kaliforniji prihajajoče Novo leto in šele tri ure potem pride Novo leto na Tokelandske otoke, da izgine nato v večnost.

Omenjena datumaska meja se pa ne ujema popolnoma s sto in osemdesetim pol-

škem otočju. Zapadni otoki Alevtskega otočja zaznamujejo astronomsko že novi dan, ko morajo čakati dejanski in koledarsko še celih štiri in dvajset ur na njegov prihod. Toda te razlike nimajo kdo ve kakega pomena, ker so označeni kraji skoro da neobljudeni.

Kdaj se torej začenja dan na naši Zemlji? Začenja se, ko je pri nas na Goriškem približno ena ura popoldne. Dan divja proti nam s tisoč kilometrsko brzino preko morskih pust Tihega oceana in preko puščav Azije. K nam prihaja enajst ur po svojem rojstvu.

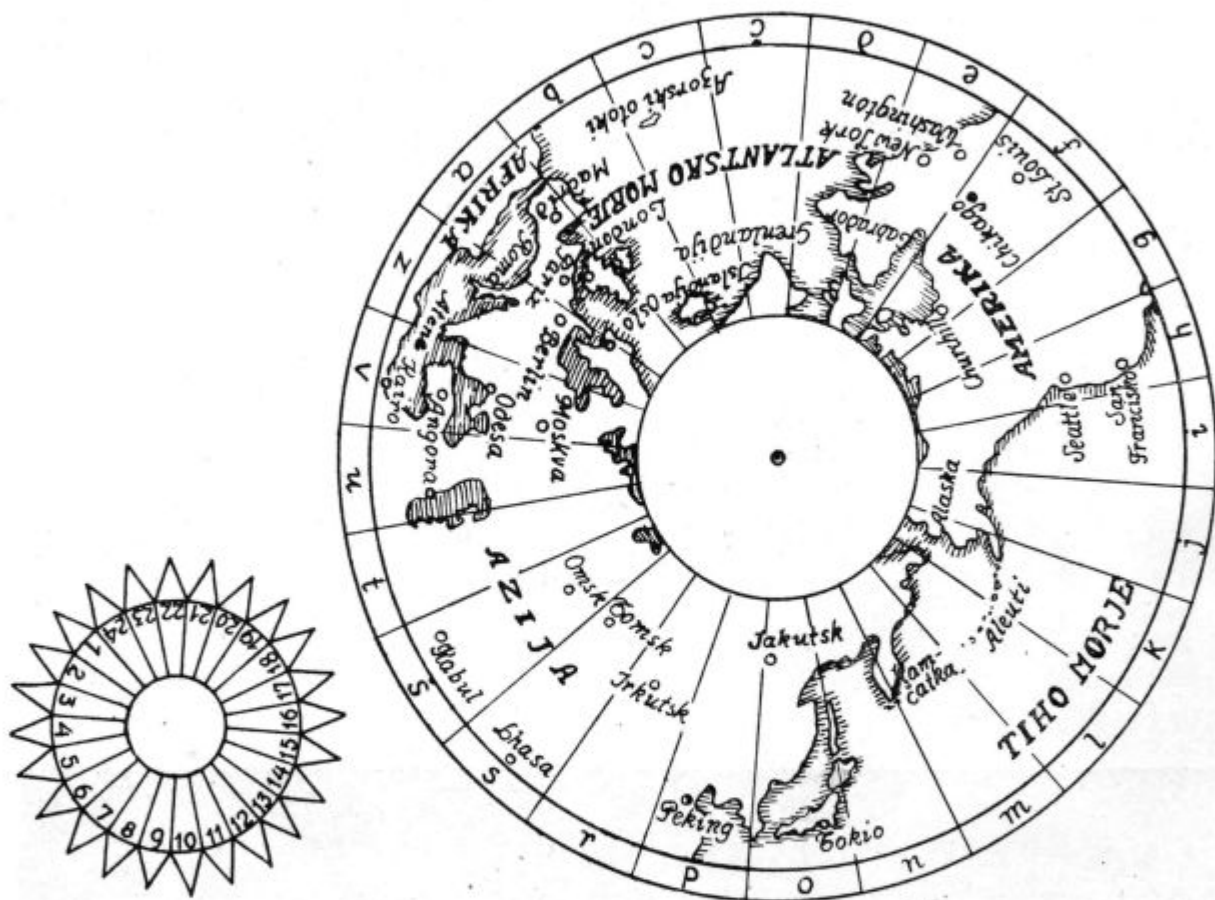
Naj navedemo še neko posebnost te časovne meje. Potniki in moštvo na ladjah, prihajajočih od vzhoda, torej v smeri od Južne Amerike in plujočih proti avstralski

ali azijski celini, preskočijo prvi januar in pišejo po 31. decembru takoj 2. januar, časovna meja jih je oropala dobrot in užitkov Novega leta. Nasprotno je pa na ladjah, ki plovejo v nasprotni smeri. Na teh obhajajo Novo leto kar dvakrat. Voščili so si «Srečno in veselo novo leto!», ko se je to rodilo, torej zapadno od sto in osemdesetega poldnevnika in trčijo štiri in dvajset ur pozneje, ko vozijo vzhodno od omenjene črte, zopet s kozarci, ker je prišlo Novo leto po velikem ovinku preko vse Zemlje zopet do njih. Za kar so bili potniki na prejšnjih ladjah prikrajšani, so dobili podvojeno srečnejši potniki proti vzhodu t. j. dvakratnega mačka.

bruarja na obali Severne Amerike v Alaski. Ta mrk so nazvali zvezdoslovci «paradoksn mrk» t. j. dozdevno nesmiseln mrk, ker je pač edini mrk, ki se je končal dan pred svojim začetkom, in da si človek še laže zapomni dogodek, se je začel mrk na pepelnično sredo in se končal na pustni torek. Odkar je datumska meja v rabi, ni bilo še nobenega takega mrka, pa tudi za bodoče čase ne poznajo take primere, čeprav so preračunali mrke že za precej stoletij naprej.

Kakor znano opazujemo razliko dnevnega časa na naši Zemlji v praktičnem oziru vedno bolj. Poslušamo radio iz Amerike,

Svetovna ura.

Ob tej priliki ne smemo zamolčati zares neobičajnega solnčnega mrka. Luninemu mrku dne 30. januarja (1934) je sledil v noči od 13. do 14. februarja popolni solnčni mrk, pri nas neviden. Območje popolnega mrka je bila ozka proga v Tihem oceanu. Edini otoki v tem pasu, kjer se je dalo opazovati solnce ves čas mrknjenja, so bili Karolinški otoki, ki so prešli po svetovni vojni iz nemške v japonsko last. Ker je šla med solnčnim mrkom senca lune preko datumske meje, je nastal nenavaden slučaj, da se je začel mrk dne 14. februarja na jugu otoka Celebes (vzhodna Azija) in se končal dne 13. fe-

nastavljen na krajevni čas oddajne postaje, beremo, kdaj je odletel kak prekooceanski letalec, kdaj dospel do cilja, dobimo vest, da je umrl ob tej in tej uri naš sorodnik v tujini, dnevnik poročajo o potresu na Japonskem, ki je vzbudil Japonce iz najlepšega sna, in mi bi radi vedeli, kateri čas je bil tedaj pri nas, ko se je to ali ono zgodilo tam daleč po svetu. Zato dodajamo temu članku še svetovno uro.

Na sliki vidimo najvažnejši del severne poloble, razdeljen na štiri in dvajset, po 15 dolžinskih stopenj širokih «časovnih pasov». V vsakem pasu kažejo po mednarod-

nem dogovoru vse ure enaki čas in sicer astronomski čas one dolžinske stopnje, ki gre skozi sredino dotičnega pasu. Seveda se to popolnoma strogo ne ujema, ker ne določajo dolžinske stopnje t. j. poldnevnik državnih mej. Mi tu v sredini Evrope se ravnamo po srednje-evropskem času (Švedska, Norveška, Danska, Nemčija, Luksenburg, Češko-slovaška, Švica, Avstrija, Ogrska, Italija, Jugoslavija, Albanija in Grčija).

Navajamo na tem mestu označbe posameznih časov, ujemajočih se z zaporednimi črkami na večji sliki: a) zapadno evropski, b) 1. atlantski, c) 2. atlantski, č) 3. atlantski, d) č. atlantskih držav, e) č. vzhodnih držav, f) č. srednjih držav, g) č. gorskih držav, h) č. tihoceanskih držav, i) južonski, j) alaški, k) č. samojskih otokov, l) č. fidških otokov, m) č. Novih Hebridov, n) guamski, o) japonski, p) vzhodno-kitajski

obrežni, r) južno-kitajski obrežni, s) birmiski, š) taškendski, t) mavricijski, u) madagaskarski, v) vzhodnoevropski in z) srednje-evropski čas.

Preriši manjšo sliko na močnejši papir, izreži jo ob zobčastem robu, položi jo na večji krog (zemljevid) tako, da počivata središči drugo na drugem, uravnaj na njej zob naše trenutne dnevne ure na sredino «srednje-evropskega časa» (z), pa ti pokažejo drugi zobje, kakšna ura je tedaj v ostalih časovnih pasovih. Enajsta ura na Japonskem se ujema z našo tretjo, peta v Hollywoodu z našo štirinajsto uro. Ker nismo uvaževali na zemljevidu južne poloble, vključujemo nekaj tamošnjih, za naše ljudi radi izseljencev važnejših mest z označbo črke, v kateri časovni pas spadajo. Buenos Aires (d), Rio de Janeiro (č), Pernambuco kakor vsa vzhodna Brazilija (č), Kapstadt Južno-afriška zveza (v).

Adolf Šinkovec · Poletje

Poletno jutro... Žito šumi, trava diši.
Solnce blesti se ko otroške oči.
Brušenje kose z obronka doni,
seno raste v kope ..
Žanjice žanjejo in pojó;
roke jim mehko božajo klasje,
ga povezujejo v snope.
Njih židana volja ko molitev hiti
čez polje... Pšenica valovi...
Smeh srebrno doni, žarijo oči...

Čebelni trg v Veenendalu (Nizozemsko), kjer se proda do 40 milijonov čebel v enem dnevu.

Oče Mušnik v parni kopeli

Spisal Ferdo Plemič

O očetu Mušniku sem imel že priliko govoriti,^{*)} in morda se ta in oni še spominja, kako sva z njim letovala tam gori na Tolminskem, in kako je to najino letovanje končalo s prav grdim sporom, kateri je zbudil v bravcu sicer ne prav jasen, zato pa bolj žalosten pojem o različnosti najinih nravi. Spor je trajal tudi po najini vrnitvi k morju. Žal, da bo zgodovina nekoč tako poročala, ali prenarediti se zadeva več ne da, k večjemu če prenaredimo nekoliko zgodovino, kar je tudi vsakdanji pojav, ki slednjič nobenemu ne škodi, ker jo sme vsak šušmar prenarejati po svoje. Za zgodovino namreč ne veljajo varstveni zakoni kakor n. pr. za zajce.

Torej, vrnivši se v mesto, nisva se več pogledala z očetom Mušnikom, dasi prav za prav nisva mogla živeti drug brez drugega; jaz radi Mušnikove vedno dobro založene listnice, oče Mušnik pa radi tujk. Prvo se razumeva ob sebi, pri drugem pa ne smete misliti na žive tujke, ker je bil oče Mušnik oženjen, dasi brez otrok, in že v takih letih, v katerih povprečen človek ne uganja več budalosti. Ali tiste preklicane tuje besede, ki jih rabijo časnikarski pisuni celokupnega sveta menda zato, da z njimi bolj tajinstveno to povedó, kar bi z domačo besedo sicer zvenelo preotročje, tiste «tujke» so mu dajale, da včasih še do sape ni prišel. Dokler je šlo za «ažijo», «diskont», «klearing», «inflacijo», «deflacijo» in slično, je oče Mušnik še shajal, ker v teh rečeh je bil tako rekoč doma. Hudo pa je bilo, kadar je naletel na cvetko, kakršna je sledeča:

«...ta insolentna insinuacija involvira kardinalno teso o generalni abstrakciji naše primitivne individualnosti...»

takrat je bil oče Mušnik pečen in ni vedel ali sme jesti svinjske gnjati ali ne, ker se mu je nekam megleno dozdevalo, da je v Turčiji ali pa v Jeruzalemu. Še huje mu je postajalo, če je takemu dehtečemu stavku člankar koj nato dostavil:

«...iz teh enostavnih besed razume lahko vsak šestletni otrok, za kaj gre.»

Tedaj je oče Mušnik zavzdihnil pri sebi, obžalujoč v svoji notranjščini, da ni šestleten otrok, ker razumel od vse kolobocije ni ničesar, in kot pošten trgovec in trojni hišni posestnik je imel tudi pravico, da ni razumel te spakedranščine. Ali kot vplivna oseba, ki pri svojih stanovskih bratih nekaj velja, je imel oče Mušnik majhno šibkost: Hotel je namreč, da bi drugi bili uverjeni,

da on razume kaj več, kot prodajati kavo na drobno in debelo in prve dni meseca prejemati najemnino. Obračal se je tedaj ob sličnih časnikarskih nezgodah vedno do mene, ki mi je v teh zadevah edinemu zupal. In ko sem mu v kakem skitem kotičku razložil ves pomen razbezljane časnikarščine, je blestel zvečer v svojem stalnem omizju kakor zvezda vodnica pred modrimi iz Jutrovega, njihovimi kamelami in osli.

Zdaj pa ta spor! Nenadoma je usahnil očetu Mušniku tajni vir njegove izredne poučenosti. Nič več ni posegal v besedo, nič več točno razlagal, kako treba umeti najspornejše stavke uvodnih člankov, namreč tiste, ki so bili razprto tiskani in sestavljeni baš v blaženi časnikarski spakedranščini, v bolj umevanje čitajočega občinstva seveda. Že se je govorilo po mestu, da očetu Mušniku peša spomin, da postaja nekam bebast, da ga je povsem zapustila razboritost, ker sedaj dopušča celó, da tudi drugi kaj vedo. To je prišlo očetu Mušniku na uho

Guglielmo Marconi, slavni izumitelj brezžičnega brzojava in predsednik ital. akademije, je obhajal 25. aprila 1934. svojo šestdesetletnico.

^{*)} V Matičnem koledarju za leto 1930.

in ni mu bilo prav; saj bi mu slednjič lahko še škodilo pri trgovini. In že je oče Mušnik mislil name.

Jaz sem one sporne mesece še precej dobro prebil. Kupil sem bil namreč na neki dražbi prav poceni pesniško rokopisno ostalino za nekim našim nadobudnim lirskim pesnikom, ki sem jo potem, z židovskimi obrestmi prodajal po kilogramih slaninarju na oglu svoje ulice. Ali, dasi je pesniška ostalina nadobudnega plodovitega pesnika velika, tolika pa vendar ni, da bi je jaz in moj slaninar ne zmagala. Tako je bilo tega leposlovnega podjetja lepega dne konec. S slednjo pesmico «trdosrčni ljubici» je prenehala vsa kupčija. Tedaj je zapihala prva burja, jaz pa sem bil brez plašča! In takrat sem se spomnil na očeta Mušnika!

Kaj bi? Ali ga obiščem, ali ne? Jeli se še kuja možek debeli, da sem ga poslal na visoko goro? Menda le ni splezal nanjo?

Novovrstni hotel. V alpski vasi Sestrieres ob francoski meji (2033 m nad morjem) je zgradila ital. avtomobilska družba to stavbo. Tu se vrše velike narodne in mednarodne zimsko-športne tekme.

Kratko in malo, potrkam ob duri njegovega udobnega stanovanja. Povprašam po «gospodu gospodarju.» Je doma?

«Je, je! Takoj vas naznanim, saj je že ponovno povpraševal, ali niste že vi povpraševali za njim. Kar naprej!»

Dobro je kazalo! Vstopim. Gospod Mušnik je sedel v širokem naslonjaču, zakopan do kolen v časopise. Na nosu so mu jahali naočniki za dalekovidne, pred seboj na mizici je imel kup slovarjev, od katerih je enega držal v rokah.

«Jej, jej!» me pozdravi, «saj sem rekel, da vas bo prinesla burja, vi vetrnjak vetrnjaški! Kar sedite! Toli, da poiščem, kaj pomeni «z anahronističnim zofizmom impertinentno perzifirati», pa sem z vami.»

«To vam že jaz povem; le odložite knjigo, pa mi podajte roko, če niste hudi radi tiste tolminske zadeve.»

«Kaj bom hud, saj nisem otrok! Da ste le tu. Lučka, prinesi nu kaj, saj vidiš!» je podvzival oče Mušnik krščenko.

«Vam se dobro godi, oče Mušnik, lepo zakurjeno imate tukaj! Vi ne poznate gospodarskih stisk, ali mi reveži, ki živimo ob golem peresu....» ga začnem vrtati, da bi pogovor lepo speljal na nameravano posojilo, radi katerega sem bil pač prišel.

«Ah, kaj stiske! Stiske so že, in še bodo,» reče on, ki z mano ni rad govoril o trgovskih zadevah, «ali vse se še potrpi. Samo to, to!» In pri teh besedah se udari po trebuhu, da je odmevalo kakor v kraški jami.

Res, odkar ga nisem videl, je bil zra-stel na razsodnosti in obilnosti.

«Hm, lepo rejeni ste, gospod Mušnik; ne da se tajiti in Boga zahvalite za to milost. Če bi bili taki, kakršen sem na primer jaz....»

«Takoj bi kaj plačal. V resnici! Trebuh mi dela že nadlego. Phhh! In pravijo, da trebušaste najprej kap zadene. Taka misel ni prijetna.»

«Najprej le nikar ne verjemite, kar ljudje pravijo. Potem tudi ne mislite, da kap v trebuh trešči. To je tako zlagano kakor ona, da je kdo od obilnosti počil,» ga tolažim. «Vse drugače je seveda z nami suhci, ki še ne vemo, kaj bomo ob zimskem času oblekli, ki....»

«Res, tudi obleke so mi vse preozke. Ves čas že premišljam, kaj bi in kako bi, da bi se ta zadeva kaj predrugačila, splahnela....»

«Notranje vas nič ne nadleguje?»

«Notranje je vse v redu, ali vnanje mi uhaja že čez najširji pas.»

«Če bi se ne bal zamere, bi vam priporočal gibanje.»

«Ha, ha! Na vrh naših gorâ, ne?» se zakrohoče on, «po kolenih gor, po hrbtišču navzdol. Kaj ne? Ha, ha, to ste mi že nekoč priporočili. Ne, za tako gibanje nisem, to je bolj za pismonoše.»

Postal sem malodušen. Kako tudi ne, če mu zbudam takšne spomine! S posojilom menda ne bo nič.

«Kaj pa zdravnik?» se drznem vprašati.

«Zdravniki so za otroke in za ženske,» odvrne oče Mušnik dostojanstveno kakor mož, ki ve, kaj govori.

«Veste kaj,» vzkliknem vesel, da sem nekaj našel, kar bi utegnilo rešiti položaj. «Rusi, to so močni ljudje, širokopleči in dolgoživí, da človek kaj sličnega ne bi verjel. Debel pa ni noben Rus, radi parne kopeli ne, ki je tam na dnevnem redu kakor vsakdanji kruh; zjutraj parna kopel, opoldne parna kopel, zvečer parna kopel...»

«Ponoči parna kopel...»

«Tudi, če potreba. To suši in če bi vsak dan vola pojedli. Glejte, kopalno sobico imate tako že v svojem stanovanju, lahko si torej privoščite tako parno kopel kar doma. Z majhno vsoto... sicer pa vam baš ni treba štediti... si uredite vse potrebno. Zima je — prav nalašč! Če sedaj začnete prvi dan po eno minuto, drugi dve, tretji tri...»

«Razumem, razumem, potem me na pomlad lahko že zaprete v parni kotel,» se blagovoli pošaliti gospod Mušnik.

«Ne bo treba več, ne bo, ker ne bo več masti, ne bo trebuha. Živio! Potem pa pojdeva na naše gore; razgled, vam rečem, da malo takih Pa kako se slivovka v tistih višinah prilaga!»

«Pa slanina!» vzdihne Mušnik.

«Pa ržen kruh!» dostavim jaz.

«Vi sicer pretiravate po svoji stari navadi, vendar misel o parni kopeli ni napačna. Ne rečem dvakrat, da bi mi res ne pomagala, vsaj nekoliko. In če se to zgodi, vas ne bom pozabil v svoji oporoki!» dostavi dobrovoljen.

«Ta z oporoko je pa žaltava! To bi se moral potem šele pričkat in prekljati z vašimi sorodniki in dediči za tiste groše, ki sem jih že tisočkrat zaslužil. To že poznam! Sicer pa lahko jaz prej umrjem, kar je prav mogoče glede na splošno izumiranje slovenskih humoristov, kar izvira zopet iz pomanjkanja, ki ga trpe te uboge pare. Torej narediva takole: Jaz vam prepustim brezplačno in prve roke svojo domislico o parni kopeli, vi pa mi posodite za dobo svojega zdravljenja tri stotake.»

«To je resen predlog. Čakajte, da ne zabim! Anahromi, hromi... kako je to že zvenelo?»

«Z anahronističnim zofizmom impertinentno perzifilirati. To je enostavno, to pomeni...»

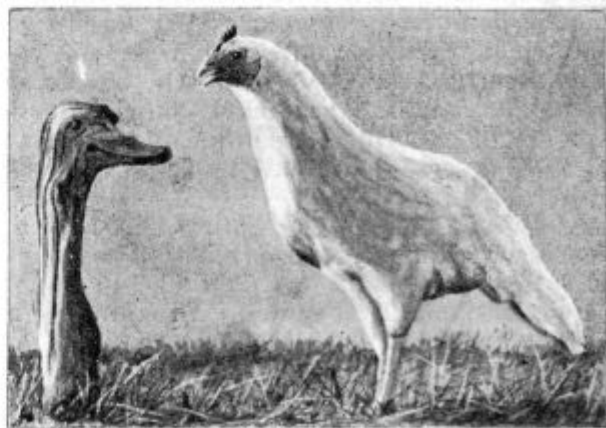
«Tri stotake, ste rekli?» nato oče Mušnik, ki je imel že listnico v rokah, ker ni bil tistih, ki se veliko krotičijo, a malo da-dó, temveč je bil velik tudi pred Bogom.

Tako sva se poravnala z očetom Mušnikom in bi k tej lepi zgodovinski priči lahko naredil piko. Ker pa je doslej povedano le uvod k temu, kar še sledi, se dražestna bravka in dragi bravec ne bosta čudila, da sta imela od tega dne naprej dva ključavničarja za štiri roke posla, preden sta uredila v Mušnikovi kopalni sobici tudi napravo za parno kopel, plinove in vodne cevi, kolesca, vzvode, kljuke, pipe in zaklopke, parni kotliček, toplomere in tlakomere in kakor se še slični ropotiji reče. Ali ko je minil teden, je bilo vse izvršeno, vse v najlepšem redu. Oče Mušnik si je napravo ogledal s tihim ugodjem ter poslušal ključavničarjevo razlago, ki je venomer ponavljal: .....«to pipo navzgor, prav, potem ono navzdol, prav, nato kolesce proti levi, prav, vzvod počez, prav; navzdol, navzgor, počez, na levo, na desno, prav, prav...»

In oče Mušnik je plačal.

Pa ni bilo baš tako prav, kakor bomo še videli in slišali. Bodisi da gospod Mušnik razlage ni dobro razumel, bodisi da je kaj pozabil, ali v zmedenosti, v nerodnosti, ali nehoté kaj privihnil, pritisnil, privil, porinil, osuknil, pahnil ali dregnul, kar bi ne smel, drugače ne morem pojmiti, kako se je to zgodilo, kar se je in kar bi se ne smelo.

Lepega dne namreč se odloči oče Mušnik, da prične s svojim parnim zdravljenjem. Ko si ta sklep potrdi še notranje s kozarčkom slivovke, zaukaže, naj se napolni kotliček z vodo in vžge plin pod njim. Dekla Lučka je izvršila vse lepo po ukazu in pod nadzorstvom svojega gospodarja samega, in kmalu je začelo v električno razsvetljeni kopalni sobici tajnostno cvrčati.

Burkasta narava. Drevesni štor, podoben gosji glavi.

medtem ko jo je napolnjevala prijetna vlažna toplota. Gospa Mušnikova je pripravila potrebno perilo, nakar je oče Mušnik dostojanstveno odslovil ženski spol ter se po drugem kozarčku slivovke hrabro zaprl v kopalno sobico, da zaprične z osuševanjem svoje trebušnosti. Medtem ko se je polagoma slačil, je kotliček bolj in bolj šumel ter prav vabil k dobrotam, ki jih je nameraval deliti trpečemu človeštvu v nikakor nevrednem zastopstvu očeta Mušnika. Ta je stal že v sami srajci pred zrcalom, ki je viselo nad mizico, pogrnjeno do tal z lepo vezenim belim prtičem. Le še srajčni gumb pri vratu mu je bilo treba odpeti in potem privihati oni medeni vzvod, ki se je tako odlično blestel, pa bo. Ali kakor je že v navadi v tem nemarnem življenju, da se prav tam zamudiš najdalje, kjer bi najmanj pričakoval, tako se je oče Mušnik neobičajno dolgo motal ob preklicanem srajčnem gumbu, ki ga ni bilo možno odpeti. Kar rdeč je postajal od upravičene jeze in pihal je, poleg se je začel potiti, da mu je kapalo z vročega čela, dasi še ni izpustil pare iz kotliča. Ali gumb kar ni hotel odjenjati.

«Tfff...» je pričel godrnjati sicer potrpežljivi mož, «ffff... ta gumb! Ves sem že potán! Če bi bil to vedel, bi si bil lahko prihranil stroške za parno napravo. Tfff... še ne? Tfff... ali boš ali ne boš? Grom in strela!»

Tedaj je treščilo s silovitim pokom, da se je streslo vse stanovanje v dokaz, da ne smemo niti groma niti strele po nepotrebem klicati na pomoč.

Upravičeno prepadli in s tresočimi se koleni sta prihiteli gospa Mušnikova in Lučka do kopalne sobice in prva je bila še toli pogumna, da je urno odprla kopalne duri.

«Miha! Miha! Miha!» je obupno zaklicala.

Ali o Mihi nobenega glasu, niti sledu! Vso kopalno sobico je zagrinjala gosta, kot mleko bela parna megla, skozi katero je električna žarnica pod stropom brlela kakor leščerba za duše v vicah. Ali tudi ko se je megla nekoliko razvlekla skozi odprte duri, še ni bilo videti Mušnika nikjer.

Tedaj se zasveti dekli Lučki v duhoviti butici.

«Ježeš Marija,» je vzkliknila, «gospa, gospa, oče Mušnik so se razleteli, razleteli so se!» In zacepetala je z nogama in zašklepetala z močnim zobovjem v razumljivem presenečenju, ki jo je delalo naravnost očarujočo.

Vzklik je bil povsem utemeljen, megle je bilo prav zadosti v potrditev take domneve; Mušnika pa nikjer. Vendar je gospa

Mušnikova ohranila še tolikanj razsodnosti, da je dejala:

«Molči, avša neumna! Kdo se je razletel? Kaj blebečeš! Kako se bo razletel?»

«Ah, gospod so bili zmeraj tako debeli in zadnji čas so tako strašno pihali...»

Tedaj se vendarle začuje Mušnikov glas izpod pregrnjene mizice, glas se začuje, pravim, takole:

«A, ta anahronist, ta! Ta anahronist prismojeni! Jaz mu bom dal, naj le pride! Ta anahronist nemarni!»

«Miha, kaj ti je?» se pripogne gospa vsa v skrbeh sočutno do njega, «kaj se je zgodilo? Ali te je kaj ranilo? Te kaj boli?»

Ali Miha ni odgovarjal na vsa ta nepotrebna vprašanja. Srepa je gledal pred se, vihtel debelo pest in sopihal proti nekemu nevidnemu sovražniku: «A, ta anahronist vetravi, ta anahronist namazani! Ta anahronistična polenovka!»

Bil je strašen videti v svojem besu, tako v sami srajci pod mizo sedeč, gole kosmate noge od sebe moleč in s pestjo grozeč.

«Gospa, gospodu se blede! Po glavi ga je; zdaj se mu pa blede. Oj, ubogi naš gospod!» buhne Lučka v jok.

«Molči, teslo! — Miha čui, govori pametno! Kaj pa se je zgodilo?»

No, slednjič je prišlo na dan. Parni kotlič ni bil več prenesel prehudega pritiska in je počil baš, ko se je oče Mušnik za žive in mrtve boril s svojim srajčnim gumbom. Druge nesreče ni bilo. Da bi bil tresk vrgel gospoda Mušnika pod mizico, kjer so ga našli, to je bila namreč le njegova poznejša izmišljotina, ki pa vobče ni našla prave vere. Bil je le sveti strah, ki ga je tjakaj zagnal, pomehkuženega potomca hrabrih starih Slovanov. Zato pa tudi ni upravičeno ono Mušnikovo rohnenje proti meni, ker s tisto «anahronistično polenovko» je očitno cikal name, ki sem mu tujo besedo lepo razložil ter mu dal dober nasvet radi parnih kopeli. Ali nehvaležnost je plačilo sveta! Zato sva z očetom Mušnikom danes zopet razdvojena.

Žal, da moram na ta način zaključiti svoje poročilo, ki sem ga bil začel tako veselo in z dobro voljo, ali prav tam, kjer sem hotel zgodovinsko resnico nekoliko drugače zasukniti, da bi vse končalo z lepo spravo, prav tam sem uvidel, da kaj takega ne gre, ne da bi grešil istočasno proti okusu. Taka je z zgodovinsko resnico. Bodi ji tedaj za danes čast in slava v božjem imenu, kakor sem ji čast in slavo vedno dajal v svojem življenju. Če bom pa z očetom Mušnikom zopet ustanovil diplomatske zveze, o tem vam bom seveda poročal ob svojem času.

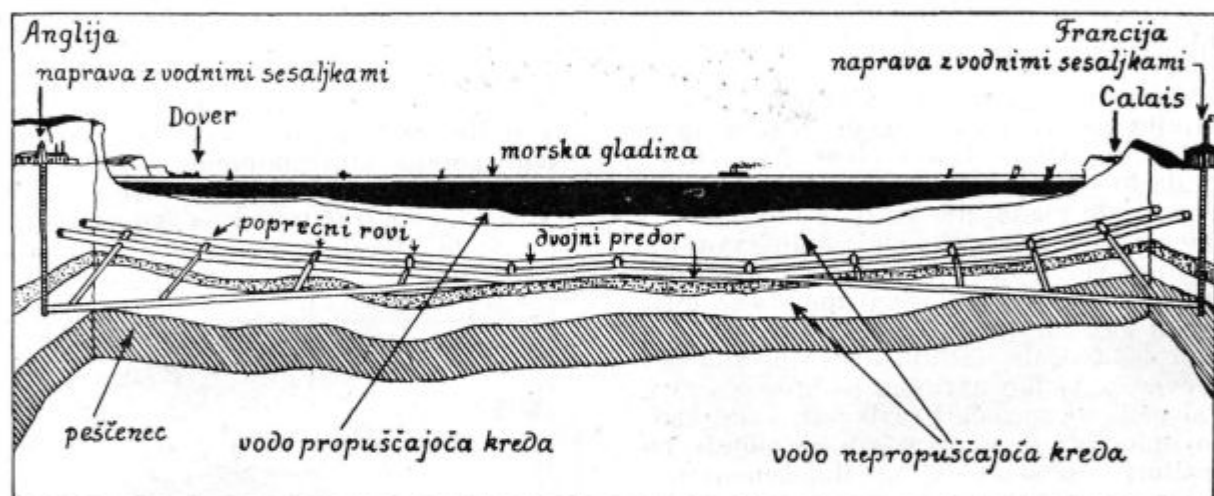
Daljave se krajšajo

V Evropi je zasnovanih več podmorskih predorov. Ti podmorski predori naj zvežejo obe obali kake morske ožine in izločijo na ta način zamudno paroplovbo, ki ovira nepretrgani mednarodni železniški promet in ga po nepotrebnem zateza. Taki predori naj bi se zgradili med ožinami, nastalimi povsod tam, kjer so neznanske naravne sile v starodavnosti odtrgale dežele in celine drugo od druge, torej med Sicilijo in italijanskim polotokom, pod Sundom med danskim Københavnom in švedskim Malmöjem, pod Rokavskim pretokom med francoskim Calais-om in angleškim Doverjem, pod Irskim morjem med Anglijo in Irsko. Dva predora bi celo vezela Evropo z Azijo in Afriko, in sicer prvi pod Bosporom med Carigradom in njegovim predmestjem Skutarijem, drugi pa pod Gibraltarom.

španskega mesteca Tarife pade morsko dno že na tisoč metrov in tam, kjer je najkrajša razdalja med obema bregoma in bi bila najprikladnejša črta za predor, je morje še vedno do sedem sto metrov globoko. Ali naj se zgrade velikanski rovi za vzpenjače ali pa — promet naj bi se vršil seveda brez mučnega prekladanja in prestapljanja — bi morala narasti dolgost predora do šestdesetih kilometrov, da bi imela vsa proga približno le 2½ do 3% padca oziroma vzpona.

Vprašanje je, se li izplača tak predor, o čigar zgradbi so že znane vse težkoče? Temu vprašanju treba vsekakor pritrditi, kajti ta predor bi odprl promet in trgovini med Evropo na eni in Afriko, Južno Ameriko in Azijo na drugi strani nove možnosti.

Od Londona do Capetowna v Južni Afriki traja sedaj vožnja s parnikom osemnajst,

Načrt predora pod Rokavskim pretokom. Pomorske in železniške proge.

Pred kakimi osmimi desetletji so se z menjajočo se resnostjo ukvarjali z načrtom, zvezati Francijo z Anglijo po podmorskem prekopu. Razdalja med obema bregoma znaša le 39 km, morska globina nekaj manj ko 100 metrov. Vse polno dobro preišljenih stavbnih načrtov, na tisoče poskusnih prevrtin in veliki potroški pričajo, kako resno so se že bavili s tem delom. Štirideset in pet metrov pod morskim dnom naj bi predirale tračnice krednato kamenino in krajšale vozni čas med Londonom in Parizom za štiri ure.

Mlajši je načrt predora med Evropo in Afriko pod Gibraltarom. Star je šele kakih štirideset let. Res je, da znaša razdalja med Španijo in Afriko le štirinajst kilometrov, toda predor pod gibraltarsko ožino bo zahteval mnogo več napora ko marsikak drugi daljši predor. Ta ožina je namreč zelo globoka. Šestdeset kilometrov vzhodno od

do Buenos-Aires-a v Argentiniji dva in dvajset dni. Vse to se izpremeni, ko dogradé gibraltarski predor in temu priključene železniške proge. Po zgradbi predora in železniških prog se bo vozil Anglež preko Pariza, Madrida in Gibraltara, nato dospe po prekosaharski progji do Boukume-ja in odtod preko Livingstone-ja v Capetown. V osmih dneh bi prišel do cilja in bi prihranil z železnico desetkrat po štiri in dvajset ur, kar pomeni mogo v trgovskem prometu. Vožnja iz Londona v Buenos-Aires bi se vršila tako le: do Tangerja na afriškem bregu gibraltarske ožine kakor smo pravkar popisali, nato z direktnim vlakom skozi francosko kolonijo Maroko in špansko kolonijo Rio de Oro v Dakar v Senegambiji, najbolj zapadno točko Afrike, od tu bi moral potnik seveda s parnikom preko najožjega mesta Atlantskega oceana v Buenos Aires. Vse skupaj bi trajala vožnja zopet

samo osem dni.

Seveda manjkajo sedaj še afriške železniške proge. Toda ne bo minilo kdo ve kako dolgo, ko zgrade tudi te in odpro trgovini ogromno ozemlje Osrednje Afrike.

Uvodna dela za gibraltarski predor so že dovršili. S tako zvanim odmevskim grezilom so kar najnataneje pretipali morskoožino.

Ugotovili so, da bo zadostovala za predor globina 360 metrov, seveda bo moral biti predor 32 do 38 km dolg. Nad sabo bo imel 60 m debelo plast zemlje. Toda predor ne bo premočrten, marveč se bo izbočil proti zapadu.

Znano je, da prevladujeta tostran kakor onostran apno in glina, snovi torej, ki ne prepuščata vode. Vedo tudi, da vodijo tu kakor tam vse plasti v isto smer in da imajo enako starost, iz česar sledi neizpodbitni dokaz, ki je za zgradbo predora sicer nebitvenega, za zemsko zgodovino pa zelo mi-kavnega pomena: da sta se namreč na tem mestu spajali v prejšnjih dobah Evropa in Afrika.

Iz umetnih potresov po razstreljevanju dinamita so spoznali tudi, da segata apno in glina do globine 1250 metrov. Ni se torej bati, da bi vdrla med gradbo voda v rove in onemogočila nadaljnje delo. Potapljači so razrivali morskoožino nad nameravanim predorom več metrov globoko, da so se do-dobra prepričali o kakovosti morskoožine.

Naj na tem mestu omenimo malokomu znano dejstvo, da obstaja med Gibraltarom in Severno Afriko naravna podmorska zveza, sicer bi si ne mogli razlagati, kako izginejo opice, ki so se pravkar še motale po gibraltarskem skalovju, ob določenem letnem času s površja in se takoj na to pojavijo na tako zvaní Apiški skali blizu Ceute onkraj morske ožine na afriški obali. Opice se spuste v neizsledne, ogromne jame v gibraltarskem skalovju, odkoder jih vodi naravni rov pod morjem na afriško celino. Mnogi so se že smrtno ponesrečili pri drznem poskusu, preiskati te jame, le angleški polkovnik O Higgins je došel na žični vrvi 1200 metrov globoko.

Predor pojde pod zemljo na španski strani pri mestecu Tarifi in sicer pri Torre de la Pena in se zopet prikaže na afriški celini pri trdnjavi Alkazar-Seguarju. Predor bodo sestavljale tri cevi, od katerih bo sta odkazani dve železniškemu prometu, tretja cev bo pa določena samo avtomobilom.

Preglejmo na tem mestu, koliko časa so gradili posamezne znamenitejše predore. Tako zvaní monceniški predor na italijansko-francoski meji so gradili od leta 1857. do 1871., torej štirinajst let. Bil je 12,2 km dolg, 8 m širok in 6 m visok. St. Gotthardski

predor so delali le osem let (1875-1883), čeprav je bil skoraj 15 km dolg, za tri kilometre daljši ko monceniški. Simplonski predor na italijansko-švicarski meji so izročili prometu že po šest in pol letnem delu (1898-1905), čeprav je bil 20 km dolg. Najnovejši predor na skrajšani železniški progi Bologna-Firenze skozi Apenine (dolg 18.510 m), izročen dne 22. aprila 1934. splošnemu prometu, je najdaljši med vsemi predori z dvema vstričnima tiroma. Zahteval je 5.630.000 delovnih dni in ogromnega truda radi vdira-jočih voda, pogrezajoče se zemlje, škodljivih plinov, visoke temperature in večkratnih požarov. Kmalu nato smo brali v listih, da so se sešli v mestecu Bonneville (franc. savojsko okrožje) zastopniki Francije, Italije in Švice, da se dogovore o novem predoru skozi najvišjo evropsko goro, Mont Blank, ki naj spaja sever z jugom. Iz teh primerov vidimo, kako napreduje tehnika v vrtanju predorov vedno bolj. Istočasno napreduje seveda tudi tehnika v dovažanju svežega zraku, ki je izrednega pomena pri gradbi podzemskih rogov.

Vsa dosedanja izkustva bodo izkoristili pri vrtanju predora pod gibraltarsko ožino. Z vsemi potankostmi najmodernejše tehniške umetnosti se lotijo inženirji tega dela, čigar stroški so preračunjeni na 300 milijonov peset, kar bi znašalo v naši veljavi približno 500 milijonov lir.

Pomorske in železniške proge

Nekateri se ne morejo sprijazniti s tem načrtom. Prepričani so, da je vrtanje tega, kakor sploh vsakega predora zgrešeno naloganje glavnice, ker ne bo vozil čez kakih sto let noben vlak skozenj. Promet se

razvije po njihovem mnenju v drugačno smer. Z gotovostjo računajo, da postanejo velikanska letala in ogromni zrakoplovi najhitrejša, najvarnejša in zato tudi najboljše prometna sredstva. Kdo se bo vozil iz Londona v Capetown celih osem dni preko vroče Sahare, če prevozi lahko isto pot lažje v dveh, treh dneh?

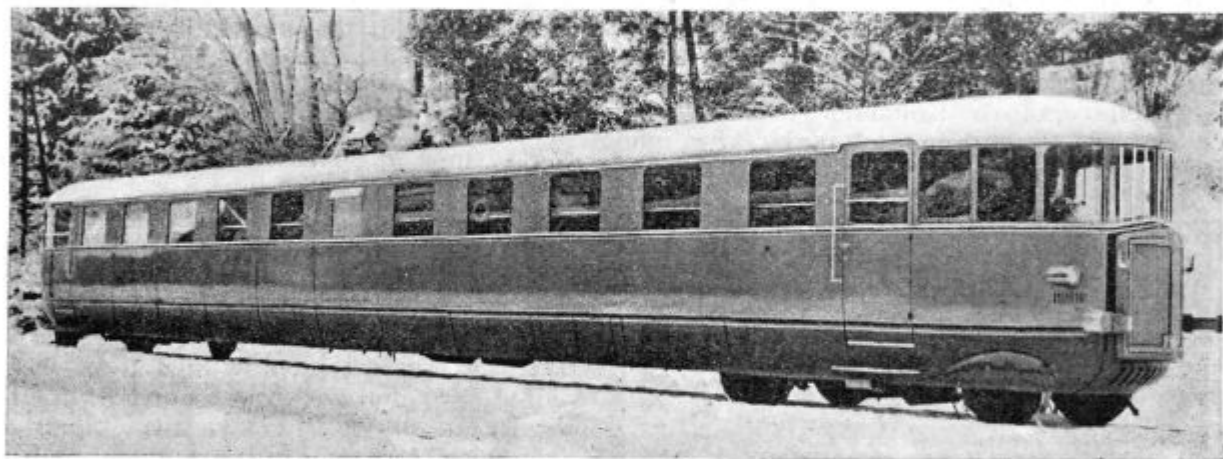
V koliko izgubi pri prevozu velikih tovorov železniško omrežje radi letal svojo vrednost in svoj pomen in bodo li utegnili letala popolnoma nadomestiti železnice, je vprašanje prihodnosti, mogoče najbližje. Naj že dovrtajo predor pod gibraltarsko ožino ali naj uvedejo redno letalsko zvezo nad Afriko, v obeh primerih vidimo, kako se daljave na naši zemlji bolj in bolj krajšajo in kako postaja radi tega vpricho novih tehniških naprav naš svet navidezno vedno manjši.

Če pa smemo verjeti izvajanju belgijskega profesorja Alfreda Piccarda, ki se je že dvakrat dvignil v stratosfero, radi česar

s posebnimi letali in nalašč zato izurjenim moštvom.

Stratosfera, zračna plast, ki se pričinja približno v višini dvanajstih in sega do višine dva in tridesetih kilometrov, nima nobene vlage, zato ni v njej ne dežja ne megle. Stratoplani polete več kilometrov nad viharji in zračnimi toki skozi zračni ocean po poti, ki ne pozna nobenih ovinkov. Da potrojimo v tako zvani troposferi, plasti pod stratosfero, letalom hitrost, moramo premagati devetkrat večji zračni upor, silo motorjev torej pomnožiti z 27. V stratosferi je stvar drugačna. Za trikrat večjo hitrost potrebujemo le trikrat večjo silo motorjev. Zato je smatrati stratosfero kot pot bodočnosti.

Piccard nam tudi pove, kakšen približno bo tak stratoplan. Aparat bo imel več motorjev, izdelan bo ves iz kovine, bržkone iz kake aluminijaste zmesi, da se doseže največja lahkost in največja gostota. Vrata in okna s 35 mm debelimi šipami bodo hermetično zaprta. Posebno kisikotvorne na-

Avto po tirnicah. Utegne izpodrinuti železniške vlake. «Littorina» iz tovarne Fiat z dvema motorjema in 240 konjskimi silami.

mu ne smemo odrekati tozadavnega izkustva, bodo stratoplani, po stratosferi leteča letala, še bolj zmanjšala daljave. Piccard prerokuje, da bodo taka letala že v dohledni dobi nekaj let dospela v New York in sicer iz Pariza v petih in iz San Francisca v štirih urah in pol. Če bi gospodarske nepravilnosti ne plašile kapitalistov, bi imeli že sedaj — po mnenju profesorja Piccarda — prekoatlantsko zvezo po stratosferi, po kateri bo vodila bodoča trgovska pot. Sicer pa so si znale utreti pot v širšo javnost; vesti, kako že pripravljajo inženirji po svetu nekateri javno, drugi bolj prikrito take stratoplane. Naj omenimo na tem mestu Hugo Junkers-a v Dessau-u na Nemškem in Henry Farman-a na Francoskem. Pri naši aeronavtiki se je ustanovil 1. junija leta 1934. na letališču «Montecelio» oddelek za proučevanje in praktično udejstvitev poletov v stratosfero

prave in posebne stanice s stisnjenim zrakom bodo preskrbljale potnike in motorje s potrebnim zrakom. Hitrost bo zavisela od motorne sile. Višina 15 kilometrov bo popolnoma zadostovala takim poletom.

V znanstvenem svetu se resno uvažujejo tudi rakete kot prevozna sredstva. V Švici odpravljajo učenjaki razne potrebščine po raketah z gore na goro. V Nemčiji izpopolnjujejo raketna letala za prevoz pošte v Zedinjene države Severne Amerike. Raketa odpira znanstveni domišljiji široko obzorje že radi tega, ker bo sledila neposredno stratoplanu, kar se zna zgoditi že v kakih petdesetih letih, o čemer so znanstveniki popolnoma prepričani. Ko dosežejo s takimi sredstvi hitrost nad 200 milj, zleze svet, kakor bi ga bilo sram, še bolj sam vase tako, da ne bo več govora o kakih posebnih razdaljah.

Največja stavba na svetu

V starem veku so označevali kot svetovna čudesa sedem stavb in umotvorov, odlikujočih se po velikosti in umetnosti, in sicer: egipčanske piramide, viseče vrtove kraljice Semiramide v Babilonu, svetišče boginje Artemide v maloazijskem Efezu, Fidijev kip boga Zena v Olimpiji, grobnico karskega kralja Mavzola v Halikarnasu, rodoskega, iz kovine vlitega, 34 m visokega velikana in faroški svetilnik pred Aleksandrijo. Od vseh teh so se ohranile do današnjih dni edino le egipčanske piramide. Efeško svetišče je zažgal leta 356. pred Kr. r. Herostrat, da si zagotovi s tem dejanjem mesto v zgodovini, od olimpskega svetišča in od Mavzolejeve grobnice je ostalo nekaj razvalin, vse drugo je izginilo.

Za osmo svetovno čudo smatrajo po večini vsi «kitajski zid», stavbo, ki je največja na svetu, ne da bi pri tem količkaj pretiravali. Ker omenjajo poročila iz Daljnega vzhoda že kake tri leta, odkar je namreč prišlo do spopada med Japonsko in Kitajsko radi Mandžurije, večkrat «kitajski zid», ustrezemo gotovo Koledarjevim bravcem, če jih bliže seznanimo s to stavbo, ki je med vsemi, od človeških rok zgrajenih, največja.

Kitajska s kitajskim zidom.

Glavni zid se razteza na daljavo 3000 km, kar bi se ujemalo z razdaljo Oslo-Tripolis, Dunaj-Uralsko pogorje ali pa Liverpool-Angora. Vsa stavba je pa mnogo daljša, ker se na več mestih odcepi stranski zid od glavnega zida. Vsa stavba je preračunjena na 4000 km. Zvezdoslovci so izjavili z vso resnostjo, da bi morali videti Marsovci — če bi živeli namreč na sosednji premičnici ljudje z enako dobrimi daljnogledi — «kitajski zid» kot edino človeško stavbo na našem svetu.

Pri Šan-haj-kvanu stopa zid iz Rumenega morja, drži se nato severne smeri nad Pekingom, napravi ogromno vijugo preko nankovskega prelaza, obrne se proti srednjeazijski puščavi, stopa po severnem pobočju gorovja Richthofnovega, tako imenovanega po nemškem raziskovalcu in zemljepiscu Ferdinandu Richthofnu, in se končuje v okolici Su-čou-a, ki je glavno mesto kitajske pokrajine Kiang-su. Kakor brezkončno prožno truplo ogromnega zmaja z zobčastim grebenom vzdolž hrbta se plazi zid navzgor in navzdol, vije se po dolinah in globelih, dviguje se preko deročih rek in temnih prepadov, pleza čez skale in gore in se izgublja v nepregledno daljo brezmejnih ravnin.

Še vedno stoji zid, čeprav razpada že na nekaterih mestih, kot najogromnejše znamenje človeškega hotenja in znanja. Ko motri človek to stavbo, se takoj prepriča, da je moral biti izrednih duševnih zmožnosti mož, ki se je domislil zavarovati svojo ogromno državo s takim, na vsem svetu edinstvenim branikom.

Ta mož je bil cesar Šin-Ši-Hvan-Ti. Živel je okoli leta 200. pred Kr. r. Bil je nekak «Napoleon vzhoda», ki je prvi zedinil vso Kitajsko v eno samo celoto. Kakor skoraj vsi mogotci tedanje dobe, ni bil samo razumen, moder in daljnoviden vladar. Bil je tudi krut nasilnež. Da se prične kitajska zgodovina z njegovo dobo, je dal uničiti vse dotdanje spomenike kitajske književnosti in kitajske umetnosti in se sam imenoval «Prvega cesarja» ali «Edino prvega». Vkljub temu spada med najodličnejše osebnosti kitajske zgodovine. Njegova železna, neupogljiva volja je zedinila državo, pametna preureditev je dvignila blaginjo, daljnovidni obrambni ukrepi so zavarovali državo zoper tuje, osvojevalne vsiljivce.

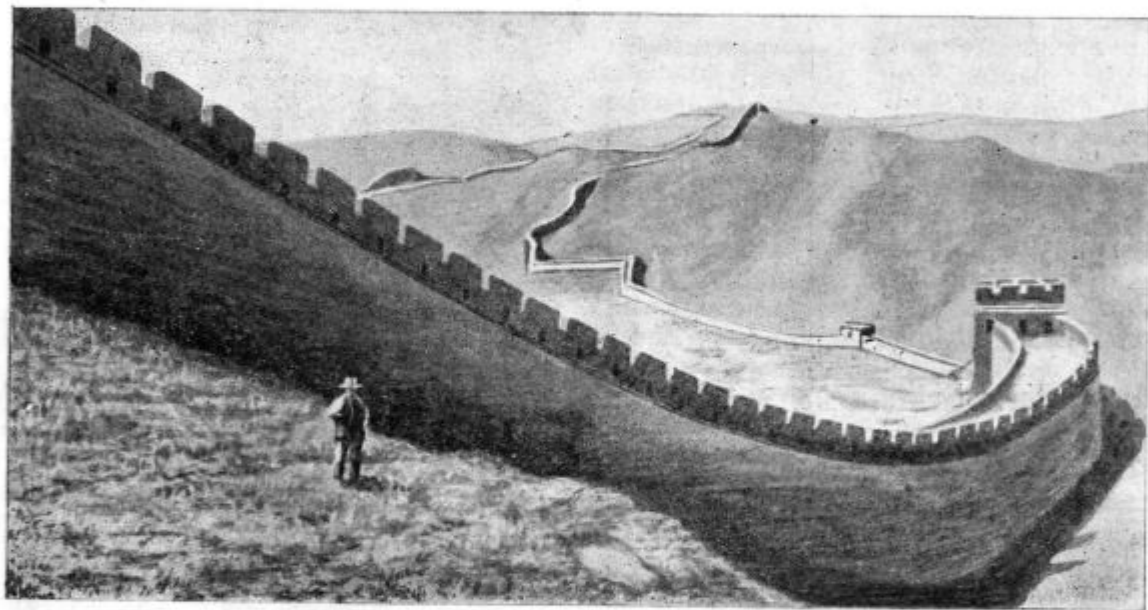
Kitajska je bila že tedaj po večini poljedelska država. Njeni prebivalci so umeli že presajati, namakati in gnojiti. Zato so pridelovali, ker so bili pridni in spretni, vsega v zadostni meri. Severno od Kitajske, tako rekoč pred vrati te kulturne države, so se raztezale brezcestne in brezpotne mongolske puščave in stepe. Nestalna, barbarska krдела lovcev in potujočih pastirjev so tu domovala in se borila za vsakdanji kruh. Ledeni viharji so brili preko pustinje, strašne kuge so uničevale nade živinorejcev. Radi tega so jim le prevečkrat uhajali pogledi proti jugu, kjer jim je dobro obdelana zemlja pridnih Kitajcev obljubljala masten plen.

Zoper te grabežljive in ropoželjne tolpe mongolskih barbarov je cesar Šin izborno zavaroval svojo državo z velikim zidom. Gradilo je zid nad milijon vojnih ujetnikov in zločincev, s čimer se je iznebil cesar tako ogromnega števila nevarnih ljudi. Povest ve povedati, da je začel cesar gradbo s sedmimi sto tisoč delavci in se je vkljub taki množici zbal svojega ogromnega načrta. Poklical je na dvor modrega preroka. Prerok je povprašal zvezde in vetrovi iz puščave so mu odgovorili. Dejal je cesarju: «Deset tisoč mož moraš živih zazidati v zidovje, sicer ti delo nikakor ne uspe!» Deset tisoč mož je bilo celo za cesarjevo kruto srce le preveč. Bal se je svoje vesti, a božjega razodetja se ni mogel izogniti. In pomagal si je iz zadrege. Enemu izmed svojih služabnikov je nadel v posebni slovesnosti novo ime: «Desettisočmož» in ga dal živega zazidati. Tako pravljica. Toda resnica je bila krutejša od pravljice. Nad en milijon kulijev,

Šele za vladanja rodovine Ming (od 14. do 17. stoletja) se je zid temeljito popravil.

Svojo nekdanjo obliko si je ohranil zid neizpremenjeno do današnje dobe. Na sedem do osem metrov širokemu temelju iz klesancev se dvigujeta dva šest do deset metrov visoka zida iz opeke. Prostor med obema zidoma je napolnjen z grobljo, glino in kamenjem, na vrhu je pa tlakovan z opeko. Proti vrhu se približujeta zida drug drugemu tako, da znaša širina hodnika na vrhu le še štiri, največ pet metrov.

V rednih razdaljah — najbolj seveda na nevarnih krajih, na prelazih itd. — štrle iz celotnega zidovja dobro utrjeni, dvonastropni stražni stolpi. V teh stolpih so prebivali vojaki. S plamenicami so se obveščale posamezne posadke med sabo, da se približuje sovražnik, tako da so se širila važna naznanila preko ogromnih daljav zelo hitro, od stolpa do stolpa, dokler ni dospela vest v glavno mesto.

Del še danes ohranjenega kitajskega zidu.

delavcev, je poginilo med delom. To število zatemnjuje vse faraonske rekorde glede suženjstva. Stavba je rasla, ne da bi jo bila ovirala malenkostna čuvstva, iz rumene zemlje in doslej je še ni utegnilo prekositi človeštvo kljub nerazmerno bolj razviti tehniki.

Seveda ni mogel cesar Šin sam dovršiti ogromnega dela. Njegovi nasledniki so stavbo dopolnjevali, prizidovali, popravljali in izboljševali, kar ni bilo trdno zgrajeno, oziroma kar se je že podiralo. Ko je Kitajska v 13. stoletju po Kr. r. vendar le podlegla mongolskemu navalu, ko se je morala boriti — kakor dandanes — z notranjimi zmešnjavami, je začel zid polagoma razpadati.

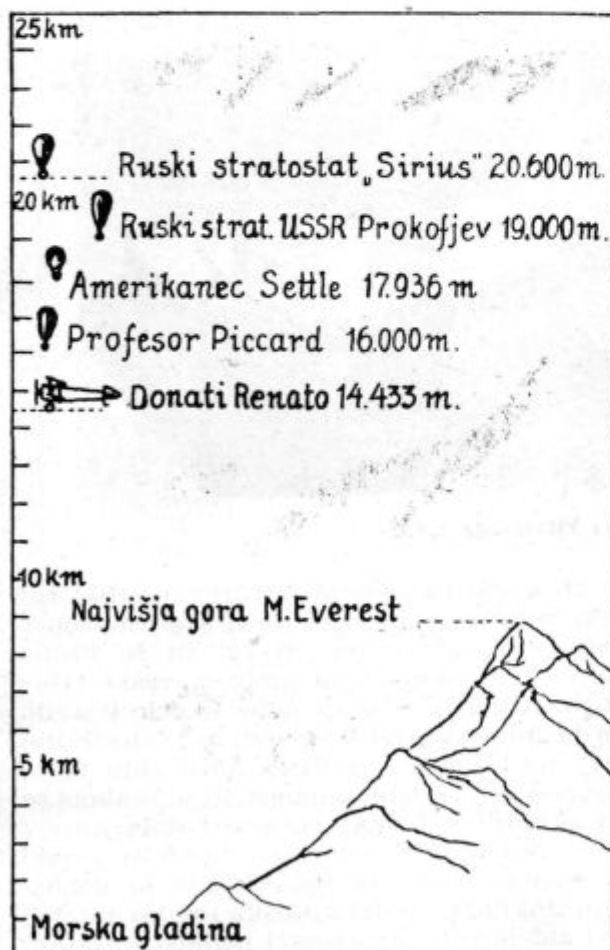
Stoletja in stoletja je varoval veliki zid zelo razvito prosveto pridnih Kitajcev zoper potujoče barbore na severu. In še vedno stoji kakor okamenela priča človeške tvornosti. Inženirji sedanje dobe so celo izjavili, da bi mi s svojimi novodobnimi tehniškimi pripomočki ne utegnili zgraditi zidu v rokodelskem smislu popolnejšega, kakor so ga zgradili v tedanji, prastari dobi.

Tako je utelesen v tej največji stavbi na svetu od najstarejših časov do današnjih dni dobršen del kitajske zgodovine. Veliki zid je postal v resnici podoba kitajskega bistva. Sicer ne gore več plamenice, ogle dovalcev ni več v stolpih, iz razpok se siplje pesek in vrzeli zevajo v razpadajočem zi-

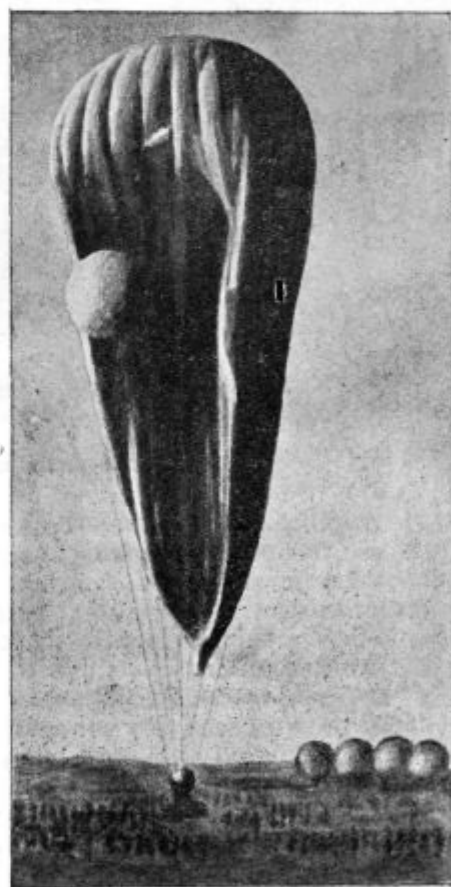
dovju, a v življenju slehernega Kitajca pomeni »deset tisoč milj dolga trdnjava«, kakor sploh imenujejo to svojevrstno obrambo, nekaj ogromnega. Kar je onkraj zidu, je tujina, je inozemstvo.

Na koncu tega popisa ne smemo nikakor prezreti velikanskega vpliva, ki ga je imel kitajski zid na svetovno zgodovino, saj je čutil njegove posredne posledice ves tedaj znani svet, posebno pa Evropa. Srednjeazijska mongolska t. j. finsko-ogrsko in tatarska plemena niso mogla več vdirati preko visokega zidu na Kitajsko, kadarkoli je zmanjkalo njihovi živini paše, njim pa živeža, zato so krenila na zapad. Potegnili so s seboj sosednja turška plemena in polagoma se je valil veletok milijona ljudi od

dojenčka do starca v ogromnih tolpah proti Evropi. Večkrat so se množice razdelile, preganjale in uničevale druga ljudstva in že so dospеле do reke Amu Darje v Turkestanu. En del je šel od tu v Severno Indijo in ustanovil v prvem stoletju po Kr. novo državo, drugi so nadaljevali svojo pot proti zapadu, proti Kaspiškemu morju in reki Volgi. Leta 300. po Kr. so dospeli že do sibirsko-vzhodnoruske ravnine in se v nekaj desetletjih (375) pojavili že v sredini Evrope. Kitajski zid, čeprav namenjen samo za obrambo in odboj, je povzročil za Evropo usodno gibanje, nazvano: preseljevanje narodov, s katerim se je zaključil stari in začel srednji vek in s katerim se je bila Evropa popolnoma izpremenila in preobrazila.

Uspehi posameznih poletov v stratosfero, ki se pričinja približno pri 12.500 m. nad morjem.

Polet v stratosfero. Ruski stratostat «USRR» je dosegel višino 19.000 m.

Peklenska dolina

Rafael Šebenik

Dandanes sta omika in napredek odvisna od množin energije, ki je človeštvu na uporabo. Življenje nas je naučilo, da smo si podredili ogenj in vodo, med tem ko je izrabljajal človek nekdanj le lastno moč in si šele mnogo kasneje udomačil nekatere živali, da so mu pomagale pri delu.

Človeštvo potrebuje vedno več energije, zato si išče vedno novih virov. Vemo sicer, da je v vesoljstvu neznanska zaloga sil, toda ta zaloga nam je doslej še zaprta in mi si moremo le medlo predstavljati, kaj in koliko bi lahko dosegli, če bi se mahoma odprla vrata te zaloge in bi človeštvo lahko prosto uporabljalo te velikanske sile, te neznanske količine energije.

Glavni vir energije je danes še vedno premog. Voda in drva nam dajejo razmeroma le majhen del energije. Ako bomo s premogom nadaljevali v taki meri ko doslej, izčrpamo zemeljske zaloge premoga v nekaj stoletjih. Kaj pa potem? Za človeštvo najbrž ne bo to velika izguba. Pomisliti moramo, da je taka doba zelo dolga za sedanje razmere, ko napredujeta znanost in tehnika s tako velikansko naglico, da nam ustvarjata vsak dan nekaj novega, boljšega, popolnejšega, koristnejšega, cenejšega i. t. d. Saj so vrata one velikanske, neizčrpeljive zaloge energije že začela popuščati, pokazala se je v njih ozka špranja in že smo začeli misliti, kako bomo te sile izrabljali, kako vprežemo ono energijo, ki leži le malo kilometrov pod našimi nogami — v razbeljeni notranjosti naše zemlje.

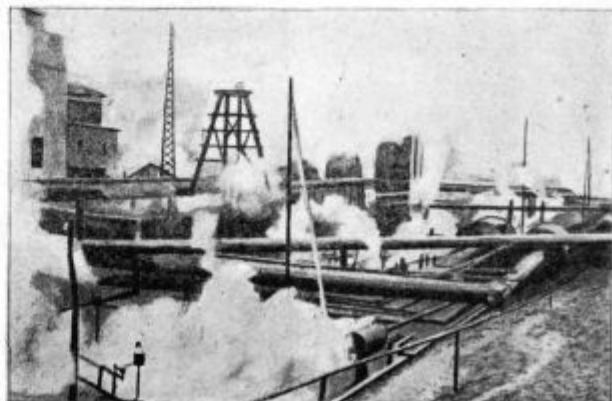
Američan Hodgson je izračunal, da je v sredini naše zemlje 30 milijonkrat toliko vročine, kakor bi je dal ves premog, kar ga krije naša zemlja. En sam štirijaški kilometer razbeljene rudninske tekočine pod našimi nogami bi lahko gonil eno celo leto stroj, za čigar delovanje bi sicer morali rabiti 600 milijonov konjskih sil! Predstavljajmo si, koliko sile je tu nakopičene, ako pomislimo, da ima zemlja nad 500 milijonov štirijaških kilometrov površja. Če bi utegnili človek izkoristiti te velikanske sile, bi lahko izvedel svoje najdržnejše načrte.

Kakor omenjeno, pri vratih zaloge se je pokazala ozka špranja. V Toskani je med rekama Cecino in Cornio zapuščena, skrivnostna gorska dolina, ki sta se je še pred nedavnim časom izogibala človek in žival. Nobena bilka, nobena cvetka ne rase na vročih tleh, ki se nekam skrivnostno gibljejo. Črno skalovje obdaja to dolino in zdi se, da se vsak hip dolina sesuje. Pod nogami pa vedno poka, grmi in treska in dušljiva para se

zbira po tej «peklenski dolini». Domačini jo imenujejo «Valle dell'Inferno» in morda je prav tu zasnoval Dante — saj je bil Toskanec — svojo Božansko komedijo. Toda italijanski kemik Piero Ginori Conti je videl v tej dolini nekaj drugega ko Dante in svojih vtisov ni spravil samo na papir, ampak je svoje misli tudi uresničil.

V nekdanj zapuščeni dolini je sedaj vse živo. Poslopje poleg poslopja, v njih pa velikanski stroji. Vse šumi, žvižga, brenči in tuli tako, da prevpijejo ti glasovi celó bobnenje in grmenje pod zemljo. Razne električne žice prepletajo zračje, mogočne cevi se vijejo po dolini, oglašajo se glasovi piščalk in brenčanje dinamov.

Iz malenkostnih poskusov si je ustvaril Ginori Conti v «peklenski dolini» in sicer v kraju Larderello, ki je del občine Pomarance, velikansko industrijsko podjetje. Vedno več cevi vodi v notranjost zemlje. Že 80, 100 do 200 metrov globoko zadenejo na plast, ki tvori mejo med trdnim in tekočim stanjem. Umevno, da je delo nevarno, kajti nenadoma se pripeti, da švigne iz luknje mogočen steber pare in dvigne v zrak cevi in cela poslopja. Delavci in inženirji morajo biti izvežbani tekači, če se hočejo pravočasno rešiti. Para je namreč tako vroča, da požge pljuča in dolgotrajni boleznj sledi večkrat smrt. Z raznimi varnostnimi napravami zmanjšujejo seveda nevarnost s tem, da pare ne izpeljujejo iz zemlje naravnost, ampak v stran, nalašč za to napravljene svedri se do zadnjega upirajo parnemu pritisku in šele, ko je vse pripravljeno, švigne iz cevi curek pare, ki žvižga in tuli, kakor bi se oglašala čreda predpotopnih živalskih velikanov. To paro filtrirajo, očistijo primesi, ki bi utegnile razjedati kovine, in jo potem napeljejo v turbine, ki gonijo različne stroje. Doslej so

Pogled na Larderello in njegovo industrijo.

dosegli silo 7500 kilovatov, a s številnejšimi in večjimi napravami dosežejo v kratkem času 30.000 konjskih sil. (Konjska sila je

Pare služijo za kurivo.

sila, ki je potrebna, da dvignemo v eni sekundi 75 kilogramov en meter visoko. Kilovat je nekaj več, $1 \frac{1}{3}$ konjske sile.) Sila je

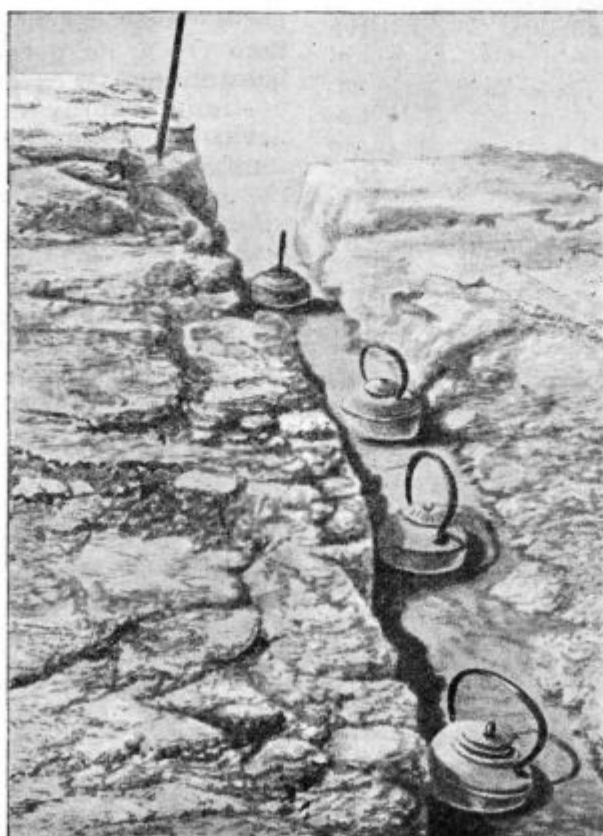
na uporabo, saj ni treba drugega ko zemljo v bližini nanovo navrtati in takoj imamo energijo 5000 konjskih sil. Električni tok, ki ga daje podjetje, uporabljajo za električno razsvetlavo in za razna druga električna podjetja v Toskani, a se že delajo načrti, ka-

Na Islandskem perejo ženske v toplih vrelih.

ko naj bi sile «peklenske doline» v družbi z vodnimi gonile vse železnice Gorenje Italije samo z električnim obratom.

Toda mati zemlja ima v svoji notranjščini poleg energije še druge dobrine. Para, vzhajajoča po ceveh iz zemlje, vsebuje razne kemične snovi, ki jih zgoščujejo in takoj uporabljajo. Naj omenjamo borovo kislino, iz katere delajo boraks, milo in druga lepotičja, potem kalcijeve in magnezijeve

V Novi Zelandiji polagajo domačinke lonce v vrele, da skuhamo kosilo.

soli, žvepleni vodenec, metan, dušnik, kislec, vodenec in celo dva žlahtna plina: argon in helij. Vse izrabijo tako, da večajo s temi stranskimi dohodki dobičke, ki jih nudi mati zemlja skoraj brez stroškov drznemu podjetniku.

Vsa naprava je še v razvoju, a brezdvomno je, da bo napredovala, saj so se že tudi drugi narodi lotili sil, ki nam jih nudi zemlja v tako obilni meri. V Kaliforniji, kakih 100 kilometrov od San Francisca, so tudi našli tla, podobna onim v «peklenski dolini» in začeli so delati po italijanskem vzgledu. Takih krajev nikakor ne pogrešamo na površju naše zemlje. V Spodnji Italiji, okrog ognjenika Vezuva, je ozemlje za tako izkoriščanje posebno pripravno, ker naletimo že v majhni globočini na vrelo lavo. Islandija je prava domovina ognjenikov in vrelcev, tam je sto in sto krajev, ki bi se dali izkoriščati kakor «peklenska dolina» v Toskani. Na Novi Zelandiji se tresi in premika površje zemlje in le nekaj metrov v globino naletimo že na neizčrpne vire energije, ki čakajo, da jih človeštvo vpreže sebi v korist. Na otoku Javi in v Zedinjenih državah Severne Amerike je nešteto vrelcev, ki mečejo vrelo paro po nekaj sto metrov visoko v zrak. Na Japonskem, v južni in srednji Afriki, kjer sili žareča lava na površje, je nešteto vrelcev, iz katerih bi člo-

veštvo lahko črpalo potrebno energijo, ki bi mu pripomogla do napredovanja.... Alaska, severno-ameriški polotok, ki jo imenujejo «dolino 10.000 plinov», bo vir milijonom in milijonom konjskih sil, saj je na njem nešteto vrelcev, studencev lave in izvirkov helija, plina, s katerim bomo obvladovali ozračje, da ne govorimo o drugih kemičnih snoveh, od katerih je vsaka že sama zase ogromne vrednosti.

Predstavljajmo si le medlo sliko o tem, do česa bi se utegnil povzpeti človek, če bi lahko prosto uporabljal te ogromne vire energije. Popolnoma bi se posvetil duševnemu delu. Površje zemlje bi popolnoma predrugačil, ker bi urejeval s svojim razumom različno letno zemeljsko temperaturo, izpremenil bi dežele ob severnem in južnem tečaju v kraje, kjer bi lahko prebival. Z zadostno količino energije bi lahko poljubno urejeval podnebne, vremenske izpremembe in zemlja bi rodila dvakratni pridelek.

Na naši zemlji bi nastal prav radi uporabe in izrabe teh ogromnih količin energije nekak raj in zbegano človeštvo bi imelo dovolj prostora in miru, da bi uporabljalo svoje moči za višjo duševno izobrazbo. Sredstva za vse to leže pod našimi nogami.

Fran Žgur. Pojdimo tja na gorico

Pojdimo tja na gorico,
bomo čuli peti ptico,
pesem lepo za uho;
tam Marija ziblje sina
poje pesem: aja, nina —
stisni dete v sen oko..

Angel cvetja ti prinese,
in krog zibke ga natrese —
zibko ti zastraži Bog;
v plašč Marija te zagrne,
kot v noči temine črne
skrije cvetko temni log.

Šlo je dete na gorico,
sliši tam že peti ptico
in z Marijo govori...
Dete s tiha, mirno diha,
spanec laske mu razniha,
v varstvu angeljčkov zaspil...

Renato Donati je poletel (11. IV. 1934.) s Capronijem 14.433 m visoko in dosegel rekord z odprtim letalom.

Nekdanji zimski večeri v naši družini

F. S.

Davno je že temu, a še se jih spominjam nekdanjih zimskih večerov v rojstnem domu.

Zgodaj se je zmračilo in večeri so bili dolgi. Vsa družina je bila zbrana v prostorni izbi. Če smo bili vsi doma, nas je bilo 13: starši, 8 bratov in 3 sestre.

Zunaj je pihalo in brilo, snežilo in mrazilo. V naši izbi pa je bilo prijetno gorko, ogromna krušna peč je tu razširjala svojo blagodejno toploto. Udobnost je še povečevala precej velika petrolejska svetiljka, ki jo je bil nedavno prinesel oče iz trga. Kakor da sije v sobi solnce, se nam je zdelo prve čase, ker dotedaj smo bili navajeni le šibke, medle svetlobe oljnatih leščerb in tresk.

Večerjali smo navadno zgodaj. Skromne so bile naše večerje, včasih samo krompir in oblice v olupkih, drugič nezabeljen koruzni močnik ali pa sirotka s fižolom. A vsaka jed nam je šla v tek in vsi smo bili zdravi.

Pri veliki mizi v kotu pod podobami svetnikov nismo imeli vsi prostora. Mlajši rod, h kateremu sem spadal tudi jaz kot najmlajši član, je obedoval in večerjal na tleh. Na pod so nam postavili leseno skledo z jedjo in lesenimi žlicami in okoli nje smo posedli na turški način trije dečki. Kadar je bil v skledi močnik, je bilo med nami dogovorjeno, da bomo spočetka zajemali pri vrhu in posrebeli najprej čisto juho ter si privoščili na dnu ležečih močnatih štrukeljčkov šele nazadnje kakor posladek. Štrukeljčke smo imeli namreč zelo radi. Zgodilo pa se je včasih, da ta ali oni ni čakal določenega trenutka, ko bo dovoljeno globoko zajemanje in je kar samovlastno prezgodaj zagrabil z žlico na dno sklede. Tedaj je kajpada nastalo hlastanje in tekovanje v čim hitrejšem zajemanju in lovljenju štrukeljčkov. Ko je bila skleda prazna, smo obsuli rušilca discipline z očitani in grajo. Nastalemu prerekanju in prepiru je navadno napravila konec žlica, s katero smo se obdelovali po rokah, po glavi in kamor je priletelo. Hujše nesreče pa ni bilo.

Po večerji smo redno molili rožni venec. Pri tej molitvi sta se dogajali dve posebnosti. Oče, ki je molil naprej, je imel pogostoma polno glavo družinskih in gospodarskih skrbi. Prav nič ni čudnega, če so ga tudi pri tej večerni pobožnosti včasih motile posvetne misli, da je kar nenadoma sredi molitve vprašal brata, kateremu je bila poverjena glavna skrb za živino: «Ali si zaprl vrata v hlev?» in slično. Pripomniti

pa moram, da se je to dogajalo le bolj porredkoma.

Junak druge posebnosti, ki se je pa redno ponavljala, je bil odrasli brat. Prej in slej buden in če je bilo treba zgovoren, je med molitvijo redno zaspal. Sunki z desne in leve so imeli le hipne uspehe. Za to nespodobnost so ga skušali včasih še drugače kaznovati. Ko je namreč po končani molitvi še spal, so drugi nalašč še nekoliko pomrli in eden ga je pošteno sunil, da je ves prestrašen glasno zaklical: «Sveta Marija, mati božja...» Splošen krohot je nemarneža takoj probudil in zdramil, pobjljšal ga pa le ni.

Po molitvi še dolgo nismo šli spat. Mle-hov razgovor v vsakdanjostih, raznovrstno večerno delo in prebiranje knjig so izpolnjevali dolge večere. Ženske so pridno pletle, predle in krpale. Tudi moški so bili večkrat zaposleni. Ličkali so tuščico, luščili fižol, skubili volno itd.

Še nam otrokom niso prizanesli. Le pogosto se je oglasilo povelje: «Otroci, krompir strgat za jutri!» Zoperno nam je bilo to opravilo, in še posebno zato, ker smo morali zapustiti toplo peč, ki smo jo bili koj po večerji zasedli, in, zlesti na pod. Upirati se

Petdesetletnica smrti (12. V. 1884.), Bedřich Smetana, slavni češki skladatelj. Njegove opere: *Prodana nevesta*, *Dalibor*, *Dve vdovi*, *Brandenburžani na Češkem*, *Poljub*, *Skrivnost*, *Libuša* in *Vražja stena* se naslanjajo na češko narodno glasbo.

povelju nismo smeli, pač pa smo stavljali pogoj: «Da, če nam poveste pravljico!» Pravljice smo neirečeno radi poslušali in uživali njih bajno lepoto še vedeli nismo, kedaj smo ves krompir ostrgali. Žal, da je bila zaloga naših pravljic dokaj skromna. «O treh bratih, O začaranem gradu, O zakleti kraljični, O snubačih kraljeve hčere, O tem slabem (O hudobi)» — in konec. V pomanjkanju novih pravljic nas je hotel starejši brat slepariti na ta način, da je skušal že znane pravljice spreminjati in jih podati za nove. Kar sproti si je izmišljal spremembe in dodatke ter je počasi in jecljaje pripovedoval svoje neuspele inačice. Mi smo takoj spoznali nepristno blago in ga obsodili: «To pa ni nič lepo!» Bratov trud pa ni bil brez vsakega pomena. Našo pozornost je v toliko zaposlil, da smo z lahkoto izvršili svoje opravilo.

V naši družini so se v dolgih zimskih večerih precej pridno čitale knjige takratne celovške Mohorjeve družbe. Bil je vesel dogodek ko jih je mati prinesla iz župnišča. Začelo se je takoj površno pregledovanje. Pred vsem so prelistali koledar in morebitno knjigo s slikami. Nato so čitali najprej Večernice oziroma kako drugo povestno knjigo. Povesti so bile naše najljubše branje. Eden mojih bratov, ki je bil v bralni umetnosti nekoliko bolj izurjen, je pogostoma glasno čital, da smo vsi lahko poslušali. Pozorno smo sledili razvitku dejanja, ki je odločevalo usodo ljubih nam povestnih oseb.

Spominjam se, kako zelo nam je uga-jala Andrejkovega Jožeta izmišljena čudežna povest «Žalost in veselje». Vodila nas

je na morje, nas seznanila z jadrnicami, morskimi roparji in tujimi kraji. Čuvsvali smo z njenimi junaki v žalosti in veselju. Ginljivo je bilo čitati, kako je kranjski rojak našel na daljnem Kitajskem rojaka. V ječi kitajskega mandarina ves obupen premišljuje o svoji žalostni usodi, kar nenadoma zasliši, da poje nekdo v sobi nad njim znano «Na Gorenjskem je fletno...» Radostno presenečen se takoj odzove z isto popevko. Prešlo je do tajnega sporazuma in obema rojakoma se je posrečilo pobegniti iz ujetništva. Kako smo bili tega veseli!

Izredno so tudi ugajale Frana Erjavca knjige «Domače in tuje živali v podobah». Z velikim zanimanjem smo ogledovali slike premnogih nam dotedaj še neznanih živali tujih krajev. Čitajoč o njih bitju in žitju, smo se divili velikosti, silni moči, krvoločnosti, grozovitosti, gibčnosti in čudni telesni obliki raznovrstnih tujih živali. Slon, gorila, lev, tiger, kit, morski som, krokodil, klopotič, naočarka, noj, papiga itd. itd. so vzbujali naše občudovanje, našo grozo.

* * *

V zimskih večerih se je večkrat pripetilo, da so prišli k nam na pomenek ali kak sosed ali pa domači fantje. Ob takih prilikah je dobil razgovor drug tek in zabava je postala bolj živahna. Pogovor se je pletel o domačih zadevah, o bližnjih in daljnih dogodkih, o doživljajih raznih znancev, o vojnah, o raznih nadnaravnih pojavih itd. Pogovori o naravnih dogodkih in pojavih mene niso zanimali. Silno rad pa sem poslušal pripovedke o nadnaravnih pojavih in čudežnih dogodljajih kakor: kako je tega strašilo, onega vodil škrtelj da ni mogel najti prave koti iz gozda, kako je ta kopal zaklad, oni zagovarjal kačji strup itd.

Spominjam se zgovornega soseda, ki je pravil, da je zakopanih mnogo zakladov, a jih čuvajo umrle duše ali pa peklenšček v razni podobi. Ob določenem času v letu goré zakladi ponoči, svetijo se in blagor tistemu, ki tako luč vidi. Če je pameten, lahko zaklad dvigne in postane na mah bogat. Rajnik oče mu je to-le pripovedoval: Staremu Jeklinu se je imela krava oteliti, zato je šel večkrat ponoči gledat v hlev. Pri tej priliki zagleda doli v dolini svetlo luč. Je najbrž zakasneli potnik, si misli. Zazdi pa se mu, da se luč ne premika; stegne kazalec proti svetli točki in se prepriča, da svetloba res stoji vedno na istem mestu. Brž scopi po puško in jo nastavi na luč. Ko se zdani, pogleda in vidi, da kaže puška pod veliko, s travo poraslo skalo ne daleč od reke. Koj poišče lopato in malo vrečo in se napoti v dolino. Prišedši do skale, najde tam neznanega moža, ki sedeč pregreba svetle cekine na razgrnjenem prtiču. Ko ugleda Jeklina,

Polet v stratosfero. Pavel Fedozenko, voditelj ruskega balona «Sirius», je dosegel sicer višino 20.600 m, a se s svojima tovarišema pri tem smrtno ponesrečil.

mu reče: «Zagrabi, zagrabi!» Ta pa se pripogne, prime vse štiri vogle prtiča, vsuje zlatnike v svojo vrečo, potisne jo pod suknič in odide. «Le nesi jih, ali užival jih ne boš!» mu zakliče neznanec in izgine. Jeklin hiti domov, a bolj ko se bliža domu, bolj se mu dozdeva, da postaja vreča lažja. Doma se zapre v sobo in iztrese iz vreče na mizo — oglje.

«Oh jej, zakaj so se cekini izpremenili v oglje?» vpraša moja najmlajša sestra.

«Zato, ker Jeklin ni zakladovega čuvarja ubogal,» odvrne sosed. «Moral bi bil cekine le z roko zagrabit, se neznanecu lepo zahvaliti in ga vprašati, s čim in kako bi pa on njemu mogel pomagati. Ali Jeklin je bil lakomen, zato pa kaznovan.»

Včasih je govoricca nanesla na strahove. In tedaj sem jaz posebno pozorno napenjal ušesa, da bi mi ne ušla nobena beseda. In slišal sem pretresljive historije.

Doljan je šel kasno ponoči iz T. proti domu. Ko pride na Petelinc, zagleda pred seboj črno krsto, ki leži poprek čez cesto. Mož hoče iti mimo ob desni strani, krsta se pomakne na desno; poskuša iti mimo ob levi, krsta se pomakne na levo. Mrščalica ga je stresla, a na srečo mu šine dobra misel v glavo — naglo preskoči krsto in dirja, kar le more hitro po cesti dalje. Krsta pa drsa za njim in ga bije v pete. Komaj pol živ priteče v bližnjo vas, kjer je bilo še nekaj luči. Tu pa nenadoma izgine krsta.

Tolminec je bil po opravkih v V. V gostilni je naletel na veselo družbo znancev in se tu dolgo zamotil. Šele po 23. uri se je odpravil domov. Ko se bliža reki, opazi, da pred njim na mostu koraka temna postava, nekaj mož brez glave. «Počakaj no, pojdeva skupaj!» mu zakliče. Oni pa molči koraka naprej in na koncu mosta nenadoma izgine. «No kje pa si?» vpraša Tolminec. Mesto odgovora zasliši za seboj čof!, kakor bi bilo kaj padlo v vodo. Tedaj se spomni, da je bil pred leti z mosta padel neki tujec v reko in utonil. Groza ga je prešinila in kar so ga noge nesle je hitel proti domu.

Kamenšček se je na kvatarno soboto ponoči odpravil, da pogleda k živini v planino. Ko se izza ovinka bliža križišču pod golim bregom, opazi že oddaleč, kako se pretepati prav na križpotju dve temni postavi z gorečimi poleni, da iskre okoli švigajo. Domisli se, da se sestajajo ob kvatrnih dneh na križpotih vedomci in ves tresoč se od strahu je napravil velik ovinek naokoli in hitel, kar je le mogel, naglo naprej.

Slične pripovedke so me napolnile s strahom in grozo. In vendar bi jih bil vedno rad poslušal; imele so zame neko čudno miškavnost. Tolažil sem se, da so vsi ti strahovi daleč tam doli v dolini, v meni neznanih krajih, in da gori do nas nimajo moči.

A prišlo je hujše. Kakor bi se bili domenili, so začeli fantje pripovedovati o domačih strahovih, ki so se pojavili v kratkih presledkih v neposredni bližini, v krajih, ki so mi bili dobro znani. V nedolgem času je strašilo na vseh poteh, ki so vodile v vas oziroma iz vasi. Navajali so osebe, katere je strašilo, da ne bi kdo dvomil o resničnosti pripovedk.

Šoštarjeva Urška je hotela iti proti večeru v sosedno vas na S. Prišedši do ograje, ki loči polje od občinske gmajne, opazi, da sedi na kamnu pod prelazom rajnki Seliščar, ki je bil pred kratkim umrl. Urno se obrne in drvi vsa preplašena domov, kjer razbobna, da straši pod prelazom.

Starij Petrač je bil šel davke plačevat v T., kjer se je zakasnil do noči. Ko je prilezel vračajoč se okoli 22. ure na vrh prepada Brinte, švigne mimo njega velika črna mačka, ki je kakor se mu je zdelo, skočila naravnost v prepad. Prestrašil se je prikazni, a ko se še spomni pripovedke, da je bil pred davnim časom padel čez rob v prepad neki tuji vojak in se ubil, ga je pretreslo. Vsa utrujenost ga je minila, noge so postale silno lahke in ves zasopljn prihiti domov.

Gabrovec je peljal telička mesarju v trg. Napravil je dobro kupčijo in si ga privoščil kozarček. Temna noč je bila, ko je krevsal proti domu. Ko pride čez prvi ovinek v vaškem polju, zasliši v grapi pod potjo, kjer je rasla skupina dreves in grmovje, žalosten klic: «O-joj, O-joj!» Mravljinici mu lezejo po hrbtu, pobožno se pokriža in vzdihne: Bog bodi milostljiv duši, ki se tukaj vica! Kakor da bi imel peroti, je hitel domov, kamor je dospel ves potan.

Komarjev stric se je bil zakesnil v vaški krčmi in šel proti domu v K. šele v pozni noči. Ko je prilezel na vrh Strenčela, zasliši v bližnjem grmovju neko čudno hreščanje kakor bi kdo suho leso lomil in neko cviljenje, podobno cviljenju mladega prašička. Prestrašil se je, da so mu lasje ustajali po konci. Kakor da mu je kdo podkuril pod petami, jo je rezal jadrno naprej. Še nikoli se mu ni zdela pot do doma tako dolga kakor to noč.

Fantje so te dogodke opisovali z resnim obrazom in najbrž nalašč natančno in živo, da bi moje sestre bolj preplašili. Svoj namen so docela dosegli. Največji uspeh pa so imeli pri meni. Bil sem tako preplašen, da bi za vse na svetu ne bil šel sam ponoči v kak temen prostor.

Moj odrasli brat ni veroval v nadnaravne strahove in se jih prav nič ni bal. Ko je opazil uspeh fantovske nagajivosti, je skušal sestre potolažiti razkrinkavši in raztolmačivši te strahove tako-le:

Pod prelazom ni sedel umrl Seliščar, ampak še živeči stari Jelc, ki ima tam blizu

senožet in je po dnevnem delu nekoliko počival.

Na Brinti ni švignila mimo črna mačka, ampak sosedov črni pes, ki se je tedaj slučajno tam okoli podil po sledu kake divjačine.

V grapi za ovinkom ni klicala trpeča duša, ampak je vpila sova v vejevju.

Hreščanje in cviljenje v grmovju pa je opravljal znani berač, ki je izpraznivši svojo merico žganja tam zaspal in grdo smrčal.

To bratovo tolmačenje strahotnih do-

godkov je bilo povsem verjetno in zdelo se je, da je sestre potolažilo. Ne tako mene. Ni me prepričalo, slej ko prej sem veroval fantovskemu pripovedovanju. In kolikor bridkih ur sem moral radi tega prestati! Nitl o belem dnevu se nisem upal iti sam tam mimo, kjer je strašilo. In še kasnejša leta, če se je slučajno pripetilo, da sem ponoči prihajal domov, sem se dospevši na dotično mesto, nehote spomnil: Tu je strašilo. In ni mi bil prijeten ta spomin. Močni, z zanimanjem v mlado dušo sprejeti vtisi se le težko zabrišejo in pozabijo.

Polnočnica

Na griču samotnem cerkvica stoji,
bližajo se ji skrivnostne luči.

Pod snegom ležijo doline in gore,
nad njimi molijo blesteče zvezde.

Molijo lučke, ki ob jaslicah svetlo
gorijo, molijo ljudje... Zvonovi pojó...

Adolf Šinkovec.

Burkasta narava. Posušena korenina nadliščka
(mandragora officinalis).

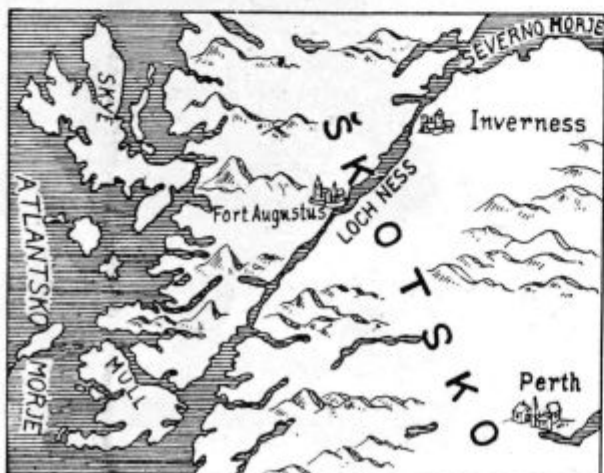
Burkasta narava. Na Predarliskem (Avstrija) rase
iz vrbe jelka.

Morske pošasti

Kaledonski pretok na Severnem Škotskem, zgrajen v letih 1805 do 1822, veže Atlantski ocean (blizu Williama) s Severnim morjem (pri mestecu Invernessu), uporabivši na svoji 98 km dolgi poti olajšavo treh jezer: Lochy, Oich in Ness. To zadnje jezero Loch Ness (loch je keltska beseda in pomeni jezero) je na mah zaslovelo po širnem svetu, kakor hitro se je raznesla proti koncu leta 1933. nad vse fantastična vest, da se je pojavila v njem morska pošast, resnična morska pošast.

Neška pošast.

V kratkem času nekaj tednov jo je videvalo vse polno oseb iz tamošnjih obrežnih krajev. Aleksandru Rossu se je prikazala že šestkrat. Bančni uradnik Spicer in njegova žena sta zajahala motorno kolo, da napravita ob jezeru izlet. Kakih 250 metrov pred sabo sta opazila pošast z dolgim vratom, mogočno glavo in kratkimi nogami, ki se je z velikimi skoki premikala po cesti. Ko je zaslišala ropot za sabo, je izginila v vodo. Kapitan Mieklem in njegova žena sta tudi videla pošast. Učitelj Russel jo je opazoval celih enajst minut, kako se je podila po jezeru. Več menihov iz benediktinskega samostana v Fort Augustusu ob jezeru jo je uzrlo na raznih krajih. Zakupnik Gillies se ni mogel načuditi njenemu mojstrskemu plavanju, ko je rila in svedrila liki parniški vijak po vodi in vznemirjala gladino, da so butali peneči se valovi ob bregove še potem, ko je bila žival že davno izginila v vodi. Prej omenjeni kapitan Mieklem je nabral izjave najmanj petdesetih oseb, ki so mu vse pojasnile, kdaj, kje in kaj so videli. Nikakor se torej ne more govoriti o kaki čutni zmoti, če se ujemajo izjave več ko petdese-

Loch Ness, domovina neške pošasti.

tih stvarnih, resnih in treznih oseb. A ni dovolj! Dva časnika, ki ju je bila prignala poklicna strast že takoj v začetku k jezeru, sta žival celo fotografirala. Dobila sta dobre filmske posnetke, le škoda, da je žival prezgodaj izginila pod vodo. Te posnetke so kazali v raznih kinematografih radovednemu občinstvu, ki si ni utegnilo privoščiti izleta na Škotsko.

Zadeva je prišla slednjič tudi v poslansko zbornico. Angleška vlada se je takoj zavzela za pošast in ji naklonila posebno zaščito, preteč s hudimi kaznimi osebami, ki bi hotele streljati na njo. Državni tajnik za Škotsko Godfrey Collins je zaukazal, da mora stražiti noč in dan ob bregu pet radarjev, da preprečijo vsak napad na žival. Lastnik največjega angleškega cirkusa Bertram Mills je pa obljubil pol drugi milijon lir onemu, ki mu ujame in prinese žival živo.

Razna poročila o pošastih.

Pojav te morske živali v Neškem jezeru je zopet načel vprašanje o morskih kačah. Zopet so se razdvojili duhovi, zopet si stojita nasproti dvom in vera, bajka in dejstvo.

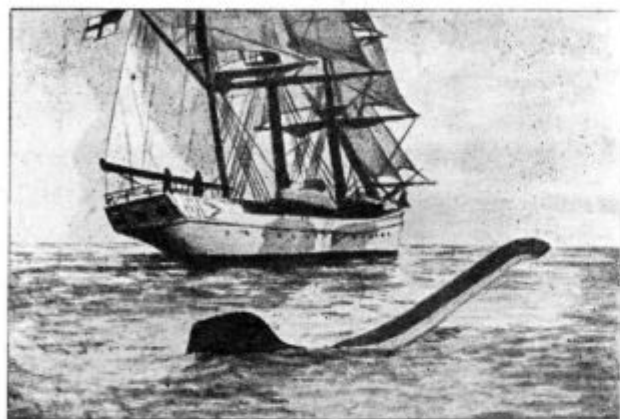
Pred svetovno vojno ali vsaj do leta 1910. so se stekale vse vesti o pojavih morskih kač pri profesorju Ondemans-u, ravnatelju zoološkega vrta v Haagu na Holandskem, ki je vsa količkaj resna poročila preiskal, zasledoval in o njih v presledkih poročal. Izdal je tudi v angleškem jeziku pisano knjigo, v kateri je zbral nad 160 takih poročil od leta 1500 pa tja do leta 1910.

Med drugimi je v omenjeni knjigi poročilo parnika angleške družbe Castle. V bližini kapverških otokov zapadno od Afrike so opazili v jutranjem svitu službujoči poročnik, krmar, nekaj mornarjev in en potnik v majhni daljavi morsko kačo, ki jim je pa kmalu izginila izpred oči. O tem dogodku so sestavili zapisnik.

Nekaj mesecev pozneje (l. 1883.) je potrdila nemška vojna ladja «Hildegard» prejšnje poročilo, ker je bilo tudi njeno moštvo uzrlo v jutranjih urah blizu zapadne afriške obali žival, ustrelilo dvakrat na njo, ne da bi jo bilo pogodilo. Tudi o tem dogodku so sestavili in podpisali očitvidci poseben zapisnik.

V začetku tega stoletja se je dogodilo to le: Kakor vsako leto spomladi, ko se začneja ribji lov okoli Islanda, je odplula danska vojna ladja v lovsko območje kot stražna ladja. To pot je bila «Valkyrie». Ko je plula mimo Newcastla, angleškega mesta ob južno-škotski meji, je opazilo devet mor-

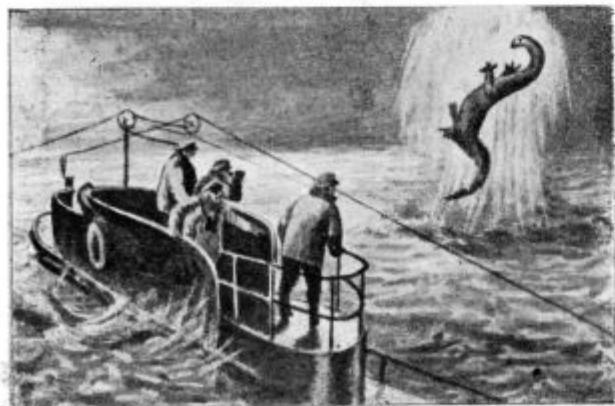
narjev pred solničnim vzhodom in le za dobo nekaj sekund morsko kačo. Tudi o tem dogodku priča zapisnik s podpisi. Tedaj niso še poznali poročevanja po radiju, zato je prišlo poročilo «Valkyrie» v Köbenhavn šele čez nekaj tednov. Tu v prestolnici je pa vzbudilo poročilo obče zanimanje. Nekaj prej so bili namreč sporočili ribiči iz Newcastla, da so videli zjutraj nekaj milj od obali pošast, ki so jo imeli za morsko kačo.

Pošast, ki jo je videla ladja «Valkyrie».

Ribičem ni hotel nihče verjeti. Ko je pa došlo poročilo «Valkyrie» in omenilo isti dan, isti kraj in isto jutranjo uro kakor ribiči iz Newcastla, je bil vsak dvom izključen, kajti to pot sta se izjavi od dveh različnih, druga od druge popolnoma neodvisnih strani do pičice ujemali.

Neko drugo poročilo govori o pojavu pošasti blizu zapadne obali severne Škotske, torej v največji bližini kaledonskega pretoka, kamor je zablodila iz odprtega morja neška pošast. V septembru l. 1893. sta videla dr. Matheson in njegova žena med hebridskem otokom Skye in celino opoldne na mirnem morju kakih 200 metrov od čolna dolgo, ogromno žival. Zdelo se jima je, da moli žirafa vrat in glavo iz vode. Žival

Pošast, kakor jo je videl stotnik Forstner s svojega podmornika.

je imela gladko kožo, nobenih luskin ni bilo videti na njej. Čeprav je videl Matheson žival le deloma izven vode, je sklepal, da mora biti to kaka velikanska kuščarica.

Nemški pomorski stotnik pl. Forstner poroča o svojem srečanju z morsko pošastjo. Bilo je v svetovni vojni. Načeloval je podmorniku «U 28». Dne 30. julija 1915. l. je potopil v Atlantskem oceanu angleški parnik «Iberian». Ko se je bil parnik pogreznil in že izginil v morje, je nastala v globočini, cenjeni na približno 100 metrov, grozna eksplozija. Takoj nato je vrgla neznanska sila ogromno morsko žival v zrak. Deset do petnajst sekund so jo lahko opazovali kapitan, inženir in krmar z opazovališča vrh podmornika. Žival je bila približno dvajset metrov dolga, sličila je krokodilu. Imela je dve prednji in dve zadnji nogi, vse opremljene s plavno mreno. Tudi o tem so sestavili zapisnik in ga uvrstili v vojni dnevnik. Po mnenju kapitana je bila to žival, ki živi v taki globočini, da je ne doseže mreža. Prav lahko uporabljajo taka podmorska bitja posebne naprave, s katerimi izenačujejo različno vodnega pritiska v velikih in manjših globinah.

Popis pošasti.

Popisi pošasti se ujemajo, kar se tiče dolgega repa, dolgega pri plavanju visoko iz vode štrlečega vratu in majhne glave. Parnik družbe Castle in «Hildegard» se strinjata glede zelenskaste barve in grive ali grebena na tilniku. Po njunih poročilih je bila glava pošasti majhna in okrogla, medtem ko govore očividci na «Valkiriji» o podolgovati glavi. Radi te razlike bi skoraj verjeli v dve vrsti morskih kač, še posebno radi tega, ker se kreta ena v tropskih, druga v severnih vodah.

Pošast iz Neškega jezera ima baje dolgo glavo na dolgem vratu. Glede dolgosti živali se poročila ne skladajo, ker so jo videvali posamezni opazovalci le za krakodobo in ker se je iz različne daljave prikazovala v različni dolgosti. Tudi bega razor, ki se javlja na vodni površini za veslajočim repom, oko in ne dopušča pravilne cinitve dolgosti. Zato kolebajo izjave med dvajsetimi in šestdesetimi metri.

Olaf Magnus, švedski škof, državnik in učenjak v šestnajstem stoletju, nam je podaril prvo podobo morske kače, ki jo je bil napravil po pripovedovanju mornarjev. Izredno dolga pošast ima zmajsko glavo, greben po hrbtu in ogromen rep. Take kače so označevale na starih zemljevidih kraje, kjer domujejo take pošasti in ki so radi tega nevarni mornarjem in ladjam.

Nadaljnja razmetrivanja.

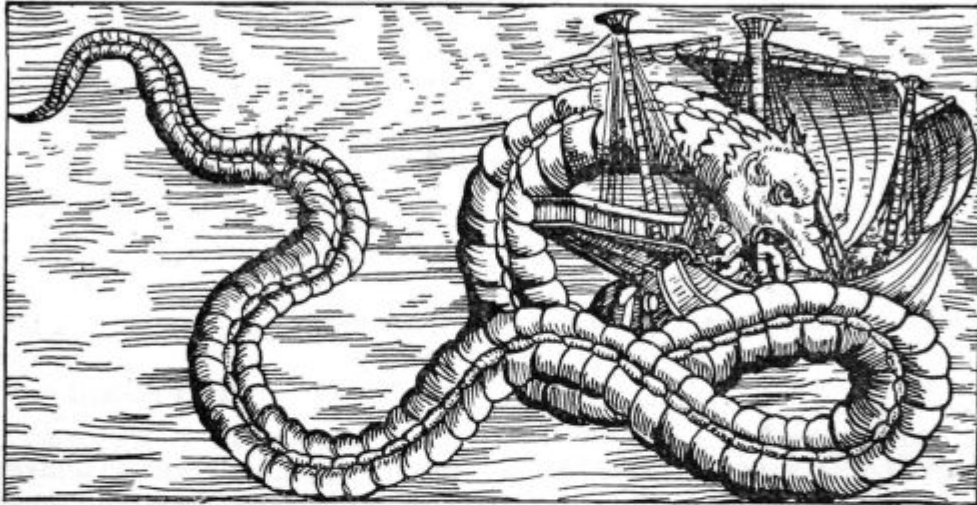
Vkljub tako številnim in po večini precej verjetnim izpričevalom se mnogi nikakor ne morejo sprijazniti z mislijo, da bi taka bitja v resnici živala. Njihovo nepremakljivo mnenje se glasi, da so morske kače nastale iz srečne in uspešne spojitve pekočega solnca z dobršno steklenico močnega ruma.

In zakaj naj bi ne živala ogromna morská bitja doslej nam še naznane vrste? Saj je morje tako široko in tako globoko, da hrani brez dvoma v sebi še mnogo skrivnosti. Učenjak Haine pravi doslovno: «Če pre-

te, velikanski golob z otoka Mauricius-a. Taka usoda grozi sedaj grenlandskemu kitu in opici gorili v Osrednji Afriki. Bodoči rodovi bodo dvomili o eksistenci kita, ko bodo mogoče nekoč poročali listi, da so mornarji zagledali tako in tako žival, kakor dvomijo sedaj mnogi o pojavu pošasti, ki je morda zadnja svoje vrste.

Morski velikani.

V morju žive velikanske sipe. V newyorškem in tokijskem muzeju imajo lovke takih sip, iz katerih se da sklepati, da je bilo truplo živali šest metrov dolgo, njene lovke so pa vsaka do petnajst metrov. Ker

Prva zgodovinska slika morske kače po Olafu Magnusu. Slike takih kač so označevale na tedanjih zemljevidih mornarjem nevarna mesta.

mislimo, kako neznansko globoki, kako silno razsežni so oceani na naši premičnici, če nadalje uvažujemo, da ni izpostavljen element, v katerem žive morske živali, nobenim razlikam v temperaturi niti pogubnim in usodnim zemskim prevratom kakor celine, potem si že smemo predstavljati, da je imela narava tu prostejšo roko pri zaročitvi in ohranitvi pošastnih bitij.»

Če izumira kaka živalska vrsta, mora priti prej ali slej čas, ko živi na svetu en sam samcat zastopnik dotične vrste, zadnji poedinec, ki nima druga, da bi se z njim razplodil. Okrogloglava žival, ki so jo videli z «Hildegarde» in dolgoglava z «Valkyrie» sta mogoče zadnja potomca svoje vrste.

Še tako rekoč v polupretekli dobi, le nekaj rodov nazaj, za časa naših pradedov so bile popolnoma iztrebljene mnoge živali, tako tjulenj. Stellerska morska krava imenovan, ki je meril v dolgost deset metrov in živel na severnosibirski obali, nadalje velikanski ptič moa nojske vrste, več ko tri metre visok, ki so ga iztrebili domačini. Maori, na Novi Zelandiji, iz novejše dobe pa veliki ptič alk s severnih otokov in dron-

dihajo s skrgami, žive vedno v vodi in sicer v taki globini, da jih ne more zajeti nobena ribiška mreža.

Nekaj let pred vojno so ujeli z ostvami (sulicami za lovljenje rib) velikega glavača, kitu podobnega sesalca, in sicer v bližini otoka Korzike. V njegovem želodcu so dobili še dobro ohranjeni sipi, ki pa nista imeli kakor vse druge doslej znane sipe gole, gladke in opolzle kože, marveč je bila njuna koža pokrita s štirioglatimi luskinami. Glavač ni riba, ki bi živala v Sredozemskem morju. V te vode je bila prišla iz Atlantskega oceana skozi gibraltarsko ožino. Svojega plena ni bil zaužil glavač v oceanu, saj znaša razdalja med Gibraltarjem in Korziko približno 1500 kilometrov in bi bil moral drveti glavač trideset ur s hitrostjo 50 kilometrov, a bi mu bil v tem času že davno želodec prebavil hrano. Ker sta bili sipi v njegovem želodcu še neprebavljeni, skoraj sveži, ju je moral torej požreti tam kje v bližini. Ker diha glavač — tako so razglabljal učenjaki dalje — s pljuči, ne more biti dle ko štirideset minut pod vodo in se ne more potopiti globlje ko kakih sto metrov.

Sipi sta postali torej glavačev plen v razmeroma majhni globini in vendar ni dobil doslej še noben ribič sipe s luskinasto kožo.

Naj navedemo še nekaj drugih morskih pošasti iz najnovejšega časa. Blizu New Yorka je nabodel majhen parnik po naključju s svojim železnim mačkom na morskem dnu žival, ki je v smrtnem boju vlačila parnik kakor kako deščico sem ter tja po morju. Ko je potegnilo dvajset mornarjev z dvema paroma vprežne živine žival slednjic na obalo, je ni nihče spoznal niti ni

Pošast, ujeta ob avstralski obali, težka nad 3000 kg.

utegnil določiti vrsto, h kateri je pripadala in mornarji menda dobro poznajo vsako vrstne ribe. — Pred sedmimi leti se je prikazovala iz jezera Nahuel Huapi, v najsamotnejši Patagoniji, predpotopna pošast. Po popisu prebivalcev tamošnjih samot so dognali učenjaki v Buenos Aires-u, da gre za pleziosavra, kači podobno, do deset metrov dolgo kuščarico. — Skrivnostnemu azijskemu maliku je bila podobna nad 3000 kgr težka pošast, ki so jo ujeli leta 1928. v bližini severno-zapadne Avstralije. — Na obalo blizu francoskega mesta Cherbourga so vrgli letošnjo pomlad (1934.) morski valovi žival doslej popolnoma neznane vrste, dolgo 8 metrov, modrosive barve, z dolgim vratom in razmeroma majhno glavo.

Kake živali, neznane nam po vrsti, morajo živeti šele v večjih morskih globinah! Prava globina se pričinja za zoologe in raziskovavce morskih živali šele pri šest sto metrih t. j. v oni plasti, ki posrka zadnjo sled solne svetlobe, kjer vlada večna tema. Raziskovanje takih globin je že v polnem razmahu. Po izpopolnitvi potapljaških aparatov in priprav nam odkrijejo učenjaki še marsikako skrivnost in nas seznanijo z velikani morskega kraljestva, med katere smemo upravičeni šteti tudi pošast iz Neškega jezera.

Cherbourg-ška pošast.

V težkem hipu ...

Zarje božje so ugasle
misli svetlih v duši ni —
Kakor šum vodá narasle
v duši so brez zvezd noči.

Rad besede bi iskrene,
rad dotik bi blagih rok —
Rad, da v misli zapuščene
pal bi mi pritajen jok.

Da izplakal bi bolesti,
ves osamljen in ubog —
Tiho, sam ... po nebni cesti
gre od mene k zvezdam — Bog

Fran Žgur.

Preden bo petelin trikrat zapel

Spisal Ivan Bunin. — Prevel I. Dren.

V meglenih teminah jutranjega svita, ko je v mestu Sinopi¹ še vse spalo, se je tolovajska ladja vedno bolj bližala obali. Po vsem goratem bregu so se nad mestom oglašali petelini v tej temačni, blagi uri — in s tolovajske ladje jim je vedro in veselo odgovarjal tolovajski petelin. V Sinopi pa so psi, stražniki in ženske spali globoko spanje. Roparji, ki so govorili s pridržanimi glasovi, so stopili s krova svoje ladje v čoln in odveslali v njem po trpko soparnem morju proti obali, kjer so se takoj začeli plaziti okrog naselbin.

Ti volkovi niso nikomur prizanašali, ne mladim ne starim. Ko so nagrahili precej dragocenega blaga in ubili pet nedolžnih najbližjih sorodnikov Foke, bogovdanega sinopskega svetnika, so se naglo vrnili na svojo ladjo, razpeli jadra, zavozili v morje in izginili. Komaj so bili na odprtem morju, se je začelo na ladji divje razbojniško popivanje. Zato so peceпали, kjer je vsak sedel ali stal, po vseh koncih in krajih ladje brez zavesti na tla.

Globoka tema je legla na morje. Težki oblaki in mrka tišina so plavali nad tolovajsko ladjo. Kot prazni, ohabli rokavi so frfotala jadra in ladja je plula na slepo, brez namena in smotra. V plesnivi temi ladijskih kotov in po krovu raztreseni so smrčali pijani tolovaji.

Bog je rekel:

«Tako vam bodi vaša pravica, lopovi! Molčite, beli morski galebi, naj se ne potopijo na dno mrja ob jasnih zvokih vaše petja; ne motite tišine! Jaz se dvignem v zahodnem vetru, po vsem Pontu razmečem črno sipo in bom pometal po njej z vrtinci in rdeče sikajčimi bliski! Prekletsvo na vas, pijani morilci! V gromu in viharju s podladjem navzgor, potonete in se pogubite!»

Kaj se zdajci zasveti tenko in modro kakor prikazen na krovu tolovajske ladje?

Foka je, bogovdani svetnik morskih vodá. Stresa in budi tolovaje in jim šepče s tihim, strah vzbujajočim glasom:

«Hej, roparji! Brž! Vstanite! Stecite navzgor, zvijte jadra! Kje je krmar? Zlo se vam obeta!»

V smrtnem strahu so planili tolovaji s svojih ležišč, begali so sem in tja po ladji, vsak je iskal svoj prostor. Stekli so na krov, vlekli so vrvi pri jadrnih, drli so h krmilu, a že je izbruhn timer vihar, že se je zaganjal v

jadra, upihnil je luči in pihal roparjem okrog nog: «Rešite se, morilci, Kajni!»

In medtem ko so se borili z razbrzdanimi silami za golo življenje, je zaklicalo razjarjeno božanstvo med rdeče sikajčimi bliski iz teme, z visokega nebeškega prestola, bogovdanemu Foki:

«Povej mi, ti čudni svetnik — ali nisi tudi ti iz mesta, kjer so lopovi pravkar izvršili svoja zlodejstva?»

Potrto je odvrnil svetnik: «Da, gospod, odondod sem.»

«Ali veš, da sem jih hotel uničiti, ker so hoteli iz pohlepa in samovolje pogaziti božje postave in ker so umorili pet tvojih sorodnikov.»

«Vem, gospod.»

«Kako moreš biti potem takem predrzen, da se mi upiraš?»

Tedaj je svetnik pokleknil prd Gospoda:

«Radi tretjega petelinjega petja, Gospod, radi katerega je Bog sam opominjal svetega Petra k solzam ljubezni in kesanja. Ko sem se bil zavedel, da ne bodo smeli roparji nikdar več čuti tega jasnega klica v jutranji svit, tedaj se mi je duša napolnila s solzami grenkega, nežnega sočutja. O Gospod, kako čudovito je vendarle to žitje, ki si ga naklonil ljudem!»

«In radi tega edinega glasu, radi tega edinega klica, ki polni celo mrke, hudobne ljudi z upanjem novega dne in nove poti, bodi ves zemeljski rod blagoslovljen na vse večne čase!»

Tako se je zgodilo, da je Gospod izkazal milost bogovdanemu Foki.

Čudo iz morske globine. Riba, ujeta ob severni avstralijski obali.

¹ Sinopa stoji na sredi južne, maloazijske obale Črnega morja.

Ivan Aleksejevič Bunin

Ivo Dren

Na Švedskem imajo zbor učenih mož, ki se razgledujejo po zemeljski obli, iščejo, najzasluženejše može v raznih področjih najvišjega človeškega udejstvovanja, v slovstvu, znanosti in človekoljubju. Takim zaslužnikom podelijo Nobelovo nagrado in jih s tem pomaknejo za tisto leto v žarišče svetovne slave. Človekoljubni švedski kemik Alfred Nobel (1833.—1896.) je med drugimi ustanovil tudi mirovno nagrado, ki se često ne more nikomur podeliti, ker smo pač zemljani prevročekrvni in se bolj navdušujemo za borbe kot za mir. Saj še Nobel sam slovi kot izumitelj — dinamita. Težave so včasih tudi s podeljevanjem slovstvenih nagrad. Doslej so jih največ odnesli zapadnoevropski narodi. Izmed Slovanov so bili prvi Poljaki z Reymontom. Leta 1933. so prišli na

Ivan Aleksejevič Bunin.

vrsto tudi Rusi z Buninom. Poznavalci zakulisja so pri tej priliki razlagali, odkod ta zamuda z Rusijo, ki šteje vendar precej svetovno znanih pisateljev. Nekoč so nagrado ponudili Tolstemu, pa jo je odklonil, ali bolje: carska vlada jo je odklonila zanj. Zadnja leta so stali v ospredju Gorki, Merežkovski in Bunin. Gospodje so se končno odločili za Bunina, ruskega emigranta in predstavnika predvojne Rusije.

Bunin se je rodil l. 1870. v osrčju evropske Rusije, iz katerega so izšli največji ruski pisatelji preteklega stoletja, Puškin (iz Moškve), Turgenjev (iz Orëla), Tolstoj (iz Tule). Kakor Turgenjev in Tolstoj je tudi Bunin iz plemiške rodbine. Dalje časa je služil kot častnik v ruski armadi, nato je živel kot vlastelin na svojih posestvih. Kakor Turgenjev in Tolstoj se je tudi on približal preprostemu ljudstvu, a le bolj kot opazovalec in umetnik, ki zbira prvine za svoje deło. Človekoljubje ga ni tako pobratilo in spojilo s kmetom kakor Tolstega, ki mu je bilo deło za osvoboditev in podvig preprostih slo-

jev življenska naloga. Bunin je ostal vedno visoki plemenitaš in slovstveni umetnik, ki mu je ljudstvo le bolj hvaležna snov za svojevrstno umetniško izživljanje. Potoval je mnogo po Evropi in Aziji in pisal precej pod vplivom zapada. Bolj nego Paris ga je mika lo Sredozemsko morje, precej tudi tropske in iztočne dežele. Zasidra se v zdravem realizmu 19. stoletja in mu ostane zvest do konca. Poslej nič več ne omahuje. Ne dedenca ne simbolizem ob koncu prejšnjega stoletja in začetku sedanjega ga ne moreta premamiti. On pesni in piše po starem, često v opreki s sodobniki. Prevaja Langfellowa in Byrona, ki ju sodobniki zametajo. Razmeroma zgodaj mu podelijo Puškinovo nagrado in pozneje članstvo ruske akademije; on edini to članstvo tudi sprejme, medtem ko ga Tolstoj in štirje drugi odklonijo. Revoluciji se je umaknil na zapad kakor Remizov. V Parizu je nadaljeval svoje slovstveno delo. Kakor mnogim drugim ruskim izseljencem, tudi njemu nista prizanesla beda in trda borba za obstanek. Na večer življenja ga je v prostovoljnem pregnanstvu obsijalo visoko priznanje švedske akademije.

Njegovi prvi slovstveni poizkusi so bile otožne lirске pesmi. Že zgodaj se je lotil tudi proze. Pisal je črtice in povesti v Čehovljevem duhu. Izogibal se je hlastanju po izvirnosti in pretiravanju ter si ustvaril svojo obliko povesti in romana, ki se z umetniško zvestobo oklepa resničnosti in narave. Iz njegovih spisov se verno zrcali dobršen del predvojne Rusije in nekatere strani njenega življenja, kakor jih je znal prikazati le on. Njegova izbira snovi je zelo pestra. Temeljna gibala so mu najtrše, najkrutejše strasti, ki uravnavajo ali razdirajo posameznikom usode. Hrana, denar in spol so glavne prvine te umetnosti. Buninovi junaki so ljudje iz okolja, kjer se take prvine najsilneje uveljavljajo: majhni posestniki, njihovi slugi, mornarji, trgovci, divjaki tropskih krajev, bedni, umazani ruski kmetje, ki znajo biti tudi zločinski, a so vendar polni nagonске plemenitosti in ne poznajo meščanske hlimbe. Buninov kmet je precej drugačen nego Turgenjevlev v «Lovčevih zapiskih» ali kmet Tolstega v «Štirih čitankah». Ni ne vdan ne ponižen, temveč grabežljiv, podlegajoč lenobi, vodki in drugim nižjim užitkom.

Ta jasna, trda, kruta resničnost, ki je pisatelj ne ublažuje z estetskim izbiranjem, temveč jo z zadovoljstvom oblikuje, kakršna je, se kaže posebno v njegovem glavnem romanu «Vas» iz l. 1910. To je širok pogled na

rusko poljano kmalu po rusko-japonski vojni in po revoluciji iz l. 1905. To je niz krepkih slik iz ruskega vaškega življenja. V prvem delu je nekakšno jedro dejanja Tihon Iljič, majhen trgovec, ki si polagoma ustvarja svojo srečo. V drugem delu stopa bolj v ospredje njegov brat Kozma Iljič, samouk s hamletsko bledokrvnostjo «odvečnih ljudi» pod kmetiško skorjo. V zadnjem delu množica manjših oseb vsesa oba ta predstavnika ruske duše, da izgineta v nji. To je pristno slovanski svet, kjer nagon često zmaguje nad zavestno, razumno voljo.

V «Suhem dolu» popisuje Bunin podeželske vlasteline in njihove služabnike pred osvobojenjem. Izjemoma je tu opaziti tudi kak višji zagon iz moreče, svinčene pritličnosti. A vseh petnajst let od «Suhega dola» do Buninovega najlepšega dela «Mitjeva ljubezen» (1925) izpolnjujejo novele in povesti kakor «Vas.» V svojih najboljših letih je Bunin popisoval ljubezen le kot krvni gon čutil. Šele v zadnji dobi pride v ljubezni tudi duša do veljave. Pred šestim križem začuti pisatelj bolest človeka, ki ni maral nikoli verjeti sladkim slepilom mladosti in življenja, in izrazi to svojo bolest v prekrasni «Mitjevi ljubezni». Močne so realistične novele: «Klic», «Čaša življenja» in «Gospod iz San Francisca».

Umetniška usedlina pisateljevih potovanj po vztočnih krajih so njegove iztočne novele. A kakšna razlika v popisovanju iztočnih pokrajin med Buninom in n. pr. Kiplingom, angleškim oblikovalcem džungle! Kipling riše človeka v veličastnem boju z naravo, Bunin pa ga prikazuje kot grčasto deblo, ki poganja iz neobdelanih, nerodovitnih tal. Koderkoli hodi, povsod se ga najprej

dojemajo ruske pokrajinske podobe in pri-mere. Naj kroži po daljnem jugu, ob Sredozemskem morju, pod cejlonskimi palmami ali palestinskimi cedrami, povsod mu je narava najprej trda, mrzla, skopa mačeha, bolj puščava ko travnik, bolj močvirje ko poljana, bolj ribnik ko reka. Trda nujnost vlada človeku in prirodi. Neka neizražena grožnja visi nad vsem travnikom.

Ker mika Bunina predvsem resničnost, kakršna je, je razumljivo, da mu je najljubša živa sedanost, ki jo lahko zgrabi in otiplje. Preteklost mu je zaprta knjiga, ki ga ne privlačuje, ker ne verjame, da bi mogel iz nje zajeti kaj prave resničnosti. Zato ni nikdar pisal zgodovinskih povesti. Upodabljal je ljubezen, bolečino, rojstvo in smrt kot prvine življenja, ki jih samo umetnik lahko premaga in spravi. Samo umetniki so izbranci, ki kaj zaležejo. Revolucije kalijo tem izbrancem pogled. Bunin sovraži prevrate in vojne, ne iz rahločutja in želje po svetovnem miru, temveč najbolj zato, ker ne razume, zakaj je treba zmedo v svetu še večati, megli razum in kaliti pogled umetniku, ki vse gleda brez joka in vzdihla in vse kleše v svoje umetnine.

Rusko slovstvo, ki šteje mogočne besedne kladivarje, godbenike in slikarje, je dobilo v Buninu odličnega vrezovavca in globokega poznavalca življenja. Po svoji zapadni usmerjenosti nadaljuje Bunin tisto smer, katere glavni predstavnik je bil v prejšnjem stoletju Turgenjev: meče kulturne mostove med vzhodom in zapadom. Glavna njegova dela se prevajajo v angleščino, francoščino, nemščino in italijanščino in se bodo po švedskem odlikovanju še bolj prevajala tudi v manjše jezike.

Nekaj litvanskih pregovorov

Če se dvigneš s štorkljami, padeš z vrani.
Dolgovi niso rane; ne ozdravijo sami ob sebi.
Marsikatera beseda odleti kot vrabec, a se vrne kot vol.
Na kakršnem vozu sediš, takšno pesem moraš peti.
Onkraj morja je za vola mnogo denarja, toda spravi vola prej črez morje.
Temna je kuhinja, čeprav sije solnce vanjo, če ni očeta; mrzla kopalnica, naj je tudi vsa v pari, če ni matere.
Ščuka pozna dno ribnjaka, Bog globino morja.
Bedak nosi srce na jeziku, modrijan usta v svojem srcu.

Daj roko ubožcu. Ubožec ima gorko pest.
Mehka je šiba materina, hujša je palica očetova, krvav je bič tujčev.
Mladina ima zobe, toda nič, da bi grizla; starost ima polna usta, a nobenih zob.
Ko srake kriče, se bliža zima; ko moški govorijo, prihaja starost.
Če pade svetloba iz gorke sobe na potnikovo pot, postane ta še temnejša in mrzlejša.
Kdor gre k dekletu, mu gore stopala, tudi če gazi po visokem snegu; kogar je zapustilo dekle, ga zebe tudi v pari kopalnice.
Ko postaja dan majhen, rase senca; ko je grob v bližini, rase spomin do zibelj.

Kokosov otok

V Tihem oceanu, 5° 15' severno od ravnika, 300 morskih milj t. j. približno 500 km od srednje-ameriške republike Kostarike, leži popolnoma izven vsake paroplovske črte Kokosov otok. Ta otok, ki meri v dolžino šest in pol, v širino pa pet kilometrov, je ognjeniškega izvora. Po kokosnikih, ki so ga pokrivali svoje dni, je dobil svoje ime. Redkokdaj zaide v njegov edini, skoraj popolnoma zavetni pristan kaka ladja. Le pomoski roparji so poznali v prejšnjih časih ta otok kot dobrodošlo in izredno primerno skrivališče in zavetišče. Sicer ni nudil otok ničesar drugega ko kvečjemu kokosove orehe in svežo pitno vodo. Radi te so se ustavljali zdaj pa zdaj na njem tudi kitolovci. Toda tako lovci ko roparji niso trgali sadežev, marveč so jih grabili na ta način, da so kratko malo drevesa sekali. S tem bi bil izgubil otok zadnjo vrednost za človeka, da ni hranil nekaj drugega, kar je človeka vedno znova privlačevalo k sebi. Na Kokosovem otoku sta skrita namreč zaklada in ta bajna zaklada vabita k sebi z nepremagljivo silo razne pustolovce.

Prvi zaklad.

Govori se in ta govorica se zdi zelo verjetna, da so gospodarili na tem otoku skozi več stoletij pomorski razbojniki, ki so križarili s svojimi urnimi ladjami po morju ob Južni Ameriki, pleneč in ropajoč trgovske ladje. Dogodek se pričinja približno z letom 1820. Tedaj so vznemirjali tako zvani «Bratje krvavega meča» pod svojo črno zastavo Tih ocean. Njihov načelnik je bil Bonito, bivši portugalski pomorski častnik, ki je našel v svojem novem poklicu kot razbojnik, česar je iskal: pustolovščin in dobička. Bonito si je znal nagrabiti z drznostjo in grozovitostjo silnega plena in vse te zaklade je skrival na Kokosovem otoku. Ogromna skala s podobo, ki je predstavljala posebno vrsto klubuka, je kazala pot do zakladnice. A Bonito ni utegnil uživati svojega bogastva. Ujeli so ga z vso njegovo roparsko tolpo in ga obesili.

Ko je njegovo telo še bingljalo v zanki, sta se skrivaj izmuznila in neopaženo sta odplavala dva iz njegove čete. Bila sta Thompson in Chapelle. S tema dvema se nadaljuje rodovnik roparjev na Kokosovem otoku.

Drugi zaklad.

Bilo je leto dni pozneje. Španske kolonije v Južni Ameriki so se nameravale ločiti od svoje države. Simon Bolivar je bil pognal Špance iz Venezuele in se priprav-

ljal, da zavouje Peru. S precejšnjim vojaštvom se je bližal Limi, peruanski prestolnici.

Ko se je raznesla vest, da prihaja Bolivar, je nastala v Limi strašna zmešnjava. Vse je bežalo na ladje. Namestnik in nadškof sta vzela s seboj mestni denar in zaklade stolne in drugih cerkva in prinesla vse na krov angleške trgovske ladje «Mary Dear» (Ljuba Marija), ki se je mudila tedaj v pristanu Callao. Na ladjo so pribežali tudi premožni Španci z vsemi dragocenostmi, med njimi so bili tudi predmeti domačih Inka vladarjev iz predšpanske dobe.

Tej ladji je poveljeval Škot Thompson. On kakor tudi njegovi mornarji so se polakomnili zakladov. Brž, prvo noč že, ko je plula ladja po odprtem morju, so naskočili potnike, prerezali namestniku in nadškofu grlo, pobili vse njihove spremljevalce in se polastili zakladov.

Mesto da bi jadrati proti jugu mimo rta Hoorn, so usmerili ladjo proti severu, pristali na Kokosovem otoku in skrili plen sredi otoka v neko jamo. Bili so zaboji z zlatimi in srebrnimi palicami, vreče z dublonami, nekdanjimi španskimi zlatniki, in dragulji, nad tri tisoč mečev, kojih držaji so bili posoti z biseri, stari oltarni in mašni predmeti in pred vsem dva kipa Matere božje s sinčkom v naročju iz stolnice v Limi, oba iz čistega zlata. Jamo v skalovju so zaprli z veliko in težko skalnato ploščo, ki se je dala z vzvodom premakniti.

A roparji se niso utegnili veseliti dolgo svojega plena. Južnoameriški uporniki so res zavladali na kopnem, toda na morju je še vedno gospodarila španska mornarica. Neka španska vojna ladja je zasledovala Thompsonovo ladjo, dohitela jo in premagala kmalu potem, ko je bila «Mary Dear» zapustila Kokosov otok. Španci so zajeli vse mornarje in jih pobesili, ko so priznali svoje dejanje, po jadrnikih. Edino poveljniku Thompsonu so prizanesli. Peljali so ga s seboj na otok, da jim izda skrivališče nagrabljenih zakladov.

Na otoku je pa uspelo Thompsonu, da je zbežal, to pot že drugič, gotovi smrti. Španci so iskali njega in zaklade cele dneve, a zaman. Zapustili so slednjič otok praznih rok. Po odhodu Špancev je zlezel Thompson iz svojega skrivališča in živel sam samcat na otoku, dokler ni vzela kitolovnica, ki je bila pristala k otoku, da se preskrbi s studenčnico, nesrečnega mornarja, čigar ladja se je bila po njegovi izjavi v hudem viharju razbila, s seboj na Novo Fundlandijo.

Mornar razodene svojo skrivnost.

Bilo je neprijazno vreme. Dež je udarjal enakomerno na šipe majhne hiše v St. Johnu na Novi Fundlandiji. Ob ognjišču, kjer so se cmerila in dimila mokra polena, sta sedela na klopi možakarja, zatopljena vsak v svoje misli.

«Prijatelj,» je pretrgal starejši mož z mrkim pogledom in vdrtim obrazom mučni molk, «priznati ti moram nekaj, kar me že delj časa teži. Ko si me spoznal na kitolovnici, ki me je bila rešila z otoka, sem se pisal Jones. Kot Jones sem tudi prišel čez leta pod tvojo gostoljubno streho in za Jonesa me poznaš vso dobo nazaj.»

«No,» je vprašal sosed začudeno in pozorno govornika, «ali se morda ne pišeš tako?»

«Ne, dragi Keating! Moj pravi priimek je Thompson. Ali nisi nikdar čul o nekem Thompsonu, ki je svoje dni precej zaslovel med razbojniki?»

Keating je skočil s klopi. «Tompsonu, ki je bil član Bonitove tolpe in ki je pozneje iz Lime...?»

«Da, jaz sem! Sedaj me pa poslušaj! Edini prijatelj si mi na svetu! Tebi hočem razodeti, kje leže zakladi na Kokosovem otoku. Za oba zaklada vem, za Bonitovega in za peruanskega. Naj bosta moja zapuščina tebi, kajti jaz čutim, da so mi zemski dnevi že štetí. Poglej, ta slika ti pokaže pot.»

Tompson je izvlekel iz skritega žepa pod svojim suknjičem zloženo raskavo polo, razvil jo in izročil Keatingu.

To se je zgodilo v letu 1844.

Burkasta narava. Drevesni štor, ki je videti ko kaka predpotopna gaščerica.

Prekletstvo zlata.

Thompson je kmalu nato umrl. Po njegovi smrti se ni zmenil Keating, dotle skrajno skromen v svojih življenjskih zahtevah, za nič drugega ko za to, kako bi prišel do zakladov. Skrivnost, ki je ne sme razodeti nikomur iz bojazni, da bi ga kdo ne prehitel, in dejstvo, da ne more do zakladov brez tuje pomoči, vse to ga je sušilo. Iskal je sredstev, iskal priložnosti, da se odpravi na skrivnostni otok sredi neizmernega morja. Slednjič mu je vendar le uspelo.

Na njegovo prigovarjanje je poslala neka trgovska tvrdka svojo ladjo na otok in naročila poveljniku Boque-ju, naj izkoristi označbo kraja in skuša izslediti razbojniški plen. Z ladjo se je odpeljal Keating.

V bližini otoka sta se spustila oba, poveljnik in Keating, z ladje v čoln, veslala do brega in se napotila med otočno skalovje. Kaj se je tu zgodilo, kdo ve? Keating se je vrnil na ladjo sam, brez spremljevalca. Izjavil je, da mu je tovariš utonil. Njegovo izjavo so sprejeli mornarji z dvomom v srcu, posebno še, ker je prinesel Keating z otoka precej dragocenosti, a več ko toliko jim ni bilo mar, strogega poveljnika že tako niso imeli pri srcu, morebitni zločin naj pa preiskuje, sodi in kazni gosposka, ki je za to plačana.

Kaj se je bilo zgodilo s poveljnikom? Keatinga so seveda klicali na odgovor pred sodnike. Izpustili so ga, ker mu niso mogli ničesar dokazati.

Ali je Keating ubil poveljnika? Resnica ni prišla nikdar na dan. Vkljub svojemu bogastvu, ki se mu je usulo po njegovem izletu na otok v naročje, je bil Keating nesrečen. Vsi so se ga izogibali, njega «denarja lakomnega morivca».

Govorica je pa pripovedovala, da je zaprl Keating poveljnika v zakladnico in ga pustil umreti, ker ni privolil v to, da bi si bila razdelila plen. Mornarji so še dostavljali, da čuva odtedaj poveljnikov nemirni duh zaklade.

Čudna naključja.

Sezimo nekoliko nazaj v tem le spisu. Chapelle se je pisal, kakor že omenjeno, drugi ropar, ki je bil ušel s svojim tovarišem Thompsonom kazenski obsodbi Bonitove čete. Do leta 1841. je živel v San Franciscu, od tu je odšel v Južno morje in izginil nato brez sledu — če ni bil on tisti «Old Mac» na hawaiskem otoku, ki je zapustil svoji poltemni hčeri načrt o skrivališču zaklada.

S to Hawaiko se je seznanil po naključju mornar Giessler. Ko je zvedela, da je iz Amerike, mu je pokazala po ojetu po-

dedovani načrt, češ, on bo že vedel, kje neki mora biti zakopan zaklad. Čudno naključje. Tudi Giessler je hranil nekaj podobnega, kar naj bi bila nekaka izpopolnitev Hawai-kinega načrta. Ko je namreč služil leta 1880. še kot mornar na ladji, ki je peljala portugiške izseljence na Hawai, mu je pravil eden med potniki o svojem dedu, ki je bil član Bonitove čete in ki mu je zapustil nekak naris o zakopanem zakladu. Giessler si je bil tedaj prerisal načrt, ki se je precej ujemal z risbo v Hawaikini lasti.

Nato je stopil Giessler sam na pozornico. V Valparaisu je dobil ladjo, ki ga je pripeljala na Kokosov otok. Z njim so ostali še trije mornarji na otoku.

Dvakrat se je lotil Giessler kopanja in iskanja, da bi našel zaklade, obakrat brez uspeha. Imel je sicer točen posnetek načrta, toda prepričal se je kmalu, da je bil napravil izvirnik nevesčak z edinim namenom, da osveži z njim samemu sebi ob poznejši priliki spomin. Medtem je bil pa Giessler otok vzljubil, njegova bujna rodovitnost ga je bila omamila. Odpravil se je v Kostariko, kateri je pripadal otok, in se kmalu nato vrnil nazaj, a to pot kostariški državljani kot lastnik polovice in kot upravitelj celega otoka. Imel je tudi od svoje nove države izključno pravico do iskanja zakladov.

Prebivalstvo na otoku se je nekoliko namnožilo. Prišlo je bilo še nekaj družin, zgradili so si koče, posadili zelenjavo, nasadili sadna drevesa pred vsem kokosnike, kojih vrste so se bile v prejšnjih dobah hudo izredčile. A ti naselniki niso strpeli dolgo v samoti, zahotelo se jim je zopet večje udobnosti in človeške družbe in pustili so Giesslerja in njegovo ženo sama na otoku. To se je zgodilo leta 1894.

Giessler in njegova žena bi bila živela svoje mirno in srečno življenje najbrž do svoje smrti na otoku, da ni vodil pohlep po zakladih vedno novih pustolovcev na otok. In prav ti srečolovci so zagrenili slednjič tudi Giesslerju bivanje na otoku, ker niso prizanašali obdelanemu svetu in brezumno uničevali nasade, če se jim je zdelo potrebno. Če je Giessler vzrožil radi takega očitega kršenja lastninske pravice, so mu vsi smeje pokazali svoje listine: republika Kostarika je bila tudi njim podelila izključno pravico do izsledovanja zakladov in imenovala vsakega posebej za guvernerja Kokosovega otoka.

Srečolovci.

Najprej je prišla na otok Keatingova vdova s kitolovci. Mož ji je bil povedal o velikem kamnu, na katerem kaže vdolbena puščica smer do zaklada. Vrnila se je s praznimi rokami k ladji. Razočarani mor-

narji so jo kratko malo slekli, misleč, da je skrila dragulje na golem telesu.

Nato sta dospeli dve družbi hkratu. Zakladov nista dobili. Nasprotniki so se pretepli do krvi, očitajoč drug drugemu, da je odstranil znake in zabrisal sled do bogastva.

Družba je sledila družbo. Nihče ni našel zaklada. Je li res hranil otok zaklade? Seveda jih je!

Leta 1895. je pristala ladja Tiho-oceanske paroplovne družbe. Mornar Bob Flower je iztikal po otoku in se pri tem zakotalil po neki rebri. Padel je doslovno v zaklad in si napolnil žepe.

Lord Fitzwilliams je zapravil vse svoje premoženje z brezuspešnim kopanjem. Ko je razstreljeval veliko kleč, mu je padel kamen na glavo in ga ubil.

Kapitan angleške vojne ladje je dal po tri sto mornarjih prekopati zemljo z lopatami in razstreljivimi naboji — radi tega ga je admiral tudi oštel — a ni našel nič. Čez mesece se je vrnil kot zasebnik, kopal, kopal, a zopet zaman, čeprav mu je bil neki Fitzgerald slovesno zatrdil, da so zakladi na otoku in Fitzgeraldu je bil razodel to skrivnost umirajoči Keating.

Znani avtomobilski dirkač Sir Malcolm Campbell je bil tudi na otoku. Leta 1926. Sam popisuje svoje doživljaje tako le:

Burkasta narava. Koren, podoben človeški roki.

«Skoroda tri tedne sem iztikal, da do-
bim zaklad, in bili so trije najnapornejši in
najhujši tedni mojega življenja. Kokosov
otok je gričasta krajina, ki jo prerašča v vsej
njeni razsežnosti skoraj nepredirljivo gr-
movje. Obal se dviguje sirmo iz vode, po ka-
teri mrgoli vse polno morskih volkov. Žareče
solnce pripeka neusmiljeno. Vsako delo na
skalnatih tleh postane neznosna muka. No-
ben belokožec ne utegne vztrajati delj časa
v tej grozni vročini. Imel sem s seboj dva to-
variša in ko smo zvečer končali kopati in se
vrnili v tabor, smo bili tako izdelani, da nam
ni teknila nobena jed. Hranili smo se skoraj
izključno z vodo, katere na otoku ne pri-

manjkuje. Več potokov žubori v morje. Za
hrano se dobe ribe, v notranjosti tudi divji
prašički. V nižavi je mnogo nevarnih žuželk,
klopov in bolh. Človeka ogražajo tudi veli-
kanske rakovice, ki ga napadajo navadno
ponoči.»

Ameriška odprava pod vodstvom elekt.
inženirja Clavtona je brskala predlanskim
po otoku. Voditelj je uporabljal celo elek-
trično šibico, ki jo je bil sam izumil in ji
nadel ime «metalofon»-a. Po svetovnem ča-
sopisju se je sicer raznesla vest, da je našel
zaklade, toda vest se je izkazala za pre-
zgodnjo.

Esén: Na sveti večer

1

Na sveti večer
moja duša po tebi hrepeni,
dekle z očmi nebeškimi,
po tvoji beli roki,
po tvoji bosih nogici...
Oh, da bi tiho, tiho
stopila v mojo sobo,
kjer ležim bolan na postelji...

2

Kmalu, kmalu bom zdrav,
že čutim dih z nebeških višav,
angeljski pozdrav...
Ko pride Jezus, bom zdrav,
ne bom čutil več pekočih ran,
zemeljskih težav...
Z Jezusom bo prišla Devica Marija
polna ljubezni, nebeškega sija;
spremljali jo bodo angeli
z belimi peroti,
pojdi Ji, moje deklé,
bosa naproti! — — —

3

Tiho, tiho, tiho
prihaja sveti večer

nosi moji duši blaženi mir...
Iz borov veje sladak zefir
čez kamne in brinje
v zamišljene doline...
Veje borovine
plapolajo v zidani peči,
na njej se grejejo angelčki;
mi bajajo o večni sreči...
Zakukala je kukavica
na stari uri...
Kje si, kje si, spomlad?
Moje srce je brez nad...

4

Zakukala je kukavica
na stari uri...
O, upam, kmalu boš tudi ti
potrkala na duri
kot angel Fra Angelika...
Živ angel, na moje srce
boš ročko položila,
bele prste, deklica rajsko mila...
Nič zato, če bo nehala biti
mojega življenja žila...
Tvoji prsti so kot svila —
na belo rjuho me boš
mrtvega položila...

Esén.

Fran Žgur: Žalostno se zvonček glasi...

Žalostno se zvonček glasi,
živih je umrl nekdo: —
Ako dete, — naj je krasi
božje radosti oko.

Če umrla je devica,
rož zagrni jo poljub;
angel tih na bela lica
na obraz jej plakaj ljub...

Ako mladec let ponosnih —
veter ti v pokoj mu poj:
Kak ljubezen v letih rosnih
vzame, vtihne strast in boj.

Ako je porodna mati,
vzemi angel jo mirú —
daj jej v roko križec zlati,
pojdi z njo, kjer ni joku...

Če razbojnik je okrutni
šel od tu s poti prevar —
V blisku grom na grob mu butni,
plakaj mu v pokoj — vihar! —

Tekač

Iz življenja sodobnega sportnika

(Iz dnevnških poročil)

Z vso naglico se je bližal čas olimpijskih iger, katerim se je bilo določilo kot pozorišče mesto Los Angeles na zapadni obali Zedinjenih držav Severne Amerike. Sportniki z vsega sveta so se mrzlično pripravljali na te javne nastope, vežbali se vsak v svoji stroki in sanjali o uspehih in lavorikah. Moštvo iz oddaljenejših držav se je pa že odpravljalo v daljnje mesto, o katerem so vedeli le toliko, da je bilo še pred sto leti najbolj razvpito gnezdo na ameriški celini s kakimi 1200 prebivalci in da leži v njegovi bližini Hollywood, svetovnoznano filmsko mesto.

Težkoče braziljanskih tekmovalcev.

Tudi braziljanskemu moštvu je bilo treba misliti na odhod. Svetovna kriza ni bila prizanesla niti bogati Braziliji in kakor po vsem ljubem svetu so se bile naselile tudi v njej gospodarske nepravilike z vsem svojim spremstvom, v prvi vrsti z brezposelnostjo. Z nepravilikami so se morala boriti vsa tamošnja sportna društva in te nepravilike so onemogočale sodelovanje Braziljancev, dokler se ni odločilo skupno vodstvo za skrajni korak, izpraznilo vse društvene blagajne in najelo svojim zastopnikom najmanjši parnik «Chaco», da jih pripelje do cilja. Vozilo je bilo še precej poceni, kajti tudi parniki, ki so vozili še v polupretekli dobi, natrcani z neštetiimi vrečami dragocene kave, proti Evropi, so občutili neusmiljeno pest gospodarskih težav in životarili v brezdelju v prostani pernambuški luki. Z najemo tovarne ladje je pa bila vsa pomoč izčrpana, več ko toliko niso utegnili podpreti sportna dru-

štva tega podjetja. Mošvo, določeno za tekovanje, je kupilo nato s svojimi lastnimi, pičlimi sredstvi kave, kolikor je je mogel hraniti parnik, da proda v tujini naklad, plača z izkupičkom stroške bivanja v tujini in si nabavi potrebnega premoga za vožnjo nazaj. Tudi kava je bila poceni. Kakor parnik v luki tako je životarila tudi kava v velikanskih skladiščih brez vsake koristi in brez vsake cene in čakala, kdaj jo lastniki pomečejo v morje ali kdaj zakurijo z njo pod parnimi kotli.

Rešeni najbolj morečih skrbi so se vkrcali braziljanski sportniki — med njimi v sportnem svetu precej znana imena, — na parnik in veselo odpluli iz domače luke. Vožnja je trajala več tednov. Solnce je neusmiljeno pripekalo z vso svojo obravniško silo. Pregnalo je bilo vse življenje pod krov. Šele zvečer je oživel parnik in vso noč tja do prvega zora so se vežbali sportniki po krovu za bližnje tekme.

Že takoj v začetku vožnje so si bili izbrali telovadci svojega voditelja. Bil je to Cadosa po poklicu inženir, po zaslužku brezposeln. Že večkrat se je bil proslavil v brzoteku in se mislil resno in ne brez nade potegovati na bližnji olimpijadi za prvenstvo v teku na velike daljave. Cadosa je bil duša vsega podjetja in se zavedal naložene mu težke odgovornosti za nastop in prodajo kave.

Blago brez kupca.

Tri dni pred začetkom olimpijskih tekem je pristal «Chaco» pred Los Angelesom, Sportniki so se takoj razkropili po mestu, da dobe kupca za s seboj pripeljano kavo. Cadosa se je oglasil v uredništvih vseh večjih dnevnikov, kjer je prosil brezplačne podpore. Listi so res ustregli njegovi želji in prinesli brž v prvi številki članke, krajše in daljše, o iznajdljivosti braziljanskih telovadcev in o prvovrstnosti braziljanske kave. A sportniki so se kmalu uverili, da so se bili s kavo urezali, ker niso uvažili nesrečne carine. Carina bi namreč zvišala kavi v taki meri ceno, da bi postala v razprodaji na drobno le predraga in prav nič dobičkonosna.

Slednjič je le izteknil Cadosa po dolgem iskanju in prizadevanju bogato gospo Madge Walkerfield, ki je bila prišla iz San Francisca, da si ogleda olimpijske tekme. Navdušeno za vsak sportni pojav jo je Cadosa pregovoril. Dala je na kavo predujem, toliko

Burkasta narava. Velikanska skala stoji navpično sredi južno-zapadne afriške pustinje.

da je zadostovalo za 400 ton premoga in ga poslala k svojemu bratu, ravnatelju velike nakupovalne zadruga v San Franciscu, s katerim naj sklene po njenem pismenem priporočilu kupčijo.

Cadosa se ni obotavljal. Sedel je na tovorni avtomobil — uporabe ekspresnega vlaka mu niso dovolila sredstva — in se odpravil na 340 milj dolgo pot k ravnatelju. A tudi tu ga je čakala ista smola. Nič ni pomagal priporočilni listek navdušene sestre. Ravnatelj je obsodil lahkomišelnost svoje sestre, ki je bila dala na tako opasno kupčijo celo predujem, in obžaloval, da ne utegne biti uslužen temu čeprav tako važnemu sportnemu podjetju, ker brazilijanska kava nikakor ne more tekmovati na ameriškem trgu z domačo vkljub neprimerno boljši kakovosti prav radi visoke carine.

Na vrat na nos.

Ves potrj je zapuščal Cadosa ravnateljevo pisarno. Lakota se je oglašala, a zadnji denar je bil izdal za vožnjo v San Francisco. Srce mu je stiskala misel, da se bo moral že popoldne naslednjega dne meriti s svojimi sotekemci.

Pred urarjem se je ustavil. Kazalca sta kazala drugo uro. Računal je... šet in dvajset ur ima še časa. Rekel si je: «Če ne dobim nobene priložnosti, moram preleteti osem sto in petdeset kilometrov v dvajsetih urah. To bi bilo...» poglobil se je v račun, «dva in trideset kilometrov na uro.» Nestrpnost se ga je pollaščala. «Kje je pot v Los Angeles?» je vpraševal po vrsti ljudi, ki jih je srečeval. Ljudje so ga čudno pogledovali. Vpraševal je po vrsti zdaj redarje, zdaj pismonoše, zdaj voznike in krmitelje po smeri, da se izmota iz nešteti ulic na cesto, ki jo je iskal.

Ko jo je dosegel, je takoj začel leteti. Solnce je pripekalo. Cesta je bila asfaltirana, gladka. Brzojavni drogi so mu drveli naproti. Sto metrov — dve sto metrov — tri sto metrov. Neprestano mu je drsela cesta izpod nog in izginjala za njegovim hrbtom. Ustavil se je; da se sezuje; čevlji so ga ovirali. Asfalt je bil vroč, kakor bi ga bili pravkar polili po cesti. Bolečine so ga naganjale k hitrosti, da so se mu noge komaj dotikale tal. Bolj in bolj je zaostajalo mesto za njim. Pospešil je do skrajnosti svoj tek. Črez čas je zmanjšal svoje drvenje in prešel v brzotek samo, da se nekoliko odpočije. Dve uri je vztrajal v enakomernem brzoteku. Nato se je zleknil ob cesti v travo.

Kmalu nato se je dvignil. Tako je bil omamljen, da ni utegnil ugotoviti, iz katere smeri je prišel. Splazil se je v senco bližnjega drevesa in srkal in pil osvežujoči zrak. Nenadoma zapazi kakih pet kilometrov daleč, kako jo je zavil tovorni avtomobil

po vijugi in prav ta vijuga ga je spomnila, v kateri smeri mora nadaljevati svojo pot. Postavil se je pred vozilo z iztegnjenimi rokami in vpil: «Ustavite! Ustavite!» A vozilo se ni zmenilo zanj, hitelo je dalje z nezmanjšano brzino. Obup ga je naščuval, da se je zagnal za vozom in drvel za njim, dokler ga ni bil dosegel. Oprijel se je njegove zadnje stranice — roke so mu bile zgrabile njen rob — in z neznansko silo se je povzpел.

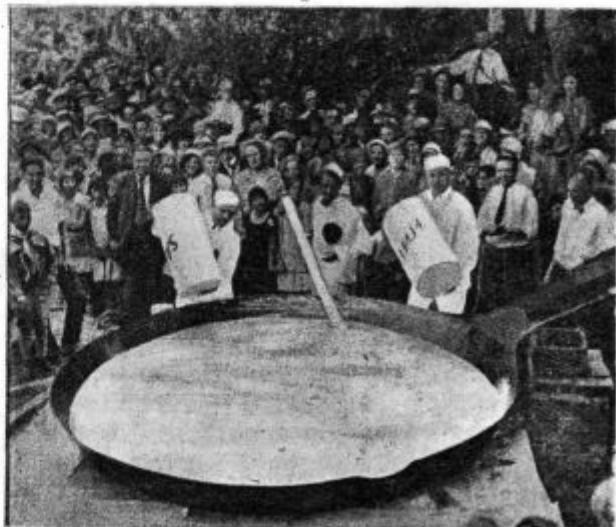
Tako je šlo naprej večeru naproti. Potniški avtomobili so ga prehitevali. Dajal jim je znamenja, da bi rad nanje presedel; a niso ga razumeli in misleč, da jih pozdravlja, so mu vračali prijazne pozdrave.

V tem se je bilo že znočilo. Zaspanec ga je začel lomiti, ker ni bil zatisnil očesa celih trideset ur. Mikalo ga je, da bi se zleknil. Z vso silo se je upiral spancu, čeprav so se mu že lepile veke. Nenadoma ga je vzdramila vijuga. Avtomobil jo je krenil na levo, medtem ko je držala cesta v Los Angeles naravnost. Trudnost ga je zapustila. Skočil je z vozila in letel nazaj na pravo cesto in po njej vedno globlje v noč.

Drugo jutro je že videval mesto. Letel je počasneje, zavedajoč se, da bo tudi njegove poti kmalu konec. Zažvižgal si je veselo melodijo... Zadnje ure ga je bil sprejel zdaj ta zdaj drugi krmitelj na svoj avtomobil, dokler so vozili po glavni cesti, v presledkih pa je moral mnogo leteti. Ko je bil že dosegel mesto, so mu povedali, da je šele v Longerbai-u. Tri ure so ga ločile še od njegovega nastopa v stadijonu. In začel je zopet leteti.

Junak.

V stadijonu, kjer so se vršile olimpijske tekme, so bili že vsi prostori zasedeni. Med gledalci je hrumelo in šumelo, kakor bi bu-

Največji jajčnik, pripravljen v Sev. Ameriki iz desetih tisoč jajc (drž. praznik v juniju 1934.).

čalo kje v bližini razburkano morje. Nenadoma so glasovi utihnili. Kazalec se je bližal minuti, določeni za začetek tekme tekačev na daljše daljave. Nastala je grozljiva tišina. Štiri! Voditelj tekme je dal znamenje in začel se je tek narodov.

V tem trenutku je privihral na pozorišče človek, bos, brez jopiča, potisnil je voditelja, ki mu je zastavljal pot, vstran in se udeležil tekme. Bil je Cadosa.

Drug za drugim so letali tekači skozi cilj. Posamezne zmagovalce so sprejemale množice hrupno in šumno, medtem ko je Cadosa še vedno letal. Zaostal je samo za poldrugi krog. Mnogi so se mu smejali; večina se pa sploh ni menila zanj. Toda Cadosa

ni hotel opustiti tekme. Ko je slednjič tudi on dosegel cilj, se je zgrudil popolnoma onemogel pred tovariši na tla. A že so razglasili zvočniki med vpitjem in kričanjem zbrane množice: «Pozor! Mir! In spoštovanje do Cadose! Letel je brez hrane in brez spanja od San Francisca do tu, do cilja! Ni zmagal! A vztrajal je! Junak je!»

In v stadijonu je grozovito zašumelo vpitje navdušenih gledalcev in vse to šumno odobravanje je veljalo to pot edino le Cadosi, medtem ko je zaplapolala v priznanje tega največjega sportnega uspeha brazilijanska zastava nad olimpijskim stadijonom in nad glavami presenečenih množic z vsega sveta.

Ivo Dren: Žgoča pisma

Nekdo je pozvonil in pismo oddal.
Stoji pred vrati in čaka.
Pismo se zvija, žgoče plaka:

«Nemiri so me vrgli v svet...
Zdaj gre za golo življenje...
Ko se poleže domače vrvenje,
povrnem dobrote.» Še par besed
od znane, usmiljene roke:
«Navaja prave vzroke,
se priporoča.»

Da, da, papir je hladan,
ne rdi, ne bleđi kakor lice.
Obraz mi morda ni neznan.

Naj vstopi, podčrta vrstice?
Ah ne! To pismo peče in žge,
naj mu verjamem ali ne.
Mordá je celó sramežljiva
ta vest in kaj prikriva,
kar noče, ne more na tako pot.

Težko je s takimi žgočimi pismi.
Večkrat pride kdo odtod
in čaka pred vrati. Pred tednom je bil
in morda bo zopet éez teden.
Ne ta — vsaj pismo je bilo drugačno.
Kdo pretehta naj lice mračno,
je li isto ali ne,
ko že pismo tako peče in žge?

Brivec, oglar in pek

Če zadenem — tako si misli človek, ko kupuje srečko — si nabavim to in to in to, in vse želje, speče dotle v najtemnejšem predelu njegovega srca, mu vro neovirano na dan, kakor bi jih bila že srečka sama vzbudila in jim ugladila pot. Vse se mu dozdeva enostavno in preprosto, po vrsti bo ustrezal svojim željam, uresničeval svoje nade in si privoščal dobrote, ki mu jih je kruto življenje doslej dosledno zatajevalo. Kmalu ga potegne seveda neusmiljena sedanjost s svojimi skrbmi z višin neplodnih, a tako prijetnih sanj v resnično življenje. Če bi pa potegnila usoda lastniku srečke iz žare v resnici njeno številko, bi se kmalu prepričal, da ni tako enostavno postati tako rekoč preko noči bogat, kajti čakale bi ga nove skrbi in nove nevéščnosti, o katerih se mu prej niti sanjalo ni.

Publicist Bergerac je zaslutil globlje učinke takega nenadnega bogastva, zato je obiskal tri miljenice boginje Sreče. Zadnje mesece vsakega leta ustvarja namreč na-

ključje na Francoskem nove milijonarje. Glavni dobitki znašajo po pet milijonov frankov in trije taki dobitki so odšli lansko leto na južni del države. Slika, ki si jo je napravil časnikar ob tej priliki, je zelo pestra in mikavna in nudi neoviran vpogled v človeške šibkosti in slabosti.

Taraskonski brivec.

Taraskon, majhno mestece na Južnem Francoskem ob reki Rhoni, je zaslovelo po vsem svetu kot bivališče glavnega junaka iz večje skupine Daudetovih satiričnih povesti o «Tartarinu in njegovih prigodah». Po daljšem počitku se je Taraskon zopet uveljavil, saj si je bila sreča, čeprav z zavezanimi očmi, izbrala prav taraskonskega meščana, naklonivši tamošnjemu brivcu Bonheure-ju nepojmljivo bogastvo v znesku petih milijonov frankov.

Bila je temna noč, ko so sporočili iz sednjega Avignona taraskonskemu davkarju ime srečnega dobitelja. Davkar je

zdirjal do brivčevega stanovanja in razbil skoraj vse šipe, da mu kot prvi čestita. Brivčeva žena se je primotovila še vsa omamljena k oknu in se znesla z glasom užaljene, za prazen nič iz najlepšega sna prebujene ženske nad ponočnjakom: «Poberte se mi izpod okna, prespite rajši svojo pijanost in ne zbijajte tako neumnih šal z revno, a pošteno družino!» Toda, glej čudo! Prikazen na ulici se ni dala kar tako odgnati! Dozdevni pijanec se je skliceval na svoj krvavo-resni in nad take neumne šale vzvišeni poklic in prepričal slednjič s svojo davkarsko zgovornostjo zakonca — med tem se je bil prišutil tudi mož k oknu — o nenavadni sreči. Kdo naj leže po takšni novici zopet spat? Po vsem mestecu se je bila med tem bliskoma raznesla vest o srečnem someščanu in vse, kar je nosilo v Taraskonu hlače, se je bilo takoj zbralo v edini kavarni «du Commerce». S tem, da je kavarnar kljuboval vsem policijskim predpisom in odprl na splošno željo sredi noči svoje prostore, se je sicer izpostavil velikim kaznim, toda radi preljubega brivca, ki se

je bil v teh poznih ponočnih urah na mah vsem omilil, se ni strašil ne denarnih ne obrtnih kazni. Ko je četrte ure pozneje tudi Paris brzozjavno potrdil novico iz Avignona, so začeli slaviti Taraskonci s šampanjcem izredni dogodek.

Medtem ko so se zbirali meščani po prečuti noči s trdnim, preko opoldanskih ur trajajočim spanjem novih sil za nove napore, se je odevalo mesto s praznjo obleko. S hiš so zaplapolale trobojnice, na oknih so se zalesketali kovinasti svečniki sredi papirnatih rož. Občinski tajnik, ki se je bil vrnil na svojo veliko žalost šele proti jutru z vasovanja po sosednji vasi v mesto, je pregledal občinski arhiv in dognal, da se doslej še noben Taraskonec ni ponášal s takim bogastvom. Radi tega je sklenil mestni svet v nalašč za to sklicani seji, da prirede zvečer baklado. Poročevalci in fotografi do dospeleli — nekateri kar z letalom — ob pravem času v Taraskon, da so še lahko ob dnevnem svitu posneli nekaj slik za svoje dnevnik. Vse, od župana do brivčeve žene, so zvbili za svoje fotografske plošče, le slavljenca samega ni bilo na izpregled. Revež se je bal, da mu počí glava, tako mu jo je bila napolnila nenadna sreča.

Ni bilo dovolj. Drugo jutro so odpeljali brivca v Paris. Pri slavnostni pojedini so napivali uglednemu Taraskoncu, in brivec se je čudil, ko so ga objemali in poljubljali neznani ljudje in ga nazivali brata, odkod nenadoma toliko prijateljev.

Toda slavnosti in gostiji so nasledovale nato same neprijetnosti. V enem tednu je dobil bogati brivec nad 40.000 pisem. Tisoč in tisoč lastnikov srečk, ki niso imeli nobene sreče, so zahtevali, naj jim vrne vsaj znesek, ki so zanj kupili srečko. Drugi so ga kratko malo prav prostaški psovali. Brezposelni bi se zadovoljili z dvajsetimi odstotki njegovega dobitka, če odkaže ta znesek v določenem roku njihovemu podpor-nemu društvu. In koliko groženj so vsebovala pisma! Še njegovo zakonsko ženo so obrekovali, samo da bi jo odtujili možu in se po ločitvi poročili z njo, seveda če bi prinesla v novi zakon polovico moževega dobitka.

Bonhoure je izjavil prve dni, da se ne odpove svoji obrti in obvestil vse moške, ki so se hodili k njemu brit, in vse ženske, ki so si hodile krajšat, svedrat in kodrat lase, da jih bo lepšal cel mesec zastonj. Da bi ne bil tega nikdar sklenil! Ta njegov sklep je namreč razjaril vsa udruženja brivcev, česarjev in lasničarjev po vsej državi. Društvo pomočnikov iz prestolnice mu je pisalo: «Zares plemenit je ukrep novega bogataša, ki hoče še dalje delati in odjedati na ta način kruh brezposelnemu stanovskemu tovarišu.

David in Goljat v živalstvu. Najmanjša opica in največji hrošč.

Ali ni dobiti v Taraskonu nobenega delavca, ki bi napravil v tej zadevi nekaj reda?!

Bonhoure se je zatekel večkrat v kavarno. Delati ni smel, od dolgega časa pa tudi ni vedel kaj početi. Pri sosednji mizi je sedelo nekaj bikoborcev — v Južni Franciji se vrše tudi bikoborbe, seveda v manjši meri ko v Španiji, ker jih vlada po večini odklanja. Eden med družbo se je pošalil: «Kaj ne, da podpreš odslej tudi naše vrste!» In brivec, dobričina, je obljubil, čeprav niti pojmlil ni, za kaj gre. Bliskoma se je raznesla novica, da namerava podpreti bogati Taraskonec z izdatnimi zneski bikoborce v mestih Toulouse-ju in Pau-ju, kar je seveda razkačilo vsa društva za zaščito živali. In nova ploha pisem iz vrst ljubiteljev živali se je usula na nesrečnega brivca.

Da se ne bo zadeval ob nestrpne someščane in da jim prej uide, si je kupil brivec avtomobil. Previdno kakor prej rezilo preko obraza je vodil sedaj vozilo po cestah, a vkljub temu je zaznamoval v najkrajšem času kar dve nezgodi. Ni se mogel otresti domneve, da se brezposelni pešci prostovoljno mečejo pod njegov avtomobil, samo da iztisnejo iz bogataša lepo odškodnino za odpadli zaslužek, bolečine in grozečo nesposobnost za vsako delo. Vdan v svojo usodo je nato prodal svoj avtomobil.

Pred črno zavistjo znancev in neznancev, sosedov in tujcev je moral Bonhoure slednjič bežati iz rojstnega Taraskona, potikal se je zdaj po tem zdaj po drugem mestu, zbežal dalje, ko so spoznali ljudje v tujcu bogataša, in zaprosil slednjič za potni list, da se izseli, da si v tuji deželi med tujci s tujim priimkom ustvari nov obstanek.

Avignonski oglar.

V Avignonu, starodavnem mestu in papeški prestolnici v 14. stoletju, ne daleč od Taraskona je živel oglar Louis Riviere. Skromna zaloga oglja v zadušljivem, brezokenskem, podcestnem prostoru je le zmerno preživljala njega in njegovo priletno matêr. Izdatnejša napitnina ga je nekoč premotila, da si je kupil srečko. Nič ni mislil pri tem, hotel je enkrat nastopati tako nekako gosposki. Če že nisem bogat, imam vsaj ključ do bogastva.

Dogodki iz bližnjega Taraskona so odmevali tudi v Avignonu. Celo do oglarjeve kleti so dospeli glasovi, kako se godi nesrečnemu Taraskoncu. In Louis Riviere si je zaželel, naj bi ga usoda ne udarila z bogastvom. A je že navadno tako, česar se človek najbolj boji, tisto se vedno najprej zgodi.

Radio iz Pariza je naznanil svetu novico, da si je bila izbrala sreča to pot že drugega južnjaka in ga zakopala v same bankovce. Zavidanja vredni dobitelj je Luois

Riviere iz Avignona, kateri naj sprejme prve čestitke po radiu.

In v Avignonu je začelo vreti. Ljudje so se zbirali v krdela. Človeška reka je valovila po glavni ulici, iz stranskih so se zlivali vanjo dotoki. Kam? Naprej! Kje stane Riviere? Še naprej! Kaj je prav za prav? Oglar!

Toda oglarja je množica zaman iskala. Ni ga bilo ne v stanovanju, ne v kleti. Izginil je bil ko kafra. Ali je zaslutil še pravčasno svojo nesrečo, ali kaj?

Nekaj dni pozneje je prišel poročevalec k materi novega milijonarja. In starka mu je jokaje priznala, da se je bil njen sin že skrtil, ko je ljudstvo naskočilo hišo, da mu čestita.

«Kam se je pa skrtil?»

«Med stare, prašne vreče. Med njimi ni nihče iskal novega bogatina. In še zdaj čepi tam le v kotu.»

Slednjič se je le izkocabala iz umazanih cunj črna postava. Bil je milijonar Riviere. Ko se je nekoliko očedil, osnažil in umil, ga niti mati ni več spoznala, tako je shujšal v svojem skrivališču. Obraz mu je porumenel in iz oči so švigali nemirni, plašni pogledi.

«Moja srčna želja bi bila, da bi imel kje na deželi kako majhno kmečko hišico. Kaj naj delam s takim denarjem? Vsak dan mi nasujejo pisem, da se pod njimi še zadušiva z materjo. Niti berem jih ne. Preveč so me žalila prva, zasejala so v mojem srcu mržnjo do ljudi. Sorodnike in prijatelje obdarim, nato jo pa popiham. Kam? Kamorkoli!»

Počeska mesto obleke. Domačinka iz Nove Gvineje.

Mogoče v Južno Ameriko, da prebolim svojo nesrečo!»

Cavaillonski pek.

Zopet se je zavrtelo v pariškem paviljonu «Flora» kolo. Izžrebali so novo številko. Pregledali so sezname in dognali, da se je bila sreča nasmehnila nekemu Feliksu Raynaud-u, peku v oddaljenem Cavaillonu.

Cavaillon je vreden tovariš Taraskona, obe mesteci si sličita tako po obsegu, ko po številu prebivalcev.

Naključje — sicer pa smemo li govoriti o naključju, če je dobil Raynaud že pri krstu ime Srečko, Feliks? — je nanese, da se je Raynaud prav tedaj mudil po opravkih v Parizu s svojim tridesetletnim sinom, da je med prvimi zvedel za dobiček in si dal naštetih pet tisoč tisočakov, ki sta jih oče in sin odnesla domov, mirno in hladnokrvno kakor sta odnašala desko s pečenimi žemljami izpred peči v prodajalno.

Doma se ni prav nič izpremenilo. Sin je kakor doslej pekel dvanajst ur na dan kruh, ki ga je oče rezal, tehtal in prodajal v tesnem in nizkem prostoru, če ni bil ravno s svojim napolnjenim košem na potu k svojim stalnim odjemalcem. Vse bi se bilo vršilo ko prej, da ni prišla Raynaudova izredna sreča v liste. Kakor hitro so prebrali Cavaillonci mastno tiskani priimek svojega someščana v listih, so se zavedli svoje neodložljive dolžnosti, čestitati mu na izrednem uspehu. V njegovo prodajalno je tedaj prišlo — kakor je Raynaud sam trdil — v ureh urah več voščilcev ko prej v celem letu kupcev. In vedno so prihajali novi. Sami prosilci in same prosilke. Roka mu je otekala ko predsedniku Zedinjenih držav ob priliki novoletnih voščil. Potegnil je valjaste zastore do tal in menil, da se je s tem odkrižal množic.

Toda ljudje so vedeli, kje stanuje. Začelo se je pravcato romanje na pekovo dom. Prihajali so celo tujci z že popolnoma izdelanimi osnutki in ga vabili, naj se udeleži njihovega podjetja, naj pomaga ustanoviti zasebno banko, naj sprejme predsedstvo prenovljajoče se stavbinske družbe, naj vložiti malenkost (en milijonček bo vsekakor zadostoval) v novo trgovino s sladčicami,

naj... vsak je prihajal z novim načrtom, čigar izvršitev bo najmanj potrojila vanjo vloženo glavnico.

Čemur se je pa Raynaud še najbolj čudil, je bil prihod treh elegantnih gospa iz Pariza, ki so hotelo osebno prepričati Raynaua, da možu le ni dobro samemu biti.

Ker poplava prosilcev, izumiteljev, svetovavcev, ponudnikov, pred vsem pa pisem nikakor ni hotela uplahniti, je Rainaud izginil iz Cavaillona; ne da bi bil komu povedal, kam jo mahne s svojim sinom. Kaka nesramnost! Pa so ga dotle imeli vsi za dostojnega človeka! Kako se lahko človek moti!

Skril se je vsem svojim zasledovalcem, ni se pa mogel skriti podjetnemu časnikarju, ki je zasledil njega in sina v Marseille-ju v revni podstrešni sobici. Zaupala sta mu, da kosita in večerjata v neki pristaniški kuhinji in da sta doslej od vseh tistih petih milijonov porabila šele štiri sto frankov. Mogoče se naselita v kakem drugem kraju, saj priimka jima ne bo treba izpreminjati, ker je že tako med Francozi vse polno Raynaudov. Ko si uredita v novem kraju peč za trikratno peko na dan, se jima uresničijo najsmelejše nade.

Zaključek.

V pravljicah tiči po navadi zlato zrno. V tej se nagradi krepost, v drugi se kaznuje zloba, tu premaga dobrotu brezsrčnost, tam zopet užene nedolžnost grdo strast. Bravec meni, da izluščimo tudi iz te dozdevne pravljice kako jedrce, kako pomembno in spomina vredno življensko resnico, kakor recimo stavke, da niti milijoni ne osrečijo človeka, da tekne bogastvo le, če si ga prislužil z napornim delom, da ne tiči prava sreča v polni mošnji, pač pa v zavesti, v mišljenju, v čuvstvih. Nič tega! Tudi nočemo preštetovati, v koliko smemo pripisati zavist, nevoščljivost splošnim gospodarskim težkočam, ki tem bolj večajo poželjivost po denarju, čim manj ga imamo.

Sedaj, ko se je bravec na koncu tega spisa že nekoliko privadil doslej neznanim mu razmeram bogastva, se laže izpraša, kaj bi napravil, če bi se usulo nanj nenadoma nekaj milijonov, in kaj, če bi se potapljal njegov sosed, znanec, sovaščan v bankovski povodnji.

Fran Žgur: Božji volek

Božji volek, božji volek
pridi ven, če imaš mlek —
Če si pa le čuri-muri.
gosli nesi ven pred duri;
pa zagodi nam vsaj eno
prosto pesem, ne učeno;

pesmic v teh bi časih radi,
pa nas eno vsaj navadi —
Murna pa iz hiške ni
morda se na nas jezi, —
se jezi in trdovratno
dela to, kar je obratno.

Zgodbice o Tepčku

1. Kakšne je doma nakuhal.

Živela je mati, ta je imela sina, ki so ga ljudje klicali za «Tepčka». Ob nedeljah ga ni puščala v cerkev, varovati je moral dom.

Nekoč bi bil moral med mašo ujeti kokljo, jo posaditi v gnezdo, da bi valila. Pa se je pomotil in ujel petelina, ki mu ni hotel sedeti na jajcih. Tedaj je vzel kladivo in ga udaril po glavi. No, zdaj je kokot miren ležal v gnezdu.

Ko se je mati vrnila iz cerkve, ga je vprašala, če je posadil kokljo v gnezdo. «O, da», je odgovoril, «sprva ni hotela mirno sedeti, a sem ji dal eno po glavi, zdaj je ko pribita.»

Mati je šla gledat in je našla mrtvega petelina. Tepček je menil, da ga je moral gotovo kdo ubiti. «Da mi v svojem življenju nikoli več ne boš posajal kake koklje v gnezdo!» ga je kregala mati.

Drugič bi bil moral mesti mleko in nato izprati maslo. Ko je bilo maslo že skoraj gotovo, si je navezal pinjo na hrbet in jo je odnesel k potoku. Toda ko se je tam upognil, mu je zletelo maslo čez glavo v vodo. «Pa se napij in operi!» si je mislil in odšel domov.

Maslo mu je zletelo čez glavo v vodo.

Materi je povedal, da je maslo v potoku, a ko je šla gledat, ni ničesar našla. «So ga pa že ribe pojedle, kaj morem jaz zato», je rekel Tepček. Mati mu je zagrozila: «Mesti se boš moral šele učiti.»

In takih je napravil vsak dan eno.

2. Tepček hodi na semenj.

Mati je uvidela, da sina doma ne more nič prida učiti, naložila mu je skute, naj jo nese v mesto na prodaj. Dejala mu je, da mora, kjer bo videl veliko ljudi, kričati na

vse grlo: «Skuta, sveža skuta, kupite, kupite!»

Prišel je v mesto in videl, kako ljudje derejo v neko cerkev. V nji se je pravkar vršila poroka. Vstopil je tudi Tepček in začel vpiti na vse pretege: «Skuta, sveža skuta, kupite, kupite!» Zato so ga pošteno pretepteli in vrgli čez prag.

Doma je potožil materi svoje gorje «Ha», je rekla mati, «ti bi bil moral zaklicati: «Kakšna sreča, Bog naj blagoslovi!»

Ko se je približal nov semenj, je Tepček zopet šel v mesto. Zagledal je množico ljudi, ki se je gnetla okoli goreče hiše. Takoj je tekel k njim in začel vpiti na vse grlo: «Kakšna sreča, Bog naj blagoslovi!» Tedaj se mu je zgodilo enako ko pred osmimi dnevi v cerkvi.

S klobasami na hrbtu se je vrnil domov in jokaje pripovedoval materi, kaj se mu je zgodilo. «Vzeti bi bil moral škafo vode in pomagati gasiti», ga je poučila mati.

V prihodnje je zagledal dva pijanca, ki sta planila iz neke krčme in se pretepala. Tepček je popadel škafo, zajel vode in jo zlil na pretepača. To je oba pijanca streznilo, pustila sta drug drugega in se vrgla na Tepčka. Prejel je dobršno mero udarcev. To je bolelo!

Prejel je dobršno mero udarcev.

Ko se je doma pritožil materi, mu je ta rekla: «Moral bi ju strgati vsak sebe.»

Teden pozneje je zagledal kmeta, ki je gradil nov plot okoli svojega vrta. Ko se je mož odstranil, je pristopil Tepček, se lotil plota in ga trgal vsak sebe. Ko se je kmet vračal in zagledal, kaj počenja butec, mu je zaklical: «Glej, da se mi takoj spraviš, sicer ti navijem uho, da me boš pomnil.»

Tepček je stekel domov in rekel materi: «Zdaj pa ne bom nič več delal.»

«Pa še lepo boš delal», mu je odvrnila mati, «če ti bom ukazala.»

3. Tepček nakupuje.

Nekoč mu je ukazala mati, na gre in naj ji kupi bucik. Nazaj gredé jih je položil na voz, ki je vozil mimo, in odšel domov.

«No, Tepček, kje imaš bucike?» ga je vprašala mati.

«Pretežke so mi bile», ji je odgovoril, «zato sem jih položil na voz, kmalu bodo tu.»

«Zakaj pa si jih nisi zataknil v telovnik?» mu je rekla mati.

«Škoda, da mi tega prej niste povedali», ji je odgovoril Tepček.

Drugič ga je poslala po maslo. Kupil ga je in si ga namazal na telovnik. Ko je prišel domov, ga je nahrulila mati:

«No, kje pa imaš maslo?»

«Na telovnik sem si ga namazal», je odgovoril materi.

«Zakaj pa ga nisi prinesel v košu?» je vpila mati.

«Škoda, da mi tega niste prej povedali», je rekel Tepček.

Prav tedaj je potrebovala mati novega konja in novo deklo. In koga pametnejšega naj bi ponju poslala če ne Tepčka?

Vse mu je natančno razložila, kaj in kako, nazadnje mu je rekla: «Ko boš kupil konja, naj se v prvi hiši ovsaj najé, v drugi vode napije, nato pa naj gre naravnost domov.»

Tepček je kupil v mestu konja, najel deklo, ki jo je naložil v koš in jo je odnesel domov. Tu jo je vrgel pod klop, mati pa ga je vprašala vsa v skrbeh:

«Za božjo voljo, Tepček, kje pa imaš konja in deklo?»

«V mestu sem kupil konja», je pripovedoval butelj, «in sem mu rekel, naj se v prvi

hiši ovsaj najé, v drugi vode napije, a nato naj odide naravnost domov. Deklo pa sem zbasal in jo prinesel, tam pod klopjo leži.»

«O, ti neumni Tepček», je vzdihnila mati, «kaj nisi znal deklo posaditi na konja in jo vriskaje in poskakovaje privedi domov.»

Tepček je odgovoril: «Da bi mi bili to prej rekli!»

4. Tepček se poteplje.

Poslej mu mati ni nalagala dela, počenjal je, kar se mu je hotelo. Na svojem potepanju je prišel k peku in zagledal velik ogenj, ki je gorel v peči. Takoj se je spomnil, kaj mu je rekla mati, ko se je bil vrnil od požara, vzel je škafo vode in pogasil peč.

Pek se je razsrdil in mu jih je naložil pošteno mero. Mati pa mu je rekla: «Zakaj nisi rajši zaklical: Tudi meni in moji materi malo.» Mislila je na hlebce, ki bi se morali peči. «To si bom zapomnil», je rekel Tepček.

Pozneje je srečal hlapca, ki je vozil gnoj na polje. «Tudi meni in moji materi malo,» mu je zaklical. Hlapec mu ga je naložil, kar ga je mogel nesti.

Hlapec je naložil Pepčku gnoja, kar ga je mogel nesti.

«Kaj mi prinašaš?» ga je vprašala mati. Ko je opazila gnoj, mu je rekla: «Zakaj nisi zaklical: Fej, kako to smrdi!» Tepček si je to zapomnil.

Kmalu nato se je v soseščini vršil pogreb. Pridružil se je tudi Tepček, po poti pa je zaklical: «Fej, kako to smrdi!» Napodili so ga s palicami.

Prijokal je domov, povedal materi, a ona mu je rekla: «Bog se usmili uboge duše, bi bil moral reči, nesrečni pobič.» In Tepček ji je odgovoril: «To si zapomnim za družič.»

Naletel je na konjederca, ki je ubijal kljuse in mu je zaklical: «Bog se usmili uboge duše!» Tega mu konjederec ni mogel odpustiti, a vendar ga je vzel za hlapca. To-

da Tepček ni vzdržal pri njem. Že naslednjega dne je ves v solzah pritekel domov.

5. Tepček odide po svetu.

Naslednjega dne ga je vprašala mati: «Kaj pa prav za prav bo iz tebe?»

«Po svetu pojdem», je odgovoril Tepček.

Mati mu je odsvetovala, a on je ponavljal venomer: «Po svetu pojdem in pojdem.»

Tretjega dne je vstal na vse zgodaj in se odpravil s svojo culo na pot. Mati ga je spremljala lep kos ceste. Slednjič sta se poslovila.

Butec je pogumno korakal dalje in ni opazil, da se mati venomer ozira za njim. Tako je potoval že pol dne, pojedel je ves kruh, a ker ga nihče ni povabil na kosilo, mu je postajalo vedno tesneje pri srcu.

Zvečer je mati šla k sosedu in ji je pripovedovala, kako pogumno je Tepček odšel po svetu. Tedaj se ji je nenadoma zazdelo, da so zacvrkutnila vrata njene kočice. Sosedu sta šli gledat, res, nekdo je bil v izbi.

«Ej, raca na vodi», je vzkliknila sosedu, «Tepček se je vrnil. Tu pa nekaj ni v redu.»

«Mati», je rekel Tepček, «tako tesno mi je postalo pri srcu.»

Mati mu je urezala velik kos kruha, pojedel ga je in truden legel v posteljo. Tako je bil Tepček po svetu, četudi ni bil prišel niti do plota sosednje vasi.

6. Tepček se uči rokodelstva.

«V učenje te bom dala, sicer svoj živ dan ne bo prida iz tebe», mu je nekega dne rekla mati. Rečeno, storjeno.

Vzel ga je neki čevljar. Ker pa je moral ves čas le sedeti in so mu dajali pičlo hrano, se je razjezil in razrezal mojstru vse usnje, Bil je tepen, da se mu je tema delala pred očmi, še dobro, da je našel pot domov.

Bil je tepen, da se mu je tema delala pred očmi.

Butelj je šel k mizarju in se je izgovoril, da mu ne bo treba vedno sedeti in da mu bo opoldne polna skleda. In res je bilo tako.

Ker pa je moral vedno le stati, se je zopet razjezil, razsekal in razžagal vse deske, na kar ga je mojster brez plačila spodil.

Nato se je učil za peka. Upal je, da mu pri peku ne bo treba samo sedeti ali samo stati, poleg tega je pričakoval vsak dan svežih žemelj. Pek je odšel v mesto in naročil Tepčku, naj mu med tem napeče hlebčkov, žemelj in kifelcev. Pa je Tepček nenadoma stekel za njim in vpil: «Kako naj jih spečem?» Mojster mu je odgovoril: «Kakor se tiče.» Tepček pa je razumel: «Kakor lisice.» Vrnil se je in spekel na stotine žemelj in kifeljcev, ki so imeli podobo lisice. Ko se je mojster vrnil in to videl, se je silno razhudil in ga je z «liscicami» vred vrgel iz hiše.

S tem se je tudi končalo Tepčkovo učenje. In Bog ve, mi tega ne vemo, morda je postal sčasoma še velik in moder mož.

Po-lužiški pripovedki.

Kakor, da zapal je sneg...

Kakor da zapal je sneg
lilij ves belí se breg;
je dolinka
rožmarinka
vsa duhteča kakor maj...
Zdaj pa spanček
božji sreča
v zibki sinka;
pa ga pelje, da ni čuti,
ob desnici,
po stezici,
z biseri lepó posuti — —
tjakaj v breg,
v lilij sneg,
roka sveta ga Marije
v sanjece zakrije...

Fran Žgur

Ognjenik

Ivo Dren

Živa gora, svojeglava,
rada v srdu prekípi,
s plodnih bokov žgoča lava
bríše mesta in vasi.

Zlagoma se spet ohlaja.
Kdor je zbežal, spe nazaj.
Dom in polje se pomlaja —
včasih pekel, včasih raj.

Živa gora — žitje naše;
groza, slast — živ ognjenik.
Ha, kako nas usoda jaše:
zdaj objem in zdaj odmik.

Kdor to ve, ne bo nikoli
usodi dal se pod petó,
prav iz tuge, prav iz boli
se mu nade više pnó.

O naših črešnjah nekdanj in sedaj

Dr. VI Orel

Po briskih holmih in vipavski dolini je že od nekdanj razširjena črešnja, ki je prinašala in še prinaša našim kmetom leto za letom obilo denarne pomoči. Vidi se, da ugaja podnebje temu drevesu, ker bi se sicer ne utegnile povzpeti črešnje pred vojno in po vojni do tako odličnega mesta na našem izvoznem trgu. Goriško sadje je že od nekdanj znano po svojem izvrstnem okusu, ker so solnčne lege vipavske doline in briskih holmov ko nalašč ustvarjene, da dajo sadju prijeten okus ter da pospešijo njegovo dozorevanje.

V šestnajstem stoletju je bilo kmetijstvo na kolikor toliko še precej dobri stopnji, ker so bili po večini kmetje prosti. Pozneje, ob času različnih vojen, posebno tridesetletne, je začelo lesti kmetijstvo kakor drugod tako tudi na Goriškem v dolgove in tako je bila dana podlaga — kolonstvu. Da podpre kmeta in izboljša njegov položaj, je ustanovila avstrijska vlada dne 27. avgusta l. 1765. za cesarice Marije Terezije Kmetijsko družbo za tedanje goriško-gradišičansko deželo. Prvi predsednik ji je bil grof Lantieri. Vlada ji je odkazala 400 goldinarjev podpore in deželni stanovi so ji prepustili svoje zemljišče na goriškem Rafutu za poskuševališče. Družba se je posvečala v prvi dobi skozi celo vrsto let prav malo strokovnemu kmetijstvu in njeno delovanje se je skozi desetletja omejevalo le na zatiranje poljske tatvine. Zanimive so iz te dobe kazni, ki jih je predlagala Družba za poljske prestopke tako n. pr. naj se krivci odpošlje v nezdravo (malarično) oglejsko okolico za določen čas, pri ponovnem prestopku naj se krivcu odreže uho, pri tretjem prestopku še nos.

Pri Družbi je bil ustanovljen tudi trgovski oddelek, ki se je bavil s kupčijo na splošno. Veliki podporniki družbe so bile rodbine francoskih kraljev, živečih v pregnanstvu v goriškem mestu. Izrednih zaslug za razvoj Družbe si je stekel škof Luschin, peti v vrsti goriških knezonadškofov.

Svojo prvo razstavo je imela Kmetijska družba l. 1854. Osem let pozneje (1862) se je že sama udeležila londonske razstave in tozadevno poročilo omenja s posebnim poudarkom, kako se je odlikovalo na tej razstavi naše, goriško sadje, ki je tedaj menda prvič prestopilo državne meje. Leta 1865. je

začela izdajati Družba «Umnega gospodarja», ki je podajal ljudstvu kmetijske nauke in prinašal tudi druge vesti. Tedaj je štela Družba 531 rednih, 16 častnih in 50 dopisujočih članov.

V tem času je imela Družba tudi prvi praktični pouk za cepljenje na svojem vrtu. Cepilo se je tudi v speče oko.

Goriške črešnje so se bile zelo obnesle na dunajskem trgu. Naročila so prihajala v večji meri kot je bilo blaga. Samo rihemberška občina je izkúpila v letu 1864, na Dunaju za črešnje šest do sedem tisoč goldinarjev. Tedaj je bil Dunaj precej odvisen od goriškega sadja. Res, da so prihajale črešnje na Dunaj tudi iz Nemčije, toda goriško blago je tekmovalo z nemškim po dobroti in po zgodnosti. Na Dunaju so branjevke nestrpno čakale prihoda goriškega sadja na postajo in vse je planilo na ona dva železniška voza, ki sta pripeljala goriške črešnje na trg. Ko je poslala vlada ravnatelja klosterneuburške vinarske šole, naj pregleduje in poroča o stanju sadjarstva v državi, in ko je prišel na tem svojem potovanju tudi v goriško deželo, se je izrazil, da ni jedel v svojem življenju tako okusnega sadja ko po briskih in vipavskih krajih.

Toda leto pozneje (1865) so se pojavile bolezni na sadju, letina je bila slaba. Mnogi so se morali zadolžiti. Marsikje je prišlo do poloma. A vsi se niso dali ostrašiti po tem udarcu, nasadili so mnogo novega sadnega drevja. Spodbuje so dale različne podpore naprednejšim in podjetnejšim kmetovalcem, strokovne knjige, ki so se razdeljevale med sadjerejce in kmetijski poučni tečajji. Oblastva so podpirala te tečaje in županstva so priporočala občinarjem, naj nasade ob svatbah, krstih in drugih slovesnostih sadna drevesa. Ta običaj se sicer ni ukoreninil, pač pa so vzrasle drevesnice, ki so zalagale sadjarje z novimi sajenkami.

Spodbuje torej niso bile zastoj. Povsod se je opažalo jačje delovanje po naših sadovnjakih. Kako tudi ne! Nove železnice so se začele graditi, brzojav je odprl kupčiji vrata in kmet je trdno upal, da proda boljše svoj pridelek. Vse to je bilo oživilo sadjarstvo. Dunajski trg, na katerem je že prej slovelo goriško sadje, je bil s tem pomaknjen bliže, postal je lažje dosegljiv. Povpraševanje po goriškem sadju je bilo veliko in trgovci niso utegnili zadostiti vsem naročilom. Reklo se je, da bi bila oddala goriška dežela, če bi se bila tudi izpremenila vsa v en sam sadovnjak, z lahkoto vse svoje sadje.

Imela je pač neglede na priznano dobroto sadja, tako ugodno zemljepisno lego na jugu, da je lahko tekmovala z vsakim sadjem, prihajajočim od drugod.

Po štirinajstih letih t. j. 1. 1868. (18. V.) je imela goriška Kmetijska družba svojo drugo razstavo. Stanje sadjerejstva se je bilo izboljšalo v veliki meri in to po prizadevanju kmetijskih strokovnjakov in Družbe s predavanji in poučnimi tečaji. Vse dobro sadje so izvažali, doma je ostalo samo odbrano sadje. K nam je pošiljalo dvajset — če ne več — dunajskih tvrdk svoje posredovatelje nakupovat in odpošiljat sadje. Splošni denarni obrat omenjenih tvrdk za nakup sadja je znašal po tedanjem preudaraku 300.000 goldinarjev. Vse zgodnje sadje se je dobro izplačalo. Marsikateri sadjar si je nasadil nova drevesa. Radi spodbujevalnih cen se je nasaditev sadnega drevja vedno bolj množila. Samo v treh okrajih (Cervignano, Monfalcone in Gradisca) je bilo nasajenih na novo prilično 29.700 sadnih dreves. Večina sadja je pa šla iz briskih in vipavskih občin in lahko si predstavljamo, koliko sadnih dreves je moralo biti v teh krajih.

Leta 1869 je imela Družba mnogo posla s pripravami za otvoritev deželne kmetijske šole. Nastavila je bila že dva izkušena «praktična» sadjarja, ki sta hodila okrog po deželi cepit sadno drevje. Tudi vlada je podpirala z denarnimi podporami poučne tečaje ter dajala naprednejšim kmetovalcem za vzorne nasade primerno nagrado. Najbolj so bila obiskana kmetijska predavanja. Kmetovalci so pazljivo poslušali razlago predavateljev in jim stavili vprašanja o tej ali oni stvari. Razdeljevale so se med kmete tudi knjige kmetijske vsebine o umnem kmetovanju, o poljedelstvu, o cepljenju sadnih dreves i.t.d.

Slednjič je prišel toli zaželeni čas otvoritve prepotrebne kmetijske šole, ki naj bi izobraževala poleg poklicnih oskrbnikov tudi kmetovalce in jih izpopolnjevala v vseh panogah kmetijstva. Radi priprav in razgovorov so odprli šolo šele 25. I. leta 1870. Imela je dva oddelka: nižjega in višjega. V začetku je bil pouk preveč teoretično usmerjen, ker so manjkali potrebni pripomočki za praktično-poskusni pouk. Niso imeli potrebnih zemljišč, kjer bi gojili nasade in kjer bi se vršile vaje v cepljenju dreves, v pobijanju mrčesa i.t.d.

Leto 1873. je bilo za vse sadjarstvo naravnost usodno. Takega ni doživela naša dežela od 1816. dalje. Padal je dež do pozne spomladi. Mrazovi in slane so pokončale vse sadje.

Na splošnem sadjarskem zborovanju 2. IX. 1882. v tržaškem mestu so priporočili gojitev le takega sadja, ki zgodaj dozoreva

in ki je vztrajno za prevoz na daljna tržišča. Ob enem naj se goji tudi sadje za sušenje.

Leta 1884. (25. IX.) je bila razstava za goriško deželo in sicer živinorejska in vinarška. Izmed sadja je bilo grozdje najbolj zastopano.

Večkrat slišimo kmetovalce govoriti, da napadajo sadje dandanes vsakovrstni škodljivci, medtem ko v starih časih ni bilo tako. Tudi v prejšnjih letih so se pojavljale glivice, povzročujoče bolezn. Tako so napravile gosenice v vipavski dolini leta 1886. na črešnjah obilo škode, saj so jih ogolile skoraj popolnoma. Stara drevesa so radi tega usehla. Prav za prav so se bile pojavile gosenice takoj po letu 1882., opažale so se naslednja leta, a v taki meri ko leta 1886. se niso bile še pojavile.

Poročilo Kmetijske družbe iz leta 1888. pravi da bi donášalo sadjarstvo kmetom večjih dobičkov, če bi si hoteli izboljšati sadne vrste, do česar se pa v svoji starokopitnosti nočejo povzpeti. Plodoviti griči, ki bi rodili okusno sadje, imajo le tu pa tam kak zanemarjen drev. Poročilo očita dalje, da nimajo kmetje smisla za sadjarstvo, nočejo napravljati novih nasadov in mnogi so se celo izrazili, da izrujejo še obstoječa drevesa. Dragi delavci in nizke cene niso zares utegnili navdušiti prodajalca, da obnovi

Nenavadne ženske počeske. Ženska iz Turkeстана z nad 100 kitami.

nasade. Pritoževali so se kmetje tudi radi poljskih tatvin. Družba je zahtevala stroge kazni.

Po nekem poročilu kmetijskega ministrstva iz leta 1898. je bilo goriško sadjarstvo osredotočeno po briskih holmih in posvečeno največ črešnjam. Povsod — pravi poročilo — se opaža, da prepuste drevo po nasaditvi usodi, ne da bi se kdo dalje brigal zanj. Poročilo omenja posebno prvaške črešnje, ki se ponašajo z izvrstno lego. Tudi v Rožni dolini in na Rafutu so nasadi dobro uspeli. Tisti pas je zaveten in ugoden za sadjarstvo. Poročevalec kritikuje pomanjkljivost obrezovanja, omenja med škodljivci glivico škrlup in od žuželk cvetodera ali mešico. Na pritožbe nekaterih sadjarjev, ki trde, da sadjarstvo ne nese več, pripominja, da tiči vzrok v tem, ker zasadé brez načrta vsako vrsto, ki jim pride pod roke, in ne uvaža onih vrst, ki so najboljše za kupčijo. Trg si je treba pridobiti z dobrim in okusnim sadjem, kar ni posebno težavno, ker so vsi griči okoli goriškega mesta kakor nalašč ustvarjeni za sadno drevje.

Tudi kanalski okraj je imel pred vojno dobro procvitajoče sadjarstvo. Tu se je poznal vpliv napoleonskih časov in poznejših francoskih izseljencev, ki so prinesli s seboj izkustva naprednega francoskega sadjarstva. Vojvoda de Blacas je imel na kanalskem gradu lep sadovnjak, kjer je gojil samo najboljše vrste. V bližini in širši okolici je našel kmalu obilo posnemavcev.

Goriška dežela je imela mnogo starih dreves, a večino je pokončala vojna. Prav v krajih, kjer je bila črešnja gosto nasajena, je bruhala vojna ogenj in železo na drevesa. Mnogo manjši pridelek na črešnjah po vojni je iz tega vzroka razumljiv. Sto petdeset let stara črešnja ni bila redkost s svojim 60 cmskim premerom. Rod za rodom je trgal črešnje in jih nosil na trg. Drevo je videlo umirati gospodarja, ki ga je vsadil, tudi njegov sin je izginil v večnost, a drevo je kljubovalo času in rodilo vedno več in prinašalo vsakokratnemu gospodarju gmotnih koristi. Prišli so pa tudi časi pred vojno, ko se ni izplačalo izgubljati dnino na črešnji, ker jim je bila cena silno nizka. Toda temu so bile krive slabovrstne črešnje, prevladovale so predrobne zato manj okusne, a prvovrstne o imele vedno dobro ceno.

Oglejmo si povojne količine črešenj, dosežene po statističnih podatkih po vsem kraljestvu:

leta	1926.	226.551 q
"	1930.	102.132 q
"	1931.	112.685 q
"	1932.	121.087 q

Kar se tiče goriške dežele, kažejo številke, kako daleč smo še za količino, doseženo pred vojno (35.000 q), in so te le:

leta	1926.	25.000 q	prodajna vrednost	5.000.000 L
"	1927.	29.000 q	"	4.500.000 L
"	1928.	20.000 q	"	4.500.000 L
"	1929.	20.000 q	"	5.000.000 L
"	1930.	16.000 q	"	3.500.000 L
"	1931.	17.000 q	"	2.500.000 L
"	1932.	18.500 q	"	1.600.000 L

Iz teh številk vidimo, da pada na sploh množina črešenj, kar zakrivljajo pač različni škodljivci. Cena črešnjam kakor drugim plodovom pada in zlatih časov leta 1926., ko si dobil za en kilogram rdečih črešenj štiri lire, ne bomo dočakali tako hitro. Resnični pridelek je sicer še večji, ker nismo všteli domače porabe.

Prednost goriških črešenj je že očitana zgoraj t. j. zgodnost, okusnost in trpežnost na vožnji. Kako leto smo videvali o sv. Marku torej proti koncu meseca aprila, na trgu prve črešnje in na cerkveno slavlje sv. Gortarda (5. maja) so prihajali podgorski vaščani s črešnjami v gumbnici. Zadnja leta smo imeli kasne spomladi, radi tega se je pomeknil čas dozoritve malo bolj proti sredini maja. Prve črešnje, ki se pokažejo na goriškem trgu, so iz toplih leg šempeterskih ali iz kakega zavetnega starogorskega ali vogrskega koticčka. Gre le za nekaj kilogramov, ki radi redkosti dosežejo ceno do 8 L za kilogram. V nekaj dneh nato pade cena na običajno stopnjo.

Goriške črešnje imajo dve radi količin pomembnejši središči t. j. vogrsko-prvaško središče za zgodnje in kojščansko-števerjansko za srednje zgodnje črešnje. V zadnjem času je bilo nasajenih mnogo mladih dreves, ki čakajo naravnega razvoja. Tedaj se pokaže zopet dvig izvoza črešenj. Glavno je, da so bile cepljene dobre vrste in trpežne, ker po teh je vedno povpraševanje.

Goriški trg ne pozna drugačne prodaje ko kupčijo za gotovino. Blago izvažajo trgovci sami, bodisi domači ali dunajski. Kmetu ne preti nikaka nevarnost, njemu plačajo izvozničarji blago po dnevni ceni, kajti le izvozničarji smejo računati na uspeh, ker imajo vsestranske trgovske zveze v inozemstvu.

Za nas prihajata v poštev dve postaji za odpravo črešenj in sicer goriška in krminska. Sicer hodijo trgovci še vedno v prvaško ali rihemberško občino nakupovat črešnje, da prihranijo onim, ki imajo le majhne količine blaga, zamudno pot na goriški trg. Cena na deželi je seveda nižja od one na goriškem trgu. Tržno ceno na sploh določajo dunajski trgovci. Cena poskoči, če je na Dunaju večje povpraševanje po blagu. Seveda

zavisi cena tudi od kakovosti blaga. Pomladansko deževje, ki črešnje preveč namoči, škoduje vsekakor sadju, ki rado gnije, ker se težko vzdrži na prevozu.

V boljše razumevanje trgovine s sadjem bi ne bilo napačno, da pojasnim, koliko črešenj se po svetu pojé. Navajam količine dveh zaporednih let. Črešenj je prišlo

	leta	1928.	1929.	stolov	večinoma iz Italije in Ogrske
v Avstrijo	"	31.508	28.411	"	"
v Belgijo	"	580	1.894	"	iz Francije in Italije
na Češko	"	7.202	7.372	"	Italije in Ogrske
v Francijo	"	18.958	7.280	"	Belgije in Italije
v Nemčijo	"	80.586	61.052	"	Italije, Francije in Holandske
v Anglijo	"	36.130	65.229	"	Belgije, Nemčije, Francije in Italije
na Holandsko	"	3.900	6.900	"	Belgije in Francije
na Švedsko	"	2.708	1.288	"	Italije, Češke in Danske
na Ogrsko	"	1.288	656	"	Jugoslavije, Italije in Avstrije
v Egipt	"	1.606	936	"	Grčije, Italije in Turčije
v Zedinjene drž.	"	60.478	108.453	"	Grčije Italije in Turčije

Te številke nam kažejo, kako se menjavajo količine v posameznih državah. Vidimo pa tudi, da države, ki same pridelujejo črešnje, jih vzlic temu uvažajo in sicer ob času, ko ni še zrel domači pridelek. Najboljše odjemalci so razen Nemčije, Francije, Av-

strije, Anglije tudi Zedinjene države Severne Amerike. Uvoz skrčuje seveda povišana carina, ki draži blago in niža na ta način množino.

Kakor razvidno iz gorenje razpredelnice so glavni izvozničarji:

Italija, ki je izvozila	leta	1928.	1929.	stolov	v Zedinjene drž. (žveplane), v Nemčijo, Svico, Avstrijo, Anglijo
Belgija, " " "	"	28.675	36.517	"	na Angleško in Holandsko
Francija, ki je	"	30.580	63.389	"	na Angleško, v Švico, Nemčijo
Holandska, ki je	"	10.200	20.820	"	na Angleško in Nemčijo
Ogrska, ki je	"	21.313	9.804	"	v Avstrijo in Nemčijo

Mnoge države, ki same tudi pridelujejo črešnje, prekupčujejo z njimi t. j. uvažajo jih iz drugih dežel, da jih prodajo dalje kakor na pr. Francija, Belgija, Holandska po večini na Angleško.

Oglejmo si, kam je izvozila Italija leta 1929. svojih 181.794 stot. črešenj: 24.771 stotov v Avstrijo, 109 na Grško, 8096 na Češko, 553 v Belgijo, 1890 v Francijo, 29.487 v Nemčijo, 8604 v Anglijo, 560 na Holandsko, 450 na Švedsko, 4868 v Švico, 451 v Egipt in 101.955 stotov v razne druge države.

Največji odjemalec sadja in zelenjave v Evropi je vsekakor Nemčija, ki je uvozila sadja in zelenjave leta 1927. za 1.394.173 ton, leta 1928. za 1.600.130 ton. Pri tem uvozu sta najbolj udeleženi Nizozemska in Italija. Kar se črešenj tiče, jih je v Nemčiji dosti, uvažajo se samo zgodnje, po večini iz Italije in Francije.

Gorenje številke nas uče, da rase s pridelkom vzporedno tudi potreba konsuma. Nikakor ni treba torej obupovati, kam poj-

de sadje, če ga je v obilici. Odjemalce za dobro in trpežno sadje je vedno najti. Kako leto padejo cene, ker je preveč blaga, premalo pa povpraševanja. To razmerje se lahko izpremeni drugo ali tretje leto. Vse se izpreminja na tem svetu in ko najmanj mislimo, se nam posreči, da blago dobro prodamo. Kdo bi bil mislil lani, ko je bilo toliko vina, da bo letos tako povpraševanje po njem, kar je pač ugodno vplivalo na ceno. Tudi pri sadju vidimo, kako koristijo škodljivci ali slabo vreme v enem kraju ali deželi cenam drugod, kjer ni bilo tistih uim.

Naša vlada je uvedla kot propagandno sredstvo za črešnje tako zvaní «črešnjev dan». Ob času, ko je kupčija s črešnjami na višku, je določena nedelja za razstavo tega našega domačega pridelka na novi goriški tržnici kakor tudi za popoldanski obhod okrašenih voz iz bližnje in daljne okolice po mestnih ulicah. Ta uvedba se je sponesla in ostane gotovo kot stalni pregled našega udejstvovanja pri prvem sadnem pridelku vedno na vzporedu.

Vse leto žetev

Pšenico prideljujejo v vseh delih sveta. Tako se zgodi, da je ob vsakem času kje na svetu žetev. Po tozadevnem koledarju se razdeli žetven čas tako le:

Januar: Avstralija, Nova Zelandija in Chile.

Februar: Vzhodna Indija,

Marec: Gorenji Egipt.

April: Spodnji Egipt, Sirija, Mala Azija, Perzija, Indija, Meksiko in Kuba.

Maj: Alžerija, Maroko, Osrednja Azija, Kitajska, Japonska, Teksas in Florida.

Junij: Turčija, Grška, Italija, Španija, Portugalska, Južna Francoska, izmed Zedinjenih držav Severne Amerike: Kalifornija, Louisiana, Mississippi, Alabama, Georgia, Carolina, Tennessee, Virginia, Kentucky, Kansas, Arkansas, Utah in Missouri.

Julij: Rumunija, Bolgarija, Jugoslavija, Avstrija, Ogrska, Južna Rusija, Nemčija, Švica, Francija, Južna Anglija, nekateri deli v Kanadi in izmed Zedinjenih držav: Oregon, Nebraska, Minnesota, Wisconsin, Colorado, Washington, Jowa, Illinois, Indiana, Michigan, Ohio, New Jork in Nova Anglija.

Avgust: Belgija, Holandska, Anglija, Danska, Poljska, Kanada in izmed Zedinjenih držav: Severna in Južna Dakota.

September: Škotska in Švedska.

Oktober: Norveška in Severna Rusija.

November: Perù, Južna Afrika, Argentinijska.

December: Birma.

Ker znaša letni pridelek pšenice povprečno poltretjo milijardo stotov, bi lahko zahteval vsak zemljan, bodi moški, ženska ali otrok, vsako leto svoj delež, ki bi znašal nad 62 kg.

Ivo Dren : Ta tihi čas

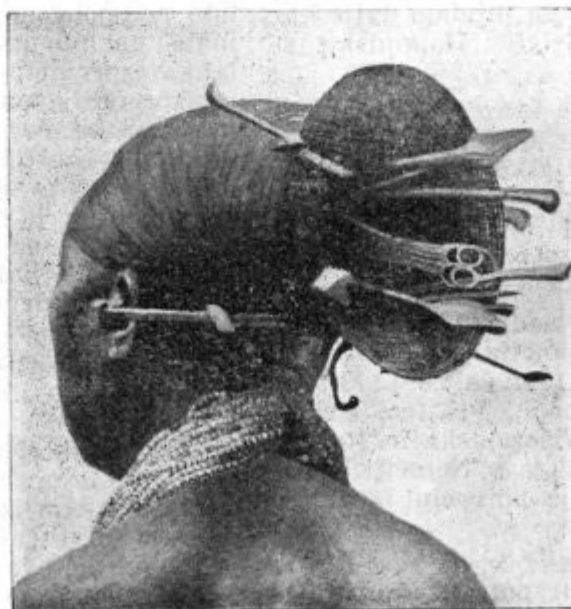
No, včasih mrtve ure tekó
in svet se unese, upeha;
zaškriplje, zahrešči koló —
in čas ti v brk zazeha.

Stopinja ne more nikamor naprej,
povsod bi se ji udrlo;
nikar, oko, nazaj ne glej
ne v stran — vse je odmrlo.

Seve, potrebna in blaga je noč,
seve, ko ni kaj početi;
le kdo bo imel pogum in moč
s to temo potrpeti?

Če res ima ta tihi čas
globoko, skrito ceno —
kje si, ki mu pogledaš v obraz
in mu odgrneš kopreno?

Pa naj bi že bilo, kakor že je:
dolgčas in mrtvi dnevi —
le da vedrina vsa ne zamre
in se nam volja ne ušlevi.

Počeska kot blazinica za igle. Zamorka iz belgijskega Konga.

Vpliv starostne dobe na pravni položaj osebe po civilnem in kazenskem pravu

Dr. V. D.

Vsako pričakuje, da začnem to razpravo z rojstvom državljana. A že pred rojstvom ščitijo bitje, ki se razvija v materinem telesu v bodočega novorojenca, zakoni, bodisi civilni, bodisi kazenski. Tu velja iz rimskega prava preneseno načelo, da je smatrati bodočega novorojenca že za rojenega, ko gre za njegove koristi. Zastopa ga poseben skrbnik, ki ga imenuje na tozadevni predlog sodnija, če je vdova ob smrti svojega moža noseča. Dogodi se lahko, da zapusti kdo z oporoko še nerojenemu svoje premoženje. Oporočnik postavi za svoje oporočne dediče nerojene otroke določene osebe. Ker niso potemtakem še znani dediči, ostane zapuščina ležeča, dokler se ne rode dediči. (Zapuščino imenujemo ležečo, če ni znan dedič ali če se ji odpovedo dediči, in jo upravlja skrbnik.) Šele z rojstvom postanejo lastniki zapuščine. A ne le pri oporočnem, temveč tudi pri zakonitem dednem nasledstvu (če umre zapustnik brez veljavne oporoke), se istotako ščitijo pravice spočetega, a še ne rojenega človeka. Ako daruje kdo bodočemu rojencu določene osebe svoje premoženje ali del istega, tedaj sprejmejo roditelji zanj daritev.

Toliko s stališča civilno-pravne zakonodaje o bodočem rojencu. A tudi kazenski zakon ščiti njegov embrijonalni razvoj in prihod na svet s svojimi določili o nedotakljivosti in zdravstvu plemena. Prepovedan je umetni splav. Kdor ga povzroči, zapade hudim zapornim kaznim.

Ko se rodi človek, je telesno in duševno nerazvit in ne more sam opravljati svojih poslov. Da bi ne trpel radi te telesne in duševne nerazvitosti kake škode, zlasti premoženjske, da bi ne zabredel na krive poti, bodisi v nraštenem ali kakem drugem oziru, deli zakon življenje človeka v dve glavni razdobji.

Od rojstva do dovršenega eden in dvajsetega leta je človek mladoleten in pravno odvisen od očeta (matere-vdove, oziroma varuha). Osamosvoji (emancipira) se deloma z zakonom, če se poroči kot mladoleten, ali pa z osemnajstim letom, to pa z dovoljenjem svojih roditeljev odnosno družinskega sveta, tako da postane šele z dovršenim ena in dvajsetim letom v vsakem oziru polnopraven in popolnoma samostojen.

Pravno veljavne oporoke ne more napraviti oseba, ki ni dovršila osemnajstega leta svoje starosti. S tem se hoče preprečiti, da bi mlada, neizkušena oseba, ki ima kaj premoženja, brezmiselno razpolagala z njim za slučaj svoje smrti. Ako umre kdo pred osemnajstim letom, nastopi po njem potemtakem vedno dedno nasledstvo po zakonu, to se pravi: zapuščina preide na najbližje sorodnike. Ker navadno ni še nihče poročen pred svojim osemnajstim letom, so mu starši dediči.

V sporih posameznika iz delovnega razmerja pred sodiščem se smatra mladoletni, ki je dovršil petnajsto leto, za polnoletnega, tako da zamore samostojno nastopati pred sodnijo, ko gre vendar za z njegovim lastnim delom pridobljeni zaslužek ali za druge iz delovnega razmerja pritrikajoče mu osebne pravice. Le v potrebi zamore odrediti sodnik, da mu stoji ob strani njegov zakoniti zastopnik (oče ali varuh).

Ko govorim o polnopravnosti osebe in o letu, ko lahko postane polnopravna, mi uhaja misel na zakon, ki ne zmanjša, čeprav veže moža in ženo do smrti enega ali drugega nobenemu od zakoncev njegove polnopravnosti, ne samostojnosti v opravljanju njegovih pravnih poslov.

S konkordatom, sklenjenim med našo kraljevino in sveto stolico, se je določilo, da se ne more veljavno poročiti možki pred dovršenim šestnajstim in ženska pred dovršenim štirinajstim letom. S kraljevo oprostitvijo (dispenzo) ali z oprostivjo kraljevega generalnega pravdnika pri prizivnem dvoru, ki izvršuje to oblast v imenu kralja, se pa lahko izpregledajo leta in je izjemoma dopuščen zakon pri možkem, ki je dovršil štirinajsto, in ženski, ki je dovršila dvanajsto leto.

Kdor posinovi ali pohčeri kako osebo, je moral prekoračiti petdeseto, oseba, ki jo namerava posinoviti ali pohčeriti, pa osemnajsto leto. Za vojne sirote veljajo v tem oziru posebna določila. Zamorejo biti posinovljene (pohčere) vojne sirote, čeprav niso še prekoračile osemnajstega leta.

Naša zakonodaja pozna pravno ustanovo odsotnosti (assenza). Odsoten je oni, ki se ne le ne nahaja v svojem rednem bivališču, temveč o katerem je dvomljivo, če sploh še živi. Kdor bi imel dedne pravice po osebi, sodno za odsotno proglašeni, lahko prosí in doseže, da se mu izroči premoženje odsotne osebe v začasno posest. Ko preteče trideset let po uvedbi domnevnega dediča v začasno posest, ali ko preteče sto let po rojstvu odsotnega in ni bilo v zadnjih treh le-

tih nikake vesti o njem, postane dotedanja začasna posest stalna (definitivna). Oni, ki so bili uvedeni v posest, ali njihovi nasledniki zamorejo sedaj prosto razpolagati s premoženjem odsotnega. Pri uporabi torej najdaljšega roka se smatra odsotni za mrtvega, ko mine sto let od njegovega rojstva. Bil bi torej zares nenavaden slučaj, da bi kdo živel preko stotega leta in bi nihče več zanj ne vedel.

Posebni zakon urejuje proglasitev za mrtve onih, ki so bili pogrešani v vojni. Za nje ni nikake starostne meje.

Čim starejši postaja človek, tembolj gleda zakonodajec na to, da ga razbremeni. Tako oprostite od izvrševanja varuštva onega, ki je že prekoračil pet in šestdeseto leto.

Kakor upošteva zakonodajec starost, tako upošteva tudi mladost in posledično nezrelost človeka. Kdor še ni dovršil štirinajstega leta, more biti zaslišan v civilnih in trgovskih pravnih brez prisega in le pojasni na preprost način, kar je videl in slišal. Kdor ni prekoračil štirinajstega leta, je v civilnih in trgovskih pravnih iz zakonitega razloga (duševne nezrelosti) oproščen od prisega. Njegova izpoved velja le kot navadno pojasnilo, ne kot pravo dokazilo. Civilnopravni postopek smatra, da se priča pred štirinajstim letom še ne more zavedati važnosti prisega in izpovedi.

Drugačno je v tem oziru določilo kazensko-pravdnega zakonika, ki je stopil v

veljavo dne 1. julija 1931. in je torej iz novejšje dobe. Po novem kazensko-pravdnem zakoniku ima vsaki človek katerekoli starosti zmožnost pričevanja, v kolikor je naravno sposoben pričevati. So torej možne priče: otroci, norci, gluhonemi, slepci, pijanci i. t. d., pridržana je pa sodniku popolna pravica, da prosto oceni pričevanje takih oseb. So li otroci bolj ali manj razviti, bolj ali manj zgovorni, boljše ali slabše vzgojeni, od vseh teh in drugih okolnosti zavisi vrednost otroške izpovedi kot dokazilo. Nikakor se pa ne dopuščajo k prisegi, niti pri kazenski razpravi, osebe, ki niso dovršile štirinajstega leta.

Zelo važno je, da določa novi kazenski zakonik, ki je stopil istotako v veljavo 1. julija 1931., da je otrok kazensko-pravno popolnoma neodgovoren do štirinajstega leta. Za mladoletne od štirinajstega do osemnajstega leta obstoji kazensko-pravna odgovornost (čeprav se zmanjša kazen), če so storili kaznivi čin z razumevanjem in hotenjem. Le ako se prepriča sodnik po predudarku vseh okoliščin, da je bila oseba, ki je storila v dobi od štirinajstega do osemnajstega leta kaznivo dejanje, dovolj razvita, da je torej pojmila, da se je bila pregrešila zoper pravost (če ne zoper zakon), in da se je tudi zavedala posledic svojega dejanja, jo smatra za krivo in jo obsodi, čeprav z manjšo kaznijo ko odraslo osebo t. j. osebo od prekoračenega osemnajstega leta dalje. Ako je oseba od štirinajstega do osemnajstega leta zaostala v razvoju, jo sodnija oprostí. Po potrebi in zlasti, ko gre za večja hudodelstva, odredi, da pride nedoletna oseba v poboljševalnico.

Tudi pri tako zvani pogojni obsodbi, ko obsodi sodnik krivca s pogojem, da mu ni treba presedeti zaporne ali plačati denarne kazni, če ne zakrivi v teku petih (pri obsodbi radi zločina) in dveh let (pri obsodbi radi prestopka) nikakega kaznivega dejanja, ima starost svoj pomen. Ako je obtoženec zakrivil kaznivi čin pred osemnajstim letom ali po sedemdesetem letu svoje starosti, ga lahko sodnija pogojno sodi t. j. — kakor že omenjeno — z začasno odložitvijo kazni do dveh let, sicer pa le do enega leta zaporne kazni, odnosno tej odgovarjajoče denarne kazni. Če določa zakon za kaznivi čin zaporno kazen, ne presegajočo dveh let, ali denarno kazen, ne presegajočo 10.000 lir, zamore sodnija dovoliti, da se odpusti obtožencu kazen, če ni še prekoračil osemnajstega leta svoje starosti. Čeprav je dokazana krivda, se ne izreče kazenska obsodba, a ne več ko enkrat. V bistvu je torej krivec oproščen (perdono giudiziale).

Dosedanja izvajanja se nanašajo na kazensko-pravno odgovornost. Civilno-pravno pa je mladoletni popolnoma izenačen pol-

Preprosta, a srčkana počeska. Indijanka ob reki Ucaiali (Južna Amerika).

noletnemu radi obveznosti iz zločinov. Ako zakrivi n. pr. mladoletni pred svojim štirinajstim letom požig, ga ne kaznujejo, ker je kakor že omenjeno — kazensko-pravno neodgovoren, za povrnitev škode pa jamči z vsem svojim premoženjem tako sedanjim kakor bodočim, kakor bi bil polnoleten.

Se v nekem primeru odločuje starost, ko štiti zakon osebo, in sicer smatra kazenski zakon za posilstvo vsako spolno združitve z osebo pod štirinajskim letom. Istotako štiti kazenski zakonik mladoletne pod šestnajstimi leti pred pohujševanjem z dejanji in sploh vse mladoletne pred prostitucijo.

Nadalje je naložena staršem ali njihovim namestnikom skrb, da obiskujejo otroci šolo in da se privadijo delu, sicer poseže vmes oblasti.

Kazenska obravnava proti mladoletnim pod osemnajstim letom se vrši za zaprtimi vrati. V velikih mestih so na tribunatu posebni kazenski oddelki za mladoletne. Vsa ta določila so uzakonjena, da bi kvarno ne vplivala dejanja, o katerih se razpravlja pri kazenskih obravnava, kot slabi vzgledi na mladino. Preprečiti se hoče tudi, da bi postala mladina delomržna ali nesramežljiva v lastno škodo, v škodo družine in človeške družbe.

Iz teh vrstic, ki sem jih podal bolj poljudno (vsaj prizadeval sem si), vidimo, da spada starostna doba med one činitelje, ki najbolj izpreminjajo po civilnem in kazenskem pravu pravni položaj osebe. Gorenji podatki se nanašajo, kakor se glasi naslov, na vpliv, ki ga izvršuje po civilnem in kazenskem pravu starostna doba na pravni položaj osebe. A starostna doba vpliva tudi na javnopravni položaj osebe. Šolska in vojaška dolžnost, volilna pravica, imenovanje za razne javne službe, policijska dovoljenja in nebroj drugih primerov je še, ko odločuje starostna doba osebe, da nastane ali zamore nastati ali ugasne v njej kaka pravica ali dolžnost. Iz vsega tega spoznamo silo narave, ki gospoduje povsod, tudi v zakonodaji, saj je vedar potek človeškega življenja od rojstva do smrti skozi menjajoče se razvojne dobe pojav narave. Izpremembe človeškega življenja v naravi pomenijo izpremembe njegovega pravnega položaja v zakonodaji.

Ali zmanjšuje pijanost kaz. krivdo ?

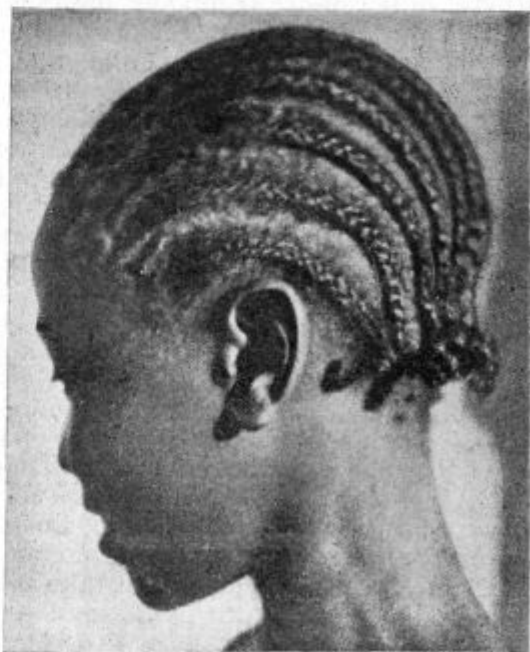
—k

Da sem namenil Koledarju ta članek, so mi dale povod razlike med prejšnjim avstrijskim, oziroma med prejšnjim italijanskim in sedanjim kazenskim zakonikom, ki je stopil v veljavo dne 1. julija 1931. Prejšnja

kazenska zakonika sta bila opitemu krivcu — po domače povedano — v večjo pomoč ko sedanji kazenski zakonik.

Pijanost je porajala že od nekaj svoje žalostne posledice na pijanca in njegov okoliš. Radi tega so začeli pijanost najprej proučevati in, ko so ugotovili v marsičem njene zle posledice, so jo začeli pobijati. Pod prejšnjima kazenskima zakonikoma se je človek tako rekoč lahko opil z manjšimi pomsleki, saj se je lahko nato opravičeval s pijanostjo. Celo sodniki sami so preiskovali in ugotavljali, je li bil in v kaki meri storilec pijan. Če so torej opravičevali zakoni pijanega storilca, ni čuda, da je bilo tudi občinstvo večkrat milo in prizanesljivo. «Bil je pijan in ni vedel, kaj dela», je bilo običajno opravičilo.

Razburkane povojne razmere so pa zahtevale od zakonodajca, da marsikaj preuredi, in tako je nastal novi kazenski zakonik. Ta določa, da ne more pijanost, ki ne izhaja iz slučajnostnega dogodka ali višje sile, nikoli izključiti ne zmanjšati krivde, pač pa jo včasih še poveča. Z drugimi besedami: pijanost izpregledajo le onemu storilcu, ki je bil prisiljen piti ali opiti se n. pr. radi nevarne grožnje, torej višje sile, ali pa radi kake zlobne šale, če je kdo recimo primešal pijači kako okusu, vonju ali vidu nezapazljivo opojno sredstvo (kak prašek), kar predstavlja slučajnostni dogodek. V takih primerih ni postal storilec pijan po svoji volji, temveč po volji drugih, ki so ga prisilili piti radi slučajnostnega dogodka ali mu dali piti potvorjeno pijačo. Če je bil po

Tanska lepoticca z osrednje Afrike. Za svojo počesko rabi najmanj osem ur

slučajnostnem dogodku ali višji sili tako deloma pijan, da je bila zmanjšana njegova razumnost ali volja, ga kaznujejo, a z manjšo kaznijo.

Pijanost, ki je ni povzročil ne slučajnostni dogodek, ne višja sila, je prostovoljna. Pivec si jo je sam povzročil po lastni volji, ker ni pil z ono zmernostjo, ki je potrebna, da se ne opije. Taka prostovoljna pijanost ne izključuje, niti ne zmanjšuje kazensko-pravne odgovornosti. Kdor je bil sam toliko nepreviden, da je použil preveč pijače in se opil, se ne more opravičiti pred sodnikom, da je bil pijan. Ako je storil kako kaznivo dejanje v prostovoljni pijanosti, ga kaznujejo prav tako, kakor če bi bil zakrivil kaznivo dejanje v popolni treznosti. Sam je sebi povzročil pijanost, sam naj nosi tudi njene posledice. Svobodno mu je bilo, da se je opil, kakor mu je bilo svobodno, da bi bil ostal trezen. V tem ne razlikuje kazenski zakonik krivde prostovoljno pijanega storilca od krivde treznega storilca. Če se je pa kdo namenoma opil, da stori kaznivo dejanje, ali da si pripravi izgovor, češ, pijan sem bil, se mu kazni celo še poostri. Večkrat se je storilec prej dobro napil, da si pridobi dovolj poguma za izvršitev zločina, ali si je omamil pamet, da laže izvrši zločin, ali se opil, da bo imel pred svetom izgovor, da ni vedel od prevelike pijanosti, kaj je počenjal. V te namene pripravljena pijanost naredi storilca še bolj krivega, kakor če bi bil izvršil zločin v treznosti.

Novi kazenski zakonik si je privoščil še eno vrsto pijancev, da jih bolj prestraši z višjo kaznijo. To so pijanci iz navade. Kdor kaj zakrivi in je pijanec iz navade, dobi večjo kazni ko opiti storilec, ki drugače ni vdan opojnim pijačam in ni pogostoma pijan. Pijanost iz navade obtežuje krivdo. To določbo so uzakonili, da kaznujejo zastarelo pijanost in preprečijo, v kolikor se da sploh preprečiti, da bi postalo uživanje opojnih pijač v to nagnjenim življenjska navada, ki ugonablja pijanca samega in njegovo okolico (družino, družbo).

Novi kazenski zakonik ni le strog proti pijancem, kakor bi se dalo sklepati iz gorenjih vrstic, temveč je do njih prizanesljiv, če je postala pijanost bolezen. To se dogaja v primerih dolgotrajne (kronične) pijanosti, ko oslabi preveliko uživanje opojnih pijač pijancu ne le jetra, srce in drugo, temveč tudi možgane in mu skvari ves živčni sestav, včasih celo neozdravljivo, ko postane torej pijanec ne le telesno, temveč tudi duševno bolan (n. pr. blaznost tako zvana delirium tremens). Ako je zakrivil kronični pijanec kaznivo dejanje in ako izključuje njegovo duševno stanje vsako razumnost ali voljo, ni kazenskopravno odgovoren, to se pravi, sodniki ga ne morejo

spoznati za krivega in ga zato tudi ne obsodijo. Ako je njegov um tako omračen, da je njegova razumnost ali volja precej zmanjšana, nikakor pa ne izključena, je le deloma kazensko-pravno odgovoren, sodnija ga sicer obsodi, a mu da manjšo kazni. Zakon predvideva, da prebijejo kronični pijanci in oni iz navade svojo kazni v posebnih jetnišnicah, kjer jih skušajo ozdraviti in odvaditi pijančevanju, in da se oddajo nato kronični pijanci v sodno norišnico ali v posebne zavode za zdravljenje pijancev.

Vsa gorenja določila veljajo tudi za mamila, za to novo nadlego, ki se je razpasla po vojni zlasti po velikih mestih. Da se ureja in nadzoruje trgovanje z mamili, so se sklenile celo mednarodne pogodbe. Poleg alkoholizma so se pojavili torej še kokainizem in drugi strup-izmi.

Ko zaključujem te vrstice, se mi vsiljuje misel, ni li človek morda slabši od živali. Če zapazi žival na paši strupeno rastlino, se je izogne. Pri človeku je narobe. Ve, da je alkohol strup, in vendar ga želi in išče, kakor da mu je usojeno želeti in iskati svoje lastne pogube. In tako si narekuje človek, ki bi bil kot poedinec brez moči, po svoji najvišji živi celoti, državi, zakone, ki naj vplivajo z vso svojo strogostjo na njegovo voljo, da ga odvrnejo od onega zla, ki mu je ime — alkoholizem.

O kmečkih hranilnicah, ko likvidirajo

Dr. V. Orel

Večina posojilnic in hranilnic, ustanovljenih pred vojno na deželi, je rajfajzenskega tipa t. j. sloni na načelu osebnega kredita, ker dovoljuje posojila samo na zadolžnico ali menico in jamčijo vsi posojilnični člani vzajemno vsak z vsem svojim premoženjem za obveznosti zavoda. Začetkoma se je omejevalo delovanje teh posojilnic samo na posojila. Pozneje so se začele baviti tudi s sprejemanjem vlog. Z razdelitvijo čistega dobička jim je bila dana precejšnja prostost po pravilih, določujočih način, kako naj se uporabi ta denar. Navadno se je pridelil čistit dobiček rezervnemu zalogu. Te posojilnice so imele tudi pristojbinske olajšave tako, da so se jim upravni stroški znižali na malenkost, ker so opravljali navadno člani sami službo predsednika, tajnika in blagajnika brezplačno. Varnost vlog oziroma posojil je bila tudi tu, saj so bile ustanovljene te posojilnice za omejen okoliš in samo za člane, ki so večinoma poznali premoženjsko zmožnost vsakega člana, prosečega posojila, in je bila vsaka morebitna izprememba premoženjske zmožnosti navad-

no takoj znana v vsej občini. Obrestna mera posojil ni smela presegati mere obresti hranilnih vlog nad 1½%. Vse te zadruge so bile proste pridobninskega davka in glede zadolžnic in vknjižb deležne pristojbinske olajšave.

Različno podlago ko te rajfajzenske posojilnice, sloneče na združnem zakonu od 9. aprila leta 1873., imajo kmečke posojilnice (casse rurali) v notranjosti države, ustanovljene od Wollemborga. Te so se dobro obnesle, ker so bile namenjene za kmečko ljudstvo na podlagi vzajemne pomoči. Osnovane so na podlagi predpisov trgovskega zakona in sicer po večini kot družbe v zbornem imenu (società in nome collettivo) in le malo je takih na podlagi zakona o delniških družbah. Predpisi v trgovskem zakonu so splošnega značaja. Ker se je število takih posojilnic množilo, se je pokazala potreba nove ureditve istih. Glede posebnih svojstev in zaščite je bil izdan dne 6. junija leta 1932. zakon o kmečkih posojilnicah.

Ker so kmečke posojilnice v teh pokrajinah osnovane na združnem zakonu iz leta 1873. in ker se mnoge nahajajo v likvidaciji, je vredno pojasniti tozadevne zakonite določbe.

S 1. julijem 1929. so raztegnili na nove pokrajine, kjer je vladal prej avstrijski zakon, določbe italijanskega civilnega zakona. Kar se tiče zadrug, ustanovljenih na združnem zakonu iz leta 1873., je ostal po določbi kr. dekreta od 4. novembra 1928. v veljavi združni zakon iz leta 1873., ki je veljal tudi prej. K združnemu zakonu je bil izdan 21. marca leta 1918. dodatni zakon, ki izpreminja precej določbe o jamstvu posameznih članov pri prisilni ali prostovoljni likvidaciji. Zato je vsekakor dobro poznati določbe tega dodatnega zakona.

Pri prisilni likvidaciji t. j. ako izreče sodnija nad zadrugo konkurs ali faliment, ker ne krije premoženje vse dolgovine, se mora razdeliti primanjkljaj med posamezne člane. V ta namen pozove likvidator ali upravitelj falimenta združnike, naj prispevajo z doplačilom v kritje primanjkljaja. Isti predpisi veljajo tudi pri prostovoljni likvidaciji. Prispevki se izračunajo na ta način, da se postavijo na eno stran združno premoženje, na drugo pa dolgovi zadruge in stroški likvidacije. Primanjkljaj se krije z doplačilom vsakega združnika. Njegov prispevek določi likvidator po primanjkljaju in sicer do višine jamstva in po številu deležev, ki jih ima. Doplačila obremenjajo vse združnike, kojih jamstvo še ni vrasnilo ob sklenitvi likvidacije. Pri določanju prispevkov mora upoštevati likvidator, v kolikor so postali posamezni združniki deloma ali popolnoma nezmožni plačati svoj prispevek. Za ta primer se mora ta znesek

porazdeliti na ostale, vsekakor se mora račun prispevkov napraviti tako, da ne pride do nadaljnjega primanjkljaja radi neizterljivosti posameznih postavk. Treba torej napraviti račun nekoliko višji. Ako ostane kakva vsota od vplačanih prispevkov, se mora po § 12. omenjenega zakona združnikom sorazmerno vrniti, da nikdo ne trpi škode, če je bilo doplačilo nekoliko više določeno. Račun doplačil z imeni vseh združnikov in z na nje odpadajočimi prispevki je treba predložiti sodniji v odobritev; ki pregleda, po potrebi tudi popravi račun in pozove z razglasom vse interesirane združnike, naj vpogledajo račun in napravijo v 14 dneh morebitne ugovore. O teh se razpravlja pri razpravi, ki jo za to določi sodnija.

Razglasitev se izvrši običajno z objavo na sodni deski. Vsak mora sam paziti na to objavo in bo zaman čakal, da ga povabi sodnija, naj pride in pogleda račun. Vsak združnik mora poizvedeti pri načelnstvu ali likvidatorju, ki biva navadno v istem kraju, kdaj bo razprava na sodniji, da predloži morebitne ugovore proti plačilu in prispevku, ki ju sicer sodnija odobri, ako nihče ne ugovarja in ako ni nikakih drugih očitnih pomislekov proti računu.

V čem obstoje ugovori posameznih združnikov, si lahko mislimo. Kakor že zgoraj omenjeno, mora doplačati vsak, kdor je član. Član je pa tudi tisti, ki je sicer dal odpoved, a še ni njegovo jamstvo po zakonu prenehalo. Po § 54. združnega zakona preneha članstvo z odpovedjo ali s smrtjo, toda člani jamčijo za vse obveznosti zadruge do svojega izstopa še dve leti pri zadrugah z neomejenim in še eno leto pri zadrugah z omejenim jamstvom, leto šteto od dneva izstopa, ki se vedno izvrši le s koncem poslovnega leta. Ako ni v pravilih nobene tozadevne posebne določbe, se mora dati odpoved najkasneje štiri tedne pred koncem leta (natančno poslovnega leta, ki se strinja običajno s koncem navadnega leta). Ugovori se torej omejujejo po navadi le na to, je li kdo član ali ne. Kako postaneš član in kako prenehaš biti, določajo pravila. V tem krogu se vrte vsi morebitni ugovori. Na ta način omejen delokrog pregleda ugovorov olajšuje sodniji delo, ker ni treba za to spornega postopanja. Z izključitvijo vsakega pravnega postopanja odloča sodnija po natančnih izpovedbah, v koliko so upravičeni ugovori, in popravi, če treba, račun prispevkov. Izvod potrjenega računa dostavi likvidatorju. Štirinajst dni po razglasu računa na deski postane račun pravomočen in se lahko vodi izvršba (rubež). Proti odločbi sodnije glede računa in ugovorov je mogoč utok na višjo sodnijo, toda le onim, ki so stavili pravočasno na razpravi ugovore in sicer v

14ih dneh po prubitju sklepa o potrditvi računa na sodni deski. Utok ne odloži izvršbe. Likvidator mora gledati, da izterja vse prispevke, kakor so navedeni v računu, potrjenem od sodnije. Če se pokaže po izterjanju vseh prispevkov še kak primanjkljaj, mora likvidator sestaviti dodatni račun in — če treba — še tretjega, dokler ni popolnoma krit vsak primanjkljaj.

Ta račun enakomerne razdelitve je pravičen in primeren. Po prejšnjem zakonu se je lahko nastopalo proti vsakemu zadrugi, katerega si je kdo od upnikov izbral, in se je izterjal od njega primanjkljaj, ker je pač vsak član jamčil z vsem svojim premoženjem za dolgove zadruge. Medtem ko je določeval prej vsak sam, koga dene na boben za dolgove zadruge, je po zakonu iz leta 1918. sodnija čista, ki porazdeli primanjkljaj med člane zadruge. Na ta način se prihrani obilo tožb na levo in desno in se izogne krivicam, ki nastajajo pri samostalnem izterjevanju.

Nekaj besed o Radiu

Vlado Podobnikov

Menim, da ustrežem našim domačim radio-ljubiteljem, če prinese Matični Koledar tudi letos nekaj zanimivih, izbranih in lahkih načrtov, po katerih si lahko vsakdo, ki je količkaj pazno prečital mojo studijo o radiu v Matičnem Koledarju za leto 1934., napravi majhen a popoln radio-prejemni aparat.

V Koledarju za preteklo leto opisal na kratko delovanje radio-prejemne postaje in njenih sestavnih delov; letos pa hočem podati dva zelo dobra načrta za enožarnični aparat. Z oboema sem prejemal čez dan zelo dobro kake štiri postaje, zvečer pa kar dvajset. Poleg bližnjih navajam Bari, Firenze, 5 čeških postaj, Dunaj, Vratislavo, Frankfurt.....

Zelo priporočam ta dva načrta, katera sem izbral iz velike množine drugih bodisi lažjih bodisi težjih načrtov za enožarnični aparat.

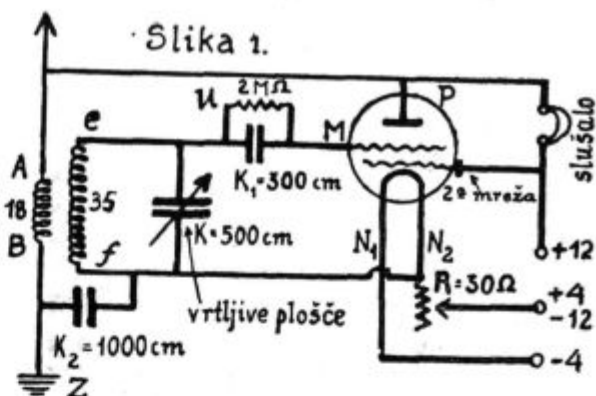
Enožarnični dvomrežni aparat.

O dvomrežni žarnici sem že marsikaj povedal v Matičnem Koledarju za leto 1934., zato ne bom ponavljal; bom rajši nekoliko natančneje opisal napravo aparata na eno dvomrežno žarnico.

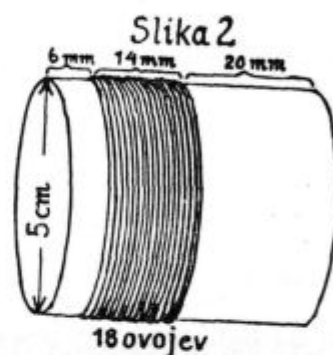
Aparat, ki ga predstavlja skica (Sl. 1.), je zelo preprost in nabava sestavnih delov je zelo skromna.

Razen skice so še druge slike, ki bodo zelo pomagale pri napravi tega aparata.

Iz skice je razvidno, da ima aparat dve tuljavi; prva je navadna valjasta, druga je pletena.

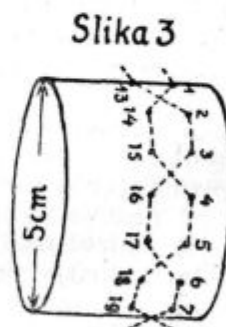

Naprava valjaste tuljave je zelo preprosta. Na valj iz lepenke (Sl. 2), ki je 4 cm. dolg in ima 5 cm zunanjega premera, navijemo 18 ovojev 0.5 mm debele žice z dvakratno izolacijo.

Pleteno tuljavo lahko kupimo, lahko pa si jo tudi sami napravimo.

Vzemimo leseni valj (Sl. 3), ki ima 5 cm premera in zapičimo krog in krog 1 cm od konca 13 žebeljov dolgih kake 3 cm; razdalja med vsakim žebljem je približno 1 cm. (natančno 1,3 cm).

Ravno tako zapičimo še drugo vrsto žebeljov, ki je oddaljena od prve 1 cm. Tako imamo pripravljen podstavek za napravo pletene tuljave. Preden začnemo navijati žico, moramo pripisati vsakemu žeblju svojo številko (Sl. 3). Navijati začnemo pri št. 1., od tu peljemo žico na št. 14. in 15., potem na 4, 5; 18, 19. Od št. 18, 19 nadaljujemo na 8, 9 i. t. d. Tako navijemo 35 ovojev. Ko končamo, moramo vse prekuhati v vrelem parafinu. Parafin je tvarina, zelo izolantna in podobna vosku. Kupimo ga v drogeriji; ¼ kg zadostuje. Rastopimo ga v kaki posodi na ognju.

Ko je popolnoma vrel, pogreznemo vanj valj s tuljavo in pustimo nekaj sekund, da se tuljava popolnoma prepoji s parafinom. Nato vzamemo tuljavo iz parafina in jo pustimo, da se popolnoma posuši, izrujemo potem žeblice iz podstavka in potegnemo počasi in previdno tuljavo iz lesenega valja. Da zagotovimo tuljavi trdnost, jo moramo še povezati na vseh zunanjih križiščih s sukancem. Ko smo dokončali, vzamemo valjasto tuljavo z 18 ovoji ter pritrđimo konec valja iz lepenke, na katerem ni navita žica, v notranjost pletene tuljave. Za obe tuljavi rabimo bakreno 0.5 mm debelo in dvakrat izolirano žico.

Vezava.

Uspeh pri izdelovanju aparatov je odvisen skoraj popolnoma od pravilne vezave; zato hočemo zelo podrobno razložiti vezavo našega aparata.

Začetek valjaste tuljave (A. slika 1) je zvezan z antensko puščico in z anodno ploščo (P.). Od anodne plošče gre žica do negativne pušice za slušalo; pozitivna puščica pa je zvezana s pomožno žarnično mrežo po vijaku, ki je ob strani žarničnega podstavka. S pomožno mrežo je spojen tudi pozitivni pol anodne baterije.

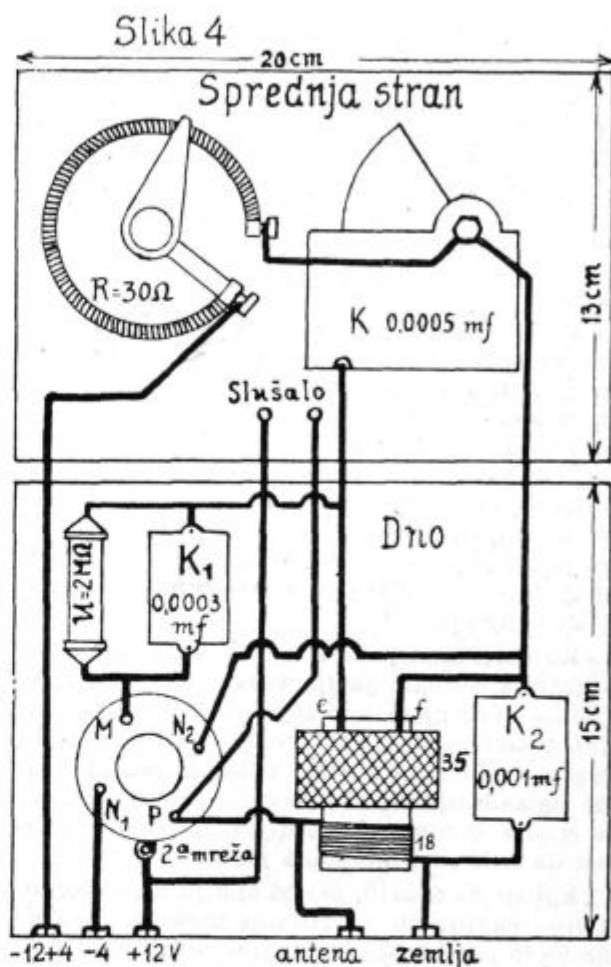
Vrtljni kondenzator (K.) ki ima 0.0005 mf kapacitete (500 cm), je zvezan vzporedno s pleteno tuljavo. Z vrtljnim kondenzatorjem uglašamo aparat na gotovo oddajalno postajo. Konec žice (e), ki veže pleteno tuljavo s stalnimi ploščami (stator) vrtljnega kondenzatorja, je spojen tudi s stalnim kondenzatorjem (K_1) čigar druga elektroda je pritrjena k žarničnemu podstavku tako, da je v zvezi z mrežno nožičko (M.). Vzporedno s stalnim kondenzatorjem (K_1) je zvezan stalni upor (U.), ki ima 2 MO (megaohm). S stalnim kondenzatorjem in z velikoohmskim uporom spreminja žarnica visokofrekvenčne, neslišne valove v nizkofrekvenčne, slišne valove.

Drugi konec pletene tuljave (f) je zvezan po stalnem kondenzatorju (K_2), ki ima 0,001 mf (1000 cm), s koncem (B) valjaste tuljave in z zemljo (Z). Zvezan je tudi z vrtljivimi ploščami (rotor) vrtljnega kondenzatorja in se nadaljuje do vrtljnega upora (R 30 ohm), ki je zvezan z eno nožičko žarilne nitke (N_2). Od vrtljivega peresa pri žarilnem uporju pelje žica do pozitivnega pola kurilne baterije in do negativnega pola anodne baterije (+ 4, - 12 V). Druga nožička žarilne nitke (N_1) je zvezana naravnost z negativnim polom žarilne baterije (-4 V.)

Baterije, katerih se poslužujemo, so navadne žepne baterije. Za kurilno baterijo rabimo 2 žepni bateriji, vzporedno vezani, (pozitivni pol prve s pozitivnim polom druge baterije; negativni pol prve z negativnim polom druge baterije). Za anodno baterijo rabimo pa 4 žepne baterije zaporedno vezane (negativni pol prve baterije s pozitivnim polom druge baterije, negativni pol druge baterije s pozitivnim polom

tretje baterije in tako naprej, da ostane sam pozitivni pol prve baterije in negativni pol zadnje baterije).

Kot nam kaže slika 4., so vsi deli pritrjeni na dveh deščicah, katerim se še dodajo stranice in pokrov, da imamo vse zaprto v skrinjici, ki

ne propuščja prahu in varuje žarnico udarcev. Skrinjica naj bo visoka približno 13 cm, široka 15 cm, dolga pa 20 cm. Na sprednjo deščico pritrđimo vrtljni kondenzator (K), vrtljni upor (R) in puščici za slušalo; na dno pritrđimo tuljavo, žarnični podstavek, dva stalna kondenzatorja (K_2 in K_1) in veliko-ohmski upor (U); pušice za anteno, zemljo in za baterije so na zadnji strani skrinjice.

Sestavni deli.

Za naš aparat potrebujemo sledeče sestavne dele (cene so približne):

- 1 Vrtljni kondenzator K. s 500 cm na zrak (L 30) ali na sljud (L 18).
- 1 Vrtljivi upor R. s 30 O(L 4).
- 1 Podstavek za žarnico (L 2).
- 1 Stalni kondenzator K_2 s 1000 cm (L 3).
- 1 Stalni kondenzator K_1 s 300 cm (L 3).
- 1 Stalni upor U z 2 MO (L 3.50).
- 7 stikal in 7 pušic (L 6).

ki popušča in odvaja v zemljo neusmerjene visokofrekvenčne valove, da ne kvarijo glasu.

Druga elektroda telefonskega kondenzatorja (K_4) je združena z zemljo po žici, ki pelje v aparat električni tok iz anodne (—) in katodne (+) baterije. Pozitivno stikalo za slušala pa je zvezano s pozitivnim polom anodne baterije.

Drugi konec tuljave (B) je spojen z vrtilnimi ploščami uglaševalnega kondenzatorja (K_1) in z zemljo. Z vrtilnimi ploščami istega kondenzatorja je združena tudi žica, ki gre do nožičke žarilne niti (N_2) in do negativnega pola anodne in do pozitivnega pola katodne baterije. S to žico je združena tudi druga elektroda telefonskega kondenzatorja (K_4).

Nožička žarilne niti N_2 pa je zvezana po vrtilnem uporu z negativnim polom žarilne baterije.

Tretji konec tuljave (C.) je zvezan s stalnimi ploščami uglaševalnega kondenzatorja (K_1). Od tu nadaljuje žica k stalnemu mrežnemu kondenzatorju (K_2), s katerim je vzporedno zvezan tudi mrežni upor (U.). Druga elektroda kondenzatorja (K_2) in upora (U.) je spojena z mrežno nožičko (M).

Sestavni deli so pritrjeni na isti način kot pri aparatu na dvomrežno žarnico, le na čelni plošči sta dva vrtilna kondenzatorja (sl. 5). Opozoriti moram tudi, da na podstavku enomrežne žarnice ni gumba, ker ni pomožne mreže.

Sestavni deli.

Kdor si želi napraviti tu opisani aparat, mora kupiti sledeče dele:

- 1 Vrtilni kondenzator (K_1) s 500 cm, ki naj inha, če mogoče, zračno izolacijo (L. 30).
- 1 Vrtilni kondenzator (K_3) s 500 cm, ki je lahko izoliran s sljudom (L. 18).
- 1 Vrtilni upor (R) s 30 O. (L. 4).
- 1 Veliko-ohmski upor (U) s 3 M O (L. 3.50).
- 1 Stalni mrežni kondenzator (K_2) z 200 cm (L. 3).
- 1 Stalni telefonski kondenzator (K_4) s 1000 cm (L. 3).
- 1 Podstavek za žarnico (L. 2).
- 1 Gumb s fino regulacijo za uglaševalni kondenzator (L. 12).
- 2 Gumba za reakcijski kondenzator in za vrtilni upor (L. 7).
- 15 m žice 0.4 mm debele z dvakratno izolacijo za tuljavo. (L. 1.50).
- 2 m žice za vezavo (L. 1).
- 7 stikal in 7 pušic (L. 6).
- 1 žarnico, ki naj bo ali «Zenith C 406» ali «Philips A 409» ali pa «Tungsram G 407». Izmed teh treh žarnic bi svetoval žarnico «Tungsram G. 407», ker rabi med drugimi najmanj anodne napetosti in stane (L. 27.90 + taksa). «Tungsram G 407» namreč deluje še zadostno s samimi 4 V apodne napetosti, z 20 V pa deluje kaj izvrstno, medtem ko n. pr. «Zenith C 406» začne delovati šele s 50 V. Precejšnja razlika!

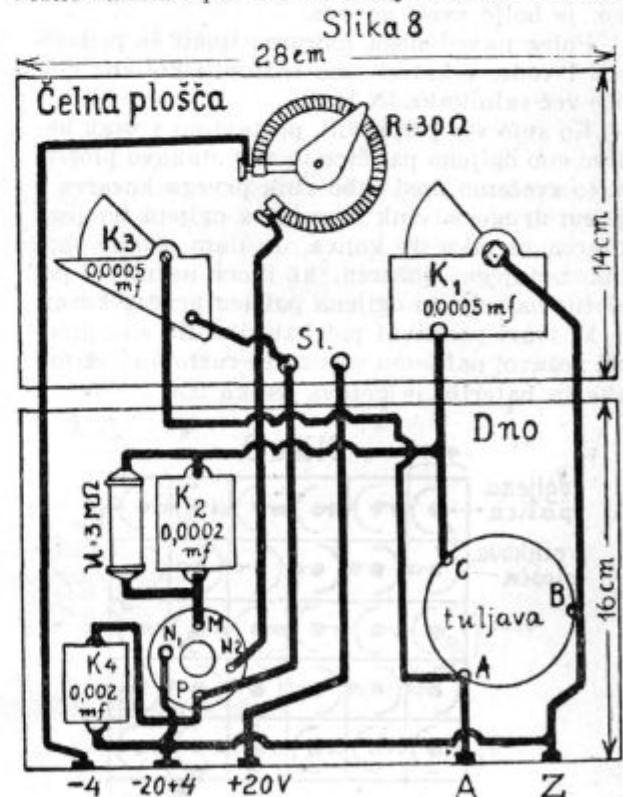
Z žarnico «Tungsram G 407» zadostuje torej 6 baterij, zaporedno vezanih za anodno baterijo; medtem ko z «Zenith C 406» bi potrebovali najmanj 12 žepnih baterij. Za kurilno baterijo pa zadostujeta v vsakem slučaju 2 bateriji, vzporedno vezani.

Antena je popolnoma dobra, če je dolga od 15 do 20 m, vendar zadostuje tudi 7 m dolga podstrešna antena. Domačo postajo sem prejemal nekoliko šibko kar brez antene in brez zemlje.

Poleg navedenih delov potrebujemo še skrinjico za aparat, ki naj bo dolga 28, visoka 14, široka pa 16 cm. Ko vežemo razne dele, je najbolje, da odstranimo zadnjo stranico, ker tako delamo lažje in bolj gotovo.

Uporaba.

Ko smo priklopili aparatu anteno, žarilno in anodno baterijo in slušala, obrnemo gumb vrtilnega upora za pol kroga proti desni in pripravimo tako aparat za sprejemanje; le uglasiti ga moramo. Prvo obrnemo reakcijski kondenzator (K_3) popolnoma proti desni, potem začnemo obračati zelo počasi uglaševalni kondenzator. Med uglaševanjem moramo slišati reakcijsko cviljenje. Če ni slišati cviljenja, ali pa če se sliši samo na srednjem delu uglaševalnega kondenzatorja (K_1), moramo nekoliko bolj kuriti žarilno nitko, to je moramo obrniti popolnoma na desno žarilni upor. Če še sedaj ne slišimo reak-

cijskega cviljenja in so baterije še dobre, tedaj moramo pregledati vezavo in bomo najbrž dobili kak pogrešek. Če pa deluje aparat popolnoma dobro in tudi dobro cvili, pa hočemo poslušati le močnejše oddajalne postaje, tedaj obrnemo

počasi proti levi gumb vrtilnega upora, dokler cviljenje ne utihne, če to ne zadostuje moramo obračati proti levi tudi gumb reakcijskega kondenzatorja. Kar se tiče cviljenja moram opozoriti, da prejemamo nekoliko bolje bližnje postaje, če aparat ne cvili; medtem ko daljnih in šibkih postaj sploh ne moremo prejemati, če aparat ni v kritičnem stanju.

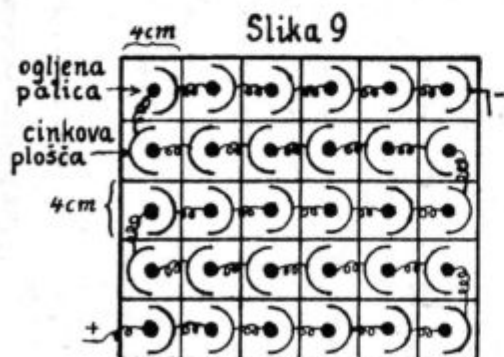
BATERIJE.

Moderna ekonomija uči, da moramo izrabiti vsako najmanjšo in brezpomembno stvar, zato ne smemo popolnoma zavreči že izžrpanih žepnih baterij, ampak jih moramo ohraniti, ker nam rabijo za napravo novih baterij, novih mokrih členov. Iz kakih desetih izrabljenih baterij napravimo lahko novo, precej močno baterijo na sledeči način: Kot je znano ima vsaka žepna baterija tri člene, ki so sestavljeni iz treh glavnih tvarin: iz ogljene palice iz grafitnega in manganovevega prahu, nasičenega v raznih kislinah in iz cinka. Vse to lahko uporabimo pri bateriji iz mokrih členov.

Če želimo napraviti precej močno baterijo iz mokrih členov, moramo imeti 30 navadnih steklenih kozarcev, 30 oglenih palčic, obdanih z vrečico, v kateri je zmes grafitnega in manganovevega prahu in ravno toliko cinkovih plošč. Ogljene paličice in cink dobimo pri starih žepnih baterijah; če pa je cink starih baterij izrabljen, je bolje vzeti novega.

Poleg navedenega moramo imeti še približno 2 l vode, v kateri smo raztopili kolikor mogoče več salmijaka (NH_4Cl).

Ko smo vse pripravili, postavimo v vsak kozarec eno ogleno paličico in eno cinkovo ploščo. Na to zvežemo med sabo cink prvega kozarca z ogljem drugega, cink drugega z ogljem tretjega kozarca in tako do konca, da nam ostane sam cink zadnjega, kozarca, ki tvori negativni pol celotne baterije in ogljena palčica prvega kozarca, ki tvori pozitivni pol baterije. Ko smo končali vezavo, nalijemo v kozarce raztopino salmijaka in baterija je gotova (Slika 9).

Baterija ne potrebuje posebne pažnje, le ko postane šibka, moramo dobiti nove raztopine in izmenjati izrabljene cinkove plošče z novimi. Če nimamo dovolj kozarcev, si lahko sami napravimo škatljico iz lesa, katero razdelimo na 30

enakih kvadratnih stanic, znotraj pa namažemo vsako posamezno stanico s črno smolo, katero rabimo, ko pušča vinska posoda.

DODATEK.

Opisana enožarnična aparata delujeta s kakšnokoli anteno, vendar je jasno, da kolikor boljše je antena, toliko boljše je radio-prejemanje. Najboljša je eno ali dvožična antena. Dolžina zunanje antene naj bo približno od 20 do 30 m, vendar delujejo dobro opisani aparati tudi pri krajši anteni. Najboljša antenska žica je bakrena, ker pa je baker zelo drag, lahko rabimo tudi železno žico. Debela naj bo najmanj 2 mm, ker čim drobnejša je, tem več upora zoperstavlja električnemu toku.

Antena mora biti popolnoma izolirana od zemlje; to pomeni, da ne sme imeti nobenega stika z zemljo. Zato pritrdimo žico na drog, ali na kak drug podstavek po porcelanastih izolatorjih, ki ne dopuščajo, da bi električni tok zbežal po podstavku v zemljo. Poleg tega mora biti antena višja, če je mogoče, od bližnjih dreves in hiš. Žica odvodnica naj se nikjer ne dotika zidu, stebrov ali drugih dobrih električnih prevodnikov. Da ne bi različne lege domače hiše spravile začetnika v zadrego, podajam za zgled nekaj slik. (sl. 10, 11).

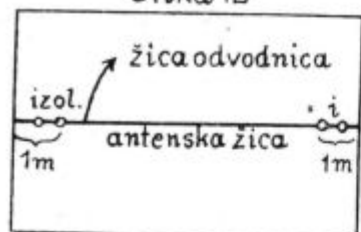

Poleg zunanjih anten rabimo tudi notranje. Podstrešje je zelo primeren kraj za anteno. Ko stavimo notranjo anteno, moramo paziti, da so žice oddaljene od hišnih zidov vsaj 1 m. Če je hiša dolga, zadostuje enožična podstrešna antena (sl. 12). Če pa je hiša kratka, napeljemo antensko žico krog in krog ob hišnih zidovih (sl. 13). Odvodno žico pritrdimo, kjer je bolj praktično. Podstrešna antena je precej dobra in deluje skoraj kot zunanja. Nekoliko slabše so antene, ki jih napeljemo po kakem dolgem hodniku, ali okrog sten kake sobe.

Omeniti moram še, da zakon ne dovoljuje antene, daljše od 30 m in 5 m višje od hiše. Pre-

gotova. Zelo važno je, da je odvodna žica kolikor mogoče kratka in debela.

Slika 12

Slika 13

povedano je tudi napeljati anteno čez javno cesto in čez javne telefonske ali električne napeljave.

Zelo važna in večkrat zelo zanemarjena je zveza aparata z **zemljo**. Dobro zvezo z zemljo napravimo, če pricininimo žico, ki pelje iz aparata z

Kar se tiče aparata samega, pripročam, da se držite kolikor mogoče načrtov. Skrinjico za aparat si napravite sami. Da se izognete morebitnim težavam, ravnajte se pri vrtanju lukenj na čelni plošči sledeče slike (sl. 14). Luknje za anteno, zemljo, in za baterije napravite na zadnji plošči (sl. 15).

Kot vidite na sl. 15., so označene samo 3 spojke za baterije, čeravno imamo 4 pole + 20, - 20; + 4, - 4; to pa zato ker se negativni anodni pol (- 20) združi z enim polom žarilne baterije. Nekaterne žarnice delujejo bolje, če združimo - 20 s + 4 potem pa - 20 - 4; vezavo, ki deluje bolje, obdržite.

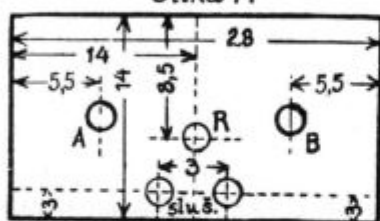
Se razume, da ne smete pri tem pozabiti na drugi pol žarilne baterije; to je na tistega ki ostane prost. Žico, ki vodi od tega pola, spojite s spojko ki ima znak + 4.

Ko vežete posamezne sestavne dele z žico, je dobro, da po vsaki vezavi podčrtate s svinčnikom črto na skici, ki znači dotično vezavo. Tako se boste ognili morebitnim napačnim vezavam, ki bi utegnile uničiti najdragocenejši del aparata, žarnico.

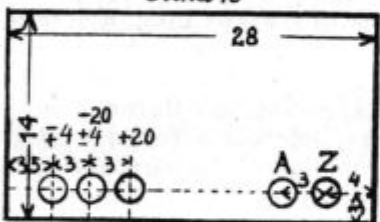
Pri uporabi obeh gori opisanih aparatov morate paziti, da aparat ne cvili preveč pri uglasenju. Ko je aparat v kritičnem stanju, deluje kot mala oddajalna postaja in tisto karakteristično cviljenje aparatov na reakcijo ga slišijo sosedje radio-poslušavci. To cviljenje se sliši kakih 5 km naokrog. Radi tega moramo rabiti reakcijo zelo previdno, če nočemo nadlegovati sosedov.

Ko ste popolnoma dokončali napravo aparata in ste ga že dobro preiskusili, morate naznaniti rojstvo tega novega kričača na poštnem uradu, da ga priznajo kot zakonskega in da plačate določeno takso.

Slika 14

Slika 15

železno ploščo, katero zakopljemo v zemljo. Če imamo v hiši vodno napeljavo, lahko pritrdimo odvodno žico k vodni cevi in zveza z zemljo je

Ivo Dren : Nova jutra

Vsako jutro planem v dan
barev in oblik željan.
Živa žeja novih luči
in prigod me sladko muči.

Noč je vzela stari svet,
v novega strmim zavzet;
v rosi, ko me še ne slutí,
se mu bližam z vsemi čuti.

V solncu se naslajam z njim,
še v nevihti bogatim.
Vsaka ura, vsaka mera
me zadivlja do večera.

Srkam blagi, polni kras;
tu ni časa za dolgčas
ne za tožbe — še bolesti
utrjajo na dolgi cesti.

Z mano, draga, v ta napoj,
z mano, deca., v luč in soj!
Še nas bodo zarje mile
v čare novih dni budile.

Modrost z vzhoda

Staroindijske burke in podobno. Slaba vest.

V nekem mestecu madraške pokrajine je izginilo iz skladišča Trgovske zveze več butar bombaža. Oškojeni so naznanili to tatvino radši, domačemu knezu, ki pa ni mogel vkljub iskanju in preiskovanju izslediti tatov. Oglasil se je plemič in izjavil, da ugotovi tatove, če poverijo njemu zadevo. Radša mu je dal to stvarni nalog. Plemič je šel domov in povabil s pretvezo, da priredi slavnost, vse moške, mlade in stare, k sebi. Ko so se bili sešli določenega dne povabljeni, je stopil plemič k njim v dvorano, pogledal zbrane goste po vrsti in vzkliknil: «O vi nesramni bedaki! Ukradli ste bombaž in prihajate k slavnosti, ko vam vise še kosmine z brade!» Nekateri so se takoj nato prijeli za brade in se na ta način izdali.

Samo v družbi.

Brata, ki sta se odpravljala na dolgo pot, sta izročila svoje bogastvo stari ženici, naj ga jima hrani, in ji rekla: «Ko se oba skupaj vrneva, bova zahtevala svoje zlato od tebe!» Črez nekaj časa je prišel eden izmed bratov k starki in ji dejal: «Moj brat je umrl, daj mi denar!» Žena ni vedela, kaj naj napravi, toda slednjič mu je le izročila denar. Nekaj dni pozneje se je pojavil drugi brat. Tudi on je zahteval denar. Ko mu je povedala starka, da je bil že njegov brat prej pri njej in ji s trditvijo, da mu je brat umrl, izvalil denar, jo je tiral pred sodnika. Sodnik, ki je takoj razumel, da ni bila starka ničesar zakrivila, je razsodil tako le: «Vidva sta se bila pač pogodila, da se vrneta skupaj in da bosta skupaj zahtevala svoj denar od starke. Prav, pripelji svojega brata in šele nato lahko dvigneta denar. Sam nimaš pravice do denarja.»

Smeli suženj.

Suženj je pobegnil svojemu gospodarju. Črez čas ga sreča gospodar v tujem mestu, ustavi ga in ga vpraša, zakaj je zbežal. Suženj pa zagrabi svojega gospodarja za plašč in vpije na vso moč: «Ali sem te slednjič našel! Nehvaležni suženj! Pobral si mi denar in jo z njim popihal.» Ni trajalo dolgo in oba sta stala pred sodnikom in zahtevala pravičnosti. Sodnik je poslal oba k odprtemu oknu in jima ukazal, naj pomolita vsak glavo skozi okno. Nato je poslal rablja ven pred tisto okno in mu glasno naročil: «Obglavi sužnja z mečem!» Suženj je takoj umeknil glavo, kakor hitro je slišal sodnikovo povelje, medtem ko se ni gospodar prav nič zgenil. Nato je dal sodnik sužnja, ki se mu

je tako krivda dokazala, kaznovati in ga vrnil njegovemu gospodarju.

Prilomljena šibica.

Bogatemu posestniku je izginila v njegovi lastni hiši mošnja polna denarja. Stopil je k sodniku. Ta je sklical vse ljudi, ki so bivali v bogatinovi hiši, dal vsakemu šibico — vse šibice so bile enako dolge — in pozval prisotne, naj skrbno hranijo šibico do drugega dne, kajti v tem času se podaljša tatu šibica, kolikor je mezinec širok. Drugo jutro je zopet sklical ljudi in zahteval šibico nazaj. Ko je opazil, da je nekdo svojo šibico nekoliko prilomil, ga je prijel kot tatu, dobil pri njem ukradeno mošnjo in ga hudo kaznoval.

Tako mine...

Nekoč je ujel vojak kralja in voditelja sovražne vojske. Ker ni poznal vladarja, mu je naložil vso svojo prtljago na glavo. Po utrudljivi hoji sta se zvečer ustavila. Vojak je izročil svojemu ujetniku pest riža, naj si ga skuha. Ujetnik je bil silno lačen, vsul je riž v lonček, pristavil ga k ognju in sedel truden na travo ne daleč proč od ognja. Pa je prišel pes, pograbil lonček in zbežal z njim. Ker se je kralj glasno zasmel, je vzrožil vojak in se zadržal vanj: «Tepec! Pes ti odnese večerjo, ti se pa še smeješ! Zakaj se smeješ? Govori!» Kralj je molčal. Šele nekaj udarcev s pestjo v njegovo lice, ga je prisililo, da je odgovoril silovitežu: «Ko sem hodil prej na lov, me je moralo spremljati sto kamel, ki so prenašale mojo kuhinjsko posodo, sedaj pa nisem imel drugega ko majhen piskrček z rižem in še tega mi je odnesel pes.» Vojak se je zavedel, koga ima pred sabo, prosi ga odpuščanja in ga izpušči.

Drevo kot priča.

Mlad pomočnik je dal, preden je odpotoval, starcu sto rupij hraniti. Ko se je vrnil, je zahteval svoj denar, toda starec je tajil, da bi bil kdaj kaj dobil v shrambo. Nastala je pravda. Sodnik je povabil starca in ga vprašal, je li sprejel denar. Starec je zanikal. Nato je vprašal sodnik tožitelja, če ima kako pričo. Žalostno mu je odvrnil pomočnik, da nima nobene priče. Nato je dal sodnik prisego starcu in starec je prisegel, ne da bi trenil z očmi. Pomočnik se je zjokal in dejal: «Po krivem je prisegel.» Sodniku se je zasmilil mladenič. Vprašal ga je: «Kje sta se mudila, ko si mu izročal denar?» — «Pod nekim drevesom», mu je odgovoril mladenič. — «No torej,» je dejal sodnik, «zakaj pa si pravkar trdil, da nimaš nobene priče? Saj je vendar drevo tvoja priča. Pojdi k drevesu in naroči mu: «Kadi, sodnik, te kliče!» Starec se je porogljivo nasmehnil in mladenič se je osmelil ugovar-

jati: «Bojim se, sodnik, da ne spravim drevesa do tebe.» Nato je potegnil sodnik svoj pečatni prstan s prsta, dal ga mladeniču in mu ukazal: «Takoј pojdi tja, pokaži drevesu moj prstan in naroči mu v mojem imenu, naj pride! Videl boš, kako bo slušalo drevo in prišlo.» Mladenič se je odpravil na pot. Starec je ostal pri sodniku. Črez čas je vprašal sodnik starca: «No, ali je že pri drevesu?» in starec mu je odgovoril takoj brez premisleka: «Še ne!»

V tem je dospel mladenič do drevesa. Pokazal je drevesu prstan in mu naznanil sodnikov ukaz. A drevo mu ni dalo nobenega odgovora, niti se ni zgenilo z mesta. Žalosten in potrten se je vrnil slednjič mladenič in javil sodniku: «Storil sem, kakor si mi bil ukazal, a drevo ni slušalo.» — «Motiš se,» je odvrnil kadi, «drevo je že bilo tukaj in pričevalo je za te.» — «Sodnik,» je vzkliknil starec, «kaj govoriš? Nobenega drevesa ni bilo tu!» — «Hm,» je odvrnil sodnik, «toda ko sem te vprašal, je li utegnil priti mladenič do drevesa, si to takoј zanikal. Poznal si torej drevo, čeprav nismo zinili besedice ne o kakovosti drevesa ne o njegovem mestu. Potemtakem si dobil pod njim denar in je resnica, kar je trdil ta pošteni mladenič. Ni dvoma o tem. Zato mu le vrni in sicer takoј, kar ti je bil zaupal.» In starec se je moral ukloniti razsodbi modrega kadija.

Če pade človek s palme.

Usman in Akim, prijatelja že od mladih nog, sta se odpravila v gozd, da nabereta kokosovih orehov.

Usman je dejal Akimu: «Akim, ti si manjši in urnejši od mene. Splezi na drevo, izberi najbolj zrele orehe in vrzi mi jih dol!»

Akim je splezal na palmo, višje, vedno višje, tja gori do velikih orehov v vrhu. Kaj se je nato zgodilo, se Akim ni mogel spomniti. Ali se je drevo preveč nagnilo, ali se je on sam prevagnil, ali postal vrtoglav, kdo ve, nenadoma je telebnil z drevesa in naravnost prijatelju Usmanu na glavo. Usman je bil na mestu mrtev.

Usmanova družina je bila zelo potrta, ker je izgubila tako nenadoma zdravega in krepkega fanta, a tudi Akim in njegovi sorodniki so ga objokovali.

Po končanem pogrebu so šli oče in bratje ranjkega Usmana k vaškemu načelniku, da ga vprašajo, kaj naj se zgodi z Akimom, ki jim je ubil sina in brata. A tudi Akim je bil istega mnenja, saj je bil ubil prijatelja, čeprav nehote.

Načelnik je izjavil, da je bila to nesreča in za nesrečo ne sme biti človek kaznovan, a s tem ni nikakor potolažil družine. Povedali so mu, da si poiščejo pravico drugje. Usman je bil mrtev, usmrtil ga je Akim, torej Akima treba kaznovati. Kdor ubiva, bodi ubit, tako se glasi staro običajno pravo, ki je vaščanom bolj prijalo ko novo pravo, ki se je nanj skliceval načelnik.

In nekega večera je šla Usmanova družina z Akimom k Paku Ipomohu, samotarju visoko gori v javajskih gorah. Pak Ipomoh je slovel kot moder mož, modrejši še ko vsi vaški načelniki na otoku. Oče in bratje so razložili starčku ves položaj. Akim je potrdil njihove izjave.

Nato je Pak Ipomoh sežgal dve skrivnostni kroglici, ki sta razširjali oster vonj in gost dim. Med tem je mrmral nerazumljive besede.

Ko sta kroglici dogoreli in je dim izginil, je dejal modrijan: «Usman je mrtev in Akim ga je usmrtil. Usman ni bil ubit po Akimovi volji, a bil je ubit po Akimu, zato ima njegova družina pravico, zahtevati Akimovo pokoro. Jutri zjutraj, ko vzide solnce, naj sede Akim pod drevo, s katerega je padel na Usmana. Tam naj sedi, dokler ne zaide solnce. Vsakemu članu Usmanove družine je na voljo dano, da spleza na drevo, se vrže na Akima in mu tako pripravi enako usodo, kakršno je bil on pripravil Usmanu.»

Po teh besedah so se vrnili Usmanovi svojci z Akimom zopet v domačo vas.

Drugo jutro je šel Akim še pred prvim zorum boječ se in vznemirjen k drevesu in sedel. In čakal je, da je solnce zašlo, a od Usmanove družine ni bilo nikogar, da bi se bil vrgel z drevesnega vrha nanj.

In tako je prišla pravica do svoje pravice in vsi so živeli zadovoljno v majhni vasi visoko gori v javajskih gorah.

Tekma med poštenjaki.

Aleksander Veliki je prišel na svojem pohodu v Indijo (327 pred Kr.) v pokrajino, ki je slovela daleč okoli za bogato z zlatom. Domačini so mu prihajali naproti in mu prinašali na umetniških podstavkih jabolka in drugo sadje iz čistega zlata v dar. «Nisem prišel, da vidim vaše bogastvo, marveč, da proučim vaše šege!» Peljali so ga na trg, kjer je tedaj sodil njihov knez.

Podložnik je stopil pred kneza-sodnika: «Kupil sem od tega le moža vrečo s plevami, a dobil sem v njej izdaten zaklad. Pleve so moje, a zlato ne. Ta mož ga pa noče sprejeti. Prigovarjaj mu ti, knez, kajti zlato je njegova last.»

In njegov nasprotnik, vaščan iz iste vasi, je odgovoril: «Ti se bojiš napraviti krivico, jaz pa naj bi se ne smel bati sprejeti od tebe blago, ki ni moje. Prodal sem ti vrečo z vsem, kar je bilo notri. Obdrži si jo! Prepričaj ga o tem knez!»

Knez je vprašal prvega, če ima sina. Na povoljni odgovor je vprašal drugega, če ima hčer. Ta mu je tudi pritrdil. «Prav,» je izjavil knez, «oba sta poštenjaka. Poročita svoja otroka in dajta jima dobljeni zaklad v dar. To je moja sodba.»

Aleksander se je čudil, ko je slišal to razsodbo.

«Ali sem sodil krivo?» je vprašal knez dalje dežeje.

«Nikakor ne,» je odvrnil Aleksander, «toda pri nas doma bi sodili drugače.»

«Kako?» je vprašal indijski knez.

«Oba bi bila obglavljena, zaklada bi se pa polastil kralj.»

Knez je začuden sklenil roke. «Ali še sije pri vas solnce? Ali še rosi nebo dež na vas?»

Aleksander je odgovoril: «Se!»

In knez je nadaljeval: «Če je to res, potem se dogaja to le radi nedolžnih živali, ki žive z vami skupaj v vaši deželi.»

Mikavnosti

Očaki in očanci med drevesi.

Iz splošne umrljivosti so izračunali pri ljudeh povprečno starost na 35 let in določili ob enem najvišjo starost, ki jo utegnemo dočakati, s 115 leti. Vobče ne dosežejo živali tako visoke starosti. Izjemo tvorijo želve s 300, ščuke z 250, sloni z 200, papige in rečne bisernice s 150, nekateri ptiči, ribe in mehkužci z nekaj nad 100 leti. V rastlinstvu pa nahajamo vse polno vrst, ki so zrle na človeško delovanje in nehanje skozi dolge zgodovinske dobe. Med njimi prednjači baobab, opični kruhovec iz afriške stepe, ki je med vsemi najbolj trdoživo drevo in se ponaša z lepo starostjo 6000 let. Kalifornijska sekvoja je bila stara že 5000 let, ko so vdrli prvi Evropci v njeno domovino. Tretja v tem častiljivem krogu je indijska figa, ki dočaka 3000 let Naša tisa in cipresa vzhodnih sredozemskih dežel zaostajati le malo za indijsko figo. Brin doseže kvečjemu 2000 let. Nobeno drugo drevo, naj je doseglo tudi svojo najvišjo starost, ni izpred Kristusove dobe. Kaka sedaj že trhla jelka je bila v svoji otroški dobi mogoče priča bojem naših prednikov z Longobardi, danes tisočletne lipe kakor tudi hrasti so videli še kakega koroškega vojvodo. Največja starost, ki jo doseže oljka, znaša 700 let, pri črnem boru, macesnu in belem jagnedu se skrči življenska doba na 600 let, medtem ko odmirajo pravi kostanj, javor in laška topol približno v svojem 500. letu. Gabru, jesenu in divjemu kostanju je usojeno poltretje, trepetljiki, leski, vrbi in zeleniki pa poldrugo stoletje. Ako omenimo še trto, ki doseže tu pa tam celo 130 let, smo prišli do dreves, ki jih lahko sami sadimo, ki jih vidavamo rasti, razvijati se in končno hirati, usihati in usehniti.

Narod brez govovice.

V sredini Bolivije med rekama Rio Grande in Rio Blanco živi indijansko pleme, ki ga imenujejo sosedge «Quruguá», kar pomeni v njihovem jeziku: močvirnatega polža, to pa radi tega, ker ne poznajo člani tega plemena govovice in se sporazumljajo med sabo s kretnjami. Quruguá so divjaki, ki so jih sosedge potisnili v najtemnejši kot pragozda. Tu so se popolnoma odvadili govoriti, ker zahteva lov v tem delu pra-

gozda, kjer je radi neprodinosti le malo divjačine, brezšumno oprezovanje in nemo sporazumljanje. Njihova nemost vpliva vsekakor na poteze njihovega obraza, ki je vedno nekam nepremičen. Naj se smejejo, naj jih kaj veselo preseneti, vedno je njihov smeh otrpel in okorel in zdí se, kakor bi nosili na obrazu krinke. Oboženi so z zelo velikim lokom. Tudi puščice so iz lesa. Bivališča si napravijo na ta način, da združijo vrhe dveh, treh nizkih dreves z ovjavkami skupaj. Taka preprosta šotorišča zapuste, ko ni v okolici več divjačine ne gozdnih sadežev, ko je suša ali ko preti povodenj. Tudi smrt ali celo bolezen kakega člana jih prepodi drugam. Čeprav so stasiti, mišičasti in naravnost herkulske postave, se njihovo število vedno bolj krči in ni daleč več čas, ko izumre to svojevrstno pleme, ki je edino na tem božjem svetu, ki ne pozna govovice.

Kdaj bo konec sveta?

Benares ob reki Ganges-u je bramancem najsvetejše mesto in ob enem središče bramanske učenosti. V glavnem svetišču je postavljena majhna piramida, nič večja ko naprstnik. To piramido je imenoval že Brahma, najvišje indijsko božanstvo, «popek sveta». Po svetih predpisih morajo svečeniki to piramido razložiti. In ko se to zgodi, bo konec sveta blizu. Toda nam se tega ni treba bati. Že stoletja se ukvarjajo svečeniki s to nalogo, ne da bi jim bilo doslej uspelo, približati se le količkaj cilju. Kajti naloga, ki jo je postavilo božanstvo samo, je matematično čudo. Piramido sestavlja 64 majhnih zlatih ploščic različne velikosti. V sredi so ploščice prevrtane. Dobro razdeljene so nanzane na igli tako, da leži spodaj največja, na tej nekoliko manjša ploščica. Za razložitev piramide naj se uporabljata nadaljni dve igli in sicer na ta način, da se odzame piramidi vedno le po ena ploščica, ki se postavi ali na popolnoma prazno iglo ali pa na večjo ploščico. Nima smisla, da bi kdo ugibal, kdaj bo naloga napravljena. Kajti do popolne razložitve treba nič manj ko 20.293,775.907,454.375 prenosov. Če bi rabili svečeniki za vsak posamezni prenos le pet sekund — za kar bi se morali ponašati z izredno ročnostjo in urnostjo v prstih — bi bilo možnih na dan pri štiri in dvajset urnem nepretrganem delu 17.280, v enem letu torej 6.307.200 prenosov. Da dovrše svečeniki nalogo, treba torej dobe 3.217,557.063 let, od katerih je minil doslej šele zelo majčken delček. Konca sveta lahko pričakujemo povsem mirno in brez vsake bojazni — po indijskem računu.

Barometerski in seizmografski ljudje.

Nekatere osebe sprejmejo ob nevihtah toliko elektrike, da jim prasketajo lasje in se iz njih prikazujejo iskre. Človek se pri tem spomni lisičjega repa, s katerim je profesor prikazoval pri fizikalnem pouku problem torne elektrike. Drugi so sploh tako napolnjeni z elektriko, da

jim lahko odjemamo iskre z nosa, ako smo jih postavili na izolirni podnožnik. Takim ljudem pravijo, da so «atmosferopatični», lahko bi jim rekli tudi, da so barometerski. Nekoliko atmosferopatični smo tudi mi po večini, kar opazujemo prav posebno ob soparnih poletnih dneh. Bližajočo se nevihto čutimo tedaj v vseh udih. Zelo občutljive osebe tožijo, da jih zaboli zdaj tu zdaj tam po telesu in da imajo težko glavo; polasča se jih splošna utrujenost, ki zabranjuje vsako takó duševno kakor telesno delo. Mnogo bolj trpe nerovne, revmatične in na srcu bolne osebe. V trenutku, ko se izdivja nevihta z običajno ploho, izginejo vse te motnje, človek se oddahne in tesnobna bol se umekne prijetnemu občutku. Pravkar opisana reakcija na soparo je v tesni zvezi s posebnim fizikalno-kemičnim svojstvom človeškega telesa. Ona razdraži ob določenih zračnih izpremembah tako zvano vegetativno živčevje t. j. ono živčevje, ki uravnava nehotno delovanje vegetativnega življenja, kakršno je krvni obtok, prebava in izločevanje žlez. — Manj umljiva in zato tem bolj skrivnostna je razdražljivost, oziroma izredna občutnost onih oseb, ki se odzivajo celo na zelo oddaljeno pozemsko motenje, potresne sunke. To so živi seizmografi, če imenujemo s to besedo pripravo, aparat, ki zaznamuje potresne sunke. Medicinski zapiski poročajo o mnogih primerih. Tako je čutil neki inženir potres v trenutku, ko se je pojavil, celo potres na Japonskem je vplival na njegove živce. Nekemu zdravniku so odrezali nogo. Znano in večkrat potrjeno je dejstvo, da prično boleti pri vremenski izpremembi brazgotine in zarastki; celo kurja očesa in stare ozeblina se neprijetno oglašajo. Omenjeni zdravnik je pisal dnevnik o vseh občutkih, ki so se pojavili v njegovi nožni štuli. Na ta način so ugotovili po dnevih, urah in minutah, da je čutil zdravnik ob vseh tudi oddaljenih potresih, kakor n. pr. ob strašnem potresu v Messini hude bolečine v svoji prikrajšani nogi. Vidi se, da se dogajajo tudi tu stvari, ki jih dosedanja veda še ni utegnila proučiti.

Najstarejša kirurška knjiga na svetu.

Lansko leto je izdal ameriški egiptoslovec Breasted papirus, ki ga smatrajo za najstarejšo kirurško listino. Papirus se imenuje posebna vrsta trsta, iz katerega so izdelovali Stari Egipčani papir, ki je dobil svoje ime po rastlini. Papirus so pa tudi imenovali spise, pisane na takem papirju. Omenjeni papirus je pisal okoli leta 2800 pred Kr. r. neki dvorni in vojaški zdravnik iz Starega Egipta. V njem je pretresal osem in štirideset primerov najrazličnejših poškodb in dodal vsakemu primeru razlago, kako se poškodba ugotovi, določi in zdravi. Okoli l. 2500. je pripisal neki razlagalec k temu spisu še 69 opomb in se skliceval pri tem na druge, prastare kirurške spise, ki se nam pa na žalost niso ohranili. Leta 1700. pred Kr. so to knjigo prepisali, a ne popolnoma. Ohranjeni so le pri-

meri poškodb od temena do prsi. Po mnenju poznavalcev stare medicine prikazuje ta papirus zdravniško znanje in mišljenje Starih Egipčanov v novi luči. Prvič se omenjajo v tem spisu možgani in njihove kožice. Stari Egipčani so poznali že zvezo med poškodbami lobanje na eni in mrtvičnosti okončin na drugi strani. Znanj so jim bili znaki krčev možganske mreže, mrzlica in okuženje ran, Cela vrsta načinov njihovega zdravljenja se je ohranila skozi stoletja in stoletja do današnjih časov kakor šivanje ran, ustavitve krvavenja tako zvana tamponada, uravnavanje izvinkov in izpahov in kostnih prelomov in še mnogo drugih.

Dobrotniku in rešitelju — spomenik!

Pred kakimi šestdesetimi leti so nasadili naselniki v Avstraliji opuncijo, neko vrsto figovega kakta, rastlino, ki je rasla dotle le na zapadni Kubi in v južnem Teksasu. Nasadili so jo, ker se je dala res mnogostransko uporabiti: njen sad je užiten, njeno meso vsebuje dragocena hranila za živino in slednjič rabi poljedelcem, ker doseže 3 do 4 m višine in tvori postavljena v primerni razdalji druga od druge, neprodorno steno, kot izboren naraven ploč za njihove pašnike in nasade. Na avstralskih tleh je dobila rastlina posebno ime «Prickly Pear», kar bi se ponašilo z «bodečo hruško». Tu na novi zemlji je našla rastlina najugodnejše pogoje za svoj obstoj in razvoj. Namočila se je v taki meri in razpasla tako neovirano, da je postala v zadnjih tridesetih letih prava nadloga. Milijonov štirjaških metrov rodovitne zemlje niso mogli ljudje obdelati, ker niso utegnili prodreti kaktovo goščo in ker bi bile bohotno rastoče opuncije takoj zadušile vsakeroj našad. V pokrajinah Queensland-u in Novem južnem Wales-u so pokrivalo rastline površino, veliko ko tretjina Italije. S trebljenjem in sežiganjem so poskušali ustaviti sovražnika na njegovem zmagovitem pohodu. Zaman. Začeli so iskati drugod zaveznikov. Dobili so jih v ličinkah nekoga zelo plodnega molja. Kakor hitro se ličinke izležejo, se zarijejo v nežno meso rastline, dožro se do njenega mozga in jo na ta način zamore. Leta 1925. so začeli gojiti te molje in jih razpošiljati pod vladnim nadzorstvom v po opunciji prizadete pokrajine. Že po treh letih so dovršile ličinke svoje ogromno delo. Kaktove gošče so izginile popolnoma, le tu pa tam so ostali še revni ostanki kot nezmotljive priče razsežnega območja rastlinskega škodljivca in ob enem neumornega delovanja ličink. Avstralija se je rešila grozne kuge, ki ji je prelaščala pašnike in polja in odjemala travi in žitu svetlobo in tla. Nič čudnega, če nameravajo postaviti hvaležni prebivalci pokrajine Queensland-a temu molju spomenik.

Glasne ribe.

Našemu ljudstvu je riba zgled zdravja in nemosti. Zdrav je ko riba, nem je ko riba, sli-

šimo večkrat med preprostim ljudstvom. Toda ni pravila brez izjeme, zato tudi niso vse ribe neme. Ob izlivu največjih rek na otoku Sumatri (poleg Bornea največjem otoku Velikega sundskega otočja), posebno v reki Toelang-Barvang-u živi v velikem številu do poldrugi decimeter dolga riba, spadajoča med ostrize. Domačini ji pravijo «ikan-kerong-kerong». Ko se spušča mrak na zemljo, se pričeneja podvodni koncert teh rib, ki ga je slišati daleč na okrog. Ti glasovi ne sličejo kvakanju, pač pa so nekako zaporedno brnenje, ki je tem skrivnostnejše, ker prfhaja izpod vode. Deset zelo kratkih zvokov si sledi v vsaki sekundi. Ker je teh rib nešteta množica, napravijo tak hrup, da ribiči in mornarji niti zaspati ne morejo. Malajci pripisujejo ta hrup nevidnim duhovom. Do zadnjega časa je narava skrbno skrivala skrivnost. Niti raziskovalci niso mogli najti pravih prirejavcev teh večernih hrupnih koncertov, dokler ni izsledil holandski lovec D. Pieters povodnih pevcev. Te prepevajoče ribe žive le v somornici, oziroma na meji med sladko vodo in somornico in se ne oglašajo nikdar nad vodo.

Električno nebo.

Ime elektrynx t. j. električno nebo so naredili novemu aparatu, pri čemer je mišljeno nebo v ustih nad jezikom. Ta aparat je osnovan na vodilni misli, ki je bila znana že italijanskemu fiziku Volti (1745—1827). Ako postavimo dve različni kovinski plošči v kako kislino, nastane električni tok. Ker ima vsako sadje tudi nekaj odstotkov kisline v sebi, lahko povzročimo pri njem električni učinek. Elektrynx je tako občutljiv, da naznanja že milijonino ampera (Amper je merska enota za jakost električnega toka), kar bi sličilo desetemu delu sile, ki jo razvijajo peroti naše navadne muhe. Aparat ni večji od biljardne krogle. Z njim lahko primerjamo okus dveh jabolk, ne da bi ju pokusili. Kislo jabolko naznani več mikroamperjev ko sladko. Da si napravimo nekako sliko o količini v različnih sadnih vrstah, naj omenimo, da ima limona devetnajst, sladka pomaranča pa le pet mikroamperjev. Elektrynx bo usposobljal tvornice za konzerve, da bodo uporabljale vedno le sirovine popolnoma enakega okusa. Jezik in nebo še tako izvedenega strokovnjaka nista nikdar tako zanesljiva ko stopnjemer tega aparata.

Dvoglavci.

Siamske dvojčke imenujemo telesno skupaj zrasle dvojčke. Taka obžalovanja vredna bitja so dobila svojo označbo po dveh Azijcih, rojenih leta 1811. od kitajskih staršev v Maklongu v Siamu, ki so ju prvič javno kazali v Londonu. Poročila sta se z dvema sestrama, imela 18 otrok in sta umrla leta 1874. Pri raztelesbi so ugotovili zdravniki, da sta bila ta dva «prava» siamska dvojčka zrasla samo s

trebušnima gubama skupaj in da bi ju lahko z majhno in nenevarno operacijo ločili. Od tedaj poznamo celo vrsto takih skupaj zraslih dvojčkov. Toda ljudje z dvema glavama? Ali so nam znane kake primere? Gre pri tem za bitje, pri katerem se razcepi gorenja hrbtenica in je vkljub temu zmožno za življenje. Tako bitje omenja že cerkveni učenik Avguštin v svoji knjigi: De civitate Dei. Živejo je za časa Teodozija v Emavsu, Nemški slikar Dürer je naslikal leta 1512. podobnega spačka, rojenega v Esslingu na Virtemberškem. V začetku 14. stoletja je nastopal v Gorenji Italiji tak dvoglavec. Pesnik Petrarca, ki ga je sam videl, se ga spominja v kratki satirični pesmici. Mnogo več vemo o tako zvanih «škotskih bratih», ki sta vzbujala ob koncu 15. stoletja občo pozornost na Škotskem in Angleškem. Gorenji del trupla se je razcepil od začetka prsi na dve in imel dve glavi. Škotski kralj je dal dvoglavca skrbno odgojiti. Dvoglavec je bil posebno nadarjen za petje in glasbo. Ljudje so ga občudovali, ko je pel dvoglasno. Sicer se pa glavi nista kaj ujemali in vedno sta se pričkali. Ker je imel dvoglavec le dve nogi, se je večkrat zgodilo, da je dvoglavec padel na tla, če se nista mogli zediniti glavi glede smeri nadaljne poti. Vsak dotikljaj ali poškodbo na spodnjem delu telesa sta občutili obe glavi, na gorenjem delu samo k temu pripadajoča glava. Ta dvoglavec je umrl star šele 28 let. Iz bližnje preteklosti imamo takega dvoglavca v osebi Ivana in Jakoba Toccio, rojenega po 19 letni materi v mestecu Locana (Aosta) dne 4. oktobra 1877. Spodnji del telesa je bil popolnoma pravilen. Bil je en sam želo-dec. Od šestega rebra navzgor se je pa delilo telo v dve osebi z dvema glavama, dvema rokama, dvojnimi oprsjem, dvojnimi pljuči in dvema srcema. Obe glavi sta se vedli kot posamezni bitji, bili sta razmeroma precej inteligentni, govorili sta poleg materinščine tudi še nekaj nemščine, francoščine in angleščine. Čudno se je zdela vsakomur, ko je videl, kako se pogovarjata glavi z dvema gostoma vsaka v drugem jeziku in vsaka o drugačni snovi. Sedaj ne živi noben tak dvoglavec. Pred dvema letoma je povila tako bitje neka ciganka v vasi Porebi na Češkoslovaškem, a je živela le četrt ure. Znanost zaznamuje doslej v svojih letopisih za vsakogar gotovo nepričakovano število takih dvoglavcev, namreč približno 200. Najbrž jih je bilo še več, toda take nestvore so v srednjem veku kot vse podobne spačke pobili, ker jih niso smatrali za ljudi.

Hude zime.

Iz starih letopisov doznavamo, kdaj so razsajale posebno hude zime. Naj navedemo tu na tem mestu nekaj letnic, ki so bile posebno pomembne za naše kraje. Leta 860. je pokrivala severni del našega morja čez in čez debela ledena skorja, da so ljudje lahko hodili iz mesta v mesto kar po morju. Leta 1132. so zamrz-

nile vse reke Severne Italije do izliva v morje. V tem letu je zmrznilo tudi vino v sodih. Leta 1234. je vzdržal led v tržaškem zalivu težke tovorne vozove. Sto let pozneje so zopet zamrzile vse reke Severne Italije. Leta 1422. je bil po vsej Evropi tak mraz, da so vsi vodnjaki zamrznili. Leta 1709. je zmrznila zemlja tri metre globoko. Drevesa so skoraj vsa popokala, ker jih je raznesel oledeneli sok. Leta 1684. so radi mraza poginili vsi ptiči. Najhujši mraz pa je bil po vsej Evropi od 9. do 12. januarja 1740, l., ko je samo na Češkem poginilo 160.000 ovac, 46.000 goved, 5000 konj in 11.000 prašičev.

Izpodrinjena domača žival.

Med vsemi domačimi živalmi je postala mačka najbolj pozno človeku družabnica. Kdaj jo je človek prav za prav ukrotil in udomačil, ne vemo, gotovo se je pa to zgodilo že v zgodovinski dobi. Najbrž so bili Egipčani, ki jim je uspela krotitev mačke. To sklepamo iz dejstva, da so jo dvignili v vrsto svetih živali, ker jih je rešila mišje nadloge. Kdo je pa lovil te škodljive glodavce, ko še ni bilo mačke? Odgovor — zveni nekam čudno in preseneča — na to vprašanje se glasi: podlasica. Mojzesovi predpisi jo navajajo kot neužitno žival; sicer je pa sveto pismo ne omenja v tem smislu, da bi se dalo sklepati na kako ožje razmerje do človeka. Šele talmudisti, razlagavci židovskih izročil, so izpolnili to vrzel. Oni govore o gojitvi podlasice, ker čisti hišo. Rabbi (v 2. stoletju) je naročil svoji dekli, naj prizanese najdenemu gnezdu podlasice. V tretjem in četrtem stoletju nastopa podlasica že poleg mačke. Pri starih Grkih je bila podlasica zelo priljubljena, nadeli so ji poleg pravega imena še imence: nevestica. Rimljanji so ji pravili mustela, kar je gotovo v zvezi z besedico mus, ki pomeni miš. Italijani ji pravijo še dandanes donnola («ženska»). V stari Homerjevi parodiji, boju med mišmi in žabami, se pritožujejo miši radi podlasic kot najhujših svojih sovražnikov in v neki bajki grškega pesnika Phaedra vzklika ujeta podlasica: «Prizanesi mi, človek in jaz ti odpravim miši iz tvoje hiše.» Tudi Aristophanes (450—385 pred Kr.) ima povest o podlasic in miši. Da je izpodrinila mačka podlasico, je pripisovati najbolj dejstvu, da se je znala mačka človeku s svojim dobrikanjem prikupiti. V zadnjem času pa prihaja podlasica zopet do veljave. Ameriški farmerji pospešujejo njeno nastanitev v hlevih in skednjih, kroteč mlade, ujete podlasice.

Nekaj jedilnikov iz srednjega veka.

Že zgodaj so začeli ljudje nabirati dobra, preizkušena kuharska navodila. Marcus Gabius Apicius je izdal za časa rimskega cesarja Tiberija (14—37. po Kr.) spis «De re coquinaria», ki je bila prva kuharska knjiga. Od trinajstega stoletja dalje je bilo spisanih več takih del. V monakovski vseučilišni knjižnici hranijo rokopis, pisan na koženico v začetku štirinajstega

stoletja. Iz tega rokopisa navajamo tu nekaj navodil: Piščanci za svetke. Zdrobi četrt funta mandeljnov in enako količino riža zelo drobno, vsuj to vmes v mrzlo kozje mleko, dodaj razsekane kurje prsi, kuhaj vse skupaj na čistem maslu in potresi povrh še nekaj razrezanih vijolic in sladkorja. — Piščanci na grški način. Mešaj meso pečenih piščancev in mehkokuhane svinjine večje skupaj, dodaj četrt funta rož, nekaj ingvera, popra, vina, medu in kušaj vse skup. — Poganski kolač je bil napravljen iz kuhanega mesa, slanine, jajc in popra, vse to skupaj narezano in pečeno v tenko zvaljanem testu. Iz leta 1303. navaja v rokopisu ohranjen jedilnik: Najprej jajčja juha z žafranom, poprova zrna v medu, prosena zelenjava, ovčetina s čebulo, pečeni piščanci s češpljami, nato polenovka v olju s suhim grozdem, kuhana jegulja v poprovi omaki in praženi slaniki z gorčico. Naše gospodinje naj razsodijo, v koliko se razločuje tedanji jedilnik od sodobnega in v koliko se je izpremenil okus v dolgi dobi šestih sto let.

Vremenski preroki.

Mnoge živali napovedujejo s svojim obnašanjem bližajočo se izpremembo vremena, a to le za dobo 24 ur. Kadar letajo lastovke nizko, je skoraj gotovo dež v najkrajšem času. Toda lastovke bi letale vključ grožečemu dežju visoko, če bi letale tudi žuželke visoko. A žuželke se drže nizko, kakor hitro jih potisne vlažnost v zraku k tlom. V tem primeru so prav za prav žuželke pravi preroki. Majhne živalce so sploh izvrstni vremenski preroki. Naj omenimo pajke. Razmeroma precej dolgo pred izpremembo jo napovedujejo zanesljivo, ker so takoj začutili njihovi občutljivi živci izpremembo vlažnosti. Pred kakimi osemdesetimi leti, ko nismo še poznali zanesljivih tlakomerov, so se naši ljudje zanašali na pajke. Naše gospodinje niso določile dneva za pranje, dokler niso tako rekoč vprašale pajka za svet. Čim hitreje prede pajek, čim daljši so njegove nitke, tem gotoveje je pričakovati lepega vremena. Med ribami je piškur, v vrsto krapov spadajoča jeguljasta riba, ki je dobila označbo vremenskega preroka, ker se dvigne na površino 24 ur pred nevihto ali dežjem. Pred dežjem se priplazijo iz svojih skrivališč močeradi in krote. Tozadevne sposobnosti naše rege, božje žabice, so znane, saj nadomešča v marsikakem gospodarstvu še dandanes dragi tlakomer. Najboljšega preroka živalskega izvora imajo pa v južno-ameriški državi Chile. Tam trgujejo že več sto let z lupino vrste morskih pajkov. Prazna školjka je ob lepem vremenu popolnoma bela. Pred dežjem z nevihto se pojavijo na njej rdečkasti madeži, pred trajnim dežjem pa pordí vsa. Rdečica se seveda izgubi, ko se pripravlja lepo vreme. Ta školjka je kot prerok še posebne važnosti. Ona ne natanja že obstoječe vlažnosti, marveč prerokuje pravočasno to, kar se bo zgodilo po daljšem ali

krajšem prestanku. Živali višje vrste čutijo vpenje vnaprej, čeprav le za krajšo dobo. Tako pavji kriče, mačke se neprestano ližejo, krti razgrebajo velike krtine. Vse te živali čutijo bolj ali manj naraščajočo, na kožo in dihala vplivajočo zračno vlažnost ali elektriko kakor tudi povečani zračni pritisk. V tem prekašajo ljudi razen onih — posebno revmatičnih — ki utegnejo čutiti vsako zračno izpremembo prej kō drugi.

Največje knjige na vsetu.

Uradno poročilo o ameriški državljanski vojni (1861—1864), ki ga je naročil kongres Zedinjenih držav, je štelo 130 knjig, vsaka po 1000 strani. Tega poročila so tiskali le nekaj nad 12 tisoč izvodov. Večja je kitajska enciklopedija, zbirka najrazličnejših ved, ki jo je dal sestaviti cesar Kang-Si. Izšla je leta 1725. Delo obsega 40.000 knjig in vsebuje vse dotodanjo vedo kitajske države. Sedaj pa prihaja iz Šangaja vest o pogodbi naučnega ministrstva z največjo kitajsko založbo, po kateri bodo izdali nanovo znamenito knjižnico cesarja Hien-Lung-a v tri sto izvodih. Cesar Hien-Lung si je dal poslati leta 1773, vse dotodanje znamenitejše knjige svoje države v Peking, kjer so jih lepopisci pod nadzorstvom najslovitejših učenjakov sedemkrat prepisali in to v razmeroma kratki dobi desetih let. Delo je obsegalo 36.000 knjig. Od teh sedmih prepisov so ostali le še trije. Zato je gojila vlada že delj časa željo, da izda v novi izdaji to znamenito delo, ki obsega vse količkaj pomembne spise kitajske književnosti do osemnajstega stoletja. Ko bo to delo končano, postane svetovno čudo, ker bo največje tiskano delo vsega sveta in vseh dob.

Po čem je nevesta?

Iz svetega pisma vemo, da si je moral ženin v dobi očakov nevesto kupiti oziroma prislužiti. Tako je delal Jakob Labanu sedem let za njegovo hčer Rahelo. Tako hlapčevanje za nevesto je še dandanes v navadi in sicer pri prebivalcih malajskih otokov in Ognjene dežele na skrajnem jugu Južne Amerike. Homer, najslavnejši starogrški pesnik, cenil postavno in izobraženo žensko na pet goved. Germanski ženin je dal svojemu tastu četrtno črede za hčer. V Osrednji Afriki stane nevesta dvajset osli za na kopje, v južnem Kongu celo samo dvajset sivanj, pri otočanih Južnega morja pa nekaj nizov skolik. V zadnjem času so se združili ženitve željni moški v Damasku in sklenili soglasno, da se ne poročé, dokler ne znižajo očetje cene svojim hčeram. Zahtevali so celo po evropskem vzorcu doto. Drugi so zahtevali popust pri takojšnjem plačilu, oziroma uvedbo plačevanja na obroke. Tako le polagoma odplačujejo Kirgizi v sibirskih stepah, pri katerih stane nevesta sedem, sedemnajst ali sedem in dvajset kamel. Vsako toliko pripelje zet novo kamelo v tastov ograd.

Čebela in revmatizem.

Pogostoma se dogaja, da pritrdi moderna zdravniška veda preprostemu zdravljenju in domačim, sto in sto let starim ljudskim zdravilom. Moderna veda išče bistvo in vzroke bolezni, izdelava zdravljenje in se prepriča, da je ljudstvo poznalo enaka zdravilna sredstva že davno prej. Tako se je zgodilo tudi v boju zoper revmatizem. Revmatizem sicer ni nevarna bolezen, a je precej bolesta in nadležna. Popolnoma je še do danes niso doumeli. Ko so iskali medicinci primerno zdravilo zoper to bolezen, so nalleteli slučajno na dejstvo, da se revmatizem nikdar ne loti čebelarjev in da je popolnoma prešel bolnikom, ko so se začeli baviti s čebelarjenjem. Ta prevrat je moral povzročiti edino le strup čebelnega žela. Pri prvih poskusih so morale bolnike opikati čebele. Ker se pa tako zdravljenje ni nič kaj prilegalo, so skušali pridobivati čebelni strup umetno, kar jim je tudi uspelo. Dandanes se javijo izvrstni uspehi pri protinu, zakrknjenih živčnih (nevralgiji) in mišičnih boleznih. Vbrizgavanje čebelnega strupa ni nič kaj prijetno, zato pa uporabljajo silno razredčen strup, kar zdravljenje nekoliko raztegne. Ko človek ozdravi, mu pa čebelni strup popolnoma nič več ne škodi.

Skoraj bi ne verjel

Nabral sem po lanskim dnevnikih nekaj vesti, ki sem jih spravil pod gorenji skupni naslov. To so nenavadni dogodljaji, o katerih bi človek sodil, da so se rodili v bujni domišljiji kakega poročevalca, če bi resnost dnevnikov, če bi navedbe kraja in imen sodelujočih oseb ne izključili že vnaprej vsake take sodbe.

Naj pričnem s slavnostjo.

Na Angleškem leži v grofiji Surrey, mestece Sutton, čigar bolnišnica je obhajala lansko leto svojo petdesetletnico. Ta bolnišnica se razlikuje v nekem oziru od vseh drugih bolnišnic. Na prvi pogled je to čisto navadna bolnišnica, kakršne so pač bolnišnice po vsem svetu. V bolnišnici so pobeljene sobe, v sobah bolniške postelje. Vse je čedno, snažno in belo ko sneg. Čedna in brhka je tudi strežnica. V operacijski sobi se svete nabrušeni noži, da jemljejo človeku kar vid, v kuhinji se leskečejo svetli lonci, blešče se gladke pečnice in iskre se medeni in bakreni deli velikega štedilnika. Tudi zdravnik prihaja redno vsak dan pregledovat. V večjem, dvorani podobnem prostoru blizu operacijske sobe je izborna lekarna. Za bolnišnico se razteza precejšnji vrt. Pod košatim drevjem so postavljene klopi, namenjene okrevajočim in od diha potrebnim osebam. In vendar ni v vsej bolnišnici nobenega — bolnika. Petdeset let že stoji bolnišnica na lepem kraju sredi lepega vrta, petdeset let jo vzdržujejo, skrbe za njo, a v vsej tej dobi ni bilo v njej še nobenega bolnika. Bolnišnica je bila namreč zgrajena po

neki ustanovi. Ustanovno pismo jo je namenilo bolnim mornarjem. Čeprav leži mestece ob morju, z bolnim mornarjem se ne more ponasati. — —

Razpravna dvorana tienske sodnije. Tienen leži v belgijski pokrajini brabantki, steje 18.516 prebivalcev in med temi sivolasega starčka, ki ga je pozval sodnik pred se, naj priča v neki lastninski pravdi.

Sodnik: «Pierre Guffens?»

Starček: «Tukaj sem!»

Sodnik: «Vaša starost?»

Starček: «Šest in devetdeset let!»

Sodnik: «Ali imate kakega sorodnika?»

Starček: «Nobenega več. Moj edini brat je umrl pred sto in petdesetimi leti!»

Sodnik (začuden): «Kako prosim?»

Starček (mirno ko prej): «Moj edini brat Albert je umrl pred sto in petdesetimi leti!»

Sodnik: «Še vedno ne umejem!»

Starček: «Ne mislite, da se motim, ali da mi peša spomin. Prepričajte se sami! Jaz sem letos tam v maju dočakal svoje šest in devetdeseto leto. Ko se je moj oče prvič poročil, je štel devetnajst let. Edini otrok iz tega zakona, Albert, je umrl v svojem tretjem mesecu. Drugič se je poročil moj oče v starosti pet in sedemdesetih let. Iz tega zakona sem se jaz rodil. Izračunite sami, gospod sodnik, razliko in videli boste, da znaša ta prav sto in petdeset let.»

Iz razpravne dvorane se je pa še tisti dan razširila po Tienenu in odtod po svetu vest o starčku, ki mu je umrl pred poldrugim stoletjem edini brat Albert. — —

Da je muha nadležna, a tudi nevarna žival, ki prenaša nalezljive bolezni, je znano, zato ni čuda, če organizirajo oblasti, ki jim morata biti blaginja in zdravje državljanov prav posebno pri srcu, boj zoper ta usodni mrčes. Tudi na Japonskem žive muhe, ki se najbrž prav nič ne razlikujejo od naših, vsaj po nadležnosti in nevarnosti ne. Lansko leto se je opogumil japonski zdravstveni urad v Tokiju in določil en dan meseca junija kot lovski dan na muhe, Vsaki Japonec mora pobiti — tako so naznanjali letaki, lepaki in časniki — čim največ muh. Da se je to res zgodilo, mora vsak gospodar izpolniti posebne oblastvene obrazce in navesti, koliko bojnikov je dala družina in približno s kakim plenom se ti bojavniki ponasajo. Zdravstveni urad je namestil po vseh krajih posebne uradnike, ki naj poberejo izpolnjene obrazce, ki naj vodijo statistiko o tem nenavadnem boju in ki naj tudi nagrajujejo posebne pridne t. j. krute lovce. Državljanji so slušali svoje oblasti in šli v boj zoper muhe že s prvim zorum. Odlikovala se je posebno šolska mladina. Ni ji bilo treba čepeti v šoli, niti se bati ukora od kogarkoli radi krvoločnosti, ne, še nagrada se jim je obetala. Lovili so muhe s pestjo, z loputami, ubite muhe spravljali v koše

in vreče in nosili uradnikom, da jih preštejejo. S precejšnjo denarno vsoto in s tem, da so prinesli vsi listi njeno podobo, ki je prišla celo v evropske ilustrovane liste, je bila nagrajena šolska deklica Kaja Sunsui. Nabrala je 25.000 muh. Črez teden dni so objavili listi izid in uspeh muholovskega dne. Oboje jim je dal na uporabo osrednji odbor. Izkazalo se je, da je poginilo v štiri in dvajsetih urah na Japonskem nasilne smrti 717,530.000 muh. Tokio, največje japonsko mesto z nad pet milijonskim prebivalstvom, je prednjačilo pred vsemi drugimi z ogromnim plenom 132,000.000 muh. — —

Zopet razpravna dvorana. To pot v Parizu. Pred sodnikom gospa Corniga Charlotte in hišni posestnik Blanchet Louis.

Gospa Corniga toži Blancheta na izpopolnitev pogodbe. Najela je bila stanovanje v Blanchetovi hiši in si izprosila od gospodarja dovoljenje, da sme imeti v stanovanju nekaj majhnih domačih živali, kar je prišlo tudi v najemno pogodbo. Gospa je prišla v stanovanje, živela sama zase in nikomur dovolila vstopa. Hišnik je postajal radi tega od dne do dne radovednejši. Ko je odšla nekoč najemnica z doma, je pokukal skozi ključavnico in opazil ves osupel, da leže na slami trije krokodili, nekaj kač in še več druge golazni. Vrtar je seveda takoj povedal gospodarju, kaj vsega je videl v gopenjem stanovanju. Blanchet je pozval najemnico, naj odstrani golazen. Gospa se je pa branila, češ po pogodbi sta se bila drugače zmenila. Poleg tega je ona krotlika in se pripravlja doma na svoj poklic. A gospodar se ni zmenil mnogo za prejšnji dogovor, dal je kratko malo prenesti «domače živali» gospe Cornige po izkušenih strežnikih v zoološki vrt, samega sebe pa tožiti. Sodnik se je postavil, premotrivši vestno ves dejanski stan, na stran toženca, zavrnil tožbo z razlogom, da se ne smejo šteti krokodili, kače in druga taka golazen med domače živali, tudi če žive v pariškem stanovanju. — —

V avstrijskem zdravniškem strokovnem listu je poročal lansko jesen inomoški kirurg dr. Hoche o operaciji sedemnajstletnega dekleta. Iz umljivih vzrokov je pri tem zamolčal ime in priimek nesrečne bolnice. Motnje v prebavi. Jedla je neprebavljive stvari, zato so morali zdravniki z nožem odstraniti telesu neprijajajočo hrano. Uspavali so jo in dobili v njenem želodcu vse polno železnih žrebljev. Žrebljev, dolgih žrebljev za zaboje. Ne morda deset, dvajset, ne, ko so ji jemali žreblje iz želodca, so šteli ... dvajset, trideset, štirideset, ... kaj, ali jih še ni konec? ... petdeset, šetdeset, osemdeset ... zdravnikom se je brala brezmejna osuplost z obraza ... devetdeset ..., sto ... kratko malo zdravniki so izvlekli nič manj ko 152 žrebljev. Reci in piši in verjemi (dr. Hoche ni z domišljijo obdarjen pisatelj, čeprav se zanima za notranjost mladega dekleta, in z žreblji napolnjen želodec tudi ni prava snov za kako novelo) sto in dva in petdeset žrebljev. A zadeve še ni

konec. Bolnica je srečno prebila operacijo in dolgovala odvetniku sto in trideset pengov in dr. Hoche jo je predstavil čez čas inomoški zdravstveni zdravniški družbi kot ozdravljeno in dostavil, da je bila to že druga operacija, ki jo je napravil dekletu. Pred šestimi meseci jo je moral tudi operirati in tedaj ji je pobral iz želodca devet in devetdeset žrebljev — —

V novembru so priredili v Berlinu razstavo kanarčkov, najboljših pevcev, in ob tej priliki je zvedlo občinstvo, da imajo kanarčki v prestolnici posebno izpraševalno komisijo treh razsodnikov. Pred to strogo komisijo mora priti vsak kanarček, ki bi rad postal odlikovan pevec. Pevcem, ki prebijejo izpit, se cena kajpada precej zviša in vsak vzgojevalec je ponosen, da ima pevca z dobrim izpričevalom. Pred komisijo prineso v kletkah samo že dobro izvežbane pevce. Vsak razsodnik razpolaga s tridesetimi točkami in izpraševanec, ki si je znal pridobiti več ko sedemdeset izmed vseh možnih devetdesetih točk, je napravil izpit z odliko. Koliko truda, preden pripravi vzgajalec kanarčka do tega, da zapoje tako rekoč na ukaz pred tujimi ljudmi svojo najlepšo pesem! Izpit obsega enajst predmetov in le malo je pevcev tako izredno nadarjenih, da bi se izkazali v vseh teh enajstih predmetih od žvižganja preko gostolenja in drobenja do umetniških gostolevkov. Najboljši pevci tekmujejo nato po tem prvem izpitu med sabo za deželjsko pokrajinsko prvenstvo. Med temi izbere širša glasbena-znanstvena komisija «državnega prvaka», pevca, ki poje med vsemi nemškimi kanarčki najlepše. Na to izredno odlikovanje je seveda še najbolj ponosen lastnik izrednega pevca, saj kanarček se ne zaveda, da je prebil najstrožje izpite in se povzpел do najvišje možne stopnje svojega pevskega poklica. — — —

Gyula, glavno mesto ogrskega bekeškega komitata, se ni ponašala z nobeno posebnostjo, v njej se ni rodil nikak znamenitejši mož in zgodovina se ni v svojem precej dolgem življenju niti enkrat ustavila v tem kraju ob Belem Kőrösu, dokler ni prišel tudi za njo trenutek, ki jo je potegnil iz dolgočasne vsakdanjosti na daleč okoli vidno, prazniško mesto. Bila je dražba. Občinstvo, veselo in razigrane volje, je višalo cene. Uradnik je poveličeval vrline posameznih predmetov. Bil je že nekaj hripav, a kaj to, samo da zaključil dražbo s popolnim uspehom. Po precejšnjem odmoru, v katerem je vidno zbiral sile za priporočitev zadnje stvari, je zagrmel na občinstvo: «Na vrsti je posebnost! Redka prilika, ki se ne vrne tako kmalu! Dobro ohranjeno pokopališče na izredno lepem kraju. Zelo praktično in udobno. Kupcu takoj na uporabo!» Uradnik se je oziral po zbranem občinstvu, toda zaman je čakal ponudka. Ljudje dražijo kožuhe, bisere, pohištvo, perilo, hiše, a pokopališče! Izdražitev pokopališča je moral uradnik ustaviti, ker ni mogel dobiti zanj kupca. In kako je prišlo do te dražbe? Občina je

to že dolgo časa. Za opomine se občinski možje niso zmenili, skomizgnili so z ramami, odkod denar, če pa so blagajne prazne in vse zarubljeno. Kjer nič ni, še cesar pravico izgubi. Toda odvetnik se ni dal odpraviti s takim cesarjem. Pregledal je občinsko imovino in videl, da je pokopališče še zarubljivo. Njegov namen se je izjalovil, ker ni bilo dobiti moža, ki bi se bil sprijaznil z nenavadno mislijo, da ga nekoč pokopljejo v njegovem lastnem pokopališču, tudi ni bilo nikakega bogatega bahača, ki bi si hotel kupiti pokopališče in ga dajal na uporabo samo odličnejšim prijateljem. Pokopališče je ostalo občinsko in noben čuvaj ne bo odganjal ljudi izpred vrat, češ, to je zasebno pokopališče, tujcem je prepovedan vstop, tudi če so mrtvi. Gyula s svojim neizdraženim pokopališčem je pa zaslovela po vsem svetu. — —

Dr. Pierre Vachet je znan zdravnik v Parizu. V svojih spisih trdi, da se javi učinek smeha v krepčujočem razvnetju, ki povzroča s simpatičnim živčevjem nenadno živčno razbremenitev in izpremeni fiziološke reakcije posameznika. Zelo učena trditev, ki se pa da bolj domače in bolj umljivo povedati. Vachet zastopa namreč mnenje, da je smeh zdrav, ker razširja vranico in krvne cevi, pospešuje krvni obtok, izpodbuja izločevanje, podpira prebavo, ščegeče jetra in jih s tem silil, da predelujejo več sladkorja. Toda Vachet se ne zadovoljuje samo z besedami, on jih tudi udejestvuje. V rue Saint André de Arts ima svoj psihološki zavod, kjer predava vsako nedeljo dopoldan o praktičnem zdravilstvu s smehom. Dvorana je vselej polna do zadnjega kotička. Dr. Vachet stopi na oder, našteje vse dobrote dobre volje in smeha in ukaže nato, zapreti okna. V dvorani nastane tema ko v rogu. Nato morajo poslušalci zapreti še oči, nasloniti se morajo udobno v svojih sedežih in ne smejo prav nič misliti. Tema. Tišina. Vachet, ki ga prisotni ne vidijo in ga le slišijo, narekuje besedilo: «Miren sem, močan sem, vedno bolj si zaupam, dobro se mi godi!» To besedilo ponove prisotni. Nenadoma pa zavpije zdravnik: «In sedaj, smejte se!» Ob enem sproži gramofonsko ploščo, ki ne vsebuje drugega ko posnetek neugnanega, razposajenega, glasnega smeha. Ne mine dolgo in že se zasmeje prvi poslušalec. Njegov smeh je nalezljiv. V kratkem se smeje vsa dvorana v vseh mogočih legah, zvonko in grmeče, ubrano in vreščeče. Frava simfonija skoraj neukrotljive radosti, dokler ne zmanjka občinstvu sape. Okna zopet odpro. Svetloba plane v sobo. Pouka in zdravljenja je konec. Obrazi so mirni, človek se čuti oproščenega, olajšanega, prebavne težkoče, nervoznost in revmatizmi so izginili. Vsi zapuste srečni in zadovoljni dvorano.

Tudi jaz bi bil zadovoljen, če bi mi bilo dano progmati bravcem slabo voljo s čarovniškim ukazom: «Smejte se!»

O pristojbinah

S kr. dekretom 30/12. 1923. št. 3269. so se spremenile pri nas s 1. julijem 1923. registracijske pristojbine starih provinc. Te pristojbine se plačujejo počeni z navedenim dnevom pri registracijskih urad'ih (Ufficio di registro), ki so se ustanovili pri nas 1. julija 1923. in uradujejo za kolkovine in pristojbine.

S kr. dekretom 30./12. 1923 št. 3269, so se spremenile nekatere določbe glede goriomenjenih pristojbin. Nov kr. odlok z dne 12. avg. 1927, št. 1463 je pa uvedel nekatere olajšave pristojbin.

Spisi v javni in privatni obliki, civilni in trgovski, sodni in izvensodni, ki vsebujejo prenos lastninske, užitne in zastavne pravice do nepremičnin in premičnin, so podvrženi registracijskim pristojbinam, ki so koj plačljive.

Tudi ustne pogodbe, tičoč se najemnin in zakupnin so podvržene registracijskim pristojbinam.

Važno je vedeti, da dobe ti spisi pravno moč se le po registraciji.

Spise, podvržene tem pristojbinam, ki niso prijavljeni registracijskemu uradu, sodnija odklanja. Radi tega se mora vsaka taka listina registrirati pri dotičnem uradu v teku 20 dni po podpisu, da se izognemo kazni in drugim posledicam.

Listine se predložijo registracijskemu uradu v izvorniku in poverjenem prepisu na kolkovani poli. Visokost pristojbine kolkovane pole se zve pri bližnjem notarju.

Prepis ostane uradu, izvornik s potrdilom plačila pristojbin dobi stranka.

Listine podvržene registraciji so:

Kupnoprodatne pogodbe, darilne pogodbe, menjalne pogodbe, preživninske pogodbe, ženitne pogodbe, družne pogodbe, najemne (nakupne) pogodbe, pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice in druge listine, razsodbe, vknjižbe i dr.

Registracijske pristojbine so progresivne, sorazmerne (proporcionalne), postopne ali stalne.

Podlaga odmere teh pristojbin je cena ali vrednost pravnega posla.

Registracijske pristojbine za pogodbe so različne,

Kolkovine.

S kr. odlokom z dne 18. marca 1923. št. 550. so bile odpravljene kolkovne pristojbine, uvedene s kr. dekretom 16. junija 1921. št. 795 na razkošne predmete, na dragulje in dragocenosti, na proizvajanje razkošnih tkanin in rokavic in namesto teh so stopile v veljavo s 1. aprila 1923. znižane kolkovne pristojbine. Te pristojbine so se spremenile s kr. odlokom od 30. dec. 1924., št. 3273 in v teku so še druge spremembe.

Tej pristojbini je podvržena vsaka kupčija (prens-scambio) blaga in predmetov med obrtniki, trgovci itd.

Računi (fakture) se morajo napraviti v dveh izvodih, drugi izvod lahko nadomesti vpis v knjigi, ki mora biti zaznamovan s tekočimi številkami. Prepise fakture treba hraniti 5 let in zaznamovati s tekočimi številkami.

Vse kolkovine plača kupec.

Pristojbine se plačajo s kolki, ki obstojijo iz dveh delov. Izdajatelj računa prilepi del kolka, ki nosi kraljevo podobo, na račun (fakturo), namenjen kupcu, drugi del pa se prilepi na prepis fakture ali v knjigo «prima nota» zraven dotičnega vpisa.

Kolki se razveljavijo s prebodom ali pa, da se prepise na oba dela kolka s črnilom datum dneva izdajanja ali pa, če se datum pritisne z mastnim črnilom.

Za kupčijo (prens — scambio) najnujnejših življenjskih potrebščin, kakor pšenice, turšice, ječmena, riža, moke in dr. je treba med trgovci in obrtniki kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

Nad 1 do 100 lir	L 0.10
Nad 100 do 1000 lir	L 0.50
Nad 1000 lir dalje	L 1.—

Kr. dekret 30. dec. 1923. št. 3268: Fakture, račune, izdane od trgovcev in obrtnikov za prodano blago konsumentom in navadne pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice, razsodbe in druge obvezne listine, kakor

tudi pobotnice, note, račune med zasebniki (privatniki), zasebniki in trgovci, med trgovci in zasebniki je treba kolkovati z navadnimi kolki kakor sledi:

Do L.	1.	100	L.
Nad	1.01	do	100
"	100.01	"	1000
"	1000.01	"	3000
"	5000.01	"	6000
"	6000.01	"	10000
"	10000.01	"	13000
"	13000.01	"	16000
"	16000.01	"	20000
"	20000.01	"	23000
"	23000.01	"	26000
"	26000.01	"	30000
"	30000.01	"	33000
"	33000.01	"	36000
"	36000.01	"	40000
"	40000.01	"	43000
"	43000.01	"	46000
"	46000.01	"	50000
"	50000.01	"	53000
"	53000.01	"	56000
"	56000.01	"	60000
"	60000.01	"	63000
"	63000.01	"	66000
"	66000.01	"	70000
"	70000.01	"	73000
"	73000.01	"	76000
"	76000.01	"	80000
"	80000.01	"	83000
"	83000.01	"	86000

i. t. d. do 200.000 L za vsakih 1000 ali odlomke 1000 L.

— 30 st. Odlomki pod 1 liro pristojbine se zaokrožijo na 1 liro. — Za zneske nad 200.000 L. ali nedoločene vsote znaša kolek 60 lir.

Kolki so navadni in se prepisejo kakor do sedaj.

Trgovske knjige: hranilne knjižice, dnevnik, inventar, knjige za prepise pisem in knjige knjigovodstva je treba predložiti registrskemu uradu, da prepečati prilepljene kolke, preden se začnejo knjige rabiti.

LESTVICA

pristojbin (kolkov) za menice, plačljive v kraljestvu v teku enega meseca, štirih, šestih mesecev in po šestem mesecu (kr. dekret 30. dec. 1924. št. 3268. spremenjen po kr. odloku 10. avg. 1927. št. 1463 ozir. 17. marca 1930 št. 142.

Menična svota do lir	MENICA PLAČLJIVA			
	v teku enega meseca	v teku štirih mesecev	v teku šestih mesecev	po več ko šestih mesecih; kolek pri menicah in bianco
200	0.50	0.30	0.50	0.90
400	0.50	0.50	0.90	1.70
600	0.60	0.70	1.30	2.50
800	0.60	0.90	1.70	3.30
1000	0.60	1.10	2.10	4.10
2000	1.10	2.10	4.10	8.10
3000	1.60	3.10	6.10	12.10
4000	2.10	4.10	8.10	16.10
5000	2.60	5.10	10.10	20.10
6000	3.10	6.10	12.10	24.10
7000	3.60	7.10	14.10	28.10
8000	4.10	8.10	16.10	32.10
9000	4.60	9.10	18.10	36.10
10000	5.10	10.10	20.10	40.10

Iz lestvice je razvidno, da je treba plačati vsak nadaljnji tisoč lir 50 stotink več, ko gre za menico, ki zapade v enem mesecu, 1 liro več, ako je treba menico plačati po preteku štirih mesecev, 2 liri več, ako znaša doba zapadlosti šest mesecev ter 4 lire več, ako moraš menico plačati po več ko šestih mesecih ali če gre za menico «in bianco».

VLOGE.

Prošnje naslovljene na upravne oblasti, je treba pisati na kolkovno polo za 3 L; one, naslovljene na ministrstva pa na kolkovno polo za 5 L.

Franc Sirk, davčni upravitelj v pok.

POŠTNE PRISTOJBINE

	V Italiji in kolonij.	V ino- zemstvo		V Italiji in kolonij.	V ino- zemstvo
1. Navadna pisma ali zalepke v notranjem prometu Italije za vsakih 15 g ali vlomek (najvišja teža 2 kg) a) v kraju samem	0.25		e) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno do 50 g	0.014	
b) iz kraja v kraj	0.50		f) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno za vsakih nadaljnjih 50 g	0.009	
c) aktivno služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) do 15 g	0.25		g) trgovski katalogi in druge listine, ki izhajajo polletno do 50 g	0.048	
d) v inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo za prvih 20 g ali vlomek		1.00	h) trgovski katalogi in druge listine, za nadaljnjih 50 g do 2 kg	0.018	
e) V Vatikansko mesto, za prvih 20 g za nadaljnjih 20 g ali vlomek	0.80		i) računski izvlečki uprav časopisov	0.10	
f) za drugo inozemstvo	0.50		j) za perijodične tiskovine (časopise), poslane od izdajateljev ali knjigarn v Jugoslavijo, za vsakih 50 g ali vlomek	0.10	
g) za vse inozemstvo vsakih nadaljnjih 20 g ali vlomek		1.25	12. Zavoji s knjigami do 700g odposlani iz založbe oziroma knjigarne:		
2. Dopisnice uradne ali tudi zasebne v kraju samem ali naslovljene služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti)	0.15	0.75	a) za vsakih 50 g ali vlomek	0.075	
Iz kraja v kraj	0.50		b) priporočanje takih pošiljatev	0.50	
V inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo		0.60	c) odškodnina za priporočene, izgubljene pošiljatev	7.50	
V Vatikansko mesto	0.50		d) poštno potrdilo za nepriporočene pošiljatev	0.10	
3. Dopisnice uradne s plačanim odgovorom v kraju	0.50		e) za knjige poslane od izdajateljev ali knjigarn v Avstrijo, Ogrsko ali Jugoslavijo, za vsakih 50 g ali vlomek do največ 3 kg		0.20
Iz kraja v kraj	0.60	1.50	13. Pisma z vzbočenimi pikastimi črkami za slepce:		
4. Razglednice:			a) za vsak kg (največ 4 kg)	0.02	
a) s samim podpisom in datumom	0.10	0.25	b) priporočanje istih	0.10	
b) s petimi voščilnimi besedami	0.20	0.25	c) odškodnina za priporočeno, izgubljeno pošiljatev	5.00	
jednako, v Vatikansko mesto	0.20		d) inozemstvo za vsakih 500 g do 3 kg	0.05	
c) z dopisi iz kraja v kraj	0.50	0.75	14. Vzorci brezvrednosti:		
d) z dopisi v Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo		0.60	a) do 100 g	0.35	0.50
e) z dopisi v kraju samem, oziroma vojakom (kakor zgoraj)	0.15		b) vsakih nadaljnjih 50 g	0.15	0.25
5. Posednice s kvečjemu 5 voščilnimi besedami (tudi v kraju)	0.20	0.25	c) v Vatikansko mesto do 100 g	0.40	
6. Obvestila: rojstva, smrti poroke in slična	0.15	0.25	vsakih nadaljnjih 100 g	0.20	
7. Trgovski računi brez dopisov in le posamezni do 15 g	0.25		Teža vzorcev je dovoljena do 500 g.		
V inozemstvo se pošljejo trgovski računi kakor rokopisi ali pisma			15. Vzorci z zdravili, odposlani po proizvajateljih in naslovljeni zdravnikom, klinikam, bolnišnicam ali zdraviliščem do teže 500 g:		
8. Rokopisi v obliki pisma 45×45 in valja 10×75 cm, katerim lahko priložimo pismo, ki se nanaša na rokopis a) do 200 g	0.60		a) za prvih 100 g	0.25	
b) za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomek, do 2 kg	0.20		b) za vsakih nadaljnjih 50 g	0.10	
c) v Vatikansko mesto, do 200 g	1.00		c) priporočanje istih	0.50	
za vsakih nadaljnjih 50 g	0.50		d) odškodnina izgubljenih priporočnih pošiljatev	7.50	
d) v inozemstvo za prvih 250 g		1.25	16. Poštno naročanje časopisov (v inozemstvo) za vsak časopis (lahko več izvodov) poleg naročnine še	1.00	3.00
e) v inozemstvo za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomek do 2 kg	0.20	0.25	17. a) Priporočanje — (Raccomandazione) poštinih pošiljatev stane poleg navadne pristojbine še	1.25	1.50
9. Navadne tiskovine za vsakih 50 g ali vlomek do 2 kg	0.10	0.25	b) v Vatikansko mesto	1.25	
V Vatikansko mesto	0.20		c) odškodnina izgubljenih priporočnih pošiljatev	25.00	50 fr. v zlatu
Navadne tiskovine, ki presegaajo 25 cm v dolžini ali širini, doplačajo	0.10		d) priporočanje dopisnic, tiskovin ali vzorcev	0.60	1.50
Navadne tiskovine, ki presegaajo 45×45 ali 10×75, se izključijo.			e) odškodnina za izgubljene pod d) navedene pošiljke	15.—	50 fr. v zlatu
10. Bukvarski listi (naročila knjig v komisiji)	0.05		za Vatikan	50.—	
11. Perijodične tiskovine (časopisi in druge) potom Conto corrente			f) za perijodične tiskovine je dopuščjen specialni Conto corrente za priporočanje istih po ministerijal. pooblastilu.		
a) dnevnik do 50 g	0.008		18. Ekspresne pošiljatev, doplačilo k zgoraj omenjenim	1.25	2.50
b) dnevnik za vsakih nadaljnjih 25 g	0.004		v Vatikansko mesto	2.00	
c) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 50 g	0.011		Pripomba — pisma, ki so označena ekspresno, a niso znamkovaná zadostno, pošiljajo in dostavljajo se kakor navadna. Za dostavljanje ekspresnih pisem izven dostavljalnega območja plača naslovljenec ali pošiljatelj v slu-		
d) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni za vsakih nadaljnjih 100 g	0.009				

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo		V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo
čaju odklonitve dostavljanja še sledeče pristojbine za dolžino poti:					
a) za razdaljo do 500 m	0.50		c) do 1000 lir	1.00	
b) za vsak kilometer ali razliko istega, ki presega 500 m	0.60		d) za vsakih nadaljnih 1000 lir	1.00	
c) za dostavljanje po noči ali ob slabem vremenu se povišajo te pristojbine do 100%.			a največ	5.00	
19. Poštne povratnice (Ricevute di ritorno) v Vatikansko mesto	0.50	1.25	e) s protestom do 2000 lir poleg protestnih stroškov še	2.00	
20. Poštno ležeče (fermo-posta) naslovljena pisma (izvemši ekspresna) doplačajo. Ako ni plačal odpošiljatelj te pristojbine, plača naslovljenec (tudi za pisma iz inozemstva)	0.15		f) če nad 2000 lir	5.00	
Poštno ležeča pisma se morajo nasloviti s polnim imenom in priimkom in se izročijo samo odraslim nad 18. leti.	0.25	0.25	g) inozemstvo poleg drugih		1.50
21. Povzetna pristojbina (diritto di assegno) pri vzorcih le do 15 lir, pri drugih pošiljkah do 1000 lir kakor pri priporočenih z doplačilom	0.50		29. Poštne nakaznice (vaglia postali), ki stanejo 10 st.		
v inozemstvo poleg pristojbine 1.— še za vsakih lir 100 ali vlokem povzete svote	0.50	0.50	za zneske do lir 25	0.40	
v Vatikansko mesto	0.80		za zneske nad 25 lir 50	0.80	
22. Zavarovanje (assicurazione) denarnih pisem, poleg pristojbine priporočenih, še zavarovalnino:			za zneske nad 50 lir do lir 100	1.20	
a) za prvih 200 lir ali vlokem	0.80		za zneske nad 100 lir do lir 200	2.00	
b) za vsakih nad. 100 lir ali vlokem. Doplačilo proti višji sili znaša:	0.50		za nadaljnih vsakih 100 lir ali vlokem, nad 200 lir	0.50	
c) za prvih 200 lir ali vlokem	0.50		Nakaznice do 25 lir naslovljene moštvo vojaštva	0.20	
d) za nadaljnih 100 lir	0.25		30. Brzobjavne nakaznice plačajo poleg navadne in brzobjavne pristojbine še	0.50	
V inozemstvo: poleg pristojbine za priporočanje:			31. Poštne nakaznice v inozemstvo: pristojbina je sledeča:		
e) v Vatikansko mesto do L. 200	1.00		a) 50 st. za vsakih 100 lir ali vlokem istih poleg tega še stalna pristojbina za vsako nakaznico	0.50	
f) za vsakih nadaljnih lir 100	0.40		b) Izvzete pa so države, ki so uredile pogodbenim potom pristojbino za nakaznice in sicer poleg stalne pristojbine 0.25 L, še za vsakih 25 lir ali vlokem istih 25 st. Te države so: Angleška, Irska, Kanada, Vzhodno angleška Indija, otok Malta, republika Kostarika, Združene države Sev. Amerike in zvezo z Avstralijo.	1.00	
g) zavojčki z navedeno vrednostjo (scatoletta con valore dichiarato) poleg pristojbine za navadne, priporočene in zavarovane pošiljke do 250 g.		1.85	32. Brzobjavne nakaznice v inozemstvo. Pristojbine kakor za navadne v številni pristojbino brzobjavke besedila nakaznice v dotično državo.		
h) isto a za nadaljnih 50 g ali vlokem	5.70		33. Obnovljenje poštne nakaznice (rinovazione), katero je stranka izgubila oziroma, da je zapala. Poleg pristojbine za jednako nakaznico še doplačilo:		
i) za zavojčke z navedeno vrednostjo iz inozemstva — za manipulacijo carinarne	0.75	2.50	a) do 10 lir	0.10	
23. Pnevmatična pošta za pisma do 15 g in dopisnice še	0.15		b) do 100 lir	0.20	
Pnevmatična pošta za pisma do 30 g (poleg navadne) še	0.35		c) do 1000 lir	0.50	
24. Kreditni računi (conti di credito) provizija za vsakih 100 lir ali vlokem (za inkaso)	5.00		Te pristojbine so izvzete nakaznice do 25 lir, naslovljene vojaštvo po znani pristojbini in one iz inozemstva		
25. Poštni predalčki, mes. pristojbina za:			34. Reklamacije, priporočenih in zavarovanih pisem, zavojev in nakaznic	0.40	2.50
a) odprte predalčke (v notranj. urada)	6.00		35. Pismene zahteve za vrnitev ali spremembo prvotnega naslova oddanih pošiljatev, poleg poštne ali brzobjavne stroškov za to ureditev še doplačilo	0.60	2.50
b) zaprte predalčke z ključem male	8.00		36. Poštni zavoji ali paketi (pacchi postali) brez označbe vrednosti do 1 kg	2.00	
c) zaprte predalčke z ključem srednje	12.00		isto od 1 kg do 3 kg	4.00	
d) zaprte predalčke z ključem velike	16.00		isto od 3 kg do 5 kg	6.00	
Pripomba: Za uporabo zaprtega predalčka se mora vplačati kavcija (ki se vrne po uporabi)	40.00		isto od 5 kg do 10 kg	10.00	
26. Legalizacija listin, katero oskrbi pošta. Poleg navadne pristojbine in priporočanja	1.00		isto od 10 kg do 15 kg	15.—	
27. Poštne legitimacije stanejo	5.00	5.00	isto od 15 do 20 kg	15.—	
28. Plačilni nalogi za vnovčenje listin (menic) na račun drugih (riscossioni per conto di terzi) poleg navadne priporočene in zavarovalne pristojbine:			(pripomba) zavoji nad 5 kg. se pošiljajo v vse kraje kraljevine		
a) do 10 lir	0.25		37. Zavoji s knjigami, odposlani iz založbe oziroma knjigarn do 1 kg	1.20	
b) do 200 lir	0.50		nad 1 kg do 2 kg	2.00	
			nad 2 kg do 3 kg	2.40	
			nad 3 kg do 5 kg	3.60	
			nad 5 kg do 10 kg	6.00	
			38. Za zavoje z navedeno vrednostjo, ki morajo biti zapečateni, doplačilo k zgoranji pristojbini do 200 lir	1.00	
			za vsakih nadaljnih 100 lir ali vlokem	0.50	
			39. Prazne posode, ki se vračajo za (olje, vino itd.)	3.00	

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo	
40. Pristojbina povzjetja (pacchi con asse- gno)	0 60		
41. Zavoji izredne obsežnosti doplačajo 50% pristojbine			
42. Silni poštni zavoji (urgentni) navadne obsežnosti:			
do 1 kg	6.		
do 3 kg	12.		
do 5 kg	18.		
izredne obsežnosti:			
do 1 kg	7.		
do 3 kg	14.—		
do 5 kg	21.—		
43. Zavoji, poslani z letali v Italiji:			
do 1 kg	8.—		
do 1½ kg	12.50		
do 2 kg	14.50		
do 2½ kg	16.50		
do 3 kg	18.50		
do 3½ kg	22.—		
do 4 kg	24.—		
do 4½ kg	26.—		
do 5 kg	28.—		
Za kolonije: Tripoli, Rodi, Cirenaica in Bengasi se plačajo višje pristojbine			
44. Odkodnina navadnih (zgubljenih) za- vojev	25 00		
za Vatikan	50.—		
45. Poštni zavoji v inozemstvo:			
posebno skrbno zaprti in zapečateni se sprejemajo in pošiljajo v vse kraje sveta. Pristojbina istim je odvisna od teže in števila držav skozi katere vozi zavoj, dokler ne prispe do cilja. — Tako n. pr. pla- čamo zavoje v teži do:			
	1 kg	5 kg	10 kg
Vatikansko mesto	4.—	8.—	14.—
Avstrijo	8.25	11.25	17.25
Albanijo	9.25	13.75	22.75
Čehoslovaško	7.25	11.25	19.25
Nemčijo	8.75	13.75	23.75
Jugoslavijo	7.—	10.50	18.75
Francijo	7.25	11.25	19.25
Rumunijo	10.—	15.—	25.—
Špansko	10.—	15.—	—
Švico — Lichtenstein	6.25	10.75	17.75
Evr. Turčijo	11.—	16.50	28.—
Ogrsko	8.75	13.75	23.75
Angleško	12.—	20.—	32.75
Egipt	12.50	18.50	—

	Lir
46. Brzjavke (telegrammi) naslovljene v kralje- vino, S. Marino in otok Saseno — plačajo za vsako besedo do 10 črk, čitljivo pisane:	
a) navadne brzjavke do 10 besed	2.—
za vsako nadaljno besedo	0.25
b) silne brzjavke (telegramma urgente) tri- kratno pristojbino navadnih.	
c) jako silne brzjavke so dopuščene samo mej glavnimi mestimi provinc ter plačajo petkratno pristojbino.	
d) brzjavke s plačanim odgovorom doplačajo pristojbino Cs. 50.	
V inozemstvo naslovljene brzjavke plačajo pristojbino za besedo v zlati valuti in v ra- zlični odmeri, n. pr. za Vatikansko mesto Cs. 9, v Avstrijo Cs. 20, Albanijo Cs. 20, Čeho- slovaško Cs. 28, Nemčijo Cs. 28, Jugoslavijo Cs. 21, Francijo Cs. 22, Rumunijo Cs. 28, Evropsko Rusijo Cs. 64, Špansko Cs. 31, Švico Cs. 19, Evropsko Turčijo Cs. 56, Ogrsko Cs. 24.5, Angleško Cs. 30.5, i.t.d.	

Tekoči račun (Conti correnti).

Poštno čekovni promet.

47. Za vplačila po poštni položnici pri poštah v glavnem mestu province — brezplačno. V drugih krajih:		
Za vplačila po poštni položnici do lir	50	0.15
za vplačila po poštni položnici do lir	100	0.20
za vplačila po poštni položnici do lir	500	0.40
za vplačila po poštni položnici do lir	1.000	0.60
za vplačila po poštni položnici do lir	5.000	1.00
za vplačila po poštni položnici do lir	10.000	2.00
in za vsakih nadaljnih 5.000 ali vlomek		1.00
do najvišje pristojbine		20.00
Za izplačila odpovedanih vsot pri poštah v glavnem mestu province brezplačno.		
V drugih krajih:		
do lir	50	0.20
do lir	100	0.30
do lir	200	0.40
do lir	300	0.50
do lir	400	0.60
do lir	500	0.70
do lir	1.000	0.90
in vsakih nadaljnih 1.000 lir ali vlomek		0.25
do najvišje pristojbine		25.00
48. Izplačila z bankogiro se izplačajo brez vsake pristojbine.		
49. Računski izvlečki (izvzemši polletnega, ki je zastoj)		0.50
50. Prepis računov (za vsako stran)		1.00
51. Zračna pošta:		
Navadna in ekspresna pisma, ki se pošiljajo z zračno pošto, se morajo frankirati z na- vadno pristojbino in še:		
a) za pisma dopisnice in drugo do 15 g		0.50
b) za tiskovine, vzorce in rokopise za 50 g		0.80
Opozarja se, da ekspresna pisma v Turčijo niso dovoljena.		
Zračna pošta iz Italije v inozemstvo, za pisma, dopisnice, obvestila, račune, posetnice i. dr. za vsakih 20 gr ali vlomek		0.75
Za rokopise, tiskovine in vzorce, za vsakih 50 gr		0.75
Dodatne pristojbine za poštno pošiljatve po zraku in z avtomobili, odposlane iz Italije v Ma- roko in Irak, so sledeče:		
Za v Maroko, zračna služba Toulouse-Casa- blanca:		
do 10 gramov		1.20
nad 10 gramov do 20		2.00
nad 20 gramov do 50		2.50
nad 50 gramov do 100		3.50
nad 100 gramov za prvih 100 gramov		5.50
več lir 2.— za vsakih nadaljnih 100 gramov : li presegajoči odlomek,		
za v Irak, zračna služba Kairo-Bagdad: za vsakih 20 gramov ali odlomek 20 gramov		2.00
Po progi Toulouse - Orano se bodo lahko pošiljala pisma tudi v Alžerijo. Pristojbine so sledeče:		
do 10 gramov		1.00
nad 10 gramov do 20		1.50
nad 20 gramov do 50		2.00
nad 50 gramov do 100		3.00
nad 100 gramov za prvih 100 gramov		5.00
več lir 2.— za vsakih nadaljnih 100 gramov ali presegajoči odlomek.		

Pošiljatve, ki naj gredo z avtomobilom, morajo
imeti na vidnem mestu pripombo: Par automobile Jafa-
Bagdad.

Pošiljatve, ki naj gredo dalje zračnim potom, pa pripombo po slučaju:

Par avion Toulouse-Casablanca.

Par avion Toulouse-Orano.

Par avion Caire-Bagdad.

52. Poštna hranilnica

prevzame vloge v poljubni višini. Obreduje pa vloge le do lir 10.000.—. Obrestna mera znaša nekaj manj nego 3%. Vložne knjižice poštne hranilnice se izdajo na ime vložnika, kateri edini razpolaga z vlogami ali pa se vpiše namesto imena vložnika: ta, ki se glasi (al portatore). V zadnjem slučaju dvigne oziroma vloži denar, kdor prinese knjižico. Omenjeno bodi, da nagradi poštna uprava vsako leto nekaj vložnih knjižic z dobitki od 100, 500, 1.000, 10.000 in tudi več lir, ki se letno žrebajo po številkah vložnih knjižic.

53. Poštne vrednostnice (buoni postali fruttiferi).

Take vrednostnice izdajajo vsi poštni uradi v kraljevstvu in kolonijah na ime imejitelja in sicer v zneskih po lir 100, 500 in 1.000. Teh vrednostnic pa ne moremo odstopiti drugim in to vsled dejstva, ker jih tudi sodnija ne more zapleniti. V slučaju zgube istih, napravi uprava duplikate. Te vrednostnice so tudi vsakega sedanjega in bodočega davka proste ter jih imejtelj vnovči o poljubnem času pri poljubnem poštnem uradu.

Obresti teh vrednostnic so postopne in napredne, tako n. pr. je vrednostnica:

od 100 lir izplačljiva po 1. letu v znesku 104.— lir

od 100 lir izplačljiva po 5. letih v znesku 127,60 lir

od 100 lir izplačljiva po 10. letih v znesku 166,80 lir

od 100 lir izplačljiva po 15. letih v znesku 223,25 lir

od 100 lir izplačljiva po 20. letih v znesku 291,75 lir

Isto sorazmerje velja tudi za vrednostnice po 500 in 1.000 lir.

Splošne pripombe k pristojbinam.

Pisemske pošiljatve kakor pisma, dopisnice, razglednice, posetnice, trgovski računi in rokopisi, ki so nezadostno ali neznamkovane, plačajo pri vročitvi dvojno pristojbino oziroma dvojni primanjkljaj. Izvzeti so le dopisi državnih uradov na zasebnike in pisma služočih vojakov svojcem, ako jih oddajo potem svoje komande; za taka pisma plačajo naslovljenci navadno pristojbino.

Vse tiskovine, tudi razglednice s samim podpisom, ki sploh niso znamkovane, se ne odpošljejo.

Iz inozemstva došle pošiljatve, ki so premalo ali nič znamkovane, plačajo dvakratni primanjkljaj, vendar najmanj 60 stot.

Časopisom in drugim pošiljatkam, ki plačajo nižje pristojbine, ne smemo prilagati ali pripisati nikakršnih sporočil, ker se take pošiljatve ne dostavijo naslovljen-

cu, ampak finančni prokuraturi, ki kaznuje take prestopke z denarnimi globami oziroma zaporom.

Uradno dopisovanje občinskih uradov.

Na naslovnih strani pisma mora biti čitljiv odtis uradnega pečata v ovalni obliki s sledečim besedilom: **R. R. Poste — Il Podestà del comune di — (S. Andrea)**. V slučaju, da manjka omenjeni odtis, smatra pošta taka pisma za navadna, drugače pa imajo županstva naslednje pristojbinske olajšave:

1. **poštne proste so dopisnice ali pisma brez prilog pa odprta in iz kraja:** dopisi na vse državne urade, ki se bavijo s plačili v račun erarja (Agenti Imposte Erariali) kakor: davkarije (agenti tasse del bollo), državno odvetništvo (avvocatura erariale), pošta, telegraf, telefon, katalster, sodnija (cancellieri giudiziarj), hipotečni zavodi, občinske kakor tudi društvene blagajne, inšpektorji in overovitelji utež in mer, finančni inšpektorji, gozdna uprava, carinski uradi (vsi Ricevitori), finančna intendantca, komisija priziva davkov in občinski uradi, vojaško in orožniško poveljstvo (Comandanti, Distretti Militari e Carabinieri), državne zakladnice (Delegati Tesoro), prefekti in podprefekti, magistrati (tribunal, porota, prizivno sodišče, kasacijsko sodišče, pretura, državno pravdnštvo in sodnije), deželna volilna komisija, kvestorji (komisarji in vodje uradov javne varnosti), centralne državne administracije (ministrstvo), poveljstvo vojske in mornarice.

2. **poštne prosti so tudi dopisi s prilogami v zadevi osebne dohodarine in hišnega davka** poslani odprti pod ovojem: s pristojnimi uradi, s statistično glavno direkcijo in z županstvi.

3. **polovico poštne pristojbine** plačajo za vsa zaprta pisma, ki so naslovljena zgoraj omenjenim uradom izvzemši centralni državni administraciji, poveljstvu vojske in mornarice, komisiji priziva davkov, generalni direkciji statistike, županstvom, obrtnim in trgovskim zbornicam izven okraja zbornice (za zaprta pisma tem uradom morajo plačati navadno poštno pristojbino).

5. **za uradne brzojavke so prosti pristojbine** le tedaj, ako župani uradujejo v oblasti javne varnosti v zadevi varnosti miru in v zdravstvenem pogledu. Vsi drugi uradni brzojavi plačajo navadne pristojbine, a se pošiljajo kakor državni brzojavi, ki plačajo.

4. **v zadevi: nabora, statistike, civilnega in anagrafskega stanja** plačajo tudi polovico pristojbino za pošiljatve tudi s prilogami, a odpre oziroma pod zavojem na: poveljstva vojske in mornarice, statistično glavno direkcijo in županstva.

Uradno dopisovanje šolskih vodstev je omejeno za brezplačno dopisovanje vodstev s svojimi didaktičnimi predstojniki, kateri edini smejo pošiljati morebitne dopise na šolska vodstva.

M E D S V E T

Naročniki „Goriške Matice“ dobe to leto pet obveznih knjig in sicer:

1. **Koledar za leto 1935.**

2. **Ferdo Plemič, Po krono, dekle in vino,** zgodovinska novela

3. **Gizela Majeve, Duševna vzgoja otrok.**

4. **Jakob Ternovec, Z orodjem v rokah.**

5. **Nande Vrbanjakov, Pravljice iz tujih logov.**

Te knjige se dobe pri poverjenikih za L 5.—, a v prosti prodaji za L 8.—.

Izšla je tudi neobvezna knjiga:

France Bevk, **Srebrniki**, kmečka povest.

To knjigo dobijo naročniki za doplačilo L 3.—.

O p o m b a. Pri dveh knjigah se je radi nepredvidenih zaprek izvršila sprememba, zaradi česar naj nam naročniki oprostite.

Za prihodnje leto

izda „Goriška matica“ za naročnike obvezno sledeče knjige :

1. Koledar za leto 1936.

Uredništvo poskrbi, da naš znanec v ničemer ne zaostane za prejšnjimi letniki, tako glede zabavno-poučnega čtiva, kakor glede podob, ki bodo pojasnjevale vsebino. Upamo, da bo slej ko prej zaslužil ime dobrega družinskega prijatelja v prostih urah.

2. Jerko Jermol, **Naseljenci, divjaki in otroci**, povest.

Ta povest, ki opisuje domačega izseljenca, ki ga je bila v sredini preteklega stoletja zanesla usoda v Avstralijo, je polna napetih dogodivščin, a hkrati nam odkriva življenje, navade in običaje divjih rodov avstralskega pragozda. Knjigo bodo krasile številne ilustracije.

3. Dr. Josip Potrata, **Higijena žene**.

V knjigi, ki bo nekako dopolnilo toliko potrebnih knjig o zdravstvu, ki smo jih že izdali, bo znani pisatelj obrazložil, kaj ženski v nasprotju z moškim škoduje, katerih športnih panog naj se predvsem izogiblje; obširno bo govora o nosečnosti in o porodu, posebno, kako se je treba ravnati v tem času. Sledil bo opis nekaterih bolezni, ki so lastne ženam. Knjigo bodo pojasnjevale podobe.

4. Martina Seljak, **Mrčes v hiši**.

Zelo potrebna, po najboljših virih sestavljena knjiga za naše gospodarje in gospodinje, v kateri bo opisan škodljiv mrčes v hiši, v hlevu in na dvorišču; podana bodo tudi navodila, kako se mrčesa uspešno ubranimo in ga zatremo. Bese-dilo bodo pojasnjevale številne podobe.

5. Danijel Defoe, priredil Nande Vrbanjakov, **Robinzon**.

Danijela Defoe-a smo se bili spomnili pred par leti v našem Koledarju ob dvestoletnici njegovega rojstva. Njegov „Robinzon“ je knjiga, ki jo lahko imenujemo večno. Ne samo to — skoraj ni človeka, ki bi je ne bil že bral, kdor pa je ni še bral, bi jo moral brati, zato smo se odločili, da jo podamo našim naročnikom v novi izdaji. Tudi ta knjiga bo ilustrirana.

Neobvezne knjige :

Spomladi 1935 izide zgodovinski roman :

1. Sigrid Undset, **Ljubezen in kri**.

Undset je norveška pisateljica svetovnega slovesa, ki je bila pred leti nagrajena z Nobelovo nagrado. Njen zgodovinski roman „Ljubezen in kri“, ki se godi v srednjem veku in je poln burnih dogodkov, je eno njenih najboljših del, ki je služilo za trdno podlago njeni poznejši slavi. Bralec, ki bo odložil to, kakih dve sto strani obsegajočo knjigo, bo moral priznati, da kaj tako napetega in lepega še ni bral.

V jeseni 1935 izide :

2. France Bevk, **Huda ura**, kmečka povest.

Obe knjigi bodo dobili naročniki proti doplačilu L 3.— za vsako.

Književna družina „Luč“.

Za leto 1934 so izšle sledeče knjige :

1. Zbornik **Luč**, deseti zvezek.

2. Ivo Dren, **Z onstran groba**, kmečka povest.

3. Aleksander Petöfi, **Krvnikova vrva**, roman.

Cena vsem trem knjigam je L 4.—

Za leto 1935 izidejo okoli velike noči sledeče knjige :

1. Zbornik **Luč**, enajsti zvezek.

2. France Bevk, **Mrtvi se vračajo**, novela.

3. Alfonse Daudet, **Tartarin v planinah**, humoristična povest z ilustracijami.

Biblioteka za pouk in zabavo.

V sebi zaključene knjižice z raznovrstno vsebino, ki izhajajo večkrat na leto, stanejo L 2.20 za izvod. Za te knjižice je težko podati kak določen načrt. Le toliko lahko povemo, da izide pred jesenjo :

Tone Čemažar, **Bridka ljubezen in drugi spisi**.

O božiču :

Stjin Streuvels, **Božje dete in drugo**.

O veliki noči :

France Bevk, **Punčka in drugo**.

OPOMBA. Upamo, da tega književnega načrta ne bomo spreminjali, vendar si pridružujemo to pravico, ako nastanejo kake nepredvidene zapreke.

V avgustu 1934.

GORIŠKA MATICA.

Zima prihaja in z njo dolgi večeri

Kako dobrodošla je tedaj dobra in lepa knjiga, vestna družica, zabavna in učena! „Biblioteka za pouk in zabavo“ skuša biti taka družica. Da se prepričaš, evo zanimivo vsebino dosedaj izišlih knjižic:

I. KNJIZICA.

Fr. Bevk, Tuje dete
L. Čermelj, Kameno otje
Olov. Verga - Sl. Slavec, Viteštvo na kmetih
H. W. Osgood - R. V., V pradomovni kave
Alphonse Crozière - Damir Feigel, O možu, ki je bil lačen.
Paberki

II. KNJIZICA.

Fr. Bevk, Sestra
A. A., Zakon, kakor ga urejajo civilni zakonik in nove do-
ločbe konkordata med Italijo in Sv. Stolico
Grazia Deledda - Sl. Slavec, Liscia
M. C. Cooper - R. V., V sijamski džungli
Ovadji Slavlič - Fr. B., Kozjski tatovi
L. O., Stičice iz narave in tehnike

III. KNJIZICA.

Ivan Vouk, Obisk
L. Čermelj, Dušik
Fr. Bevk, Olej, človek!
G. M. Dyelt - A. K., Ekvadorski ognjenik
G. Courtelaine - Sl. Slavec, Pobočnik Filck
F. Kleinmayr, Stolpi molka
Gabr. D' Annunzio - Sl. Slavec, Toto

IV. KNJIZICA.

Dam. Feigel, Faraon v fraku
B. K., O spravnem sodniku
Bor. Stankovič - Fr. Bevk, V noči
J. P. Rock - A. K., Pri Lamah v Choniju
Gab. D' Annunzio - Sl. Slavec, Deviška gruda
Jos. Jurca, Samopisna oporoka
Fr. Gork - r. l., Od stopnje do stopnje

V. KNJIZICA.

Slavko Slavec, Dora se drami
L. O., Iz otroških let Mihajla Pupina
Damir Feigel, Faraon v fraku (konec)
M. C. Cooper - A. K., V Sudanu

VI. KNJIZICA.

Ferdo Plemič, Mojca
Josip Jurca, Povratnje zemljskega davka
Vladislav Stanislav Reymont - Stefan Žeromski - France Bevk,
Dvoje smrti - Smrt v hlevu - Smrt v polju
Jaroslav Hašek - Tone Čemažar, Sovražniki alkohola praznu-
jejo Silvestrov večer
Adolf von Pungner - M. Samsa, V pragozdu ob Amazoni
Wermenskerke - D. F., Ustnik
Drobiz

VII. KNJIZICA.

Fr. Bevk, Nagrada
David Socke - M. Samsa, Nesrečne petke
I. S. Turgenjev - I. Vouk, Pes
A. Rittermann - Šilbarjev Poide, Izbruh Vezuva v letu 1929
J. Kukučin - Slavko Slavec, Sence in svetloba
Osip Dimov - L., Izseljenci
Osip Dimov - L., Novoletni obiski

VIII. KNJIZICA.

Slavko Slavec, Rakeževa Liza
I. P., Medicina v satiri in karikaturi
France Bevk, Usmiljenje
J. B., Gandi
Jack London - Ivan Vouk, Poljakov konec
Ferdo Plemič, Krivda
S. Krym - Šibenik, V raju, Tatarska legenda
Paberki

IX. KNJIZICA.

Črtil Ivanov, Čuvaj Suta
Mihail Zoščenko - F. B., Koza
Kristjan Leden - Maksa Samsa, V deželi Eskimov
Peter Krasnov - Ivan Vouk, Aska Marjam
Paberki

X. KNJIZICA.

F. Bevk, Živi mrtič
Edgar Allan Poe - B., Padec v Maelström
J. B., Z zrakoplovom okrog sveta
Martin Kukučin - Slavko Slavec, Novinci
Čarovnik Krabat, Lužiško-srbska pripovedka

XI. KNJIZICA.

Slavko Slavec, Spomin z jezera
Wolf Hansen, Starec od preskavskega jezera, Estonska povest
V. K., Sladkor
Albert Haig, Ena sama beseda
Ludvik Biro, Jaz
Louis Chadourne, Rdeči otok
Sigbjörn Obstfelder, Narodna pesem
Peter Panter, V hotelski veži
Osip Dimov, Umetniška predstava
Posebnosti srednjeveške lekarne
Tatarska pravljica
Paberki
Popis rib na prilogi

XII. KNJIZICA.

France Bevk, Predporočna noč
Martin Kukučin - Slavko Slavec, Vaški roman
J. B., Črne čarovnije
Vladimir Lidin, Stepa
Anders Eje - Slavko Slavec, Dober zaslužek
Anton Pavlovič Čehov, Snubač
Paberki

XIII. KNJIZICA.

Damir Feigel, Ob obratu stoletja
Ivan Franko - S. Slavec, V letniški bolnici
Polet v stratosfero
Jaroslav Hašek - F. B., Moj učenec in jaz
B. Nušič - Tone Čemažar, Kopalne hlače
Osip Dimov, Očenitev
H. Trolle - Steenstrup, Kašmirska ogrinjača
O lepotiču

XIV. KNJIZICA.

France Bevk, Stepec je videl
Guy de Maupassant - Slavko Slavec, V gozdu
J. B., Edison
Guy de Maupassant - Slavko Slavec, Hudič
Douglas Jerrold, Večerna pridiga gospe Kaudel
Mihajl Zoščenko - T. O., Sport in zdravje
Vladislav Reymont - France Bevk, Sodba
Ada Negri - Janko Samec, Kes
Knut Hamsun - France Bevk, Prav navadna muha srednje
velikosti
Drobiz

XV. KNJIZICA.

Šilbarjev Poide, O razvoju ladijskega pogona (Ob 70-letnici
smrti izumitelja vijaka J. Ressa)
Slavko Slavec, Sestrina poroka
Ferdo Plemič, Pomorske burke in slično

XVI. KNJIZICA.

France Bevk, Živa groza
Italo Svevo - S. S., Prežanje za nezvesto
E. S., Uganke svetovne zgodovine
E. Z., Bik
Koloman Mészáros - T. O., Kako je Čomak kupoval koso
Nikola Gane - S. S., Osmanova Skala
Jerome K. Jerome - France Bevk, Tako je, če poslušáš navete
Frank Harris, Mož, kakršni bi moral biti
Marien Cumberland, Prenosišče
Ramro Blanco - Tone Čemažar, Ego te absoltvo

XVII. KNJIZICA.

Janez Rožencvet, Matijškova odpravnica
Turki pred Dunajem
Gustav Struša, Strojvodja
Ernest Claes, Potepuh Hanes
Martina Seljak, Žena v raznih poklicih
Ferdo Plemič, Pomenki z lepo gospo
Fr. Bevk, Bajka o sreči

Naroča se v „Tipografia Consoziale“ in prodaja v knjigarni-papirnici Stoka, Trieste in v knjigarnah - Gorizia.